

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 1 (34) □ Februarie 2021

Slatina

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: **Victor TIȚA**
Secretar de redacție: **Oana GLASU**
Colegiul de redacție: **Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP, Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ**
Tehnoredactare: **Hoffman Design** hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: **Dumitru ȚICLEANU**

Revistă editată de **Biblioteca Județeană Ion Minulescu**
cu sprijinul **Consiliului Județean Olt**

Tiparul realizat la imprimaria Editurii Hoffman

www.LibrariaHoffman.ro

Tel. 0740 984 910

ISSN 2285-598X

ISSN-L 2285 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii. © OltArt, 2021

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Coperta I – *Biserica din lemn „Adormirea Maicii Domnului” din satul Păroși, comuna Leleasca*

Cuprins

5	Editorial	<i>Romanați: însemnat pentru eternitate cu ștampila coloniștilor romani din Dacia</i>	Dorin POPESCU
7	Mit și istorie	<i>Slatina – străveche așezare umană</i>	Aurelia GROSU
12		<i>De la chilii – la Școala Ionașcu. Începuturi ale învățământului slătinean</i>	Mircea ȘERBU
15		<i>Județul Romanați în actele domnești (sec. XIV-XVI). Date statistice și observații</i>	Ion ZĂULEANU
19		<i>Arta în județul Olt</i>	Ioan IOVAN
21	Aurelian Titu Dumitrescu la 65 de ani		Aurelian Titu DUMITRESCU
23		<i>Eu am venit să mărturisesc despre voi, tatălui meu, timpul țării acesteia</i>	Paul ARETZU
26	Soresciana	<i>Elena Pădure – Un destin asumat</i>	Maria IONICĂ
31	Calendar	<i>Ianuarie</i>	
32	Proză	<i>Schimbarea la față</i>	Viorel DIANU
38	Poezie	Robert ȘERBAN	
40		Radu CANGE	
42		Virgil DUMITRESCU	
44		Ioan POTOLEA	
46	Eseu	<i>Contemporanul nostru, Socrate</i>	Ilie CATANA
50	Mit și istorie	<i>Nu pot uita...</i>	Aurel TINCA
61	File de istorie literară	<i>Ionnescu-Gion și Julia Hasdeu</i>	Sergheie BUCUR
63	Un poem inedit de	Ion ZUBAȘCU	
64	O poetă recomandată de George Vidican	Simona ȘERBAN	
66	Proză	<i>Balada blândului casap (dacă nu-l punem la socoteală și pe agerul socotitor). În amintirea lui Mircea Nedelciu</i>	Viorel MARINEASA
71	Raftul cu cărți	<i>Poezia – dragoste târzie, lumina dintâi</i>	Oana GLASU
73		<i>Poezia lui Teo Laurean – rouă picurată din cuvânt</i>	C. VOINESCU
75		<i>Un poet în „clipă rotundă”</i>	Ioan St. LAZĂR

78		<i>Virgil Dumitrescu – un adevărat poet modern</i>	Marian BARBU
79		<i>Dau cuvântul și stau (jos) sau despre „viul nopții”</i>	Cornel NICULAE
82		<i>Amintiri la umbra sângelui</i>	Daniel MARIȘ
84		<i>„Ultima vară în Bretania. Istoria unui exil” de Ada D’Albon</i>	Valentin CHIFOR
86		<i>Gheorghe Nicolăescu, un octogenar care contează</i>	Mihai
89		<i>Fragmentarea eului, revelație și căutare în poezia lui Liviu Popescu</i>	Mihaela I. RĂDULESCU
91		<i>Zborul renăscut în apă</i>	Daniel LUCA
93		<i>Povestea nașterii tatălui meu</i>	Steliana DULIU-BAJDECHI
94		<i>Numerele prime și madeleina lui Proust sau nostalgia eternă a „Vremurilor de neîntors”</i>	Adelina CONSTANTIN
96	Calendar	<i>Februarie</i>	
97	Mit și istorie	<i>Cartea de refugiu în vreme de război. Moșia Tufeni a Academiei (I)</i>	Florin POPESCU MOICEANU
99		<i>Elemente de ritual funerar și postfunerar în lumina descoperirilor arheologice din județul Olt</i>	Claudia BALAȘ
104		<i>Din zestrea județului Romanați</i>	Dana Roxana NICULA
107		<i>Fundația culturală Regală „Principele Carol” și satul model. Studiu de caz: satul Dioști, județul Romanați</i>	Jeana PĂTRU
115	Proză	<i>Omul asimptomatic</i>	Nora RÂMNICEANU
121		<i>Chiar ai dat-o-n bară, omule!</i>	Dumitru BALABAN
125	Poezie	<i>Camelia BUZATU</i>	
127		<i>Dumitru BĂLUȚĂ</i>	
129	Galeria de artă	<i>Traian Zorzoliiu (1936-2015)</i>	Loredana IANOVICI
131	Cartea zilelor noastre	<i>O tinerețe distrusă</i>	Adrian SIMEANU
131	Muzica zilelor noastre	<i>Pe scurt – despre Andrei</i>	Adrian SIMEANU
132	Calendar	<i>Martie</i>	

Mit și istorie – Editorial

Romanați: însemnat pentru eternitate cu ștampila coloniștilor romani din Dacia

Dorin POPESCU

Povestea micului nostru Romanați, care va fi dispărut de vreo câteva ori din istorie, ultima oară chiar prin nepăsarea noastră (la referendumul local din 2018), este despre **trădarea continuităților** și despre **hazardul istoriei de a schimba granițe pe hărți după logici ezoterice**.

Nu am trăit fizic în Romanați (nici eu, nici familia mea, nici satul nostru – Tufeni), **județul misterios și pierdut** al cărui nume s-ar fi putut recâștiga dacă oltenii de astăzi ar fi decis astfel în 2018. Referendumul local de atunci a probat suplimentar că **străduința pentru memoria colectivă a ajuns în suferință cronică în lumea tulburată de astăzi**. Appetitul nostru colectiv pentru rădăcini, tradiții, memorie colectivă, cutume ancestrale, continuități s-a degradat iremediabil. **Mica poveste locală a pierderii definitive a Romanațiului pare mai degrabă un simplu fapt divers**, un episod banal într-o lume care își devorează cu obstinație toate rădăcinile posibile – de la cele culturale la cele etice, de la cele politice la cele etnice. Imaginile recente de impact covârșitor din Washington, din capitala sacrosanctă a democrației și ordinii liberale a lumii, de la începutul lunii ianuarie și anului 2021, spun totul despre turbulența acestei lumi, despre **insașietatea demonului contestatar**. O lume întreagă, așezată, sistemică, o lume cu reguli și criterii, care și-a perfecționat în sute de ani

mecanismele de conviețuire, **moare încet și sinistru, de la Caracal la Washington**.

Sigur că, într-o astfel de lume, **Romanațiul devine un punct stingher pe o hartă de ieri**, o poveste care moare în filele îngălbenite ale arhivelor de familie, în fotografiile bunicilor, în albumele rătăcite în depozite, uitate și devorate de șoareci. **Mii de povești fascinante, cu oameni irepetabili, mor încet în casele noastre „cu toaletă în curte”** care vor fi devenit desuete, piese de muzeu destinate casării în *satul nostru global*. Aceste case, păstrătoare ale unei istorii care urcă lin de sute și mii de ani, au devenit între timp ultimele refugii în fața acestui *tsunami* global care ucide cinic tradițiile.

Avem și noi, familia Popescu din Tufeni, **o întreagă istorie îngropată în pământul din Tufeni, în casa părintească, în arhivele strânse cu cerbicie de tata, în albumele cu fotografii, în fișele de lectură ale fratelui meu, în cimitirul de lângă izlaz, în școlile în care ne-au predat părinții etc.** O istorie, nu mă îndoiesc, tumultuoasă, fascinantă, complicată, cu eroi întemeietori pe care încă îi căutăm în arhive, cu povești aș spune mitice despre miracolul continuității acestei familii, timp de câteva sute de ani, în vatra aleasă de întemeietorii ei. Am mai spus cândva că eu reprezint prima generație care a trădat această frumoasă continuitate (a bărbaților din familia Popescu) și care a decis să părăsească definitiv vatra ei. **Infernul lumii de**

astăzi (o lume care își trădează continuitățile, tradițiile, rădăcinile, cutumele) **a început cu mine și în curtea casei noastre părintești.**

Povestea familiei Popescu din Tufeni, a bărbaților ei arhetipali și a femeilor ei puternice este, multiplicată paradigmatic, povestea unei superbe continuități de vatră și a suferinței frângerii acestei continuități într-o lume care nu îi mai recunoaște și prețuiește semnele.

Povestea familiei Popescu din Tufeni, a bărbaților ei arhetipali și a femeilor ei puternice, este, multiplicată paradigmatic, **povestea Tufeniului nostru neromanat.**

Povestea familiei Popescu din Tufeni, a bărbaților ei arhetipali și a femeilor ei puternice, este, multiplicată paradigmatic (dincolo de amănuntul din istoria Tufeniului potrivit căruia comuna noastră nu a aparținut niciodată Romanațiului), **povestea Romanațiului** pentru care au trecut câteva veacuri de istorie fără a-l tulbura și pe care îl tulbură totuși, acum, modestele aventuri postmoderne și pestrice ale celui din urmă veac.

Povestea familiei Popescu din Tufeni, a bărbaților ei arhetipali și a femeilor ei puternice, este, multiplicată paradigmatic, deopotrivă una a Oltului și a Romanațiului – mici spații de vatră care păstrează la foc mic povești cu eroi de odinioară.

Povestea micului nostru Romanați conotează, prioritar, **trădarea continuităților.** A acelor continuități despre care ne vorbesc cronicile...

„Doi bărbați cu mare influență politică și administrativă în Țara Românească au manifestat, încă de-acum vreo patruzeci de ani, gustul lor pentru adunarea de antichități și fiecare din ei a reușit mai mult sau mai puțin a-și satisface acest nobil gust, formând colecții private de antichități adu-

*nate în mare parte din România. Acești doi bărbați au fost: generalul Nicolae Mavros, căruia Muzeul nostru Național din București îi datorează prețioase monumente antice, celălalt – marele ban Mihalache Ghica, frate mai mare al domnitorului Alexandru Ghica și Vornic și ministru de interne până la 1842. Marelui Vornic îi plăceau antichitățile și, pe unde auzea sau bănuia că se află antichități, degrabă trimitea ispravnici, zapcii și porojnici ca să ridice satele, să sape și să scormone spre a-i aduce la curtea sa din București, actualul Palat Administrativ de Ilfov, pietroaie, anticichități și bănuți. **Vai! bietul județ Romanați număra multe locuri din acelea, unde, printre dărâmaturi de ziduri și printre movile, plugarii și salahorii dezgropau pe dibuite obiecte pe placul Vornicului.** Așa s-au făcut pe atunci săpături la Recica lângă Caracal, la Celei, la Slăveni și prin alte locuri ale județului Romanați, sfărâmând și risipind urme prețioase ale vechilor așezăminte romane din acel colț al țării, însemnat pentru eternitate cu ștampila coloniștilor romani din Dacia” (Alexandru Odobescu, „Anticuitățile județului Romanați”, Extras din Analele Societății Academice Române, sesiunea anului 1877, tomul X, secțiunea a II-a, „Memorii și notițe – Relațiune despre localitățile semnalate prin anticuități în județul Romanați”)...*

Slatina – străveche așezare umană

Aurelia GROSU

De când va fi început viața umană pe locurile acestea de pe malul Oltului?

Cum o fi fost oare acum 1 800 000 - 1 500 000 ani a. Hr., în protopaleolitic, când aici s-au așezat cete nomade de hominizi atrase de bogăția resurselor naturale și de adăpostul oferit de terasa înaltă și abruptă a Oltului din care a mai rămas un singur martor – dealul Grădiște?

Pe atunci mai trăiau mamifere de climă caldă: mastodonți, elefanți și cămile, după cum ne arată resturile de faună cuaternară recuperate din terasa Oltului; fosila de cămilă descoperită aici a fost prima de acest gen din Europa.

Precursorii oamenilor moderni din grupa homo erectus au adunat din prundișurile Oltului și Dârjovului pietre de râu din silex prelucrate pe o față sau pe ambele fețe, precum și diferite tipuri de așchii desprinse prin cioplire din nuclee de silex, adevărate „unelte universale” folosite la vânătoare, cules, pescuit, îndeletniciri nomade care se bazau pe exploatarea naturală a resurselor.

Aceste unelte, încadrate în așa numita „cultură de prund” sunt printre cele mai vechi de pe teritoriul României și includ Slatina pe harta celor mai timpurii așezări umane din Europa.

Încetul cu încetul, comunități venite din zona anatoliano-egheo-balcanică pătrund în acest spațiu și aduc un nou mod de viață, cristalizat în epoca neolitică sau epoca pietrei șlefuite (cca. 6 500 – 4 250 a. Hr.).

Încă din anul 1929, cercetătorul britanic Gordon Childe, vorbea de „revoluție

neolitică”, comparabilă prin amploare și consecințe, evident respectând diferențele temporale, cu „revoluția urbană” sau cu „revoluția industrială”, din timpurile moderne. Ca argumente erau invocate: trecerea la practicarea cultivării plantelor și la creșterea animalelor, realizarea uneltelor de piatră cioplită, șlefuită și perforată, confecționarea ceramicii, organizarea spațiului de locuit etc.

Abandonarea parțială a noțiunii de „revoluție neolitică”, înlocuită cu cea de „transformare” punctează mai aprofundat conținutul noii epoci istorice, accentuându-se asupra factorilor subiectivi, cum ar fi intervenția directă, conștientă și intenționată a omului în natură, care l-au transformat treptat din „prădător” și „consumator” (vânător, culegător, pescar etc.) în producător propriu-zis (cultivator de plante și crescător de animale), asociate comportamentului economic și mental al omului.

Pe oriunde te-ai plimba prin Slatina, sub casele în care trăim, sub străzile pe care mergem, se află vestigii din timpuri îndepărtate, o lume dispărută, trăită de oameni al căror nume nu îl cunoaștem. Ei au rămas în istorie prin culturile arheologice pe care le-au creat, denumite după numele localităților unde au fost descoperite întâia oară: Vădastra, Chilia, Ipotești, pentru a ne rezuma la cele descoperite în județul Olt.

Primele așezări omenești stabile au fost semnalate în mai multe puncte din oraș, însă locuirea umană se concentrează pe terasa stângă a Sopotului, cartierul Crișan II, vatra arheologică a Slatinei înscrisă în Lista

Monumentelor Istorice. (*vezi foto 1, coperta 2*) Așezarea era protejată de crivăț și beneficia de numeroase izvoare de apă, factor determinant al amplasării așezărilor umane. Bogăția în apă de izvor a văii Sopotului a asigurat până târziu, în Evul Mediu sau chiar în epoca modernă, alimentarea cu apă potabilă a orașului prin conducte de olane din lut ars și smălțuit care captau apa pentru „cișmelele lui Ionașcu”.

Așezările neolitice erau la început deschise, nefortificate (semn al unui mod de viață pașnic), menționând pentru neoliticul timpuriu (cultura Starcevo-Criș), așezarea din cartierul Cireașov, punctul „Sărăcești”, iar din eneolitic, pus în lumină de cultura Vădastra (5 000-4 250 a. Hr.), așezarea de pe valea Sopotului. Comunitățile vădăstrene și-au extins locuirea și pe terasa dreaptă a Sopotului, în vecinătatea bisericii din Cireașov, ca și în zona Catedralei Ionașcu, indiciu al unui spor demografic și a unei dezvoltări interne considerabile.

Descoperirile provenite din nivelurile de locuire Vădastra, ilustrează transformările petrecute în această perioadă: diferențierea funcțională a uneltelor, prelucrarea din silex, os, corn de cerb, înmulțirea locuințelor de suprafață în raport cu cele semiîngropate, dezvoltarea meșteșugurilor casnice – tors, țesut, prelucrarea pieilor și a unor împletituri asemănătoare rogojinilor. (*vezi foto 2, coperta 2*)

Comunitățile Vădastra au modelat cu mâna o ceramică uimitoare și astăzi prin varietatea formelor, tehnica realizării decorului și a motivelor ornamentale. Decorul ceramicii culturii Vădastra, realizat la început prin caneluri fine, apoi executat în tehnica exciziei adânci, porțiunile excizate fiind umplute cu o substanță albă și roșie, creează un plăcut efect de policromie, asemănător unei broderii de mare rafinament. Ornamentica predilectă constă în spirale, trasate în forme multiple, meandru, romburi, triunghiuri dispuse fie

în registre succesive potrivit unei savante simetrii, fie desfășurate continuu pe întreaga suprafață exterioară a vasului. Cele cinci vase, cu titlu de unicat sau raritate, descoperite în anul 1997 în fața ultimului bloc-turn de pe str. Cornișei, transmit, peste milenii, originalitatea și virtuozitatea olarilor vădăstreni. De altminteri, specialiști români și străini apreciază că, ceramica incizată-excizată a culturii Vădastra și cea pictată a culturii Cucuteni, constituie cea mai înaltă expresie artistică a artei olăritului din întreg neoliticul european. (*vezi foto 3, coperta 2*)

Spre sfârșitul neoliticului, apar și așezări întărite cu val de pământ și șanț de apărare, cum este cea de la Strehareț, amplasată pe un pinten al terasei pârâului Marița, aplatizat în vremea din urmă de construcțiile moderne.

Descoperirile din așezarea de tip tell de la Strehareț, reliefează o sinteză culturală foarte interesantă între cultura Gumelnița, venită din Muntenia și cultura contemporană Sălcuța, venită din Oltenia, din care a rezultat un facies cultural specific zonei de interferență de pe valea Oltului inferior.

În mediul sălcuțeano-gumelnițean este atestată prelucrarea aramei sau cuprului, ce anunță debutul epocii metalelor.

Arama, metal nativ, ușor de prelucrat, era folosită atât pentru realizarea unor obiecte de podoabă, cât și pentru diverse tipuri de unelte: topoare-ciocan, topoare-târâncop, dălți, turnate în tipare monovalve sau bivalve, având ca formă prototipurile celor din piatră (*vezi foto 4, coperta 2*) Din seria podoabelor, semnalăm acele de păr cu dublă volută, tip răspândit până departe, pe valea Indusului.

În limbajul simbolic transmis de omul neolitic (ce reprezintă fazele evolute ale lui homo sapiens recens) se înscriu și statuetele antropomorfe, predominant feminine.

Morfologia statuetelor din lut ars, în picioare sau șezând, poziția brațelor, redarea sexului, modul de decorare ce poate să sugereze felurite interpretări – piese de îmbrăcăminte, podoabe, tatuaj totemic – ne duc cu gândul la o galerie de personaje modelate în diverse atitudini. (*vezi foto 6, coperta 2*)

În schimb, statuetele din os sunt prelucrate stilizat, degajând o notă de abstractizare, specifică sculpturii moderne.

Plastica neolitică antropomorfă, îmbogățită spre sfârșitul perioadei și cu reprezentări zoomorfe, altarele de cult, ne sugerează o viață spirituală complexă, manifestată printr-un sistem de ritualuri ceremonii magice, prea puțin cunoscut.

În perioada de trecere spre Epoca bronzului (3 000/2 700 – 2 500 a. Hr.) în așezarea de pe terasa stângă a Sopotului s-au stabilit comunitățile culturii Coțofeni, născută prin omogenizarea și revitalizarea fondului local al eneoliticului dezvoltat grefat cu impulsuri din lumea bronzului egeean (helladic).

Din perioada mijlocie a epocii bronzului până la sfârșitul acesteia, vatra inițială de locuire a Slatinei a fost populată de comunitățile protracice ale culturii Verbicioara. Pe lângă așezarea de pe valea Sopotului, s-au identificat locuiri Verbicioara și în alte puncte din cuprinsul Slatinei (cartierul Clocociov, intersecția str. Oituz cu Dealul Viilor, str. Tudor Vladimirescu), suprapuse peste locuiri anterioare, fapt ce subliniază o stabilitate a populațiilor într-un spațiu delimitat.

În mediul cultural Verbicioara rețin atenția ceramica, topoarele și alte unelte din piatră, îngrijit profilate și puternic lustruite, obiectele de podoabă din os, decorate prin incizare în motive solare. Ca o piesă mai rară, menționăm toporul de luptă din bronz, turnat în tipar, provenit dintr-un atelier transilvănean, dovadă a existenței de timpuriu a legăturilor de schimb, de-a

lungul Oltului, între triburile de la nord și sud de Carpați.

Ceramica culturii Verbicioara, este modelată tot cu mâna, din pastă grosieră ori din pastă fină, de culoare neagră, lustruită. Reprezentative sunt ceștile globulare, cu două toarte supraînălțate, ornamentate cu motive solare incizate și punctate: cercuri concentrice, spirale, cercuri solare, zig-zag-uri. Repertoriul decorativ indică o schimbare majoră și în sfera spirituală – străvechiul cult al fertilității și fecundității consacrat prin variata și bogata plastică neo-eneolitică, este înlocuit cu un nou cult – cultul uranian. (*vezi foto 5, coperta 2*)

Apune epoca matriarhatului și se impune bărbatul-luptător, apar stratificările sociale, aristocrația tribală, ale cărei dimensiuni fastuoase sunt detectabile prin inventarul funerar.

Prima epocă a fierului (Hallstat, 1200 – 450 a. Hr.) este documentată prin cultura Ferigele, ce comportă o serie de trăsături comune în raport cu cele precedente și care definește o cultură traco-getică, structurată etnic. Geto-dacii, ramura nordică a tracilor, numiți geți în izvoarele grecești și daci în izvoarele latine, apar menționați în izvoarele antice, referindu-ne în primul rând la Herodot care spunea că ei sunt „cei mai viteji și mai drepți dintre traci”.

Arealul Slatinei a fost locuit de tribul geto-dacic al aci-lor care aveau centru unional la Acidava (cetatea întărită a aci-lor) identificată ipotetic la Milcov, pe un promontoriu înalt al terasei Oltului, la nord de pâraul Urlătoarea și calea ferată București – Craiova.

Cetatea Acidava, fortificată natural, trebuie să fi avut un rol deosebit în comunitatea aci-lor din moment ce romanii au atribuit denumirea fortificației pe care au ridicat-o la Enoșești (Piatra-Olt), pe granița răsăriteană a provinciei Dacia, după anul 106 p. Hr.

În așezarea de pe terasa Sopotului, locuirea geților este bine documentată prin vase ceramice, unelte din piatră și fier, monede (geto-dacii bat monedă proprie din sec. IV a. Hr.) urne cu inventar funerar ce reliefează practicarea incinerăției de către strămoșii noștri. Geții din Câmpia Română au trecut mai de timpuriu la cea de-a doua epocă a fierului (La Tène), elementele definitorii ale acestei epoci fiind generalizarea metalurgiei fierului și folosirea roții olarului pentru modelarea ceramicii (vezi foto 7, coperta 2). Prezența ceramicii lucrate la roată în așezarea de la Slatina, similară celei descoperite la Zimnicea, Alexandria și la Bălănești-Mărunței, face dovada folosirii roții olarului încă din sec. V-IV a. Hr., procedeu tehnic preluat din lumea greacă, prin intermediul tracilor sud-dunăreni.

Cea mai importantă descoperire apărută în așezarea geto-dacică de la Slatina o reprezintă mormântul de incinerare depus într-o urnă funerară, modelată la roată, alături de unelte și arme din fier trecute prin foc. Asocierea vârfului de lance cu pumnalul curb (sica), armă specifică geto-dacilor, arată că mormântul aparținea unui războinic de elită, purificat prin foc, pentru a trece în lumea nemuritoare a lui Zalmoxis.

Stadiul înaintat de dezvoltare a societății getice locale a permis stabilirea unor active legături comerciale cu lumea greco-macedoneană și, mai apoi, romană, susținute și de descoperirile numismatice. Exemplificăm prin monedele emise de regele Macedoniei, Filip II (359-336) și denarii romani republicani. De asemenea, la Slatina, a apărut unul dintre cele mai mari tezaure de monede geto-dacice, publicat în anul 1869 de Cezar Bolliac, în „Trompeta Carpaților”, unde inițiasse o rubrică permanentă de „Informațiuni arheologice”.

Începând cu secolul I a.Hr., în timpul lui Burebista, moneda geto-dacică este

înlocuită cu denarul republican roman, moneda universală a antichității clasice, folosită atât în tranzacțiile interne, cât și în schimburile comerciale deosebit de intense cu Imperiul roman, aflat în plină expansiune și care deja își fixase granița pe Dunăre.

În urma celor două războaie daco-romane, Dacia este transformată în provincie romană (106 p. Hr.), granița răsăriteană urmând malul drept al Oltului (*limes alutanus*). Această linie de apărare, prevăzută cu fortificații și numeroase unități militare, este dublată de o linie înaintată de apărare situată la 15-35 km est de Olt, denumită tot neconvențional, *limes transalutanus*. Slatina făcea parte din acest teritoriu, gândit de romani „ca o zonă de siguranță”, care proteja granița de permanenta amenințare a dacilor liberi și a populațiilor migratoare. Chiar dacă nu a fost integrat în imperiu, într-o formă organizată, acest teritoriu s-a aflat sub controlul direct al romanilor, încât se poate vorbi de un teritoriu latinofon, puternic influențat de romanitate.

Este posibil ca pe dealul Grădiște, ce permitea o largă vizibilitate până la mari depărtări, romanii să fi amenajat un punct de supraveghere și semnalizare, controlat de patrulare detașate din unitatea militară cohors Prima Flavia Commagenorum ce avea garnizoana în castrul Acidava (Enoșești, Piatra-Olt).

De-a lungul anilor, din cuprinsul Slatinei s-au recoltat numeroase produse romane: arme, statuete (Venus descoperită în grădina unei case de pe str. Pitești), ceramică, monede, cărămizi etc.

Continuitatea de locuire a dacilor liberi este pe deplin susținută de aspectul cultural Chilia-Militari, identificat pentru prima dată în așezarea eponimă de la Chilia, comuna Făgetelu, Olt.

Ceramica indică cel mai elocvent amprenta influenței romane. Pe măsură ce

procesul de romanizare se accentuează, formele ceramice tradiționale sunt înlocuite cu forme lucrate la roată, de factură romană, păstrându-se tehnica arderii la cenușiu, specifică geto-dacilor.

Așezări de tip Militari-Chilia, din secolele II – IV, au fost descoperite în Slatina, la Strehareț și Cireășov, punctele „Săliște” și „Leasă”, cuprinse și în cartea istoricului Gh. Bichir, „Geto-dacii din Muntenia în epoca romană”.

După retragerea autorității statale romane din Dacia, între anii 267-271, rămâne pe loc o populație autohtonă, daco-romană, care sprijinindu-se pe romanitate și creștinism, a rezistat năvălirilor populațiilor migratoare.

În contextul generalizării vieții rurale, comunitatea rurală se organizează în obști teritoriale (romanii populare, cum sunt cunoscute în tradiția noastră istorică) din considerente economice, politice și de apărare, ce reprezintă, în fapt, solide nuclee demografice, lingvistice și de cultură materială și spirituală romanică. La Ipotești, lângă Slatina, a fost identificat pentru prima oară conținutul unei atari culturi romanice, îmbogățită ulterior prin alte descoperiri similare – cultura Ipotești-Cândești-Ciurel, încadrată cronologic în limita secolelor V – VII.

Descoperirile din așezarea de pe valea Sopotului evidențiază ocupațiile și meșteșugurile unei populații sedentare: agricultura, creșterea animalelor, olăritul, dulgheritul, fierăritul, torsul, țesutul.

Aceasta era populația pe care o găsim slavii la sfârșitul sec. VI, singurii migratori care au rămas pe loc și au sfârșit prin a fi asimilați. Ei au lăsat câteva nume în toponimia locală, printre care și Slatina, derivată din cuvintele „slam” (pământ) și „tina” (sărătură). Astfel, Slatina se traduce prin „pământ sărat”, „sărătură”, „apă sărată”, care se referă la apa râului Olt.

Mărturiile creștine apărute în arealul de locuire, menționăm un opaiț de factură bizantină, susțin, pe de o parte, continuitatea de locuire, iar pe de altă parte legăturile neîntrerupte cu lumea romano-bizantină și apoi bizantină, centru de difuzare a creștinismului. Prin adoptarea creștinismului în limba latină, s-a consolidat populația romanică nord-danubiană, singura creștină din afara Imperiului Bizantin. Nu este o figură de stil, ci un profund adevăr, când se spune că românii, ca popor, s-au născut și au fost cei dintâi creștini în sud-estul Europei, toate celelalte neamuri vecine creștinându-se mult mai târziu.

Apărută din cele mai vechi timpuri, așezarea de pe valea Sopotului, datorită înmulțirii populației și facilităților create de întreținerea unor însemnate drumuri comerciale, se extinde pe dealurile vecine și spre valea Oltului. Descoperirile monetare bizantine, venețiene, sârbești din secolele XI – XIII dovedesc importanța comercială a așezării chiar înaintea primei sale mențiuni documentare (*vezi foto 8, coperta 2*).

Slatina va fi atestată documentar la 20 ianuarie 1368 în privilegiul comercial acordat de Vladislav I Vlaicu negustorilor brașoveni, care erau scutiți de plata vămii la acest important vad al Oltului, punct obligatoriu de trecere a carelor cu mărfuri peste albia râului.

De la așezare rurală, locuită continuu din neolitic, Slatina va evolua spre târg și apoi spre treapta de oraș, în corelație cu factori de natură comercială, politică și administrativă, cristalizați odată cu întemeierea statului feudal independent Țara Românească.

De la chilii – la Școala Ionașcu. Începuturi ale învățământului slătinean

Mircea ȘERBU

Atestată documentar de la 1368, Slatina număra, în secolul al XVII-lea, o sută de case cu cinci sute de locuitori, luând în calcul toate bisericile din lemn și târgul săptămânal, din fiecare duminică.

Într-un oraș cu multiple relații comerciale, cum era urbea noastră în acea vreme, oamenii cu știință de carte au început să devină cunoscuți încă din secolul XVI: Badea scriitor (1514), Ștefan grămatic (1630), Drăguș Popa din Slatina (1627), Călin Popa din Drăgoiești (1629), Vladul diac din Slatina (1639), Popa Drăgușin din Clocociov (1775) și alții.

Școala domnească din Slatina, având un singur dascăl slavonesc, este atestată la 1 septembrie 1741, în timpul domniei lui Mihai Racoviță. După scurtă vreme se renunță la plata dascălilor de la Visteria Țării, fiind orânduită plata de la preoți.

În această perioadă a secolului al XVI-II-lea, în care au fost luate măsuri pentru învățământul elementar în limba română, școala de la Slatina a funcționat în chiliile de la Biserica Maica Domnului (zidită la 1736). Tot în niște chilii, de data asta de la Biserica Ionașcu, a funcționat școala din Slatina, biserica, înconjurată de un șir de chilii în care s-a aflat, o vreme, și spitalul, fiind construită între anii 1780 și 1786 de către Ionașcu Cupețu și soția lui Neaga, după moartea unicei lor fiice.

Un alt vechi lăcaș de învățătură românească la Slatina a fost școala din chiliile de la Schitul Sopot, reclădit de două sau

Ionașcu Cupețu

de trei ori (o dată la 1839), pe locul unui schit mai vechi din lemn. De reținut că la aceste școli funcționau dascăli pentru învățătură slavonească, grecească, românească și latină, printre care dascălul grec Pantazi Tiridis și Ghervasie de la Schitul Strehareț, tot de carte grecească. Printre dascălii mai vechi de învățătură românească, de la Maica Domnului, îi amintim pe Popa Fiera și Fedeleş, iar de la Școala Ionașcu, pe dascălii Predica, Vezure, Andrei și Dimitrie Bălșanu.

În școlile vechi, totul era ceaslov și psaltire, se predau – cum scrie Ion Ghica – dimineața buchile, octaiul și psaltirea, iar după prânz – psaltichia. În acele vremuri bucoavna sau bucovarul, cartea pentru cu-

noașterea literelor chirilice – buchii – era ceea ce a devenit, după sistemul nou, abecedarul.

O nouă etapă în dezvoltarea învățământului slătinean este marcată de venirea la Slatina a dascălului George Ardeleanu, alias Dascălul Gheorghe, la anul 1823, profesor de științe în limba românească și care predă după o sistemă nouă, *metodul lancasteric*, conceput în Anglia la sfârșitul secolului XVIII de către Iosif Lancaster. Prin folosirea *metodului lancasteric* de către Dascălul Gheorghe, Slatina se situează pe locul al doilea, după București, unde a fost introdus de Gheorghe Lazăr. La Craiova, abia după trei ani, la 1826, *metodul* este introdus tot de niște discipoli ai lui Gheorghe Lazăr.

Pentru înțelegerea acestei metode, greu de explicat în câteva cuvinte, trebuie reținut că fiecare sală de clasă avea câte 12 bănci și 24 de semicercuri. La prima bancă se găsea o ladă cu nisip, la care începătorii deprindeau însemnarea literelor alfa-betului, celelalte bănci având câte un *telegraf*, o plăcuță de lemn ce se rotea pe un ax vertical și pe care era înscris numărul băncii, pe o față, iar pe partea cealaltă – *corectat*. Pentru citit se întrebuițau table tipărite (în locul cărților) cu slove mari, pentru scris – lada cu nisip, abia apoi trecându-se la scrierea pe piatră și mai apoi pe hârtie.

La fiecare bancă erau câte doi monitori, câte unul la fiecare capăt, iar învățătorului îi era rezervat un scaun, pe o latură a clasei. O asemenea sală de clasă, cu *metodul lancasteric*, este reconstituită la Muzeul Golești.

Revenind la Dascălul Gheorghe, el s-a născut la anul 1791 în satul Vinți, comitatul Turdei, din Transilvania, fiind adus în țară de Gheorghe Lazăr și trimis la Școala Ionașcu din Slatina. Se căsătorește cu Constantina (Uța) Găbunea, cu casa în mahalaua galbenă, pe fosta Ulița Găbunii (ac-

tuala G. Poboran). A avut un fiu, pe P.S. Aurelian, dar la 1835 Uța rămâne văduvă, cu un copil mic, fapt consemnat în catagrafia orașului de la 1838 ca *Uța, văduva dascălului Gheorghe, cu un copil de 2 ani*. Casa se află și astăzi cu mici modificări la fațada dinspre stradă, fiind în vecinătatea Camerei de Comerț de pe strada G. Poboran. Fiul său, P.S. Aurelian, s-a născut la 1833. A făcut studii în țară și în Franța și s-a ocupat de economie politică. Economist și bărbat de stat, a fost prim-ministru și în repetate rânduri ministru al lucrărilor publice și instrucției. Liceul economic din Slatina îi poartă astăzi numele.

Condițiile improprii de la chiliile Bisericii Ionașcu și, care grevau desfășurarea învățământului după *metodul lancasteric*, impun construirea unui local propriu, chiar în curtea Bisericii Ionașcu, și care se realizează la puțin timp după moartea Dascălului Gheorghe.

Școala funcționează în acest local, de la 1837, cu mici întreruperi, până în preajma anului 1900, când se construiește noul local. La data respectivă, era printre cele mai moderne școli din țară, având și locuință pentru directorul școlii, săli de clasă luminoase și călduroase, dar și dotări extraordinare (laborator de științe naturale, bibliotecă și altele). Până în 1927, directorul acestei școli a fost institutorul George Poboran, figură luminoasă a acelor vremuri. Autor a numeroase scrieri, el este cel care editează la 1901 și apoi reeditează la 1908, cu completări, *Istoria orașului Slatina*, lucrare premiată. Școala Ionașcu a funcționat până în 1944, când trupele sovietice rechiziționează localul, îl transformă în spital de răniți și locuințe pentru ofițerii superiori ruși. După dezafectarea spitalului de răniți, din 1947-1948, aici a funcționat școala rusească pentru copiii ofițerilor ruși din garnizoana Slatina, veniți cu familiile, iar, după plecarea rușilor,

a funcționat tot ca școală primară pentru slătineni și, mai aproape de zilele noastre, ca școală de muzică. Acum, un lucru mai puțin cunoscut și anume cum au ajuns la noi chipurile celor doi filantropi, Ionașcu Cupețu și soția lui Neaga. Singurul pictor care i-a putut vedea în viață a fost pictorul ce a zugrăvit prima ctitorie a celor doi la anul 1786 și despre care sunt puține informații. Ceilalți pictori, Constantin Lecca, Gh.Tattarescu, Florea Udriște și Florea Stelian (Bădescu) nu l-au văzut, toți pornind de la chipurile zugrăvite la 1786, la Biserica Ionașcu, biserica cu ceas. La anul 1860, Constantin Lecca primește comanda de la Eforia Școalelor datorită, lui Petrache Poenaru, ministrul Instrucțiunii Publice, de a picta pe Ionașcu Cupețu și soția lui, Neaga. Intenția lui Petrache Poenaru era de a face o galerie cu portretele oamenilor de seamă ce puteau fi urmate ca exemple de viață. Ajunge la Slatina venind de la Craiova, cu olacul, ca să vadă portretele celor doi de la biserica ctitorită de ei. Stă la Slatina și face aceste două copii ale celor doi, de o calitate artistică remarcabilă. Ionașcu Cupețu – ulei pe pânză. Muzeul de artă Ploiești, și Neaga, soția lui Ionașcu – ulei pe pânză, Muzeul de artă Brașov. Gh.Tattarescu pictează noua biserică, sfințită la 1877, și pe cei doi ctitori, luând ca model cele două portrete ale vechii biserici, într-o manieră foarte reușită din punct de vedere artistic. Ele se află și astăzi pe peretele de apus. Florea Udriște, la comanda doctorului Kitzulescu, pictează și el pe cei doi ctitori, inspirându-se după Constantin Lecca. Portrete de mari dimensiuni, ele erau expuse în Sala Bizantină amenajată în holul vechiului spital, o adevărată opera de artă cu picturi murale executate tot de Florea Udriște.

Sala Bizantină a dispărut pentru tot-deauna, odată cu demolarea, cum pentru totdeauna au dispărut și cele două por-

Neaga, soția lui Ionașcu

trete ale Ionașcului și Neagăi. Indelebilă imaginea celor doi ctitori, luminați de câte o candelă veșnic aprinsă. Portretele pictate de Florea Stelian pornesc tot de la imaginea celor doi, fixate de Constantin Lecca, și au fost pictate la comanda doctorului Mircea Șerbu, care le-a donat Muzeului Județean Olt.

Închei cu motto-ul înscris de George Poboran pe *Istoria orașului Slatina*: *Să afle cei ce nu știu, că celor care știu le place să-și aducă aminte* (Henault).

Județul Romanați în actele domnești (sec. XIV–XVI).

Date statistice și observații

Ion ZĂULEANU

Se vor împlini în curând (1 august 2021) 525 de ani de la prima atestare documentară a județului Romanați. O posibilitate de a scoate din „ascundere”, prin medierea hrisoavelor domnești emise de voievozii Țării Românești, imaginea trecutului acestei „vitalități locale” a pământului românesc. Numărul actelor emise de cancelaria domnească în secolele XIV–XVI, ajunse până la noi, rămâne aproximativ, din motive lesne de înțeles: nu toate documentele domnești întocmite în perioada care ne preocupă, se mai păstrează; unele acte sunt îndoielnice sau chiar false, așa cum a rezultat din investigațiile făcute de cercetători avizați; de asemenea, nu excludem noi descoperiri în domeniu. Actele ca atare nu pot – singure – să ne conducă de fiecare dată la judecăți corecte (în stabilirea importanței unei așezări, de pildă). Dar ele rămân, totuși, repere de care nu putem face abstracție. În acord cu scopul enunțat, noi am ales să privim Romanațiul medieval prin „ochii domniei”, nu pentru că nu am fi fost interesați și de alte perspective (arheologice, narative etc.), ci pentru că hrisoavele domnești reprezintă cea mai consistentă sursă istorică pentru această perioadă.

Studiind colecția de izvoare documentare – „*Documenta Romaniae Historica*” (în continuare DRH, B, Țara Românească),

descoperim că județului Romanați sorții i-au hărăzit păstrarea a 212 acte domnești. Privindu-le în materialitatea lor, observăm cum ele erau nu unele oarecare, ci solemne, dificil de scris pe pergament, nu ușor de autentificat (sigiliile erau de multe ori aninate), constituind prin detalii, mici opere de artă (inițiala ornată, monograma domnească). Se disting prin creație, prin creativitate. Întrupează un timp și o lume care au purtat nimbul unor orizonturi în care istoria se împletește cu legenda.

În răgazul tăcerii, care sedimentează uimirile la întâlnirea cu lumea hrisoavelor domnești și le convertește în exclamații interioare, găsim emitenții și numărul actelor: Mircea cel Bătrân (1), Dan al II-lea (1), Alexandru Aldea (1), Vlad Dracul (1), Basarab al II-lea (1), Vladislav al II-lea (1), Basarab cel Bătrân (1), Basarab cel Tânăr (1), Vlad Călugărul (10), Radu cel Mare (5), Mihnea cel Rău (2), Vlad cel Tânăr (2), Neagoe Basarab (15), Radu de la Afumați (9), Vladislav al III-lea (3), Moise Voievod (7), Vlad Încatul (6), Vlad Vintilă (12), Radu Paisie (19), Mircea Ciobanul (14), Pătrașcu cel Bun (4), Petru cel Tânăr (18), Alexandru al II-lea Mircea (55), Mihnea Turcitul (8), Mihai Viteazul (21), Nicolae Pătrașcu (4).

Ce ne spun aceste cifre? Ele ne dezvăluie, pe de o parte, numărul mic al hrisoavelor domnești cu privire la „celula teritorială” românească până către sfârșitul

secolului al XV-lea, iar pe de altă parte, creșterea exponențială a numărului de acte datorate domniei în secolul al XVI-lea, mai ales după 1570. Cum se explică numărul atât de mic (20) al actelor domnești în secolele al XIV-lea și al XV-lea? De ce în secolul al XVI-lea se produce o „explozie de acte” domnești (192)?

Trebuie să observăm că în secolele al XIV-lea și al XV-lea, Țara Românească a funcționat ca „un ansamblu complex de rețele de patronaj între domn și diverse grupuri sociale”, care abia treptat și relativ târziu a căpătat o consistență teritorială. Altfel spus, înainte de a deveni un teritoriu, Țara Românească a fost o comunitate politică în care „nucleele” de viață românească, fie ele sate, târguri ori județe, s-au bucurat de o largă autonomie și libertate. În aceste condiții, puterea domnească nu era fundamentată pe stăpânirea asupra pământului, iar sistemul fiscal nu a fost întemeiat pe birul asupra ocinei, ci pe impozitarea comunităților, în interiorul cărora repartitia contribuțiilor s-a făcut fără intervenția domniei. De aici numărul mic de acte domnești care să înregistreze și să confirme modificările intervenite în situația proprietăților (moștenire, zeste etc.), îndeosebi în satele devălmașe românești.

„Explozia de acte” din secolul al XVI-lea trebuie pusă în legătură cu definitivarea „construcției administrative” a Țării Românești, prin care puterea domnească s-a înstăpânit mai accentuat și s-a repartizat mai uniform asupra teritoriului țării. Această schimbare profundă intervenită în exercitarea puterii domnești este ilustrată și în Romaniți de faptul că cele mai multe izvoare documentare privesc danii și întăriri ale stăpânirilor mai vechi (moșii, vii, vaduri de moară etc.), precum și vânzarea de către obștile sătești libere a bunurilor funciare – parțial sau în întregime, sub povara fiscalității și a

altor obligații. Iată câteva dintre acestea: **7 ianuarie 1569**, București. Alexandru al II-lea Mircea vv. întărește mănăstirii Bistrița „...*ca să-i fie satul Celei jumătate cu balta și cu gârla și cu tot hotarul, cât a ținut dinainte vreme*” (DRH, B, vol. 6, doc. 124, p. 156); **după martie 25-august 31 1569**, București. Alexandru al II-lea Mircea vv. întărește lui jupan Mitrea comis „...*ca să-i fie satul Găvojdibodul, tot cu tot hotarul și cu bălțile, anume Găvăștița și Cușmița și cu toate gârlele, pentru că îi este veche și dreaptă ocină*” (Ibid, doc. 138, p. 173); **19 mai 1570**, București. Alexandru al II-lea Mircea vv. întărește lui Goideanu „...*ca să-i fie ocină în Frăsinetul de Câmpie, pentru că îi este dreaptă ocină*” (n.n. parte de moșie derivată de la părinți) *și dedină*” (n.n. parte de moșie dobândită prin moștenire de două generații (Ibid, doc. 203, p. 251); **8 mai <1571-1574>**, București. Alexandru al II-lea Mircea vv. întărește lui jupan Dobromir, mare ban al Craiovei „...*ca să-i fie satul Izlazul de lângă Dunăre, de peste Olt, cu tot hotarul și din câmp și din pădure și din apă și din vie*” (n.n. formulă care arată că în secolul al XVI-lea vechea stăpânire a obștii nu se mai întinde pe toate părțile moșiei), *pentru că a cumpărat de la Badea din Tătarligi*” (DRH, B, vol. 7, doc. 24, p. 35); **7 iunie 1572**, București. Alexandru al II-lea Mircea întărește mănăstirii Bistrița „...*ca să-i fie satul Potelu și cu tot hotarul și Balta Albă [...], pentru că îi sunt vechi și drepte ocine și de moștenire sfintei mănăstiri*” (Ibid, doc. 104, p. 137); **1 septembrie 1579-31 august 1580**. Mihnea Turcitul vv. întărește Badei vel vătaf și feciorilor săi „...*ca să le fie moșie lângă Dobrosloveni, din hotarul Dobroslovenilor, până la Frăsinetul lui Gaga, pentru că au cumpărat-o drept 1.000 aspri de argint*” (n.n. aspru = veche monedă turcească, care a circulat în țările române în sec. XIV-XVIII; DRH, B, vol. 8, doc.

245, p. 388); **6 februarie 1580**, București. Mihnea Turcitul vv. întărește jupanului Dragomir și soției sale, Maria „...că să le fie satul Fălcoi, pentru că acest sus-zis sat, Fălcoii, a fost cumpărat de răposatul Radu voievod de la jupânița Marga din Caracal, în zilele domniei lui, pentru 35.000 aspri [...], iar apoi a fost cumpărat de sus-zisul dregător al domniei mele, Dragomir vornicul, pentru 25.000 aspri gata” (Ibid, doc. 282, p. 460); **26 mai 1595**, București. Mihai Viteazul vv. întărește lui Dragomir și cu fiii săi „...ca să le fie ocină în Rusinești, pentru că Dragomir a cumpărat de la Drăgan și de la Stoica, fiul lui Cernica din Comanca, pentru 950 aspri [...], și iarăși a cumpărat Dragomir ocină, patru ogoare la Mărgăritești, de la Ducul, pentru 390 aspri [...], și un ogor de la Sulea din Branete pentru 80 aspri și două ogoare de la Rusinești de la Oprea pentru 110 aspri” (DRH, B, vol 11, doc. 119, p. 158); **3 iunie 1596**, Gherghița. Mihai Viteazul vv. întărește lui Radu mare clucer, jupan Preda mare postelnic și lui Stroe mare stolnic „...ca să le fie satul Bontenii tot, cu tot hotarul, din câmp și din pădure și din apă și din vie, pentru că au venit Boju cu toată cetatea lui de și-au vândut toate părțile lor de ocină, pentru 16.700 aspri gata [...], și iarăși să fie cinstiților dregători ocină în Gropșani, toată partea lui Stoica, pentru 4.100 aspri gata [...], și ocină în Corbeni, însă jumătate de sat de la Stancul, pentru 7.000 aspri gata” (Ibid, doc. 173, p. 233); **6 septembrie 1598**, Târgoviște. Mihai Viteazul vv. își întărește stăpânirea peste 23 de sate din județul Romanați „...anume: satul Fărcașul tot și cu tot hotarul, pentru că am cumpărat domnia mea de la megieșii din sat, pentru 90.000 aspri, Slăvenii toți și cu tot hotarul, Gostavățul tot și cu tot hotarul, pentru 70.000 aspri, Băbiciul tot și cu tot hotarul, pentru 90.000 aspri, Scărișoara toată și cu tot hotarul, pentru 80.000 aspri,

Rusinești tot și cu tot hotarul, pentru 67.000 aspri, siliștea Crăceștilor lui Danciul toată, pentru 15.000 aspri, Cilienii toți și cu tot hotarul, pentru 70.000 aspri, Tiha toată și cu tot hotarul, pentru 35.000 aspri, Izbiceni toți și cu tot hotarul, pentru 90.000 aspri, Plăvicenii toți, Seliștioara toată, Vișina toată și cu tot hotarul, pentru 65.000 aspri, Crușovul tot și cu tot hotarul, pentru 80.000 aspri, Studina de Jos cu tot hotarul, pentru 50.000 aspri, Studina Mare cu tot hotarul, Studinița toată, pentru 17.000 aspri, Frăsinetul de Jos cu tot hotarul, pentru 30.000 aspri, Frăsinetul de Sus cu tot hotarul, pentru 60.000 aspri, Vlădila toată și cu tot hotarul, pentru 110.200 aspri, Deveselul tot și cu tot hotarul, pentru 80.000 aspri, Redea toată și cu tot hotarul, pentru 80.000 aspri, Comanca toată și cu tot hotarul, pentru 53.000 aspri” (Ibid, doc. 314, p. 426-428).

Interesant de semnalat că cele mai multe acte sunt redactate, cu predilecție, în lunile mai (32) și iunie (29), la București (70) și la Târgoviște (40). În același timp, constatăm că din secolul al XVI-lea apar, sub „radarul” surselor domnești, boieri și grupuri de boieri romanațeni, cu putere militară, implicați în disputele politice. Boierii romanațeni sunt cei care au ridicat în domnie pe Radu Bădica (1523-1524), originar din județul Romanaților, l-au sprijinit pe Mihai Viteazul pe întreaga durată a domniei, au făcut parte din grupurile de boieri (6/12/24) care au mărturisit, potrivit cutumei, stăpânirile de moșii și și-au exprimat speranța în eternitate prin zidirea de biserici și mănăstiri, pe care le-au înzestrat cu moșii și numeroase alte bunuri. În aceste situații specifice, avem a aminti documentele: **15 aprilie 1533**, Târgoviște. Vlad Vintilă vv. întărește lui Lăudat clucer și soției sale, Voica „...ca să le fie la Runcu jumătate, cu mori și cu vii și cu tot hotarul [...], să le fie de ocină și de

ohabă lor și fiilor lor și nepoților lor și strănepoților lor. Și la ei prădalnică să nu fie (n.n. formulă prin care se garanta proprietarului funciar că nu se va evoca vreun caz de felonie din trecut și întărea celelalte dispoziții ale actului) *și hotarnic a fost Rânca portar și au hotărât 12 boieri anume [...] și Dadul i Micul ot Crăcești* (n.n. Crăcești, sat în Romanați; DRH, B, vol. 3, doc. 156, p. 252); **16 aprilie 1599**, Târgoviște. Mihai Viteazul vv. întărește mănăstirii Cepturoaia 15 sate, dăruite de Radu Buzescu mare clucer, „...ca să fie de milă sfintei mănăstiri și locuitorilor din sfânta mănăstire de ohabă și lui de veșnică pomenire” (DRH, B, vol. 11, doc. 327, p. 447).

Documentele domnești din crenelul cronologic la care facem referire, sunt importante și pentru că „inventariază” numărul așezărilor românești (143), apartenența lor la spațiul românesc (teritoriul din colțul de sud-est al Olteniei, ocupând unghiul ce se formează prin vărsarea Oltului în Dunăre, întinzându-se pe malul drept al Oltului și cel stâng al Dunării) fiind de netăgăduit, în contextul delimitării lor teritoriale în raport de o serie de referințe geografice-administrative (cursuri de ape, drumuri, poziția în cadrul județului „parte de sus” sau „parte de jos” a României), așa cum rezultă din exemplele de mai jos: **22 februarie 1539**, București. Radu Paisie vv. întărește lui Stan și fiilor săi „...ca să le fie ocină în Mănești pe Olteț, partea lui toată, oricât se va alege, pentru că îi este veche și dreaptă ocină” (DRH, B, vol. 4, doc. 73, p. 97); **7 noiembrie 1570**, București. Alexandru al II-lea Mircea vv. întărește mănăstirii Bistrița ocină în Vădastra „Și hotarele să se știe: La Măgura cu Stâlpul până la la teiul din sus de Obârșie și până la Măgura Stoinei, apoi de aici la Măguriș și până la Drumul Lemnelor, la hotarul Mariei și până unde se împreună hotarul Ur-

ziceii cu hotarul Vădăstriței” (DRH, B, vol. 7, doc. 248, p. 303); **13 mai 1573**, București. Alexandru al II-lea Mircea vv. întărește mai multora satul Seliștioara „Și hotarele să se știe: la apus până la hotarul Celeiului și către răsărit până la hotarul Izbiceniilor și până la hotarul Gârcovului și dinspre miazănoapte, de la malul Dunării, până la hotarul Vișinei” (DRH, B, vol. 7, doc. 135, p. 179); **Septembrie 1578**. Mihnea Turcitul vv. întărește jupanului Dragomir logofătului și jupăniței lui, Ivana și altora, să le fie satul Grădiștea „Și să se știe vechile hotare: [...] până la apa Oltului de către Băbicieni și de către Scărișoreni” (DRH, B, doc. 161, p. 251); **15 iulie 1599**, Târgoviște. Mihai Viteazul vv. întărește mănăstirii Ostrov „...ca să-i fie satul Tăistreni lângă Olteț, tot cu tot hotarul, după cum se arată hotarul în jurul apei Oltului jumătate din Olt până la gura Oltețului” (DRH, vol. 11, doc. 335, p. 461).

Departe de a fi completă, imaginea României medievale reflectată în hrisoavele domnești nu este una întâmplătoare. Un județ cu o câmpie mănoasă și o arie mare de pădure, un județ bogat în bălți și deci cu mult pește, în care creșterea animalelor, a albinelor se regăseau din abundență, un județ cu însemnate „elite și popor” și cu un potențial fiscal rezultat din colectarea taxelor, a fost permanent în atenția Domniei.

Arta în județul Olt

Ioan IOVAN

Spațiul acesta, situat în preajma Oltului de Jos, prezintă împrejurarea deosebită de a fi dat țării numeroși pictori, artiști de valoare referențială, unii dintre ei alcătuind, în bună măsură, locurile cele mai de sus ale artei contemporane românești. Și nu stau lucrurile așa în mod întâmplător, căci locul este caracterizat de o spiritualitate remarcabilă și de cultură dens fructificată în valori specifice și în personalități eminente. De altfel, nici nu se poate justifica și înțelege densitatea și nivelul deosebit al artei, dacă nu este luat în considerare întregul, ansamblul. Iar amploarea și particularitățile acestuia pot fi adecvat sugerate printr-o lapidară, măcar, evocare a câtorva nume de la Nicolae Titulescu până la Dinu Lipatti, de la Eugen Ionescu, Ilie Pârvu, Dumitru Caracostea, Alexandru Busuioceanu, Petre Pandrea, Ion Minulescu, până la Marin Sorescu, Marin Mincu, Virgil Dumitrescu, Aurelian Titu Dumitrescu, Nicolae Fulga.

La rândul ei, amploarea artelor plastice oferă o desfășurare pe toate nivelurile valorice, pe diferitele generații, de la artiștii importanți având locul definitiv stabilit în istoria artei românești, până la cei stabiliți datorită operei pe care au realizat-o, până la cei mai tineri care acum își fac apariția în orizontul artistic. Maeștrii Marius Bunescu, Ion Popescu Negreni, Ion Musceleanu, Spiru Vergulescu, Gheorghe Teodorescu Romanăți, Petre Dumitrescu Senior, Teodora Kițulescu, Sabin Bălașa, Corneliu Ionescu alcătuiesc

reperre definitorii neîndoielnic promovate, indispensabil existente. Aceștia li se adaugă cu importante realizări valorice, cu opere deja constituite, Nicolae Truță, Paul Tudor-Balș, Traian Zorzolui, Cristina Bacicu Botez, Virgiliu Dan Dimulescu, George Păunescu, apoi Simona Lupașcu, Marin Cocheci Căldăraru, Emilian Nuțu, Rudolph Kuttesch, Dumitru Rotaru, apoi cei mai recent sosiți, Marius Burhan, Cătălin Popa, Lucian Liciu, Mihai Coțovanu, Cătălin Podoleanu.

Fără îndoială, în Slatina și în județul Olt, între anii 1975 și 1985, un întreg deceniu, Cenaclul U.A.P. a constituit un moment de vârf, aflat la nivelul de atunci al artei românești, alcătuit din numeroșii absolvenți ai institutelor de artă, care, prin repartiție, s-au prezentat la post. Faptul deosebit era dat că proveneau din institutele din București, Cluj, Iași, Timișoara, țineau de școli diferite, astfel încât creația lor era dezvoltată pe o largă și variată stilistică și problematică artistică de realizare. Au practicat pictura, grafica, sculptura, artele decorative. Ca gen artistic, a predominat pictura de șevalet cu speciile ei, natură statică, flori, peisaj, portret compozițional, compoziție figurativă și compoziție nonfigurativă. Activitatea de creație s-a desfășurat într-o clădire întreagă destinată generos spațiilor pentru ateliere. Expozițiile personale, tematice, de grup, saloane, deschise cu mare frecvență în sălile de expoziție din Slatina, au fost la fel de frecvente cu participări la expoziții din București, Craiova, Râmnicu-Vâlcea,

Lugoj, Timișoara. Atunci, Slatina era un punct cunoscut și apreciat datorită artei și artiștilor de care dispunea.

Cenaclul era apreciabil prin calitatea artistică, prin valoarea lucrărilor, prin importanța care le era dată expozițiilor, prin mediul cultural care era în mod subliniat favorabil, capabil să aprecieze și să se bucure, dar și prin numărul mare al artiștilor, funcționând la statut profesionist, Ioan Iovan (președinte), Nicolae Truță, Simona Lupașcu, Cristina Bacicu Botez, Constantin Petrașchivici, Ioan Burcea, Carmen Badea Matei, Rodica Tărșan Bălaj, Claudia Udrescu, Păscuța Iovan, Paula Tudor, Paul Tudor, Teodor Tudor, Rudolf Kuttesch, Dan Botezan, Carol Ferenczi, Doina Spătaru, Dorin Lupea, Ion Cuculiuc, Petruța Dinu, Emilian Nuțu, Dumitru Rotaru. Au aderat, de asemenea, absolvenți din Târgu-Jiu, Alexandru Jakabházi, Valer Neag și din Râmnicu-Vâlcea, Alexandra Popa. A fost realmente un moment de cultură deosebit al Slatinei și un moment superior al artei care merită să fie amintit și merită să fie reținut, să nu cadă în uitare. Ar fi, de-a dreptul, mare păcat, atât timp

cât este unanim recunoscut că, la vremea respectivă, a fost mândria Oltului, într-o firească linie de continuitate a tradiției.

Slatina și județul Olt au beneficiat, la fel, de un număr de artiști amatori, perseverenți și activi. Merită să fie amintiți Ana Manea, Teodor Sârbulețu, George Năstase, Aurel Zamfirescu, Ioana Scărișoreanu, Ion Dina, Daniel Ilieș, Constantin Slujitoru, Vasile Costache, Dumitru Costea, Marin Ioțu, Napoleon Cruceru, Constantin Stoenică, Ion Stan, Iulian Stancu, Ina Florica Popa, Luminița Popescu.

Cu precizarea că toți cei amintiți în acest text nu sunt simple nume înșirate, ci sunt artiști profesioniști și amatori care au lucrat cu convingere și intens și tocmai acest lucru a făcut atunci un moment de glorie al locului. Și, dacă este vorba de eminența momentului respectiv, nu se poate, ca fiind semnificativ, să nu fie amintit faptul că Slatina, artiștii, atelierile și expozițiile au primit permanent vizita criticilor de artă Adriana Stoica, Ion Frunzetti, Dan Grigorescu, Mircea Grozdea, Radu Ionescu, Mihai Ispir, Gheorghe Vida, Marin Mihalache.

Aurelian Titu Dumitrescu – la 65 de ani

Plăcerile rele

E dimineată. Încă nu sîi pot trage în mine.
 Pe Aliosa, pe Mitea și pe același ^{sursime} Mistkin.
 Calc liniștit, ca o pasăre. Tac grav. N-am
 Ocolesc mîsa, respir, îngenunchez și mă inclan.

Nu mă voi sinucide și nici nu mă voi răzbuna.
 Cade soarele din ~~Galeriile~~ Tretia Kor
 În încăperea mystă, înaltă și goală. Buna
 Femeie întinde ceaial în ceasca albă, lei mor.

Am gîndul foarte obosit, ca o injustiție.
 Va trebui să mă rog mult. Altfel, voi pierde mintea.
 Voi ucide, voi și amar de păcatele mele!

Om ești? Drac ești? Nu-ți pare rău. Nu regret. Îi e
 Că se va afla, că se va cunoaște în ce clipă te-a
 Slutit ingerul nostru comun, în plăceri rele.

Aurelian Titu Dumitrescu

Ros ca pantalonul pe o brută
 Ca un înger cânt la baterie.
 Îngerii, tata, nu sunt chitaristi!
 Lumina în bar, sea, albastru,
 Înfundă copiii prosti. Grozavi. Tristi.
 Tineri cu glas ușor, de piccolo,
 Servesc grasi și violenți ospățarii.
 Fuste atârna lasciv, tremolo;
 Când nu mai ai chef, plătești și te car

Ca un înger cânt la baterie,
 Arunc betele în aer, răspund
 Celor care mor și mă salută.

N-am avere. Răbd în carne vie,
 Rămân în voce, tac într-un afund
 Ros ca pantalonul pe o brută.

Aurelian Titu Dumitrescu

Aurelian Titu Dumitrescu la 65 de ani

Eu am venit să mărturisesc despre voi,
tatălui meu, timpul țării acesteia

Paul ARETZU

Aurelian Titu Dumitrescu are vocația nobilă a identificării afective și spirituale cu artiștii pe care i-a admirat, precum și abilitatea de a revela profunzimile (misterele) acestora. El a dedicat câteva cărți de inițiere în substanțialitatea unor personalități fondatoare: poetului Nichita Stănescu (*Antimetafizica*), muzicianului și poetului Mihai Miltiade Nenoiu, fagotist de faimă mondială (*Miltiade*) și, în fine, poetului Ion Gheorghe (*Mutul*). Sunt scrise fie sub formă de convorbiri, fie sub formă de eseu. Are în atenție, de regulă, o dublă țință, tratează individualizat pe fiecare conlocutor, provocându-i dezvăluiri dintre cele mai confidentiale și mai distinctive, spectacole ale existenței, și, în același timp, vorbește despre sine, se destăinuie. Autorul și-a manifestat, de-a lungul timpului, prețuirea și față de alții, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, Al. Paleologu, Cezar Ivănescu, Mariana Marin, Dan Grigorescu, Mircia Dumitrescu...

„Convorbirea literară” cu Ion Gheorghe, *Mutul* (Editura Vinea, București, 2008), este un model de empatie, preschimbată treptat în autoexegeză. Ea s-a desfășurat între 4 și 12 mai 1987, la reședința acestuia din satul Sărățeanca, Buzău. Cu simțul său de jurnalist autentic, autorul diversifică structura cărții, mărindu-i atractivitatea, adăugând părți centrale (a întrebărilor și răspunsurilor), două „confesiuni” ale interlocutorului și un „jurnal al cărții” (care dă detalii despre împrejurările în care s-au desfășurat ședințele).

Ion Gheorghe este, ca și alții, de altminteri, un poet care a trezit atitudini contradictorii, fie elogioase, fie contestate. El găsește o soluție proprie la retorismul, la decorativismul tradiționalismului interbelic, în siajul căruia se află (căruia îi adaugă accente expresioniste), acutizându-i și concentrându-i temele, realizând un sistem bine relaționat de valori, conținând simboluri ale arhetipalității etnice (civilizația traco-dacică, întemeieri și continuități ale spațiului sătesc, reprezentarea mitică, autohtonizarea reperelor biblice, corespondența dintre om și natură, învinovățirea civilizației și a urbanizării pentru desacralizarea lumii), coborând în ancestralități criptice, căutând logosul poietic, „mumele”. Impresionează efuziunea discursului, arhaizarea și magia ludică a limbajului, proiectarea de ansamblu a întregii creații lirice, forța imaginarului. Între simbolurile mitice (principii ontice), alături de Maica Mumă, Maica Boabă, de Sfântul Gineceu, apare și *Mutul*, care îl întruchipează pe poet. Dintre volumele sale, reprezentative sunt: *Cavalerul trac* (1969), *Megalitice* (1972), *Noimele* (1976), *Dacia Feniks* (1978), *Joaca jocului* (1984), *Și mai joaca jocului* (1985).

În contextul acestor date configurative, convorbirile lui Aurelian Titu Dumitrescu vin să aprofundeze omul și arta sa poetică, dar și să obțină învățătură. Marile coordonate ale poeziei sunt enunțate și de această dată, ritos, cu fast: „Țăranul n-a judecat niciodată greșit” (p. 7), „Sunt un om natural. Natura nu poate să aibă preju-

decăți.” (p. 8), „la literele alfabetului latin, grecesc și etrusc și așază oglinda sub ele, deasupra lor, pe o latură și pe alta. Știi ce vei descoperi? Motivele arheologice de pe cămășile românești.” (p. 25), „De la anul în care Decebal și-a pus singur capăt vieții, cred că poporul nostru părinte și-a interzis să plângă dintr-o cotă a demnității, pe care eu o deslușesc.” (p. 49). Parametrii existenței, însușiți de poet, un fel de trepte ale desăvârșirii, definiți în termeni absoluți, sunt lumina (*Fotu*) și înțelepciunea (*Sofu*).

Discuția pătrunde în arcanale mitologiei trace, în etimologii populare. Sursa lui Ion Gheorghe este negura luminiscentă a trecutului, cu escale în geologie, toponimie, istorie, fantezie. Toată cultura (în special cea populară) este subsumată acestor viziuni primordiale, haos și cosmos, început și sfârșit: „Și era în cer precum pe pământ, și era pe pământ precum în cer, Magul, Gurul, Soful, Iogul, Saliul, ales de prunc în Cogaion. El n-a fost văzut murind. El, la apusul zilei, era un moș, iar dimineața – un prunc atunci zămislit.” (pp. 15-16). Stilul, deși este eterogen, sibilin, în șarade, are o consecvență susținută de credința în har. Cartea fiind o vrăjire, însemnările lui Aurelian Titu, din „Jurnalul cărții”, de la sfârșit, sunt o dezvrăjire, întregind dialogul cu un aparteu.

Alegorizând, adoptând un discurs sapiențial, cu subînțelesuri („cu mine nu vei discuta idei și concepte, ci vei discuta idei-metaforă”, p. 94), poetul vorbește despre „munca de treabă”, despre „colții” timpului scrijeliți pe vasele dacice, ori despre brățărilor spiralate din bronz și din aur, cu reprezentări animaliere: „Acestea sunt viziunile părinților mei despre timp și spațiu. Despre ritmul dus-întors al vremii, despre dintele de fiară al lui Cronos.” (p. 23). Ion Gheorghe este captivul lumii sale, trăiește o euforie mitică, se îmbată, cu onestitate, cu propria reprezentare despre existent („faptul de viață”), devenind locuitor perpetuu al *Daciei preistorice* a lui Nicolae

Densusianu. Vede energii ascunse, forme matriceale, își ritualizează magic viața, suprapune tipare arhaice peste tot înconjurătorul, traduce limba în etimologii *pro domo*: „România, adică pământul care ne-a rămas, ceea ce ne rămâne” (p. 25), „Gaură, găuri. Desfă: ga este pământul, aura este rotunzimea, roată de lumină asupra cugetătorilor; loc de unde iese din pământ șarpele; intrarea în bârlog, în vizuină” (p. 47), „mărginire, adică ceva rotund, cu ochi eventual, apărat de gene, să nu intre praful” (p. 56).

Împins la dezvăluiri de Aurelian Titu Dumitrescu, poetul lămurește misterul (*misterium*) „Mutului”, motiv important în lirica sa, figurând pe monedele și pe tablourile votive ale dacilor în care este ilustrat cavalerul danubian: „Este mai Pan decât Pan al grecilor, mai Priap decât Priapus, este mai Ghilgameș decât Ghilgameș” (p. 29). Sunt combinate mituri grecești, romane, sumeriene, iudeo-creștine, dacice, reprezentări etnografice, sunt create sintagme și vocabule nemaiauzite („Mistu om virtus”, „Enea Nanoi Zânoi”, „Iedul Bucăluș”, „Întîiul Născut, Ion Zânion, zânzania Cogaionului” etc.), inventându-se o „știință” sincretică, fără îndoială poetică, surprinzătoare prin caracterul ei ezoteric. Miturile, de asemenea, se întrepătrund cu basmele, în care „umblă doctrinele în chip de bărbați și în chip de zâne, iar legea lor de bază este *focul* dragostei obârșiale a lumii” (p. 36). Se face, de fapt, o reconstituire a imponderabilelor ce participă la geneza poemului (a lumii), descrierea fenomenelor plăsmuirii. „Disertația” asupra mitului „Mutului”, personaj misterios al călușului, cu rădăcini în ancestralitate („Mutul din căluș este zeul Zalmoxis”), are o densitate uimitoare, își menține nivelul valoric, este adâncită în fluxul singular al unei gândiri poetice.

Când se trece la hermeneutica poemului, imaginea personajului mitic alternează cu aceea a autorului, cei doi scoțându-și pe

rând măștile. Sunt mărturisite evenimente biografice, dar și stări interioare, urme lăsate de timpul istoric tumultuos. Este „singurul fiu de colectivști” care este admis, în 1952, la Școala de literatură „Mihai Eminescu”, fiind coleg cu Nicolae Labiș. Acolo își consolidează primele trăsături de caracter: onestitatea, încrederea în propriile forțe. „Mutul” este numele colectiv al poetului, un etnonim, venind din „Dacia Capului Retezat”, de la zeul Zalmoxis ascuns în zestrea genetică, este o stare de întoarcere în interior, răbdătoare, atunci când râsul și plânsul au devenit improprii.

Pe măsură ce convorbirea se derulează, deciptându-se pas cu pas poemul *Mutul* (vol. *Megalitice*, 1972), Ion Gheorghe expune un seducător sistem mitologic, cu un imaginar arborescent, adâncindu-se în cultura populară, dar și în cea a antichității, în domenii inițiatice, folosind un limbaj baroc, deosebit de inventiv, cu o forță plastică remarcabilă, având intensitatea unei erupții magmatice: „Marele Mut, zeul secretelor, sub auspiciile, sub stăpânirea, deopotrivă pământească și cerească, ale căruia sunt puse sanctuarele, toate lăcașele confreriilor Zamolxiene, legile, scripturile și datinile inițiatice, punte mai întâi între cer și pământ, dar, mai cu seamă, taină, precum se zice, adică ocultare, acoperire, el tace” (p. 75). Ritualul călușului are o simbolistică amplă: îngroparea ciocului de căluș în grâu semnifică fecunditatea, masca reprezintă ascunderea, „Carnavalul Mutului” este timpul polimorf, dansul este invocarea luminii, Mutul însuși, „îns ce-și interzice graiul limbii, pentru că el știe un milion de alte feluri de a vorbi și un milion de graiuri” (p. 90), este duhul Daciei Feniks...

Suștinător fanatic al „Zalmoxismului”, al protopărintelui Decebal care s-a sinucis, nu se reține să-și exprime resentimentul față de cuceritorii romani: „Adică vremea crezi că a ars, a pârlit, ca să poată năpârli o altă față?” (p. 80). Mutul este martorul

adevărului, „fără a adevărului și-a justiției divine” (p. 83). Poemul, o alegorie, desigur, ar fi o mică epopee a poporului român.

În ultimă instanță, cartea lui Aurelian Titu Dumitrescu este romanul unei poezii, poate eseu. Nu este cu nimic mai prejos decât convorbirea cu Nichita Stănescu, *Antimetafizica*, despre care s-a vorbit atâta. Ar trebui, totuși, acordată de exegeți mai multă atenție acestui tratat fabulos de etnofilie, aflat, cum spune poetul Ion Gheorghe, „între răs și plâns”, adică într-un odihnitor de cele omenești intermundiu.

Nu pot încheia fără să citez din însemnările lui A.T. Dumitrescu, făcute în „Jurnalul cărții”: „Nu sunt convins că îl voi putea cunoaște vreodată pe Ion Gheorghe. Ion Gheorghe *s-a mascat* într-un om obișnuit, pudic, plin de un bun simț al judecării de apoi, un om unitate de măsură, supus și previzibil, cu care operează liniștite toate sociologiile. [...] Umblăm deci de o viață ca doi pompieri în costume de cauciuc și nu pot spune despre el decât că are un costum de cauciuc de calitate.” (p. 126). Noi, însă, cu siguranță, îl cunoaștem mai bine, la sfârșitul acestei cărți. Din păcate, omul (și la acest lucru se referă, probabil, A.T. Dumitrescu), format în plină perioadă stalinistă, nu a avut suficient discernământ pentru a se despărți de convingerile căpătate, elogiind în continuare partidul unic, al XI-lea Congres și, culmea, după o vizită la închisoarea din Sighet, dezafectată, liberarea deținuților politici, considerată o eliberare. Dar aceasta ține de limitele sale doctrinare și, cu siguranță, de o fermitate a conduitei.

Elena PĂDURE – Un destin asumat

Maria IONICĂ

Pregătirea tezei de doctorat despre viața și opera marelui scriitor Marin Sorescu mi-a prilejuit nu doar emoția aprofundării unei creații artistice atât de originale și de complexe, dar și măgulitoarea șansă de a colabora cu la fel de extraordinarul frate al *singurului printre poeți*: profesor universitar doctor – scriitor George Sorescu, conferențiar pe vremea studenției mele. Prin intermediul acestuia am avut acces la numeroase informații/documente inedite și am intrat în legătură cu multe persoane și personalități care au rămas fascinate de amintirea autorului *Liliecilor*. Pe lângă majoritatea membrilor familiei Sorescu, l-am cunoscut și m-am bucurat de prețuirea lui Simion Bărbulescu (profesor de limba și literatura română la Liceul „Dimitrie Cantemir” din Predeal, în cenaclul căruia s-a afirmat și tânărul Marin Sorescu) și a fermecătoarei sale soții, scriitoarea Marta Bărbulescu.

Tot așa mi-am dobândit și o bună prietenă, Elena Pădure, profesoara care m-a făcut să vizitez și să admir Bucovina, ținut de care era foarte mândră. Scriu „era” pentru că de vreo trei ani acest etalon de înțelepciune și patriotism (generații de foști elevi din Stulpicanii Sucevei, unde aceasta a profesat, pot subscrie!) s-a retras în vechiul cimitir din Capu Codrului natal.

Cu o grafie impecabilă, răspunsul neașteptat de prompt și de amplu la prima epistolă mi-a confirmat (intuiție feminină!) că între boboaca din anul I și studentul din anul V fusese mai mult decât o simplă amicitie – cum zicea D-l George Sorescu. Cele opt (8!) pagini A 4, scrise ca

și când măruntele rânduri abia așteptau să se înșiruie, mi-au dat curajul să o provoc pe corespondentă la eliberatoare destăinuiri¹ și să o conving, treptat, a ieși din autoimpusul anonim². Pe lângă evidența-i modestie³, *tăcerea* ei îndelungată trăda ceea ce îmi și scria peste ani: dorința de a rămâne în amintirea lui ca-n primăvara tinereții. „E tot așa drăgălașă?”, auzise că se interesa el. A triumfat apoi bucuria întoarcerii *in illo tempore*, „de aur”. Poate a avut, la rându-i, flerul că nimic din ceea ce-mi încredințează nu va fi deformat/pierdut, altfel cum să-mi explic măgulitorul dar trimis de-o aniversare: ilustrata pe care Marin Sorescu, aflat într-o excursie prin țară, o expedia *tovarășei* (!) *Lenuș Pădure*, pe adresa căminului studențesc?! Căci, pe lângă emoționantele-i evocări

1 Elena având unele afecțiuni cardiace și mergând mai târziu la un control de rutină, medicul s-a minunat de remedierea stării ei de sănătate. „Datorită ție”, mi-a scris, simțind și ea cât de benefice-i sunt întoarcerile în trecut. „Corespondența noastră îmi face bine pentru că mi-am putut mărturisi cu sinceritate trăirile de atunci, ca o rugăciune în fața altarului”.

2 Elena Pădure mi-a acordat și un interviu, „la distanță” (v. *Sorescu era modest și generos*, în „Luceafărul”/nr. 10/17.03.2004). Din păcate, nu mai era în viață la apariția cărții în care D-l George Sorescu includea și fotografia ei. M-a consolât gândul că o văzuse publicată de mine, după ce mi-a reproduș-o din carnetul de studentă.

3 Cea supranumită „mica prietenă a marelui Sorescu” nu considera că ar fi avut vreun merit deosebit pentru faptul că *pașii li s-au alăturat o vreme* („Rolul meu în viața lui Marin Sorescu s-a încheiat demult”), dar nici nu m-a putut refuza în demersul cercetării *fenomenului* Sorescu.

(consemnate cu remarcabil talent narativ), am mai primit decupaje din gazete, fotografii, versuri personale ș.a.⁴, cu măgulitoare asigurare: „Dacă sunt la Dvs.⁵ e ca și cum ar fi la mine”. Se temea îndeosebi de *mercantilismul* unei rude. Vreme de aproape două decenii, Elena mi-a trimis, ritmic, peste o sută de scrisori⁶ în care și-a depănat puzderie de amintiri despre idila din primul ei an de facultate. În fiecare este evocată cu sensibilitate și sinceră prețuire imaginea tânărului autor, admirat de toată studențimea ieșeană, care se îmbulzea să-i citească epigramele apărute la gazeta facultății. Acolo el era deja *Marele Sorescu*, înainte de aprecierile lui G. Călinescu și de răsunătorul succes al primului volum – parodiile publicate sub titlul *Singur printre poeți*, în 1964. Răzbate, totodată, revolta față de nedreptățile care *i-au scurtat zilele*: „Dacă ar fi rămas la Iași, n-ar fi ajuns cine este, dar ar fi fost scutit poate de atâți dușmani care i-au scurtat zilele”, scria Elena lui George Sorescu, pornit *în căutarea urmelor* ilustrului său frate, atât de devreme retras între stele.

De la început mi s-a părut că era doar un pretext ajutorul dat poetului la limba italiană⁷, în vederea diferențelor pentru trecerea de la secția de română-rusă, la română *pură*. „Mă gândeam uneori că, vorbind italienește, și-o fi amintit cum pregăteam

4 I-am trimis, la rândul-mi, diverse materiale, pe care le citea cu nesaț.

5 La început, cu toată bucuria, reciprocă, de a corespunda, am adoptat convențiile epistolare, după vreo 4-5 scrisori eu renunțând la *Stimată Doamnă Profesoară* – ea la *Mult prețuită/admirată colegă* șcl. Pe la a treia depeșă, Elena admitea: „Chiar așa! Ce atâta domnit? Sună glacial, nu?”

6 Când mi-a cerut numărul de telefon, mi-a promis că nu vom renunța la corespondența tradițională, scrisă, pe hârtie, printre ai cărei ultimi adepți cred că am fost.

7 Studenta stăpânea italiana de la tatăl ei, care și-o însușise în timpul războiului.

împreună examenul și când, încercând să definim ce era între noi, am îndrăznit a-i spune: *Sono tua Galathea, Pygmalion*”, mărturisirea Elena Pădure în scrisoarea de răspuns trimisă în 2001 lui George Sorescu. Chiar faptul că se gândiseră amândoi la mitul antic e sugestiv, cu toate că fata încercase o delimitare: „Galathea era din marmură, element pământean, și era firesc ca Pygmalion să aibă pentru dânsa sentimente omenеști, dar tu m-ai creat spiritual și nu-i același lucru. [...] nu numai că nu știam ce-i cu mine, dar îi negam și lui dreptul de-a avea sentimente omenеști. Față de mine, normal. [...] Dar poate tocmai asta îl încânta: că eram atât de copil. [...] Privirea lui era plină de duioșie, era caldă și luminoasă și zâmbitoare. Și râdeam împreună din orice. Cum să uiți așa zile?! Norocul meu nu a fost că am întâlnit Poetul care tocmai se înveșnicea întru poezie, ci omul deosebit pe care nu l-am mai regăsit în nimeni”.

Nu cred că Marin Sorescu va mai fi fost divinizat întratăt, și absolut dezinteresat, de altcineva. Rămânând în sfera mitologiei, cu modestia care a caracterizat-o și în trecut (când vedea că de Marin erau îndrăgostite colege mult mai *arătoase* decât ea⁸), și mai târziu, Elena a rămas convinsă că atenția cu care a copleșit-o studentul respectat și de universitarii ieșeni, prezența ei la toate reuniunile literare, până și brațul cu boule de neige primit de ziua onomastică, totul făcea din *neicuța* (cum îl apela ea, pe oltenește!) un fel de Midas, care prefăcea în aur tot ce atingea.

Dar degeaba își făcea el apoi *cale și cărare* pe la Iași; după câteva întrevederi pe culoarele universității (el ascunzându-și verigheta, ea simulând a cocheta cu viitorul soț), *Galathea* de odinioară s-a retras

8 Zadarnic, frumusețea altor fete nu l-a impresionat...

cu discreție. A avut un scurt și mai mult convențional mariaj⁹, acceptat poate și din dorința de a uita că *olteanul Pygmalion* și-a făcut (i-am spus-o și ei) socoteala: era chemat la București, ea rămânea la Iași încă patru ani, așa că era mai bine să se împace cu Virginia Șeitan, fosta iubită, care termina în același an cu el facultatea de chimie, pentru care se putea găsi mult mai ușor un post în capitală... „Cred că știi că Iașul e așezat pe șapte coline. Putea Marin liniștit să caute *boboaca*, să umble cu doi pepeni într-o mână”. Elena a aflat mai târziu că o ducea intenționat la cantina unde luau masa chimiștii (să fie văzuți de Virginia?!) și a recunoscut ce jenată era la obișnuitele consfătuiri când se vorbea despre Marin Sorescu, a cărui operă fusese inclusă în programele și manualele școlare, și se întorceau spre ea mai toate capetele din sală! Și în studenție, și ulterior a trebuit să facă față multor situații incomode. Citind apoi *Scrisorile de familie* (publicate de George Sorescu în 2001), observase și ea că, atunci când Ionică – fratele cel mic – vruse să se însoare, Marin îi reproșa că nu găsise o fată care să termine facultatea odată cu el. Știa, din proprie experiență, și ce dificultăți presupunea transferul în învățământ! I-am repetat – cred că am și convins-o – că trebuie să fie mândră de a fi fost, și doar pentru o toamnă-iarnă-primăvară, în apropierea unui mare spirit.

O mai nedumeriseră și altele din acea carte. „Mi s-a părut ciudat că-n multe scrisori se referă la poezii publicate, dar nu zice nimic despre cât i s-au plătit. Știam că încasa frumușel și zicea că-i trimite mamei sale și lui Ionică, dar din scrisori nu reiese lucrul acesta, ci doar faptul că era 9 Fără a duce lipsă de admiratori, examinați riguros, ca de însuși Procust, tânăra s-a refugiat în munca de dascăl. Nu s-a recăsătorit, nici nu s-a mai îndrăgostit și n-a avut alți copii decât generațiile de elevi.

finanțat mereu de fratele mai mare. (Să nu afle D-nul George Sorescu). Eu îl credeam și-i admiram generozitatea. Scrisorile mi-au cam răsturnat unele credințe despre el. Sigur că-mi rămâne recunoștința și prețuirea pentru acele zile frumoase, dar am început să-mi reconsider acelea și altele. La pagina 262, în poza cu mama lui, am regăsit expresia privirii cu care mă învăluia întotdeauna [...]. Pierdea doar atâta vreme cu mine! Chiar și la bibliotecă, pe când studia în fața mea, de multe ori îl surprindeam privindu-mă cu ochii calzi, încărcăți de tandrețe și duioșie”... Și așa, de fiecare dată, aureola Poetului se arăta și mai luminoasă.

S-ar putea valorifica în mai multe cărți cele consemnate în aceste scrisori, căci scriitorul era pretutindeni însoțit de amica sa, care a reținut detalii interesante despre lumea literară (preponderent ieșeană, dar nu numai) de atunci¹⁰. Nu știu când mă voi învrednici să recitesc toate scrisorile și să consemnez alte informații oferite cu atâta generozitate. Aș fi dorit să încep cu paginile în care sunt descrise începuturile mirificei *povești*. Mă voi strădui să le găsesc, deși mă întreb câte fete de azi (din epoca lui „*pup-o, bă!*” – ca să nu zic altfel!) ar mai putea fi sensibilizate de o asemenea *întâmplare*...

Deocamdată, m-am oprit la emoționanta depeșă trimisă de Elena Pădure în mai 2004, după ce a fost la Slatina și-am mers împreună la Bulzești și București. Ce teribile trăiri a avut ea când, după o noapte *albă* (și o prevenisem să se odihnească), i-am făcut cunoștință cu D-l George Sorescu (venit de la Craiova), când a pășit în Casa Memorială din str. Grigore Alexandrescu și, în fine, la Bellu.

10 Încă din post-scriptum-ul la prima scrisoare, Elena Pădure menționa: „Duduia Otilia Cazimir mă numea, alintându-mă, *pustiul lui Marin Sorescu*”.

În Scrinteala vremii, la pag. 147 e poezia Salcâmii. Ți-am scris odată despre efectul florilor de salcâm. Uite alt lucru ce m-a tulburat: n-a uitat! Peste atâta vreme, citind poezia, i-am simțit pe buze sărutul ca și când ar fi aievea și zăpăceala de atunci, care răsturna realitatea pe care-o credeam¹⁵.

Domnul Profesor nu m-a crezut că Marin îmi făcea confidențe despre iubirea lui pentru Virginia – sigur, nu-i știam numele – susținând că acesta nu făcea confidențe despre femei, dar tocmai aceste confidențe dovedesc totală sa încredere în mine poate, așa că nu pot fi condamnată pt. că mi-au zburat ochii în alte părți.

La vremea aceea nici el nu era prea hotărât. În august 1960 scria fratelui său că încă nu se pune problema căsătoriei, deci nu era hotărât pt. împăcarea cu Virginia. [...] Întotdeauna legătura mea cu Marin a fost privită ca o ciudățenie și acum nu mai are rost să-mi pun cenușă-n cap [...]. Ai avut dreptate în ce privește Domnul Profesor: e un mare om, discret, dar tot mi s-a părut cercetător și cred c-am spus în zăpăceală multe prostii. Mi-i să nu-l fi dezamăgit prea mult pentru alegerea fratelui său din tinerețe [...] Am călătorit bine la întoarcere, dar n-am închis un ochi de tulburare, a doua zi mi-am făcut orele ca-n transă. [...] La noi e frig. Urcă turmele¹⁶ și e trist. Acum începe și la noi a înflori liliacul.

Aștept să-mi scrii. Te îmbrățișez, Elena

Dincolo de bucuria întâlnirilor peripatetice, a discuțiilor elevate, dar și a hârjanelilor de pe aleile Copoului, martoră entuziastă a succeselor lui literare – tot mai numeroase, tânăra va fi avut presimțirea că

neicuța „Se înalță tot mai sus / Ca să nu-l pot ajunge”...

PS. Chiar dacă numele regretatei mele prietene a apărut în câteva publicații (reviste literare și cărți despre Marin Sorescu), căutându-l pe Internet vei afla doar despre o cântăreață – dreptu-i, tot bucovineancă și tot Elena – dar care, în acte, fusese și *Păduche*. Nu suna prea bine, de aceea va fi „apelat” la identitatea fostei sale profesoare de limba și literatura română.

¹⁵ În mai multe rânduri Elena a mărturisit că-l simțea pe Marin ca pe un frate. Mai târziu a aflat că așa-l și prezentase cuiva la întâlnirea, întâmplătoare, pe o stradă din Iași.

¹⁶ De pe balconul apartamentului ei de la etajul IV se vedea Ceahlăul.

Ianuarie

1 ianuarie 1794 – s-a născut, la Slatina, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (m. 21. 05. 1836, București)

1 ianuarie 1938 – s-a născut, la Dobrețu, Olt, istoricul **GHEORGHE D. ISCRU**

1 ianuarie 2000 – a murit, la Roma, poeta **YVONNE ROSSIGNON** (n. 1912, Studina, Olt)

1 ianuarie 1951 – s-a născut, la Corabia, pictorița **CORNELIA PETRESCU**

2 ianuarie 1907 – s-a născut, la Negreni, Olt, pictorul **ION POPESCU NEGRENI** (m. 28 octombrie 2001, București)

2 ianuarie 1962 – s-a născut, la Poboru, Olt, prozatorul și gazetarul **NICOLAE TIȚA** (m. 5. 01. 2016, Slatina)

5 ianuarie 1991 – a murit, la Slatina, jurnalista, prozatoarea și poeta **MIHAELA DUMITRESCU** (n. 16. 05. 1949, Corabia)

6 ianuarie 1881 – s-a născut, la București, poetul **ION MINULESCU** – (m. 11 aprilie 1944, București)

6 ianuarie 1940 – s-a născut în comuna Ciubârciu, județul Tighina, romancierul, poetul și eseistul **ION LAZU**

7 ianuarie 1976 – s-a născut, la Craiova, poetul **IONUȚ OCTAVIAN BOTAR**

8 ianuarie 1997 – a murit, la Slatina, prozatorul **MIRCEA ANDREESCU** (n. 29. 11. 1940, Radomirești, Olt)

14 ianuarie 1941 – s-a născut, la Vădăstrița, Olt, poetul **ALEXANDRU TĂNASE**

14 ianuarie 1948 – a murit, la București, memorialistul **PAVEL ION** (n. 1885, Caracal)

15 ianuarie 1902 – s-a născut la Coteana, Olt, geograful și scriitorul **ION CONEA** (m. 22.06.1974, București)

15 ianuarie 1979 – s-a născut, la Corabia, poetul **VICTOR IACOBESCU**

18 ianuarie 1943 – s-a născut, la Slătioara, poetul și publicistul **DAN ROTARU**

23 ianuarie 1940 – s-a născut, la Corabia, actorul și regizorul **EMIL BOROGHINĂ**

24 ianuarie 1932 – s-a născut, la Timișoara, actorul **SILVIU STĂNCULESCU** (m. 23. 10. 1998, București)

24 ianuarie 1949 – s-a născut, la Slatina, istoricul **ALEXANDRU-CECILIU POPESCU**

24 ianuarie 1967 – s-a născut, la Bălteni, Olt, poeta și pictorița **INA FLORICA POPA**

25 ianuarie 1961 – s-a născut, la Bobicești, Olt, pictorul **GEORGE PĂUNESCU**

26 ianuarie 2015 – a murit, la Drăgănești-Olt, pictorul, sculptorul, restauratorul, arheologul și muzeograful **TRAIAN ZORZOLIU** (n. 15 decembrie 1936, Stoicânești)

27 ianuarie 2000 – a murit, la Slatina, poetul, prozatorul și eseistul **PAN. M. VIZIRESCU** (n. 16. 08. 1903, Bârza, Olt)

28 ianuarie 1943 – s-a născut, la Vișina, Olt, prozatorul **PETRE PREOTEASA**

29 ianuarie 1928 – s-a născut, la Slatina, istoricul **MIHAIL BUTOI** (m. - ?)

Proză

Schimbarea la față

Viorel DIANU

Era ora la care oamenii se scoală pentru a se înhăma la o nouă zi de muncă. Lui Pavel Craina, pensionar cu state vechi, nu-i mai rămăsese ca muncă specială decât scrisul, dar fiindcă terminase de câteva luni o carte, își luase o pauză și de la scris. De aceea i se păru straniu să se trezească la o oră atât de matinală. Se frecă îndesat la ochi și mai zăbovi cinci minute în pat, apoi dădu pătura la o parte și se duse la baie. Privindu-se în oglindă, văzu că îi crescuse mare barba în săptămâna asta, trebuia să se radă, era sâmbătă, mâine l-ar fi certat din nou Lena că se bărbiereste în zi de sărbătoare, când merge la biserică.

Se apucă de treabă: avea dreptate soția, de ce să lase pe mâine ce putea face astăzi?... Își clăti obrazii cu apă caldă, puse pastă de ras pe pământ și porni să se săpu-nească, să-și înmoaie țepii albi și lungi. Și urâți... Cu aparatul de ras croi prima brazdă de la perciunile de pe tâmpla dreaptă, de unde îi apăruse și se rotunjise o pată cafenie cât buricul degetului, în jos pe lângă ureche. Mai dădu o dată peste pata maronie și băgă de seamă că dispăre cu țepi cu tot. Nu mică îi fu mirarea. Continuând cu falca obrazului, observă că i se subțiază, iar pometele iese în evidență, transfigurare pe care o căpătă îndată și obrazul celălalt. Mirarea îi crescuse și mai vârtos când constată că și gușa de sub bărbie se duce, trecând cu lama peste ea, iar nodul gâtului devine proeminent ca în prima tinerețe. Când își rase mustața, dungile adânci care coborau spre colțurile gurii pieriră ca prin farmec. Ca și ridurile de la ochi și de pe frunte. Iar

părul îi crescuse pe cap, șaten, cum îl avea odată. Ce se întâmpla cu el? Își recăpăta tinerețea?... Dacă se uita cu luare aminte în oglindă, se convingea că nu e o amăgire. Arăta ca acum patruzeci și cinci-cincizeci de ani. Își lunecă palma peste burtă. Suplă... Să vezi ce o să se amuze Lena când o să-l vadă. Își spală fața, se șterse cu prosopul flaușat și ieși de la baie nerăbdător să i se arate. I se auzea glasul la bucătărie. Se opri în cadrul ușii, ostentativ.

Mai mare decât uimirea soției fu însă propria-i uimire, când o găsi dându-i să mănânce lui Ștefan, care nu avea decât patru-cinci anișori. Iar ea – tânără-tânără, ca altă dată.

Pavel își luă seama și cercetă casa. Nu mai era cea din București, ci apartamentul din Râmnic, de odinioară, din blocul proprietate personală construit în anii șaptezeci. Cumpăraseră acel apartament în rate, desfășurate pe douăzeci de ani.

Păși în bucătărie și trase cu ochii la calendarul de pe perete. Anul 1972. Cursorul de pe calendar era fixat pe 15 septembrie, vineri.

— Hai, nu te mai hlizi așa și treci la masă, că întârzii la liceu, îi zise Lena.

Se uită și la ceasul de perete: opt. Fiind 15 septembrie, astăzi avea loc festivitatea de deschidere a noului an școlar la Liceul Nicolae Bălcescu, la care participa pentru prima oară, deoarece se înființase la post în urmă cu doar patru zile.

Își turnă ceai în cană și se așeză pe scaun, pe latura îngustă a mesei, dinspre ușă. Lena îi întinse felia de pâine și borcanul cu gem, după care se sculă.

— Pe copil nu-l mai duc la grădiniță, îl iau cu mine la școală, că poate să asiste și el la festivitate, după care venim acasă. Să te grăbești să sosești și tu, să stai cu el, pentru că eu la ora douăsprezece mă întorc să iau clasa în primire și să împart cărțile elevilor.

Rămas singur, Pavel nu mai trăgă-nă plecarea: înghiți repede felia de gem cu ceai. Se îmbracă elegant, la costum și cravată, respectând însemnătatea zilei, și încuie ușa după sine. Blocul lor se ridică lângă restaurantul de pe Capela, la o azvârlitură de băț de școlile lor, situate însă în direcții opuse: Lena funcționa la Școala cu ceas, din centru, el abia își începea activitatea la Nicolae Bălcescu, din vale. Se vedea perfect de aici. Atât de mare precum era, se vedea cam de peste tot. Se simțea mândru că o să-i fie profesor.

Patru ani mai profesase și la Galicea Mare, comuna lui natală, unde ajunsese prin repartitie ministerială, ținându-se cont și de opțiunea sa. Pe Lena o adusese acolo în anul următor, după căsătorie, dintr-un sat din Mehedinți, iar după alt an se născuse Ștefan.

Galicea Mare se afla la treizeci de kilometri de Râmnic, destul de aproape încât șefii de la raion, apoi de la județ, s-o viziteze des în deplasările lor teritoriale. Așa s-a întâmplat că, după câteva raiduri prin comună, primul secretar de la județeană de tineret să pună ochii pe el, mirosindu-l că are stofă, și să-i propună să lucreze în cadrul secției de propagandă a Comitetului Județean. De ce nu, și-a zis galiceanul. Acest interludiu din viața lui ar putea fi o experiență interesantă. Și la începutul lui 1970 a făcut pasul, lăsându-și soția încă la țară. În iulie s-au mutat în oraș, într-un apartament al gospodăriei de partid, să locuiască aici provizoriu până li se repartiza apartament de la stat. În septembrie, Lena

și-a găsit și ea un post de profesoară pe o catedră rezervată a unui bos de la sindicat.

Ca șef al sectorului ideologic de la județeană de tineret, Pavel și-a îndeplinit doi ani cu sârg datoria, într-o vreme când, e drept, propaganda de partid atinsese apogeul. Și ar fi mai lungit-o el acolo un an, doi, pentru că îi mergea bine (continuând să locuiască totuși cu familia în aceleași condiții de provizorat), pe urmă..., ce va fi vrut Dumnezeu. Nu a mai fost însă nevoie de mila Domnului. În primăvară, ca din senin, s-a dat o dezlegare de la Ministerul Învățământului ca profesorii suplinitori sau care funcționau la țară – cei ce doresc și cred că îi țin puterile – să susțină concurs pentru ocuparea unor catedre la oraș. Probabil că dispoziția viza rudele vreunor ștabi din București, care trebuiau să se titularizeze în capitală. Și, pe lângă ei, să mai profite și alți muritori.

Unul dintre acești muritori, pentru care se ivise șansa să-și transfere catedra de la Galicea în Râmnicu-Vâlcea, s-a întâmplat să fie Pavel Craina. Dar, fiindcă se afla în stima lui Florian Răducanu, care îl promovase la județeană, și nu voia să-l dezamăgească ori, cine știe, să-l determine să-i pună chiar bețe în roate, și-a tănuțit planul și s-a înscris la concurs cumva camuflat. Adică atașând la dosar ca adeverință de la locul de muncă una de la Școala Generală din Galicea, nu de la UTC. Era o infracțiune?... Nu tocmai. Deci a susținut brav concursul și a reușit să ocupe catedra de Literatură română de la Liceul Nicolae Bălcescu. O victorie mare.

Care nu însemna că, de mâine, se duce acolo. A mai petrecut la Tineret, muncind tot conștiincios, până toamna. În vară se mutaseră deja în apartamentul propriu din blocul de pe Capela, repartitia casei de la stat rămânând iluzorie. Așadar, după prima decadă a lui septembrie, c-o fi, c-o păți,

tovarășul Răducanu l-a eliberat din funcție și i-a îngăduit să meargă unde îl chema inima.

Coborâse Aleea Castanilor și ajunsese în B-dul Traian, dar nu o cârmi spre poarta din vale a liceului, pe care văzu intrând elevii în grupuri-grupuri, ci ocoli clădirea până la scara profesorilor de pe Strada G-ral Praporgescu, pe care o sui și pătrunse înăuntru. Imediat, în dreapta, era ușa secretariatului, iar puțin mai înainte, pe stânga, biroul directorului. În momentul în care o coti pe coridorul cel mare, ca să ajungă la cancelarie, îl zări în capătul lui pe directorul Tudor Ceașu, care se îndrepta încoace, venind din curte. Acesta îi făcu semn să se oprească și, când se apropie, se salută.

— Veniți cu mine, îi zise.

Tudor Ceașu era director de pe vremea când Pavel îi fusese elev. Pentru un interval mai fusese înlocuit, politic, dar uite-l că revenise pe funcția care îl făcuse vestit. Pavel îl urmă și intră după el în cabinet, unde se mai aflau directoarea adjunctă, secretara de partid și președinta de sindicat. Un fel de director adjunct era el însuși, pentru că, după ce se va fi consultat probabil cu Răducanu, Tudor Ceașu îl numise îndrumător UTC al liceului. Cu indemnizația cuvenită. De rușine, Pavel nu se eschivase, consimțind să se achite de sarcină un an și apoi..., gata.

Ceea ce nu știau unii tovarăși din Râmnic – fie Răducanu de la Tineret, fie Zamfir de la Cabinetul de partid, care voia să-l ia sub oblăduirea sa, fie inspectorul școlar general, ce îi oferise de asemenea un post la inspectorat – era că el tânjea la o pasăre măiastră care zbura sus, în tărie... Ei, bine, voia să devină scriitor. Iar ca să devină scriitor trebuia să scrie cărți. Și cum, buchisind zi-lumină pe texte propagandistice sau cutreierând coclaurile județului?... Pentru

cărți avea nevoie de timp liber, pe care l-ar fi dobândit ca profesor, predându-le elevilor trei-patru ore zilnic obiectul lui drag, în rest să-și vadă de lucru. Profesor redevenise, o primă izbândă. Acum împlinirea visului mai depindea doar de sine.

Directorul îi spuse pentru ce îl chemase:

— La festivitatea noastră va participa tovarășul Manea și e frumos să-l întâmpinăm mai mulți.

Grigorian Manea era secretarul cu propaganda de la județeană de partid, deci un oaspete foarte important.

În afara întâlnirilor la conferințe sau manifestări ideologice și culturale, Pavel îl vizitase cu diferite ocazii și la sediu. În vremea aceea își sărbătoriseră semicentenarul atât Partidul Comunist, cât și UTC-ul, iar el îl căutase să-i prezinte și să-i dăruiască plachete cu poezii, volume de reportaje, prospecte de concursuri tematice sau pliante care omagiau cele două aniversări și care probau râvna lui de tânăr ideolog. Directorul Ceașu știa că înaltul personaj îl cunoaște, altminteri nu l-ar fi inclus în echipă. Și poate mai voia să aibă un bărbat alături, să nu fie înconjurat numai de doamne.

— Gândiți-vă să spuneți două-trei cuvinte, îi zise Ceașu.

Pavel simți o ușoară emoție. O fi mai desemnat pe cineva de acolo să vorbească? se întrebă.

Directoarea adjunctă Coman spuse că iese să mai arunce o privire în direcția Palatului Administrativ.

— Nu se vede nimic, informă la întoarcere. Dar am rugat-o pe doamna secretară să mai vegheze și dumneaei.

Trecuseră de ora nouă, ora fixată pentru începerea activității și secretarul cu propaganda nu sosise, așa cum le puneau special răbdarea la încercare granzii de la

partid. Îl mai așteptară un sfert de ceas și ușa se deschise.

— Tovarășul Manea! îi vesti secretara.

Ieșiră cu toții în grabă pe hol, iar Ceaușu se îndreptă spre ușa de la scară și dispăru pe palier. În trei minute apără cu secretarul, care îi salută pe rând, dându-le mâna. Ușa de la birou rămăsese deschisă, Ceaușu tatonând intenția oaspetelui, dacă dorește să mai intre și, eventual, să servească o cafea.

— S-au adunat elevii? întrebă scurt secretarul.

— S-au adunat.

— Atunci să mergem.

Pe culoarul lung care se întindea până la ieșirea spre curtea interioară, Tudor Ceaușu îi duse trena marelui demnitar, în fruntea grupului, dându-i toate explicațiile pe care i le pretindea și altele peste. La ușă le acordară prioritate doamnelor, Pavel rămânând cel de pe urmă, cum era cazul.

Odată cu apariția lor, freamătul din curte se atenuă. Elevii și profesorii se strân-seseră în careu, cu părinții în spate, mai răzlețiți. Umpluseră aproape spațiul larg dintre laturile masivei clădiri, cu aspect de cetate. Priveliștea de ansamblu era stenică.

Lângă treptele scării se aflau două mese puse cap la cap, acoperite cu pânză roșie, în centru cu o vază mare cu crizanteme, iar într-o margine stația de amplificare, la care era racordat microfonul. Grupul celor șase se aliniea dinainte, cu Grigorian Manea și Tudor Ceaușu la mijloc.

Dintru început, directorul nu spuse nimic, ci făcu doar un semn din cap spre dreapta, unde, în capătul careului, se aranjase corul liceului. Dirijorul Petru Daneș ridică bagheta, dând tonul, și ră-sună dintr-o dată *Tricolorul*, căruia îi dădu amploare toată suflarea din curte. La sfârșit izbucniră ovații și aplauze.

Tudor Ceaușu anunță evenimentul pe care îl sărbătoreau astăzi. Pentru că el nu-și asumase decât rolul de moderator, nu vorbi mai mult, ci îl prezentă pe secretarul Comitetului Județean, pe care îl rugă să ia cuvântul.

Grigorian Manea își exprimă în primele cuvinte bucuria de a participa la o festivitate însemnată, a unei instituții de învățământ atât de prestigioase. Și o porni direct pe laude, îndreptățite, că Nicolae Bălcescu este cel mai mare și mai renumit liceu din județ și se numără totodată printre cele mai valoroase din țară.

— El a dat de-a lungul timpului numeroase personalități, care ne fac cinste și cu care ne place să ne mândrim. În anii din urmă s-a remarcat și prin olimpicii naționali și internaționali, ale căror rezultate nu ar fi fost posibile fără sprijinul permanent al partidului și statului și, mai ales, fără grija neprecupețită a Conducătorului nostru iubit.

Discursul ajunsese la obiectivul țintit, fiindcă mai departe Grigorian Manea se concentră exclusiv pe slăvirea Secretarului General, care a atins cele mai înalte culmi, fiind cunoscut și prețuit pe tot globul. Când frazele atingeau entuziasmul, lumea i le sublinia cu aclamații. La încheiere, dirijorul ridică bagheta și corul din fața statuii scandă repetat numele Conducătorului și Partidului, antrenând și publicul din curte.

După ce încetară scandările, satisfăcut de cum decurg lucrurile, directorul îl chemă la microfon pe Luca Moraru, decanul de vârstă al profesorilor din liceu, care îi învățase istorie pe mulți dintre cei prezenți, ca să nu mai vorbim de alți sute și mii risipiți prin țară și în lumea largă. Ca atare, își evocă euforic cei patruzeci de ani de muncă la catedră și, cu toate că abundă în amintiri, nu putu nimeni să murmure.

Rolul lui Pavel Craina, de a mai spune ceva și el, devenise cam ingrat. Dar nu mai era loc de întors.

— După cele două cuvântări strălucite, mie nu mi-a rămas decât să dau glas unui sentiment: de fericire că voi fi profesor la Liceul Nicolae Bălcescu. I-am fost elev nu de mult și eram fălos pentru asta, deci cu atât mai puternic mă copleșește acum onoarea de a mă număra printre dascălii săi. Promit să îmi dau întreaga silință, încât să calc și eu, în cariera mea didactică, pe urmele distinsului profesor pe care l-am ascultat și care ne-a impresionat cu mărturiile dumnealui. La mulți ani, liceu drag!

Îl felicită din priviri directorul pentru cuvântul lapidar și se arată semne de aprobare și pe chipurile celorlalți, că nu le răpise timp mult. Tudor Ceaușu puse capăt festivității, urându-le elevilor un an școlar plin de succes. În încheiere anunță că, de mâine, începe practica agricolă, timp de două săptămâni, Liceul Nicolae Bălcescu fiind repartizat la ferma pomicolă de la Cornu, la cules mere. Îi transferă doamnei Coman responsabilitatea de a dirija mai departe activitatea și, lăsându-i pe toți acolo, îl conduse pe Grigorian Manea spre cabinetul său.

Părăsiră masa și secretara de partid cu președinta de sindicat, să meargă la clasele pe care le conduceau. Pavel Craina rămase pe loc, puțin stânjenit, neștiind în ce parte s-o apuce. Se liniști când directoarea începu să strige pe rând clasele, pentru a se deplasa la sălile lor. Când o strigă și pe a IX-a C, Pavel îi văzu pe elevi că se desprind din careu și îi așteptă la scară. Era dirigintele lor, nu-i cunoștea, le spuse să-l urmeze înăuntru. În spațiul puțin mai larg de lângă scara centrală interioară îi opri un răgaz. Se repezi până la cancelarie, aflată la doi pași, de unde se întoarse cu catalogul, scris pe un caiet de el însuși în zilele trecute.

Conduse clasa la etaj, pe aripa răsăriteană a liceului, la sala pe care o știa, mare și luminoasă, în care intrară cu toții. Elevii își aleseră locurile în bănci, el rămase în picioare, cu catalogul în mână.

— Fiindcă ne întâlnim pentru prima oară, să facem cunoștință. Eu sunt dirigintele vostru, m-am prezentat deja în alocuțiunea de afară. Acum urmați voi.

Începu să-i strige de pe catalog, rugându-i să spună unde au terminat școala generală.

Pavel îl privea cu luare aminte pe fiecare, când se ridica. Dintre cei treizeci și doi, șapte veneau din comunele județului – le străbătuse și el cu piciorul cât lucrase ca activist la Tineret –, ceilalți învățaseră în Râmnic. Două eleve destăinuiră zâmbind că au avut-o ca profesoară de română pe doamna Lena Craina. Una, Oana Rotaru, îi aduse un buchet cu flori.

— Pentru doamna profesoară.

— O, mulțumesc. O să se bucure...

— Și noi ne bucurăm că o să ne fiți diriginte.

Puse buchetul pe catedră. Concomitent, i se declanșă un semnal de atenționare și își cercetă ceasul. Lena îl avertizase să-și termine treburile la liceu până la ora douăsprezece. Mai avea timp să meargă în amfiteatru, unde așteptau bibliotecarele, să ia manualele și să le distribuie elevilor.

— Acum vom aduce cărțile. Am nevoie de ajutorul a patru băieți viteji.

Dintre cei nouă băieți ai clasei, se ridicară patru mai cu sficiune, să nu pară că s-ar fâli cu vitejia, și el le făcu semn să-l urmeze. Ieșiră și coborâră scara, apoi o apucară pe hol la dreapta. Prima sală, mai spațioasă decât altele, era amenajată în amfiteatru, cu băncile aliniate pe o estradă în trepte și cu o masă lungă în față. Era laboratorul de chimie al liceului, iar ocazional devenea sală pentru micile festivități, cele

de amploare desfășurându-se în amfiteatrul mare, de la etajul din aripa de apus, care servea în mod curent ca cinematograful orașului.

Găsiră înăuntru o profesoară, dar își sfârșise treaba și le oferi imediat rândul. Bibliotecara șefă căută în tabel:

— Clasa a IX-a C, treizeci și doi de elevi, zise tare, să se rețină.

Colega mai tânără se îndreptă către zidul de lângă ușă, unde se aflau stivuite manualele, și începu să le încarce brațele elevilor, după cum îi dicta șefa. Deși Pavel adusesse patru băieți cu sine, nu reușiră să le ia pe toate.

— Vom reveni pentru celelalte, zise Pavel, semnând de primire.

Luând însuși pe braț un teanc, îi urmă pe băieți în clasă, unde le spuse să așeze cărțile pe catedră, iar doi să se întoarcă. Ajutat de ceilalți doi, începu împărțitul.

Rând pe rând, elevii se văzură cu manualele dinainte, privindu-le cu dragoste și răsfându-le pe unele. Când sosiră și celelalte, le împărțiră de asemenea.

— Să le îmbrăcați în coală albastră și să le puneți etichete, le spuse Pavel la sfârșit.

Se mai plimbă printre bănci, după care se opri la catedră.

— Cam asta a fost prima zi de școală. După cum s-a anunțat, mâine dimineață ne întâlnim îmbrăcați pentru practică și vom merge la cules mere.

Își luă catalogul de pe catedră și buchetul de flori.

— Bună ziua!

— Bună ziua! răspunseră elevii ridicându-se în picioare.

Îeșind din clasă, mai verifică o dată ceasul. Va ajunge acasă așa cum îi ceruse Lena.

Ion Popescu-Negreni – *Orășelul de pe deal*

Robert Șerban

Preferanții mei

îmi plac oamenii cărora le tremură bărbia de emoție
 care nu-și găsesc cuvintele și
 încep să transpire căutându-le
 până când li se udă cămașa-n spinare
 până când picurii le ies dintre firele de păr
 le alunecă pe frunte
 pe tâmpile pe obraji pe nas
 îmi plac oamenii care se bălbăie și care
 exasperați de ce aud
 își mușcă buzele de parcă ar vrea să se înghită cu totul
 oamenii care clipesc des-des
 atât de des încât se ridică de la pământ
 și plutesc deasupra celorlalți
 cei care se mișcă de pe un picior pe altul
 în timp ce-și bagă și își scot mâinile în buzunare
 timizii
 blegii
 fâstâciții
 cei care roșesc când văd o muscă verde
 care-și trag nasul din cinci în cinci secunde
 și scormonesc abulici după batista boțită
 îmi plac cei care privesc în pământ
 ca și cum tocmai și-ar fi pierdut verigheta
 îmi plac mototolii
 credulii
 împleticiții
 cei care se scarpină în cap
 de parcă ar avea acolo un buton
 ce nu face contact
 oricât l-ar apăsa
 îmi plac oamenii care-și trag capul între umeri
 ca niște transformers ce vor să se predea și n-au cui
 cei cu ticuri
 cu șlițul descheiat
 cu ciorapii de culori diferite
 cu cravatele pătate

îmi plac cei care dau mărunț din buze
 de parcă ar repeta
 cea mai importantă rugăciune-a vieții lor
 îmi plac întârziții
 sfioșii
 naivii
 nătăfleții
 a lor va fi împărăția
 și republica
 și califatul

Cel vinovat

fiu-meu și-a dorit o noptieră
 pentru camera lui din casa maică-sii
 una albă
 care să i se asorteze cu patul

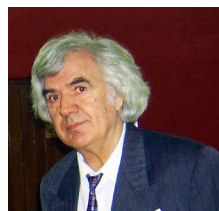
i-am cumpărat-o
 și a doua zi i-am asamblat-o
 încet meticolos
 după schiță

când a fost gata
 s-a bucurat scurt
 apoi am jucat marocco
 pe ea

am pierdut
 și a fost fericit
 am pierdut de cinci ori la rând

dacă vreodată își va prinde degetul
 în sertarul noptierei
 fiu-meu va ști exact
 pe cine să dea vina

Radu Cange

Ce am pe mine

– joc –

Am obosit de-atâta viață lungă,
De lungul zbcium, fără niciun rost;
Timpul acesta-i străveziu, anost
Cu sărăcia strecurată-n pungă...

Spre veselie, nimeni nu m-alungă,
Să-mi strice, vai, vremelnicu-adăpost...
Căci viața mi-e știută pe de rost,
Cu sărăcia strecurată-n pungă.

Bani de-aș avea, o grijă aș avea,
Mi-ar râde-n nas, șăgalnic, chiar Umoru',
Căci mi-a și zis: „Să faci o temenea,
De grijă n-ai să ai, să le duci doru”.

Gol m-am născut, și-acuma, liber strig:
Ce am pe mine este de câștig!

Sperând mereu

Te rogi, păcatele să ți le ierte
Mult prea neprihănitul Creator.
Te zbați în cerc, în clipele inerte
Și te întrebi de este vreun locșor,

Unde să-ți uiți greșelile primare,
Sfos ca ieri uitatul orator;
Sau să te pierzi ca ins, ca orișicare,
Să nu sfârșești penibil, în umor.

Îngenunchiezi, într-un târziu, spășit
Asemeni unui vinovat de crime;
Răsufli ușurat, că n-ai găsit
Erorile decât în suple rime.

Te umpli iar de sumbrele păcate,
Sperând mereu la astre-ndepărtate.

Și tu-ai să-nveți

Orice răspuns demult se află-n mine,
Ca orice gând de-i bun sau e bizar,
Căci totul e-ntre dulce și amar,
Iar vechiul grec știa destul de bine.

Știa cântarul antic ce măsoară,
Oricare viață către moarte dusă
Și că de filozofi fusese spusă,
În timp și în răbdare milenară.

Că-i echilibru-ntre porniri și fapte,
Iar zeii-acolo-aveau părerea lor,
Că nu ești la cheremul tuturor,
Dar nu va curge miere și nici lapte.

Și-atunci când cerul va zbura-n cocori,
Vei fi-nvățat și tu, cândva, să mori.

Pe cer

Pe cer stă luna împărțită-n două:
O parte palidă e aruncată,
Iar din cealaltă visuri curg, de rouă
Și noapte e, cum n-a fost niciodată.

De-aceea, tu nu fi înspăimântată,
Că s-ar putea s-aleg din una două,
Căci noapte e, cum n-a fost niciodată;
Din visuri picură, pe lună, rouă.

Nu știm s-alegem, cât suntem sub lună,
În săptămâna chioară, cum se zice,

Când firea nu mai e pe noi stăpână,
Că para nici atunci nu vrea să pice.

Parcă umblăm loviți de mătrăgună,
De-ntârziem prea mult sub stea, sub lună.

Să pot deschide

Fricos, că s-ar putea să mor curând,
N-am liniște și mă dopez cu fapte,
Căci n-aș vrea s-aud rima suspinând,
Și nici de sus să-mi cadă stele coapte.

De-aceea, mă înalț și pot oricând,
Slovă să fur din aripă de sfânt,
Fricos că am să pot muri curând,
Să las și eu o urmă pe pământ.

O, de m-aș lăfăi în multe haruri,
Ca pictor, arhitect sau... bostangiu,
Nu m-aș mai pierde noaptea
prin coșmaruri,
Nici n-aș visa vreun cer liliachiu.

Ca Michel aș urca pe schele-n bolți,
Să pot deschide geniale porți.

Puterea opresoare

lui A.B.

Iisus Christos, martirul, a fost pictat
în zeghe,
Să-l vadă stăpânirea tenace, opresoare;
La căpătâiul nostru, lumina stă de veghe,
Alături de sfinția pur mărturisitoare.

Puterea n-a privit cupola și veștmântul;
E o dovadă că Iisus, speranța lui,
Și sfinții, și Maria și, mai presus,
cuvântul,
Și dragostea, privirea sunt greu
să le supui.

Genunchii de-i plecai și fața, în pământ,
Atunci credința, poate, te va fi ridicat;
Și ai fi priceput, putere, duhul sfânt
În pruncul ce zâmbea de sus și-nlăcrimat.

Putere, ai știut de chinurile puse,
Pe lume și pe tine, prea blândule Iisuse.

Întrebări

Și eu mă cațăr pe lumini de stele,
S-ajung, probabil, în eternitate;
E calea mea înspre singurătate,
E clipa înspre clipele acele

Ce ar aduce liniște și pace,
Ce-ar despărți un alter de un altul?
Și cugetăm: chiar merită înaltul?
Și ce putere vrea a ne desface?

Cum să desparți doi gemeni din naștere?
Două orgolii foarte diferite?
Nu-s visurile noastre ipocrite?
Nu-i hăul încă îndestul de mare,

Spre a surprinde încă o-ntrebare,
Pe care muritorul și-o permite?

Virgil Dumitrescu**Murgul meu și iarba verde**

Murgul meu și iarba verde galopează
din trecut, șaișpe rânduri de potcoave, fân cinci poduri
de păscut. pe lătrat rebel de câine
ce trezește-ntregul sat, uite-așa mă schimb
la față
când aud un nechezat. și de ziuă când se face,
boii când pornesc la drum, numai
calul ce se-nhamă pe o nară scoate
fum. iar când iarna se înțarcă pe colinele
cu moaște, ochiul meu
care adoarme dă de murgul
care paște.

Recurs la lună

Strivit între mările de oameni cu soare-n exces,
mi se întâmplă – liber ca pasărea cerului – ,
să fac recurs la lună. efect al savanei cu colți
de ivoriu, nu aud decât strigătele
braconierilor
distanțați între ei pentru a acoperi o rază
cât mai mare de acțiune.

nu aud decât strigătele braconierilor
în pâlnia de pământean ce se desprinde greu
de pământ.
dar și ele se dizolvă-n eter, așa că
îmi scot la mezat căștile over-the-ear
cu urechi cu tot!

de-aici pleacă în roiuri albinele, mugurii
de-aici se deschid, ca umbrela,
eu apăsând butonul cel verde. de-aici ierbile
își schimbă veșmântul, eu apăsând
butonul cel galben.
și toate butoanele succesiunii armonice
când te știu lângă mine.

strigătele braconierilor mânând turmele
aruncă în aer
nimbul mișcării de revoluție
așteptat cu sufletul la gură de nou-născuții
planetei.

Pilat

Spălați-vă pe mâini ajunsese până la urechile
lui Pilat din Pont: ...iarăși?!
înseamnă că s-au înmulțit trimișii
Domnului pe pământ și s-a înmulțit
numărul saducheilor și al fariseilor, al trădătorilor
și al păcătoșilor de orice sânge.
mai înseamnă și că urmașii urmașilor mei
umblă prin lume nestingheriți,
spălați-vă pe mâini cu ei.
fără mine!
rescrieți totul de la început, cu gândul curat,
cu mâinile curate, ceea ce nu contravine
spălatului pe mâini.
lui Pilat din Pont îi țiuie continuu urechile:
spălați-vă pe mâini. ...iarăși?!

Sonete de ieri și de azi (XI)

Mai încerc un e-mail, draga mea T, astfel fără
baston cad pe gânduri. aș urla tot,
te-aș trezi dintre scânduri, spre a deznoda
cum, când, unde, de ce. cum

înfrunziri pe urmele tale? când hotaru-i
surpat, unde irumpe? de ce,
cu sosiri, odăile-s goale, doar fuga de Bach
găsindu-le scumpe? ea se deșiră

adâncă și gravă ca pe sub straturi și râuri
de lavă, în genunchi îngerul
cadentând ruga prea credincioasei alese
cu fuga. zvon ar fi

și nu prea, nimic nu e cert. poate
locul ei rezervat la concert.

Ioan POTOLEA

DACĂ AR FI FOST CU ÎNȚELES

ea ar fi ieșit în ogradă de dimineată
 ar fi dat de mâncare la păsări,
 le-ar fi vorbit omenește, le-ar fi luat în brațe
 și le-ar fi drăgălit cu oarecare duioșie
 știind că n-o să le mai vadă niciodată

ar fi dat toată mămăliga cu lapte câinelui
 pentru că din acea dimineată ea nu ar mai fi simțit foamea
 ar fi făcut curățenie prin camere
 ar fi pus fețe de masă noi și ștergare curate
 ar fi deschis porțile mari

apoi ar fi colindat prin sat
 chemându-i pe toți cei dragi în ograda ei
 spunându-le că a fost vestită de marea călătorie
 ar fi sunat copiii la oraș să vină și ei grabnic
 și poate ar fi avut timp chiar să stea cu ei la masă
 să mai împărtășească cu ei...

apoi la ora anunțată ar fi ieșit în fața casei
 făcând semne de adio cu mâna
 aripile i-ar fi crescut brusc și ar fi zburat
 către cer către marele anonim către locul
 fără întristare și suspin către viața veșnică
 și fericită unde va picta și va țese
 cum visa ea de când era copilă

ceilalți ar fi petrecut-o cu privirea
 cu palmele streșină la ochi
 cu un sentiment de tristețe suportabilă
 așa e când pleacă definitiv cineva dintr-un loc –
 îl petreci și te întorci în casa ta cu absența lui
 e un gol în grajd în iesle în uși în coșar în teică
 dar mergi mai departe știi că petrecutul trăiește
 că e fericit la casa lui te iei cu credința asta

dar nu e cu înțeles vine un furgon
 vin niște ciocli îți cer o identificare
 nici nu ești sigur că e ea că a murit

și o îngroapă de vie pun stânci
 peste ea și ea izbește izbește noaptea
 cu pumnii și picioarele sunt vie
 criminalilor și până la urmă răzbate
 iese din sicriu iese din groapă și noi
 lași până în ultima clipă nu avem curaj
 să privim mormântul gol și pietrele
 date la o parte

dacă ar fi fost cu înțeleș dar n-a fost

!singură moartea se oprea și privea

! cum deschidea larg ferestrele
 dimineța și vorbea mărului:
 uită-te bine! mă mai cunoști?
 sunt eu, băiete! sunt mama ta!

!și moartea ei se oprea și privea --

!cum arăta ploii brazdele adânci
 de pe frunte de pe obraji: ei?
 știi cine sunt? fică ce umbli pe drum
 tot trențaroasă! sunt eu, mama ta!

!și moartea ei se oprea și privea --

! rufele soarelui le strângea de pe culme
 le ducea în casă le netezea le mângâia
 cu mâinile ei negre și noduroase:
 mâinile astea v-au crescut, le mai știți?

!și moartea ei se oprea și privea --

! dar ea, mama aerului cu părul albit
 n-a mai avut aer, se sufoca și cât putea
 mai striga -- sunt mama ta! dar și fica
 ei mai mică, lumânarea, lipsea lipsea... și

! singură moartea se oprea și privea --

Contemporanul nostru, Socrate

Ilie CATANA

La prima vedere pare destul de curajos să abordezi ideea contemporaneității cu cineva care a existat în urmă cu peste 2500 de ani, dar măgulitor să afirmi că, sub aspectul preocupărilor și al întrebărilor pe care ni le punem, ne situăm foarte aproape de acelea pe care le-a exersat și marele filosof al antichității.

Teza contemporaneității cu Socrate (470-399 î. Hr) nu se întemeiază pe identitatea condițiilor istorice, pentru că istoria omenirii nu e expresia unei dezvoltări în cerc, ci pe similitudinea lor sub aspectul evenimentelor traversate în decursul vieții.

Socrate a trăit în Atena, într-o perioadă istorică extrem de tumultuoasă. Născut la sfârșitul Războaielor medice, prin care grecii puneau capăt hegemoniei persane în Marea Mediterană, a traversat, pe parcursul vieții, conflictele sângeroase, fratricide din cadrul a ceea ce este numit Războiul peloponezic, declanșat și desfășurat de Atena, pentru asigurarea hegemoniei pe teritoriul Greciei, cu vechea rivală, Sparta, vreme de o treime din secolul V î. Hr. Aceste războaie au fost un dezastru economic pentru societatea greacă a aceluia timp.

Convulsiile interne dintre democrație și aristocrație au agravat și mai mult urmările nefaste ale războaielor de cucerire duse de Atena dincolo de hotarele Atice.

Deși democrația prinsese, într-un final, rădăcini adânci în Atena, îndeosebi în epoca lui Pericles, forțele oligarhice reușiseră, în două rânduri, în timpul războiului peloponezic, să ajungă la cârma cetății. În privința mijloacelor pentru cucerirea

puterii, nicio tabără din cele două enunțate nu se reținea în a utiliza orice metodă, manipularea fiind în floare și cea mai puțin periculoasă pe lângă pactizarea cu opozantul intern și trădarea intereselor cetății în favoarea dușmanilor externi.

În perioada la care ne referim, Adunarea poporului, numită *Eclesia*, hotăra în toate problemele importante ale cetății: pacea sau războiul, tratatele internaționale, lucrările publice, impozitele (dările), condamnarea sau achitarea unui om politic de vază etc. Vorbim de o democrație directă, dar limitată, deoarece numai o parte a cetățenilor puteau lua parte la ședințele Adunării poporului. Nu participau femeile, sclavii, dar nici locuitorii zonelor rurale din jurul Atenei care nu-și părăseau ogoarele pentru a veni la asemenea întruniri, altfel, destul dese.

Lucrările pregătitoare ale *Eclesiei* erau realizate de un sfat (*Bule*) format din 500 de membri aleși anual prin tragere la sorți. Tot prin tragere la sorți erau aleși judecătorii numiți *eliaști*. Tragerea la sorți, dacă avea meritul de a acorda șanse egale de participare, prezenta riscul de a aduce orice nechemat în vârful statului.

Eclesia ateniană, la care luau parte câteva mii de oameni, se desfășura sub cerul liber. Cu timpul, asupra ei se „înstăpânește” o șleahță de politicieni meșteri în lingușirea poporului, demagogi care recurg la orice mijloace pentru a câștiga încrederea poporului. Locul bărbaților devotați intereselor obștești, precum au fost Solon, Pisistrate, Clistene sau Pericles, l-au luat acești „proxeneți ai Demosului”, cum îi

numește istoricul englez Finley I.M. (*Ve-chii greci*, Ed. Eminescu, București, 1974)

Bilanțul competiției pentru putere are drept efect dezgustul pentru însuși destinatarul acestei competiții: POPORUL. „Poporul s-a demoralizat – notează autorul Statului Atenian – deoarece se înghesuie să fie aleși mai mult secăturile decât oamenii de ispravă!”

Democrația degenerase în demagogie, prototipul demagogului din epocă fiind magistral zugrăvit de părintele comediei, Aristofan, prin Cleon, personajul principal din comedia „Cavalerii”. Dornic de înavușire pe căi politice, acesta ajunge la cârma statului lingușind mulțimea. Iată cum i se adresează, pentru a câștiga bunăvoința: „Demos, te iubesc, sunt îndrăgostit de tine... Demos, trebuie să domnești într-o zi peste toți grecii, să fii judecător în Arcadia, cu cinci oboli pe zi... Trebuie să comanzi întregului pământ, încoronat cu trandafiri... Demos, nu te obosi, fă o baie, ghiftuiește-te, îndoapă-te, îmbuibă-te! Uite ostropel de iepure, uite dulciuri... Uite, fără a avea nimic de făcut, un talger cu simbrii pentru a chefui”.

Odată ajuns la putere, Cleon uită de toate promisiunile dezvăluindu-și adevărata personalitate, recurgând la silnicii, jafuri, înșelăciuni, la coruperea magistraților.

De altfel, în epoca în care a trăit Socrate, sistemul judiciar era un sistem corupt. La Atena, judecătorii erau plătiți la numărul de procese judecate. De aici interesul pentru a avea cât mai multe! Și cum nu exista o instituție care să le furnizeze cauzele de judecat, precum este astăzi Procuratura, se încuraja delațiunea. Sicofanții, cei care făceau denunțuri, se înmulțiseră, cu atât mai mult cu cât, uneori, se alegeau cu averea confiscată de la cei pe care îi de-

nunțau, dacă aceștia erau găsiți vinovați și condamnați.

Fenomenele care dovedeau caracterul bolnav al sistemului judiciar au fost denunțate în piesa „Viespile” de Aristofan. Personajul care întruchipează judecătorul stăpânit de patima proceselor, Filocleon, își proclamă pretutindeni atotputernicia: „puterea mea nu este oare tot atât de mare ca a unui rege? Nu poruncesc eu asemenea unui Zeu?”

El se mândrește cu aservirea demagogilor precum era Cleon: „Chiar Cleon, acest mare clănțău, numai pe noi nu ne mușcă... Dimpotrivă, ne ține în brațe, ne alungă muștele. Iar Theoros ne unge încălțămintea cu ceară.”

Comediograful știe că această complicitate dintre judecători și oamenii politici servește celor din urmă, care se aleg cu o parte importantă din veniturile statului. Asemenea racile ale democrației ateniene arată criza acută ce a avut consecințe dure-roase în planul eticii, declanșând o adevărată răsturnare a valorilor.

Despre această situație ne vorbește istoricul Tucidide, martorul și naratorul tragediei războiului Peloponeziac.

Războiul devenise un dascăl al violenței, ducând inclusiv la modificarea sensului unor valori morale. Îndrăzneala nesăbuită era considerată bărbăție iubi-toare de prieteni, ezitarea înțeleaptă – lașitate, cumpătarea – un vâl al lașității, zelul nebunesc – bărbăție, întinderea de capcane – expresie a inteligenței, cel nemulțumit – demn de încredere, cel care contrazice – bănuir, cei care o luau înaintea altora în plănuierea ori săvârșirea unui rău erau lăudați.

Ne mai spune Tucidide că cei ajunși în funcții de conducere doar cu vorba se îngrijeau de treburile publice. „Așa că ei se limitau la ceea ce le făcea mereu plăcere fiecăruia dintre ei și, dobândind pute-

rea, fie prin osândiri obținute cu vot nedrept, fie prin forța armelor, se pregăteau să-și satisfacă ambiția. Așadar, nimeni nu prețuia buna credință, ei fiind mai dispuși să asculte pe aceia care, prin cuvinte ticluite, reușeau să pună la cale o ispravă care stârnea invidia”. Prin urmare, acesta era climatul în care s-a născut, s-a format, a trăit și a creat o doctrină filosofică, Socrate, doctrină ce nu a fost scrisă în timpul vieții lui, dar care îl statuează drept primul filosof al lumii, nu numai în calitate de martir pentru convingerile sale, ci, în primul rând ca întemeietor al eticii, adică al reflecțiilor asupra moralității.

E uimitor cum seamănă acest tablou al vieții politice, juridice, morale, din secolul al V-lea î. Hr., cu cel pe care îl percepem în societatea românească de azi, de parcă am fi descendenții grecilor!

Și noi trăim încă sub povara consecințelor celui de-al Doilea Război Mondial, al cărui sfârșit ne-a aruncat într-o zonă roșie, cea de dincolo de „o cortină de fier”, unde am rămas vreme de aproape 50 de ani. Resimțim povara unei asemenea situații prin gradul de dezvoltare economică, culturală, prin organizarea politică și structura socială, prin modul predominant al unei gândiri de tip paternalist asupra raportului dintre cetățean și stat.

Nu am trăit un război de tipul celui peloponezic, dar suntem martorii unei permanente confruntări extrem de dure între forțe politico-sociale, care se declară progresiste, și altele catalogate drept conservatoare. Iar personajele, de tipul lui Cleon sau Filocleon, ne sunt destul de familiare, căci ele umplu nu numai piețele publice aglomerate prin persuasiune, ordin sau constrângere, ci pătrund zilnic în casele noastre prin mijloacele de „social media”.

Pandemia, generată de ucigașul virus SARS COV 2, în anul 2020, ne apropie și ea de îndepărtatul secol V î.Hr. când, vreme de 4 ani, începând din 430 î.Hr., Atena a fost bântuită de o epidemie cumplită care a secerat zeci de mii de vieți omenști, cam o treime din populația cetății ce număra în acele timpuri cca 450 000 de oameni. Cercetătorii încearcă și acum să descifreze tipul acestei epidemii (febră tifoidă, oare?), pe baza simptomelor descrise de Tucidides, el însuși victimă supraviețuitoare a aceluiași flagel.

Acestea fiind coordonatele istorico-temporale, dincolo de bizara asemănare cu cele din timpul vieții noastre, ce îl recomandă pe Socrate spre a-l considera contemporan cu noi, în secolul XXI? Evident, în niciun caz excentricitatea acestui filosof, urât sub aspectul înfățișării sale fizice, sărăcăcios îmbrăcat (aceeași manta veche și grosolană purtată și iarna și vara), desculț, indiferent de cât de frig era, etalând o ironie caustică față de cei care, în virtutea averilor deținute, se credeau atotștiutori, dar blând și protector față de tinerii dornici de cunoaștere ce îl însoțeau în peregrinările sale pe străzile cetății, în Agora, în prăvăliile negustorilor, în atelierile meșteșugarilor, în palestre (unde se învăța meșteșugul mânăuirii armelor), în casele nobililor care îl invitau la masă pentru a se amuza de spumoasele dialoguri provocate de filosof.

Ceea ce îl recomandă pe Socrate drept contemporan cu orice epocă a fost magistral sintetizat de oratorul, filosoful și juristul Marcus Tullius Cicero, cel care afirma că „Socrate a coborât filosofia din ceruri și a instalat-o în cetate și chiar în casele oamenilor, silind-o să se ocupe de viață, de moravuri, de forțele binelui și ale răului”.

Și, într-adevăr, spre deosebire de filosofii anteriori, dar și de contemporanii săi, Socrate nu s-a mai aplecat asupra proble-

melor ontologice, ale Universului în genere, ci asupra acelor care îl priveau direct pe om, în primul rând cele ale interiorității sale. Așa trebuie înțeleasă și celebra maximă atribuită lui Socrate, „Cunoaște-te pe tine însuși”, preluată de filosof de pe frontispiciul Oracolului de la Delphi și transformată în axul central al nescrisei sale opere. Ea viza nu doar cunoașterea a ceea ce înseamnă aptitudinile particulare, înclinațiile, neîmplinirile, caracterul, ci urmărirea surprinderii a ceea ce este cu adevărat în Om, a esenței înseși, ca Spirit.

Afirmam că Socrate este considerat întemeietorul eticii, al unei etici care contravenea înțelegerilor subiectiviste, relativiste și individualiste ale conținutului valorilor morale, așa cum proclamaseră contemporanii săi, filosofi sofști. Nu putem vorbi de existența Binelui propriu fiecărui individ, ci de existența unui Bine general pentru toți oamenii, așa cum nu putem considera că există Dreptate doar pentru un individ, dar, aceeași Dreptate înseamnă Nedreptatea pentru alt individ! Nu e posibil ca fiecare individ să-și aibă propriul Adevăr pentru că atunci Minciuna ar deveni Adevărul altuia! Adevărul, Binele, Dreptatea sunt valori unice și indivizibile, susține Socrate.

Aceste teze sunt argumentate în cursul dialogurilor purtate de Socrate și de care am luat cunoștință prin opera discipolului său Platon, dar și a altor foști elevi sau comentatori asupra gândirii sale.

Una dintre problemele majore ale eticii este problema Fericirii. Fericirea a fost identificată, cel mai adesea, cu o stare de Bine. Unii au căutat-o în plăcere, alții în autoritate sau în acte de curaj pe câmpul de luptă, în bogăție, în științe sau în arte. În centrul preocupărilor morale s-a aflat întotdeauna, pe lângă problema virtuților morale, cea a fericirii: ce este, unde o

aflăm, cum poate fi dobândită? Dacă toți oamenii doresc să fie fericiți, atunci cei ce fac Răul nu pot fi fericiți, pentru că Răul e opusul Binelui. Datoria înțeleptului este să îi ajute pe oameni să găsească calea cea dreaptă, prin cunoașterea adevărată. Cunoașterea adevărată nu e îndreptată spre exteriorul individului, ci spre interioritatea sa, pornind de la teza că Răul nu e în interiorul Omului. „Nimeni nu este rău din naștere”, după cum nu este nici prost din naștere, susține filosoful. Dar pentru a cunoaște ce este Binele și Adevărul, el trebuie condus, căci asemenea valori sunt înnăscute, iar prin maieutică (arta dialogului) ele pot fi scoase la lumină.

Teza că nimeni nu este rău din naștere, ci doar constrâns de împrejurări, teză dezvoltată de J.J.Rousseau (1712-1778), devine cea care va întări, secole de-a rândul, optimismul pedagogic pe care se întemeiază și astăzi sistemele de educație.

Socrate dezvăluia conținutul general și universal al multor altor noțiuni morale, precum curajul, pietatea, datoria, insistând pe ridicarea dincolo de cazurile particulare în care acestea se manifestau.

Poate partea cea mai importantă în planul eticii socratice este derivată din teza sa despre nemurirea sufletului, teză opusă doctrinei Cirenaicilor, dar și unei părți însemnate a „marii mulțimi”. Pornind de la afirmația că plăcerea este cel dintâi bun înnăscut al omului, Cirenaicii (școală filosofică întemeiată de Aristip din Cirene, care a trăit între 434-355 î.Hr) recomandau căutarea fericirii în plăceri, afirmând că toate plăcerile sunt la fel, chiar și cele care rezultă din lucruri vicioase. Dar asemenea plăceri ale vicioșilor pot însemna răul pentru cei pe seama cărora sunt dobândite. În doctrina lor, continuată (într-un mod mult mai reținut de Epicur), pentru Răul săvârșit nu există nicio răspundere, deoarece moartea

vizează atât trupul cât și sufletul: ambele se descompun, iar sufletul se disipează în univers.

„În adevăr, dacă moartea ar fi sfârșitul a tot, în mare câștig ar fi cei păcătoși; moartea i-ar elibera și de corp și de suflet, și de păcatele lor. Fiindcă însă sufletul este nemuritor, nu găsim alt mijloc pentru a scăpa de nenorocirile ce vor lovi în cei răi, nici altă mântuire pentru suflet, decât să-l facem mai bun și cât mai înțelept cu putință”... „Dacă sufletul e nemuritor, are nevoie de pregătire nu numai pentru vremea aceasta, pe care o numim viață, ci pentru vecie..”, afirma Socrate în dialogul purtat

cu Simmias și Kebes, doi prieteni care îl vizitau în închisoare, înainte de execuția sa, dialog redat de Platon în „Menon”. Chemând întotdeauna la reflecție, el considera că niciodată nu vom fi stăpânii absoluți ai universului interior al lumii Omului, așa cum nici al celui exterior lui, și, în acest sens, trebuie înțeleasă și o a doua maximă a lui Socrate: „Ceea ce știi sigur este că nu știi nimic”.

Aceasta ar putea fi și concluzia asupra acestei încercări de surprindere a ceea ce îl poate face pe filosoful Socrate drept unul dintre contemporanii noștri

Mit și istorie

Nu pot uita...

Aurel TINCA

Interviu luat în februarie 1995 de profesorul Aurel Tincă, domnului Gh. D. Diaconu, fost deținut politic anticomunist din comuna Mărgineni, Județul Olt.

Comuniștii i-au urât și i-au distrus pe cei mai buni gospodari ai satelor, așa cum au procedat și cu intelectualii noștri de elită, cu ofițerii Armatei Regale Române, cu meseriașii și negustorii (care alcătuiesc clasa de mijloc atât de benefică pentru prosperitatea unui stat), cu clasa politică din România, cu oricine reprezenta o valoare și apăra sistemul de valori.

Domnul Gheorghe D. Diaconu este unul dintre zecile de mii de țărani români care au trecut prin iadul inchișorilor comuniste, pentru că era unul dintre cei mai

buni gospodari și fiindcă s-a opus bolșevizării satului său.

Ii solicităm să ne înfățișeze această Golgotă a vieții sale.

Domnule Diaconu, vă rugăm să ne spuneți când, unde și din ce cauză ați fost arestat și câți din neamul dumneavoastră au avut această soartă?

Sunt Gheorghe D. Diaconu (zis Gogu Diaconu), din comuna Mărgineni, județul Olt.

Tatăl meu, Dumitru I. R. Diaconu, din aceeași comună, a fost condamnat la 20 de ani de închisoare – temniță grea și la confiscarea averii în anii de dictatură comunistă și a murit la închisoare, la Botoșani.

Eu am fost condamnat la 22 de ani închisoare – muncă silnică și confiscarea averii.

După o lungă și grea suferință, de ani nenumărați de cote de produse agricole, vegetale și de tot felul (grâu, porumb, floarea-soarelui, orz, ovăz, carne de vită și de porc, lapte, struguri, fân ș.a.) cum și de impozite grele, drept mulțumire, am fost aruncați în închisoare, cu condamnările mai sus amintite.

Tatăl meu, Dumitru Diaconu, a avut 19 ha de pământ, pe care l-a moștenit de la părinți, din moși-strămoși și de la mama – pentru care a fost încadrat în categoria de chiaburi. Eu, Gheorghe Diaconu, nu am avut niciun fel de avere, pentru că tata, cu atâtea greutăți, nu a avut cu ce să-mi facă, separată, casă undeva, iar de la Primărie ne-a spus că nu se poate să-mi facă rol agricol, dacă nu am casă separată. Aveau alții drept, care nu erau căsătoriți, iar alții nici armata nu o aveau făcută.

Am dus o viață destul de grea cu acest pământ, cu impunerile pe care le avea. Ajunsesem să umblăm cu câte o opincă și cu câte o gheată în picioare, aruncate în podul casei nu știu de când și cu cămăși de cânepă pe noi. În ultimul timp nu mai aveam nici de mâncare, nici noi, nici boii cu care lucram pământul, pentru că toate produsele noastre luau alte căi. Trecând ani de ani ca aceștia, a venit timpul să se înceapă munca în colectiv. Eu și tatăl meu nu am fost de acord că muncim alături de toți cei care ar fi vrut să aibă slugi să muncască pământul, iar ei să care nemuncit, așa cum se cară și acum. Atunci, cei care s-au înscris la colectiv au mers la câmp, deși au ales perimetrul în mijlocul câmpului, unde ni s-au ocupat 4 ha de pământ, nefiind anunțați de nimeni.

În ziua de 7 aprilie 1959, am plecat singur, cu plugul încobilat pe două lem-

ne, la câmp, să arăm porumb. Tata a rămas acasă, urmând să vină pe o potecă mai dreaptă, cu traista cu boabe. În câmp, când am sosit, am găsit tot pământul brăzdat de oarecare oameni: Trantescu Ion, Tudor Uscatu, Dică Gheorghe și alții. Le-am propus să mergă să ne dea pământul pe care ni l-au luat sau să mă despăgubească cu pământ pentru pământ, fapt la care s-au opus. Atunci eu le-am spus că dacă nu-mi dau în loc pământul pe care ni l-au luat, să iasă afară de pe pământul meu. Se înscrisese fiecare cu câte o coastă, cu câte o răpă neproductivă, să ocupe câte un hectar de pământ. Am plecat cu plugul și cu boii la alt loc, care nu intrase în colectiv, unde a sosit și tata, pe altă parte. Venind pe altă potecă, tatii i-au spus alți oameni că m-am gâlvecit cu ăia pe acolo, lucru pentru care el s-a mai supărat pe mine, că de ce nu mi-am văzut de treabă. Eu i-am spus că nu am putut suporta să-mi ia acel pământ de pe care am cărat sute și mii de saci de grâu și de porumb în magazinele de la gară și să ni-l dea înapoi din pământurile lor. Am pus plugul pe brazdă și ne-am apucat de treabă. Nu au trecut mai mult de două-trei ore și ne-am pomenit cu o ceată de comuniști, colectivști înverșunați, în frunte cu primarul și milițianul de atunci: Drăgușin Dumitru, Preda Ion, Grosu Constantin, Ciobanu Gheorghe și alții. Nu a scos niciunul niciun cuvânt și au tăbărât cu pumnii pe noi, de ne-au scos măselele din gură, desfigurându-ne și ne-au bătut cu picioarele. Și apoi au luat lanțul din capul boilor, ne-au legat pe amândoi cu lanțul boilor și așa ne-au dus la primăria satului. Acolo, dacă ne-au dus, ne-au pus cu fața la perete și oricui venea la primărie, comuniștii le spuneau, arătând spre noi: „Îi vedeți? De veți face vreo mișcare greșită, lângă ei veți fi.” Acolo, cu fața la perete și în picioare, am stat până la 12 noaptea. La 12 noaptea, a venit

duba Securității de la Raionul Potcoava, cu comandantul Securității, un sergent și un șofer, care ne-au luat și ne-au dus la Securitate, la Potcoava.

Acolo, ne-au băgat pe unul într-o cameră și pe unul în altă cameră. Acolo am stat trei zile. Nu mâncare, nu nimic; apă – o dată pe zi.

După mai multe înfruntări cu personalul de aici, ne-au băgat în dubă și ne-au dus la Securitate, la Pitești. Acolo ne-au despărțit iarăși: unul într-o celulă și unul în altă celulă. Aici, unde m-au băgat în celulă am găsit oameni din lotul Arnăuțoiu și din grupul Arsenescu. Regim sever, aici. Nu aveam voie să vorbim, nu aveam voie să stăm pe pat, de la deșteptare până la stingere. Să te culci?! Nici vorbă!.

Ce ecou a avut în comună vestea arestării dumneavoastră?

Odată arestați, cred că la puțini le-a părut rău, dar celor mai mulți le-a părut bine. Pentru că așa este neamul omenesc, să-i pară bine de răul altuia. După arestarea noastră, când mergeau cu „lămuritul” prin sat să se înscrie, le spuneau cu voce tare: „Te trimit după Diaconu, ’tu-ți și dregu-ți”, dacă nu vrea omul să se înscrie. Mi-au spus și mie câțiva oameni. S-au bucurat mai cu seamă cei care ne-au arestat, fiindcă și-au văzut visul împlinit.

Cum ați fost tratat de miliție și de organele puterii comuniste din comună?

În anii de dinainte de arestare, de când se instalase comunismul, am avut o viață destul de grea, pentru că aveam obligațiuni de cote către stat (produse vegetale, carne, fân, lapte), în așa fel încât nu produceam cât eram impuși. Colectorii, percepții și milițienii umblau poteră după achitarea obligațiilor. Ne-au luat vaci, ne-au luat oi, ne-au luat porci. Chiar dacă dădusem din carne și mai aveam de dat, ni s-a luat vaca din curte, de s-a achitat și ce a depășit a trecut la alt om. Ni s-au sechestrat obiecte din casă pentru neplata impozitului la timp, pentru că nu mai aveam ce vinde ca să achităm la timp. Când treieram grâul, trebuia să avem 5-6 căruțe pe arie; îl treieram, iar căruțele ședeau pe arie păzite până a doua zi, când plecam cu ele la gară, unde îl predam de cote. Banii plătiți pentru grâu îi lua un delegat de la Primărie, care îi dădea agentului fiscal, acesta ne da câte o chitanță în contul impozitului, care

Gheorghe (Gogu) Diaconu (3.02.1927-8.12.2002) s-a născut în comuna Mărgineni, jud. Olt, într-o familie de țărani foarte buni gospodari, iubitori de carte, cu dragoste de Dumnezeu și de semenii, oameni care totdeauna și-au raportat viața la valorile creștine; el era excepțional înzestrat pentru învățătură, dar nu a putut absolvi decât șapte clase primare. Era atât de dotat la matematică, de exemplu, încât rezolva probleme ale fraților săi care erau elevi de liceu.

Cei trei frați ai săi, deși fii de țărani (în plus, persecutați de comuniști), au absolvit învățământul superior și au ajuns să fie respectați pentru competența lor profesională și probitatea lor.

Era de așteptat ca un asemenea neam de oameni să stârnească invidia și ura unor lichele ale satului (leneși, bețivi, declasați, hoți) care, potrivit afinităților electivă, nu puteau să nu adere la doctrina, modul de viață și practicile bolșevicilor.

Și în ziua de 7 aprilie 1959 inevitabilul s-a produs: tată și fiu, aflându-se pe câmp, unde arau, se pomenesc cu o echipă de haidamaci comuniști, care sar banditește asupra lor, le desjugă boii de la plug, îi leagă cu lanțurile vitelor și încep să-i bată cu sălbăticie. Își doreau pământul lor, bine lucrat din moși-strămoși, pentru gospodăria colectivă anemică pe care tocmai o înființaseră.

Ca urmare, cei doi au primit, de la comuniști, ani grei de temniță: tatăl, Dumitru Diaconu – 20 de ani din care a executat 3 la Pitești, Jilava, Galați și apoi și la Botoșani, unde a și decedat în 1962; fiul, Gheorghe (Gogu)

Diaconu, 22 de ani, din care a executat 6, la Pitești și la Colonia Luciu-Giurgiu, fiind eliberat în urma amnistiei din 1964.

Proprietatea le-a fost confiscată în întregime.

Fiul se întoarce acasă cu sănătatea subrezită de regimul de iad al închisorilor comuniste. Își găsește gospodăria distrusă de comuniști, mama bătrână și bolnavă tremurând, în timp de iarnă, lângă o sobă rece; soția plecată la părinții ei, la Negreni, deoarece gospodăria agricolă colectivă le confiscase totul, iar ea avea de crescut un copil mic, născut la o lună de zile după arestarea soțului.

Printr-o muncă tenace, alături de o soție exemplară, Alexandrina (Titi), „nenea” Gogu reușește să-și refacă gospodăria, muncind pe rupe și acasă și la oamenii din comună, și la CAP, ca meseriaș.

Cu greu este angajat, cu timpul, la secția de electroliză a Uzinei de Aluminiiu Slatina, într-un mediu extrem de nociv, la cele mai grele munci; aici lucrează ani mulți, ruinându-și sănătatea și așa subrezită de închisorile comuniste.

Își crește împreună cu soția cei patru copii care reușesc să treacă prin toate formele de învățământ și să-și termine, în mod strălucit, studiile superioare, ajungând să fie respectați pentru cinstea, seriozitatea, cultura și profesionalismul lor.

Este o mare victorie a acestor oameni care, prin suferință și muncă fără preget, prin respectul pentru adevăratele valori și creștința neclintită în Dumnezeu, au reușit să infirme celebrele cuvinte ale cronicarului: „Nu sunt vremile sub om, ci bietul om sub vremei.”

abia se achita din totalul de 5-6 căruțe cu grâu. După ce terminam de cules porumbul, duceam 2-3 căruțe și porneam la plugul de semănat grâu, pentru că la gară puteam să ne ducem și pe vreme mai rea, dar la semănat nu mai puteam merge. Au venit cu 15-20 de căruțe, ne-au vărsat pătulul și au încărcat toți porumbii de i-au dus la gară, în vreme ce tata era la semănat de grâu pentru anul viitor. La moară nu puteam să măcinăm, dacă nu aveam obligația achitată. Ajunsesem să măncăm, mămligă de la rășniță, floarea-soarelui de asemenea, nu puteam să o facem ulei, iar grăul ajunsesem să batem cu ciomagul câte un sac sau doi, că altfel nu era chip.

Dacă ați fost arestat împreună cu tatăl dumneavoastră, ați fost și anchetat împreună?

Așa după cum am arătat mai sus, amândoi am fost arestați odată, însă am stat despărțiți până la judecată, iar, când ne-au dus la închisoare la Pitești, ne-am întâlnit vreo 2-3 săptămâni unde am stat împreună, după care ne-am despărțit pentru totdeauna. Întâlnindu-mă cu fel de fel de deținuți, am aflat că tata ar fi făcut pe la Jilava câteva luni, apoi, pe la Galați și, apoi, la Botoșani, unde a și murit.

Cum era într-o temniță comunistă? Cum se purtau anchetatorii și cum v-au încadrat juridic?

Odată duși la Securitate la Pitești, am intrat în programul închisorilor. Era program în perete de ce aveai voie să faci și ce nu aveai voie să faci. Mâncare... ca la pușcărie. La WC, când mergeam o dată pe zi, ne dădea ochelari vopsiți cu negru, ca să nu vedem nimic pe unde mergeam înainte și înapoi, ne duceau de braț, ne băgau în WC, unde luam ochelarii, iar când eram, gata, puneam ochelarii la ochi și băteam în ușă că suntem gata, după care ne luau și ne duceau înapoi în celulă. Nu aveam voie să vorbim, nu aveam voie să stăm pe pat sau să ne culcăm, nici vorbă. Am stat o lună de zile fără să mă întrebe cineva ceva. Într-una din zile se deschide ușa și mă strigă caraliul de serviciu să ies afară. În ușă îmi pune la ochi ochelari vopsiți cu negru, cum am spus, ca să nu văd nimic pe unde merg, mă ia de mână și pleacă cu mine. Ajunși la camera de anchetă, deschide ușa, îmi ia ochelarii de la ochi și îmi face vânt puternic înăuntru, dând cu fața de o masă care era pusă chiar în ușă. Anchetatorul care era înăuntru, cu o

uitătură înspăimântătoare, se adresează către mine „Ce faci, mă, 'tu-ți și dregu-ți” – cu tot felul de înjurături – „Imi rupi masa?”. Eu i-am răspuns: „Oi și rupe-o, poate, dacă mai procedați în felul acesta, să țineți masa în ușă. La mine nu se ține masa în ușă”. „'tu-ți și dregu-ți” și iar înjurături „Veniși să mă insultezi?” și a tăbărit pe mine cu un gârbaci, lovindu-mă până ce a obosit. „De ce ai venit, mă, aici? Ce ai căutat?” Eu i-am răspuns: „Întrebați pe cei care m-au adus aici pentru ce m-au adus, eu nu aveam de ce să vin” „Să crezi tu că vorbești cu tac-tu acasă!” Și iar mă ia la lovitură, apoi cheamă securistul care era afară să mă ia. Îmi pune ochelarii la loc și mă duce înapoi în celulă. De la camera de anchetă până înapoi în celulă m-a dus numai în ghiolduri și lovituri de cizmă. Așa s-a întâmplat în nenumărate rânduri, timp de 3 luni de zile, ca să semnez declarații false, scrise cu tot felul de acuzări. Erau câte 3-4 anchetatori: unul îți punea tocul în mână ca să semnezi, altul te înțepa cu ceva, altul te lovea cu pumnul sau cu cizmele și cu tot felul de înjurături. În cele din urmă, am semnat tot ce m-a obligat și au trimis dosarul la Tribunal, fiind învinuit de uneltire contra ordinii sociale, articolul 209, pct. 2, lit. b. La Tribunal, când am fost dus, a venit anchetatorul după mine și mi-a spus că dacă voi spune ceva din timpul anchetei o să fiu împușcat și îmi arată pistolul, amenințându-mă că mă va face frate cu el. Eu nu i-am răspuns nimic.

Știți cum se numeau anchetatorii și judecătorii?

Despre numele lor nu știu nimic, pentru că nu a avut cine să-mi spună.

Cum a decurs procesul? Ce impresie v-au făcut martorii, procurorul și avocatul?

A venit ora să mergem în sala de ședințe în fața instanței. Tribunalul militar Craiova, cu un procuror și un avocat din partea noastră. Au fost 9 martori ai acuzării: Trantescu Ion, Trantescu Ioana, Țurlan Marin, Drăgușin Nicolae, Drăgușin Dumitru, Coman Dumitru, Dică Gheorghe, Radu Căruntu, Grosu Constantin. S-a citit introducerea, a întrebat martorii dacă își mențin declarația iar pe mine nu m-a întrebat nimic. Când i-am cerut voie să vorbesc și eu ca ultim cuvânt, securistul care era la spatele meu cu baioneta pusă la armă m-a lovit cu pumnul peste ceafă, spunându-mi „taci, 'tu-ți și dregu-ți, că te străpung cu baioneta”. Am

Distrus trupește, dar neînfrânt sufletește, „nenea” Gogu DiacONU face parte din acea țărănime de altădată, despre care Nicolae Iorga spunea că este depozitara valorilor permanente și rezervor de energie națională.

Cine a trăit vremurile de coșmar ale instaurării comunismului și știe să citească și cu inima (sufletul), nu poate să nu audă dincolo de fiecare cuvânt al zguduitoarelor mărturii ale lui „nenea” Gogu, mereu și mereu aceeași întrebare sfâșietoare: „Cum este posibil?” Pentru că un om cu mintea sănătoasă, cu bun-simț, crescut în cultul muncii cinstitute, al adevărului și dreptății, al bunătății și iubirii creștine, așa cum au fost acești țărani – nu poate să înțeleagă absurdul unor reguli de viață străine neamului său și ființei umane.

tăcut din gură când martorii băteau din picior asemenea cailor, iar procurorul acuza cât putea. Avocatul a căutat să ne apare, dar procurorul l-a întors în felul său, încât ceea ce a voit să ceară nu a avut nicio ascultare. Nu după mult timp, ne-a băgat în dubă și ne-a dus la închisoare la Pitești.

Îngăduiți-mi să vă mai întreb: Ce credeți despre martorii acuzării?

Nu am avut voie să vorbim pentru ca să le mulțumesc pentru binele ce ne-au făcut să ne bage la închisoare ca să ne ia pământul, pe care îl aveam din moși strămoși. Câțiva părinți de-ai lor au fost ajutați, când erau mici, de tata, că să-i crească, iar ei l-au băgat și l-au omorât în închisoare, ca pe un câine pe care îl iei de lanț și îl târăști la gârlă fără nicio milă ori ca pe o vită pe care o iei de lanț și o duci la abator și merge fiindcă o mâi cu bățul de la spate.

Orice om pământean – bărbat, femeie, copil – când moare, are pe cineva lângă el, ca să-i pună o lumânare, sau un doctor ca să-l examineze, sau un preot care să-l pregătească și să-l ajute creștinește. Tatăl nostru a avut negura zidurilor închisorii din Botoșani. Să fie mulțumiți și să meargă cu fruntea sus la Judecata de Apoi în fața Celui Prea Înalt că le-a ajutat să facă această ispravă, să-l bage în închisoare și să-l omoare. Eu îmi asum asupra mea vina că am mers și le-am cerut pământul, de m-ar fi pus la zid ca să mă împuște, dar cu el ce-au avut? Ce rău le-a făcut? Sau ce vină ar mai fi avut? Aș dori să se redeschidă procesul nostru și să fie toți martorii acuzării cu icoana pe care o au pe peretele casei, să jure cu mâna pe ea, pe părinți și pe copii și pe cei ce le sunt mai dragi și să spună ce rău le-a făcut tata. Să spună, de asemenea, ce s-ar întâmpla dacă eu m-aș duce să le iau pământul lor ori să mă duc în curte să le iau mașina sau tractorul, căruța sau calul.

Ce s-ar întâmpla dacă le-am goli și noi curțile lor, așa cum au golit ei curtea noastră? Păcat că suntem de o națiune și-un neam și frați de la Hristos de același sânge, că ne-ar mâna asemenea câinilor, mai rău decât barbarii de odinioară cei sălbatici, care năvăleau asupra noastră, aducând cu ei destule chinuri și fapte rele.

Câți ani ați fost condamnați dvs și tatăl dvs.?

Eu am fost condamnat la 22 de ani închisoare, muncă silnică și confiscarea averii și tata a fost condamnat la 20 de ani temniță grea cu confiscarea averii. Cred că nici ofițerii și generalii care au vândut armata țării pe fronturile de bătaie nu au primit asemenea condamnări.

Prin ce închisori ați fost purtat și care era regimul închisorilor comuniste?

Odată judecați și condamnați, nu după mult timp, ne-a luat de la Securitate, ne-a băgat într-o dubă și ne-a dus la închisoare, la Pitești. Aici m-am întâlnit cu tata pentru 2-3 săptămâni. Apoi ne-am despărțit pentru totdeauna. Eram mutați din celulă în celulă foarte des, dar de întâlnit nu ne-am mai întâlnit. Regim de detenție: mâncare proastă și puțină; conducerea închisorii de la mic până la mare, destul de aspră. Nu aveam voie să stăm pe pat, de la deșteptare până la stingere; nu aveam voie să vorbim unul cu altul; nu aveam voie să stăm lângă fereastră și altele. Eram urmăriți pe vizeta de la ușă de securistul de serviciu de pe coridor și cei care erau găsiți vinovați față de regulamentul din pereți erau scoși afară, pe coridor, și topiți în bătaie. Am trecut prin multe celule în toată închisoarea, dar celula 45, pe unde treceau coșurile de la bucătărie de la subsol, nu se va uita niciodată. Era o căldură, de ne umpluseră bubele de transpirație cât buricul degetului, de credeam că nu mai scăpăm, de acolo, cu viață. Eram 17 oa-

meni în acea celulă de 4,80 m cu 3,50 m și două rânduri de paturi suprapuse câte 4. Curgea abur din noi de căldură ce era. Băteam în ușa să vină să ne mai deschidă ușa, dar ne-o mai deschidea câte un minut sau două minute și spunea că acesta e programul închisorii și ne-o închidea la loc. Am cunoscut în închisoare aici, pe avocatul Dumitrescu Alexandru Holtești, de la Vâlcea, avocat Radu Vivezeanu, tot de la Vâlcea, avocat Codan Ilie, din Opțiș – Olt, judecător Năstăsache, Pitești, avocat Marinescu, din Pitești, Nicu Badea, Pitești, Sărăcăceanu Gheorghe, din Slatina, doctor Stoica Constantin, din Drăgășani, preot Marinescu, din Malaia, preot Mihăilescu, din Poganu, preot Necșulescu, din Drăgășani, general Teișanu Liviu, din Mărunței-Viișoara. Am trecut aproape doi ani prin această închisoare, fiind trecut din celulă în celulă până la celula 99. Într-o zi, auzim niște zgomote bătând de parcă dărâma închisoarea. Mai încetau, iar se auzeau. Se aud, la ușa noastră, pași de cizme, opriți, se aude când descuie lacătul, se deschide ușa și mă strigă să ies afară. Afară, încă doi securiști cu nicovală și un ciocan și niște lanțuri grele. Mi-au pus la mâini și la picioare, le-au nituit cu nituri de oțel. Deschide ușa și îmi face un vânt puternic înăuntru. Și m-am făcut lac de sânge când am căzut cu gura de pardoseala de beton. Am stat așa timp de o lună de zile. Cum am mai mâncat cu mâinile în felul acesta, cum am mers la WC, cum mi-am dezlegat pantalonii, să-mi fac necesitățile corporale și cum am mai dormit, numai Dumnezeu știe! Eram în patul suprapus, al patrula de sus, dar în felul acesta, m-a dat cineva jos și s-a suit el sus.

Într-o zi se deschide ușa și ne aruncă niste pachete cu haine înăuntru și ne spune să luăm ce cunoaștem. Erau hainele noastre de la arestare. A doua zi ne citeș-

te de pe o listă pe câțiva dintre noi și ne spune să ne luăm bagajul și să ieșim afară. Ne ducem jos într-un solar, unde ne strângem un număr mare din toată închisoare. A venit o dubă unde ne-a băgat, apoi ne-a dus de ne-a băgat în niște vagoane de vite și... direcția Lunca Dunării, la colonia Luciu-Giurgeni. Acolo mi-au tăiat lanțurile, fiindcă făcusem bube la mâini și la picioare. Am fost cazați în niște barăci de pământ învelite cu stuf, iar mâncare aveam hrană rece de la Pitești. A doua zi, ne adună pe toți comandantul în careu și ne spune ce avem de făcut. Veniseră de la mai multe închisori câteva mii de deținuți. A început munca. În orezării, la plivit buruieni de baltă, la prășit porumb, la prășit floarea-soarelui, la tăiat stuf în bălți pentru desecări, să fie date agriculturii, la dig, pentru ocrotirea culturilor, să nu le inunde Dunărea, la cules porumb, la bătut porumb și încărcat în șleपुरi pe Dunăre.

Vă rugăm să ne povestiți cum ați putut trăi în acest iad pe care comuniștii l-au adus pe pământul României?

Greu a fost până acum, dar a început și mai greu. Munca se cerea la normă, mâncare slabă și puțină, poziție rea, numai noroi, numai șleauri de tractoare, pământ negru, de baltă. Șosele nu existau. Colonia era foarte departe de punctul de lucru. La plecare spre locul de muncă trebuia să treci prin mijlocul drumului, fie noroi, fie lacuri, șleauri de tractoare, fiindcă nu puteai să ieși de Securitate, pentru că puteai să fi împușcat.

În privința mâncării, numai pământ gol nu am mâncat. Am mâncat și pământ de atâtea ori cu mâncarea care curgea din polonic jos. Când se împărțea mâncarea la câmp ne încăieram să adunăm ce era pe jos. Am mâncat știr, ștevie porcească, susai iepuresc și multe ierburi. În orezării am mâncat pești vii, scoici și broaște, de

foame; la cules de porumb, mâncam boabe, ca șoarecii; la secerat mazăre, mâncam boabe uscate de mazăre; la cules de cânepă, mâncam semințe de cânepă, ca brabeții; iar la dig, tot felul de rădăcini.

Nu se pot uita multe momente din unele zile triste, cu grele încercări. Așa, după cum, la dig, caraliul (securistul) ședea în vârful digului lângă foc cu cojoc de sus până jos, cu pâslari în picioare, unde soseau cu roabele pe rampă și de nu era roaba plină, așa cum ni se ordona, ne da câte unul-două ciomege pe spinare și ne trimitea cu ea înapoi plină să o umplem, să-i placă. Înapoi, când veneam cu roaba goală, eram obligați să mergem în pas alert.

La cules de porumb am îndrăznit, în mai multe rânduri, să facem focul cu coceni și să punem acolo câte un braț de porumb să-i afumăm, nu mai era vorba de copt, dar aproape întotdeauna ne-a observat caraliul (securistul) și, venind la noi, ne-a îndepărtat cu ciomagul ca pe vite și porumbii ni-i risipea.

Nu pot uita cazul când am venit la cules de floarea-soarelui. Aveam în buzunar o mână de miez de floarea-soarelui ca să-l mănânc cu bucata de pâine, fiindcă, seara nu mai aveam decât partea de pâine cu 50 grame marmeladă. Hrană aveam dimineața și la ora 12. La poarta coloniei ni se făcea percheziție și când ieșeam, să nu ieșim cu ceva, și când intram, să nu intrăm cu ceva. Dacă mi-a găsit miejii, mi i-a dat jos și m-a înjurat și mi-a strigat: „Ce este cu ăștia în buzunar?” Eu i-am reproșat: „Pentru ce faceți asta?” Drept răspuns, m-a lăsat în poartă și m-a rupt cu bătaia.

De asemenea, nu pot uita ziua când ne-a adus să înălțăm un dig care ocrotea o mare suprafață de grâu, fiindcă mai avea o jumătate de metru și va da apa peste dig. Unii erau în stuf, alții curățau, alții îl cărau

și îl așezau pe dig, alții cu roabe de pământ, cu saci de pământ, cu niște bătoare de mai băteau, iar comandantul coloniei, maiorul Ioan Nițescu, dirija, de la un capăt la altul, călare pe un cal, să muncim și ne înjura că, dacă scăpăm apa, acolo ne face una cu pământul. Și așa, tot acolo murea, dacă scăpa apa, fiindcă cine ne mai scăpa când apa e lângă noi? Muncind așa, fără preget, a venit un milițian călare și a spus că apa a rupt digul în cutare loc și am plecat repede undeva, departe, unde ne așteptau niște tractoare.

Nu pot uita ziua când veneam de la muncă spre colonie și mi-a rămas bocancul în noroi, în acele șleauri de tractoare. Am rămas 3-4 m în urmă să-mi trag bocancul din noroi și un securist din cordon asmute câinele lup pe mine, care a încălecat pe mine ca pe oaie ca s-o sfășie. Dar să fi fost el în locul meu, cum s-ar fi simțit să vadă câinele acela cât namila pe el?

Iarăși nu pot uita câteva cazuri când ședeam nebăuți apă de la ora 12 și până seara, până când ne întorceam de unde plecasem pe rânduri, unde aveam bagajul cu ce aveam și în loc să ne lase să bem apă ne vărsa butoaiile cu apă, ca să nu mai stea lângă noi atâția oameni și plecăm la colonie 5-6 km, nebăuți apă de la ora 12 și până seara iar apa era vărsată. Numai bine nu ne-a fost. Iar când am fost la smuls de cânepă nu ne-a venit nici apă, nici mâncare, până seara și am plecat la colonie km întregi nemâncați și nebăuți apă. Mâncam sămânță de cânepă ca brabeții.

A fost atât de dureroasă ziua când l-au împușcat pe Bira Carol, care evadase! Au strâns toată colonia în careu și l-au plimbat doi deținuți cu targa prin fața noastră ca să ne înspăimânte, ca să nu mai evadăm vreunul.

Comandantul coloniei striga, cât îl ținea gura, că dacă vom mai evada vreunul,

acolo ne va plimba pe aceeași targă. Pe noi nu ne-au înspăimântat tonul și vocea lui ca să nu evadăm, dar a vrut să suferim să vedem câte vor să mai facă cu noi și la câte chinuri mai aveau să ne pună. Ei nu știau că, dacă am fi pornit la răzbunare, nici Dunărea nu ne-ar fi putut opri, cât era ea de înverșunată, și nici armele lor, chiar de n-am fi rămas niciunul viu. În primul rând trebuia să-l prindă viu, iar nu să-l împuște.

Am fost băgat la distrofici 30 de zile, după care am plecat iar la muncă. A mai durat cât a mai durat și m-am îmbolnăvit de hepatită. M-au scos din muncă și m-au băgat la izolare, unde am stat mai mult timp.

Șezând acolo la izolare, într-o zi vine ofițerul de serviciu și mă întreabă de stația unde cobor și pe alții și pe mulți din cei care mergeau la muncă, aproape jumătate. Altceva nu mi-a spus nimic. A doua zi a venit cu hainele ce le aveam la magazie, cu care plecasem de acasă, bani de tren, bilet de eliberare și mi-a spus să plec acasă conform unei amnistii de pedepse, însă mi-a spus să merg mai întâi la spital ca să mă fac bine și de acolo voi pleca acasă. A venit o salvare cu un asistent și șoferul și m-a dus la Spitalul Slobozia. Mi-a făcut internarea și am rămas acolo sub asistența spitalului. Am fost ocrotit bine timp de 6 săptămâni. Apoi mi s-a făcut ieșirea, m-am îmbrăcat în hainele mele și am plecat la trenul de Constanța-București, după care am luat trenul de Timișoara și am venit acasă.

Știi prin ce închisori a trecut tatăl dvs și ce a suferit?

Tatăl meu a fost purtat prin următoarele temnițe comuniste: Pitești, Jilava, Galați, Botoșani. A murit la închisoarea din Botoșani, de unde, la câțiva ani după moarte, i-am adus osemintele.

Când ați aflat de moartea tatălui dvs.?

Despre tata nu am știut nimic în închisoare de când ne-am despărțit. Când am venit acasă am aflat de moartea lui. Mama aflase mai înainte. Primăria orașului Botoșani a comunicat la primăria noastră Mărgineni, precum că cetățeanul a decedat. A mers un frate al meu mai mic și l-a găsit cu mare greutate la cimitirul orașului Botoșani care nu era departe de închisoare. Era îngropat sub niște plop, cu iarba de 2 metri pe mormânt. I-a pus o cruce, i-a făcut parastas și după 7 ani ne-a dat voie să-l deshumăm cu aprobare de la primărie și de la Sanepid, și l-am adus acasă la cimitirul de la biserica noastră, lângă părinții săi. Dar dacă nu l-am mai văzut... cum era nici nu am mai zis că este tatăl nostru, doar după anumite indicații.

Cum v-au primit și cum v-au privit oamenii din sat după ieșirea din iadul închisorilor comuniste?

Pentru mine nu a fost chiar satisfăcătoare venirea mea în sat, pentru că mi se reproșa că nu știu de unde am venit, că mi-a rămas locul gol. Nu aveam să spun la nimeni nimic, orice rău mi-ar fi făcut, căci aceasta auzeam. Mai bine aș fi dorit alt domiciliu decât aici, printre dușmani. Acasă, dacă am venit, am găsit pe mama lângă o sobă rece, gârbovită de bătrânețe și de supărare. În grădină avea o copicioară de paie ude și vreo 5-6 brațuri de crengi, în curte. În hambar erau vreo 2-3 dube de mălai. Încolo nimic. Am stat vreo 2 zile și m-am apucat să scot niște trupini din pământ ca să mai încălzim soba că era iarnă. Am mers la pădure, unde se tăia un parchet de lemn și am așteptat să vină aprobare de la Ocolul silvic ca să le plătim să le luăm. Când m-am dus să le luăm, le-am luat... urma, căci le vânduse pădurarul Trantescu Ion (Oacă) – om de aici, din sat – cui a vrut el. Mai către toamnă am tăiat din nou, și mi-a vândut-o și pe asta...

altora. Am mai strâns și eu paie, coceni de porumb, am uscat niște nutreț, balegă de la oile colectivului. Ședeam cu grămada de bălegar de oi în casă, ca să fac focul. Apoi am început să rezolv și problema focului, cu trupini de pe terasele de vie ale colectivului, unde lucram zi de zi.

Ce au făcut comuniștii cu gospodăria părintească? Ce s-a întâmplat cu soția și copilul dumneavoastră?

Când am venit acasă, am găsit curtea goală. Ne luaseră tot ce avusese și tata în gospodărie: pătutul de porumb, magazia de cereale, grajdul vitelor, fânarul și staulul oilor, precum și toate lemnele pe care le-a avut tata de la gărlă, pe locuri de casă, o grămadă de lemne care erau lucrate și stivuite în curte, ca să-mi facă mie casă. Le-au dus pe toate la colectiv. Așa cum au făcut cu boii, căruța, inventarul agricol, plug, grapă, rariță, prășitoare, le-au dus pe toate la colectiv cu forța. Ce era dator tata să le facă colectivul, iar pe ale lor să le păstreze?

Pe nevastă-mea nu am mai găsit-o acasă, fiindcă plecase la soacră-mea, căci se afla cu un copil de o zi lângă ea, neavând posibilitatea de întreținere cu copil mic, pentru că l-a născut la o lună după arestarea mea. Când am venit acasă l-am găsit mare, nici nu puteam să zic că este copilul meu, dacă nu-l văzusem niciodată, și nici el nu venea la mine, dacă nu mă văzuse, și mă considera un străin. Dacă a venit înapoi și ea acasă, am pornit amândoi la muncă pe viață și pe moarte, ca să împlinim gospodăria cu ce-am pierdut și cu gospodăria colectivă de și-a câștigat, în absența mea, drept să stea în ea, ca fiind construită. Prin judecată, a câștigat jumătate (când eram eu la închisoare), iar pentru cealaltă jumătate, a fost obligată de G.A.C să plătească o sumă de bani să plătească chirie.

Ați simțit că sunteți supravegheat pas cu pas de către comuniștii din sat de către

organele comuniste, până la Revoluția din decembrie 1989?

Imediat ce am venit acasă, eu am simțit că sunt supravegheat. Îmi spuneau acei oameni cărora poate le părea rău de soarta mea, cum se interesează comuniștii din sat și organele de conducere ce vorbesc, ce gândesc și altele.

Având nevoie de lemne – că nu aveam cu ce face focul – am făcut cerere să-mi dea 3 ulmi de pe un loc al nostru, care era acum la colectiv – pentru căăștia mai rămăseseră – și de abia peste vreo 3 luni mi s-a aprobat, la a treia cerere, fiind susținut de șeful de post care era atunci. Nu-l văzusem și nu mă văzuse niciodată, dar din partea celor din sat poate nici astăzi nu i-aș fi tăiat.

Poate nu a fost săptămână să nu vină în casă vreun milițian sau vreo persoană de partid să mă ispitească de multe.

Cât timp nu v-au angajat în „câmpul muncii”?

Venit acasă, am lucrat câteva luni la echipa de meseriași la colectiv, apoi am făcut cerere la Autobaza Slatina să fiu înscris la școală. Mi s-a respins cererea precum că am vârsta depășită. Am făcut cerere la minister să-mi acorde dispensă de vârstă. Mi-a venit respinsă cererea și de acolo, tot pe acest motiv. Atunci m-am apucat de o mică meserie particulară, pe care o cunoșteam din armată, căci făcusem armata la construcții. Am căutat să mă angajez la uzină. Mi s-a cerut adeverință de la colectiv precum că nu au nevoie de mine, dar nu am putut-o obține. Ca să trăim, am lucrat în continuare ca meseriaș, timp de 8 ani. După aceea, cu greu m-am putut angaja la Uzina de Aluminii Slatina, la secția electroliză – unde era munca cea mai grea – ca să-mi întrețin familia și să-mi cresc copiii, cu care ne mândrim că avem și noi

urmași, ca să lăsăm în urma noastră, așa cum ne-au lăsat și pe noi alții.

Acum, aflându-mă în pragul bătrâneții, mă aflu bolnav, căptușit de reumatism și boli de piept, iar nevasta era bolnavă tot de reumatism și de inimă.

Aceasta a fost cruda mea viață, pe care o descriu pentru soție, copii, frați și pentru cei care mă iubesc.

Opriți-vă plângând ascultători

Și-al meu părinte ce-am avut

Să n-ascultați nepăsători.

Rămas-a pradă lângă Prut,

Că ochii mei strălucitori

În temniță la Botoșani

Ascunși au fost prin închisori

De surghiunuri ce-a suferit

Iar pieptul meu plin de ardoare

Și omorât de huligani.

Zdrobit a fost prin grea-ncercare.

Ion Popescu-Negreni – Desen în cărbune

IONNESCU-GION ȘI JULIA HASDEU

Sergheie BUCUR

Argeșul și Prahova s-au învecinat puternic, de pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, cultural și istoric, datorită providențialei întâlniri a lui Bogdan Petriceicu Hasdeu cu un literat de anvergură piteștean, ivit prin personalitatea lui Gheorghe I. Ionescu-Gion (1857-1904), pe care „Magul de la Câmpina” l-a atras, în echipa redacțională a REVISTEI NOI – fondată de el la 15 XII 1887 –, la rândul său, Ionescu-Gion trăind magia iubirii pentru Julia Hasdeu, începând cu orele de școlare a „Lili-căi” în locuința Hasdeilor.

Viața meteorică a Juliei Hasdeu a inspirat, după tragicul ei sfârșit – „sâmbătă, 17 septembrie 1889, la orele 2 după amiază” – romanul SCÂNTEIETOAREA VIAȚĂ A JULIEI HASDEU, scris de Constantin Manolache – „Născut la 14 februarie 1883 la Iași”, ajuns general la finele anilor 1920, după o ascensiune de procuror militar, șef al justiției militare, inspector al închisorilor militare și profesor al Institutului Superior de Științe Penale al Universității bucureștene, poet, prozator și dramaturg. Romanul transfigurează traiectoria genialei fice a soților Bogdan Petriceicu și Julia (născută Fali-ciu) Hasdeu, într-un traect epic admirabil, până astăzi (cu excepția recentului roman al Adrianei Ungureanu, URMELE PAȘILOR EI, JULIA HASDEU, Editura Eikon 2019).

Idila – căci o iubire profund romantică a fost legătura spirituală și sentimentală între Gion și Julia – este de proporții cinematografice, datorită acestui roman (coroborat, dacă ne-o dorim, cu romanul menționat), câteva secvențe propunându-vi-le după cum urmează, astrul hasdeean luminând între 2 noiembrie 1869 și 17 (după C. Manolache, 29) septembrie 1888:

„Sufletul lui Gion închis adesea lumii din afară, aici (în casa lui Hasdeu, adus ca profesor al copilei lui) se deschide, se revarsă în plin și astfel discuțiunile între ei se desfășoară cu un aspect de cancelarie profesorală. El descoperă, cu mici viclesuguri convenabile, că Lilica scrie versuri, comentează și schițează. Eleva neagă, râde și trasează portrete, pe care avusese grijă să le deseneze, ale profesorilor ei de la examen, cu nota lor caracteristică, cu expresia lor fidelă, cu umor și adesea cu șarjă, care dovedeau că eleva examinase mai atent pe profesori, decât aceștia pe candidată. Și Lilica abia împlinise nouă ani” (SCÂNTEIETOAREA VIAȚĂ A JULIEI HASDEU” pag. 76)

„Două momente marchează viața particulară a lui Ionescu-Gion. Primul se leagă de numele Juliei Hasdeu, pe care elevul savantului o dorea ca soție, tatăl acesteia consimțind (cf. Radu D. Rosetti, „Gion” în „Eri...” 1943, n. red.). Existența unei simpatii între cei doi tineri este certă astăzi, după publicarea corespondenței dintre părinte și fiică. Romanul lor de dragoste se derulează rapid, în deceniul al nouălea din veacul trecut, având ca apogeu vara anului 1887, când aflați în vacanță la Curtea de Argeș, tânărul îndrăgostit lasă posterității cel mai frumos portret al Juliei, cu un înainte de moartea acesteia: „Era rumenă, frumoasă, veselă, zveltă în talia-i subțire și mlădioasă, cu ochii umezi de zgłobie fericire, prietenoasă și glumeață, fără umbră de cochetărie, înflăcărându-se în orice discuțiune... cunoscând toate cestiunile ce se ridicau în conversațiune – și în toate, cu toate și din toate respirând viața și puterea minței în cea mai splendidă a lor arătare”. Am citat un pasaj din Prefața semnată de Vistian Goia, care a îngrijit volumul G.I. IONNESCU-GION,

PORTRETE ȘI EVOCĂRI ISTORICE, colecția RESTITUTIO a Editurii Minerva, 1986, pag. VIII.

Un intermezzo ni-l oferă însuși Julia Hasdeu, din masiva lucrare îngrijită de mult-regretata hasdeologă dr. Jenica Tabacu (1968-2018), directoarea Castelului Muzeu de la Câmpina, „Julia Hasdeu” și autoarea a peste 10 cărți despre viața și opera Hasdeilor, tatăl și fiica, și traducătoarea întregii opere a Juliei Hasdeu, anume O CORESPONDENȚĂ PENTRU ETERNITATE, Editura Vestala 2016, pag. 647-648, pe care îl inserez aici, pentru accentuarea stării de jubilație tristă a nefericitei poete franceze de origine română:

„Tată drag, Paris, 5 februarie 1888

Dacă n-am răspuns mai degrabă la scrisoarea d-tale este dintr-un excelent motiv: pentru că mi-a fost imposibil. Și mi-a fost imposibil dintr-un motiv foarte urât: pentru că am fost bolnavă și nu sunt, chiar azi, atât de restabilă. Ultima dată când ți-am scris, nu mă simțeam, deja, bine; curând, răul s-a declarat complet. Avem frumos și bine o bronșită și, aproape trei săptămâni, nu am pus nasul afară, Se-ntâmplă, fără îndoială, pentru a-i uimi și scandaliza pe bunii d-tale prieteni și discipoli, față de care mi-ai făcut, după cât se pare „o reputație de forță și de sănătate invincibile, inalterabile, pe care mă străduiesc, dar, în zadar, – vai! – să le merit!

Îmi amintesc cum, într-adevăr, în această vară, la Curtea de Argeș, unde am avut onoarea să-l văd pentru prima oară, pe dl Gion, al cărui nume îl amuza atât de tare pe bravul Nanoescu, îi povesteam acestuia că fusesem suferindă la Paris și a părut profund șocat. „Cum, domnișoară”, a strigat el, „ați avut prostul gust de a vă îmbolnăvi la Paris? Nu pot crede asta, despre dumneavoastră”. Iulia relatează apoi spusele unor Novianu și respectiv Șăineanu – apropiați ai tatălui ei, și adaugă (secvență): „... sănătatea mea este cel mult de tinichea...” „Numai că – și aici acoperiți-vă fața, oh! domnilor Novianu, Gion și Șăineanu, și chiar dumneata, oh, nobile tată! – medicul, care nu împărtășește părerea voastră, și care vine de două ori pe

săptămână, mi-a ordonat de urgență – fără a vorbi despre multele siropuri, pastile poțiuni și infuzii – un vezicator mobil, de aplicat pe omoplatul stâng...”

Mă-ntorc la pagina VIII a prefeței lui Vistian Goia, să conturez o parte din finalul sub care a apus idila Ionescu Gion – Julia Hasdeu:

„Nici ficei lui Hasdeu nu i-a putut fi indiferent intelectualul de treizeci de ani, pe care-l urmărea chiar de la Paris, în paginile „Românului” sau ale „Revistei Noi”, fiind probabil impresionată și de înfățișarea plăcută a bărbatului „înalt, blond, zdravăn, cu obrazul rotund, cu mustața în vânt, cu ochii vioi, cu părul în formă de perie...” în societate știind să se facă simpatic, din fire „glumeț, exuberant, cult, plin de vervă” și exprimându-se într-un stil colorat. (...) Atât de răvășit sufletește, nu se va regăsi câțiva ani buni, viețuind solitar. Toată energia e canalizată spre realizările pe plan intelectual. În anii următori morții Juliei, îi apar cele mai bune lucrări: DIN ISTORIA FANARIOȚILOR, 1891, POR-TRETE ISTORICE, 1894 și ISTORIA BUCUREȘTIILOR, 1899”. (...) Trecut de 40 de ani, Ionescu-Gion se căsătorește cu Ana Ciupagea, părinții viitorului poet și actor Gheorghe Ionescu-Gion.

Câtă speranță și bucurie s-au prăbușit în acea zi de 17 (după C. Manolache, 29) septembrie 1888, 14 ore la prânz, (13 și ½ după același C. Manolache), odată cu sufletele lui Bogdan Petriceicu Hasdeu și Juliei Hasdeu-Faliciu, când Julia moare!, precum încheie romanul SCÂNTEIETOAREA VIAȚĂ A JULIEI HASDEU, Constantin Manolache (pag. 346): „Vântul se zbate afară, de turlă, de cruci, de stâlpi, de crengi și plânge în foi de sălcii peste morminte. Respirațiile Juliei se răresc. Fantoma morții pășește lângă dânsa, și-și întoarce aceste respirații asupra-și, una câte una, tot mai rare... Ultima!”

Un poem inedit de

Ion ZUBAȘCU

Psalm cu Paul Aretzu

dacă vizibilul s-ar putea întoarce pe dos ca o
 mîneacă
 și viitorul însuși ca o mînușă de blană
 s-ar întoarce cu toate cusăturile sale pe dos
 care ar fi atunci adevărata față a lucrurilor
 și biata mea ființă îndestulătoare pentru casa
 urmașilor mei
 să nu fie decît o strălucitoare mască de carne
 opacizînd conștiința de sine a lui Dumnezeu?
 dar spatele unei măști vede pe dinăuntru
 fața adevărată a celui mascat
 ca o matriță revelată de inversarea conformă
 realului
 mult mai limpede și mult mai fidelă
 decît e percepută fața măștii mele dinafară
 transfigurare care nu desfigurează
 pînza de cîmp unduitor legănător mîngîietor
 imprimată cu chipul original al lui Dumnezeu
 abia întrezărit de ochiul mijit către univers
 al marelui telescop astronomic de pe Muntele
 Palomar
 dar lumina care ne provoca dureros la vedere să
 nu vadă, e oarbă?
 lumina care umple zorii zilei din zoriarii de ziuă
 ai morții
 lumina care luminează întreg universul să nu
 vadă nimic
 fiind ea însăși invizibilă în vid,
 nici măcar umbra părintească a Tatălui?
 sau conștiința noastră de sine
 e vederea mai clară a cerului
 lumina în care se vede lumina însăși pe sine
 zarea mai clară în care orbitoarea lumină
 cerească
 îl întrezărește pe Dumnezeu?

(din arhiva lui Paul ARETZU)

O poetă recomandată de George Vidican

Simona ȘERBAN

Devoratorilor de bârfe

devoratorilor de bârfe
această femeie sunt eu adevărată și vie
cu particule de umbră și lumină
am învățat să-mi mișc limba mai lingvistic decât mierla
între pereții lipsiți de sevă și albastru
auziți muzica sunt pastor și păstor în biserica mea

Dă-mi 300 de grame din tine

iată-mă în varianta brută
cu toate nebuniile mele pe plăcile tectonice în mișcare
cu pleoapele sincronizate la bătăile inimii
să nu-mi dai porții mici de albastru
să nu mă satur niciodată
nu-mi menține starea de amețală provocată de foame
dă-mi te rog 300 de grame din tine
de atât am nevoie pentru un ZIPLESS FUCK
în noaptea de sânziene

Marea

te-am primit cum țărmul primește valul
privind din afara mea viitorul
cu fluturi albi în stomac fremătând
când nori le cad pe aripi
trupul meu și-a pierdut tăcerea în lacrimi
marea m-a îmbrăcat în foșnetul ei
în încrâncenarea mea mi-am pierdut frumusețea
și bucuria de a-ți număra țigările
eram doi naufragați pe maluri diferite
cu senzori corodați ne-am stins
încet și triști
pe cerul pliat în tivul de la haină

Iubiri virtuale

în aer pulsează o lume vulgară
 în mișcare browniană
 fără primăvară cu cireși înzepeziți de flori
 fără umbre fără sens giratoriu și fără frâna de mână
 cărțile nu se mai deschid cum trebuie
 foșnind între degetele mele
 iubirile intense durează puțin
 în lumea asta cu viruși letali
 tatuați pe trupurile noastre
 sânge ne curge atipic prin vene
 învățăm să ne iubim virtual
 numele ni-l dăluim într-un ecou
 aleg să joc rolul lui Dumnezeu
 sper să nu stric finalul spectacolului

Dimineața

privesc peste umărul tău răsăritul
 sunt o divă în devenire
 liberă de prejudecăți
 o salbă de măgele îmi sunt la gât stropii de rouă
 desculță prin iarbă
 descui dimineața
 curge ca un fluviu prin venele mele
 vecinele își rod unghiile de invidie

Eu sunt poeta cu umerii împovărați

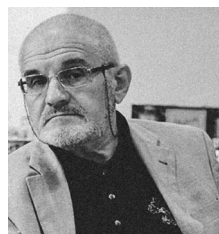
tiptil mă furișez în lacrima ta
 cu îngerii sub pălărie
 pașii tăi îmi strigă numele
 l-am ascuns în temerile mamei
 dacă ai avea puțină răbdare
 i-ai asculta șoaptele
 acesta este trupul meu
 pe buzele tale văd fărmituri din mine
 astâmpără-ți setea cu lacrima mea
 sub pași îmi calci umbra
 sunetul clopotului o poveste de dragoste
 pe care n-am trăit-o niciodată

Proză

Balada blândului casap (dacă nu-l punem la socoată și pe agerul socotitor).

În amintirea lui Mircea Nedelciu

Viorel MARINEASA

Nimeni nu se miră cum se oploșiră în miez de Caraș la mangoții grași. Unu-i timișan, altul e jian. Gazda, cărașanu, mai gata e anu de când d-ici se duse, la oraș seduse un pup de minoră. „De mi-i noră asta, ce faci cu nevasta rămasă la vatră cu suflet de piatră?”, mă-sa just observă excesu-i de vervă, „de te faci bigam, adopți un *big ham*, iar la pușcărie nu e ospeție.” Dară timișanu și cu, măre, jianu din zori până-n seară dulce complotară, chiar acționară ca frățâni de cruce pentru a seduce unul pe cea mamă mult prea cărașană ce era vădană, altul, fără frică, chiar pe nevestică, ce-i lăsată-acasă (neglijență crasă!). Cei doi, *vinituri* cu instinct de furi, peste-averis-așază, bunuri devastează, în avut dau iama fără să bagi seama, minte de bărbați porci și rafinați manevrând muiera să-și facă plăcerea, nu cea sexuală, ci de căp'tuială. Unu-i măcelar, instinct de șisăr, altul e contabil și-ți dă act valabil, pe fond de derută, pe problem-acută, de fapt păgubire fără să ai știre. Acum caută rost la șefu de post, pentru cauze breze să-l capaciteze. Uite că s-au dus colo-n munte sus până la coliba lu moșu Bârliba. Urâte destine! Tăieri clandestine de oi și vițici. Și, plecând de-aici, fac în draci comerț camuflat cu șperț; le crescură coarne tot vânzând la carne, măre-n tot Carașul. Las că vine nașul!

Le crescură dinți până-n Mehedinți. Tare exploatară starea funciară: pe-aci, prin rogoz, nu este colhoz, comunismu-i roz; în mediul silvatic – capital sălbatic, mulți au mori, darace și, cu spor (ptiu, drace!), cazane de țuică. Muică și iar muică! O iau de tot razna, se-ntind pân la Bazna, unde-i carne macră, dar și apă acră de pus pe organe betegi de vădane. Ce mai băi de seară se-ntru-așezară tocmai la coliba lu moșu Bârliba!

Timpul îți rezervă aprig schimb de servă. Cărașan se-ntoarse cu iluzii arse din măreața urbe după multe curbe; bate pe femei, plâng apoi tustrei, iară el se leagă statusul să-l dreagă. De rachiu se-mbibă, urcă la colibă. Cel dintâi remediu – să-i ia cu asediu pe cei aciuăți, deveniți fârtați, coțcari mari și tari. Minunat tărâm derivând din Râm, cum îi mai suporti dup-a tale porți? Doamne, ce făcură, ce harababură! Strămoși și străbabe trudit-au ca robi și roabe, până mai ieri fost-au strașnici grăniceri, grăniceri-străjeri, aci, la habsburgi fruntarii, înfruntând cei turci și, nu-i exclus, tătarii. Fiece munte, fiecă vale poartă însemne ancestrale. Și-uite cum au vint (adică: venit) inși ce păcălesc și mint (uz necuvenit), fie-s timișeni, fie că-s jieni, stricând datina, zăconul, maculând vatra, pogonul; cic-un meșter măcelar cu reflexe de șisăr și-un socotitor poltron și curvar

ce hoștește la cântar, din mirificul ponor ei clădiră abator, neproteguind șeptelul doar ca să-și urmeze țelul; Macbeth și cu Iago durară un nou Chicago: belitoare, gangstereală fără de nicio fereală.

Deci Cărășan atacă panta spre colibă și urcând năvalnic mânia-și exhibă. Plutonierul Tase, ce ținea de șase, un foc parcă trase, iar ortacii-s prinși în altă secvență, împărțind cu parii sfere d-influență, dar și-ntr-o meschină harță pentru șapte piei și-o scoarță. „Cum, otrepe, vi-s stăpâni p-averea mea din bătrâni?!” Până să zici „pește!”, el acid îi probozește în sintagme pe alese, de pe la oraș culese. Ția uită a lor sfadă ca la el să se repeadă: dă cu bâta, cu cuțitul până să-i iei piuitul, ba, dintre carcace de vite și oase, Tase precis împușcase, un glonte-l nimere, iară în cădere Cărășan surpase gardul cel de lemn și-a rămas solemn ca la un consemn, întins în fânețe, ficioru-o mândrețe, pe a lui moșie dusă pe pustie. Miliționerul nu-și dezmințe flerul,

Unde-or fi zilele, mai precis nopțile transformate în zile (în zile-muncă, așa cum spuneau sătenii mei deveniți, prin victoria deplină și definitivă a socialismului la sate, țărani colectivști!), prefăcute în zile-lumină prin alungarea întunericului, când mă uita Dumnezeu la masa de scris, că nici foame și sete nu mai simțeam, dat după treburi epice împreună cu eroii mei? Acum, tot la masa de lucru, unde m-a ținut starea de urgență și prevederile ordonanțelor militare, cu atât mai mult cu cât mi-am permis să depășesc limita de etate care-ți mai dă voie să ieși din casă, deși timp e berechet, nu mai pot de-

conchizând tare și în gând: „Știe să se poarte chiar și după moarte”.

Geaba se băgară să îi scoată-afară mulțime de ștabi români și arabi din acest ne-caz: se făcuse caz în lung și în lat; nimic de salvat! Iar astă baladă nu-i simplă șaradă, ci gest de căință pentru-a lumii știință, canon, ispășire, că ne-am cam ieșit din fire. Am colaborat timp îndelungat (dulce împăcare pentru-o cauză mare!), casap timișan & contabil jian, atenți cu temei la stil și idei, iar la vorbitoare strecuram scrisoare prin nepotul nost, care e cam prost, zici că-ntruna doarme după clorofoarme. Semnături confoarme depunem și noi, timișan + jian (fără milițian, care în alt loc stă pân la soroc), semnăm anonim, că de-acum ne știm: Iosâm de Borcan & Ciuci Aristofan.

Iar acel nepot, care-i un netot, fără rost s-exaltă el de cărășan, căci e și jian, și-ndestul de timișan, în dreaptă măsură, fără nicio ură.

Cașeta de seară

Arest la domiciliu

Nicolae ROTARU

cât să privesc lung în dreptunghiul de deasupra tastaturii, năpădit de gânduri nevăzute la fel ca nevăzutul virus mortal care a pus planeta pe butuci și pe oameni cu ochii pe foc. Ca septuagenar, candidat la supraviețuire, ar trebui, fie să mă resemnez, cum făceau bătrânii din mediul meu natal, când suna ceasul, fie să mă conformez în funcție de spusele specialiștilor, care, și ei, se dovedesc cam depășiți de situație, fie potrivit imperative-lor autorităților, ce, la rândul-le, băjbăie în gestionarea fenomenului de criză fără precedent. Bine că beneficiaz prin act normativ de o fantă de timp, o felie de două ceasuri, în amiaza zilei, când pot ieși din sarcofagul de

beton de la etajul trei, cu mască medicală, mănuși chirurgicale și ochelari protectori, slalomând printre microbi, agenți patogeni, infecții, viruși, bacterii și bacili până vizavi, la magazinul alimentar de unde să procur strictul necesar traiului de eremit, pe care-l împart cu consoarta, cam de-aceeași vârstă și având comorbidități asemănătoare. Păi, da, înspăimântătorul inamic invizibil care ne-a ținut în autoizolare domiciliară, un transfug plămădit sau translatat în China, transfug ce a năpădit mapamondul, pe numele lui de botez Covid 19, acționează mai eficient, adică fatal, și mai rapid asupra celor care mai au și alte hibe gen diabet, maladii cardio-vasculare, probleme respiratorii, renale sau gastrice și-și mai permit să fie și bătrâni... Adicăte! Prezentă comorbidități. Aliați ai parșivului dușman. Dușman care, zic unii, ar fi (fost) prieten, chiar apropiat al unor părinți ce l-au creat și l-au ajutat să devină înspăimântătoare pandemie. Prieten care, se pare, a cunoscut proverbul românesc potrivit căruia țiganul, când s-a văzut împărat, întâi pe mă-sa și ta-su i-a spânzurat.

Fact e că pruncul morții, născut, iar nu făcut, ori cum altfel va fi apărut, că teoriile conspirației circulă mai ceva ca zvonurile și fake news-urile, a plecat de acolo, din focarul chinez, s-a năpustit otova și rapid asupra lumii viului din tuspătru zări, scăpând de sub orice control și-mpărțind morți cu miile și zecile de mii, la alegere necontând că ești șef de stat sau măturător de stradă, venetic sau autohton, femeie ori bărbat, blond sau brunet...

Ei bine, eu nici nu mă resemnez, nici nu mă resetez, nici nu vreau să fac pe pofa celor ce mă – și ne – antipatizează pe noi, pensionarii, încurcă lume, incomozii conviețuirii. Stau în fața sculei de scris și de sucit minți și răscolesc în trecut, contrariat de faptul că, deși am atâta timp la dispoziție, nu pot să fac nici un sfert din ceea ce eram în stare atunci când mă presau alte urgențe, ale profesiei care m-a măcinat cât timp i-am purtat uniforma zisă a gloriei și onoarei militare, iar azi, la ceasul retragerii, mă macină și mai abitur, fiindcă ofițerii (nu mai zic de ge-

nerali!) au ajuns niște paria ai societății, mai mult indezirabili și stigmatizați de majoritatea părerilor societății civile decât respectați și onorați, cum erau în alte vremuri. Și tocmai acum, în tranșeele războiului care, e drept, pe mine și cei ca mine ne-a trimis în buncăr, oamenii ce luptă în linia întâi alături de jurații lui Hippocrate, sunt militarii, cei de carieră, de privațiuni, de jurământ care nu le dă dreptul la grevă și demisie, necum la refuz și dezertare, adică ostașii armatei, jandarmii, pompierii sau polițiștii așa ziși demilitarizați, dar poporul nerecunoscător, credul și manipulabil, tot cuvinte de ocară are pentru acești combatanți cu petarda Covid în valiză, cum se spune, la fel ca și doctorii și personalul medical, la care acea petardă a și explodat. Zic poporul, dar nu bag în aceeași oală tot natul, căci vocali și irascibili sunt înșii certați cu legea (aplicată tocmai de acești huliți combatanți în uniformă), mai ales repatriații matrapazlăcului transfrontalier care au fugit de frica morții și de asprimea legilor din statele unde practicau șutitul, șparlitul, cerșitul, ghicitul, tâlhăritul, prostituția, înșelăciunea și s-au repatriat aici, unde neau cadorisit cu virusuri noi, de parcă n-am fi avut atâtea pe cap. Ei, știindu-se, în general fiind superiori și la imunitate ca și la iuțea de mână la nebăgarea de seamă a victimelor.

Vai, unde am ajuns! Tocmai când mă plângeam pentru zilele care s-au scurs, îngâmădindu-se nepăsătoare în mormane de trecut mai mult sau mai puțin demn de admirație. Oricum, ieri-alaltăieri-ul unei vieți, este o realitate cu folos reportat. Și tocmai când constatam că nici din acel trecut, dar nici din prezentul dramatic unde mi se pare că supraviețuiesc într-un mariaj suspect al sinelui cu propriul eu, nu pot să torc și să depăn un fir, nu pot să-ncliez o poveste, un poem, o schiță. Și totuși se poate. Epicul e anticamera dramaticului. Se hrănește din tragedie și excepții. Descrie aritmii și neputințe, lupte și suferințe, căutând să croiască drumuri de parcurs spre cine știe ce liman nebănuir.

Asta caut și eu, deși abia dacă reușesc să ... țacănesc câteva vorbe, totul mi se pare o

rușinoasă văicăreală, o înșiruire de cuvinte goale ori de tânguiri fără noimă, fără rost, fără ecou. Ca gândurile sonore ale unui pedepsit cu arest la domiciliu, cum se-ntâmpla mai ieri, cu militarii de carieră care călcau alături. Ca mine.

Tocmai am ticluit un bumb pentru facebook. O pilulă matinală în care zic: „Trece viața. O simt ca pe-o căruță hodorogită străbătând Valea Seacă natală. În pandemia noastră cea de toate zilele și nopțile, la oraș, o simt ca pe-o mașinărie huruitoare de dezinfecție. Am ajuns ca un câine speriat și zgribulit, nevoit să rezist... priponit în habitatul de beton, pentru a supraviețui, un biet biped care aproape că-mi dau duhul din pricina biocidelor pulverizate împotriva virușilor. În degringolada morții, oameni și jivine tăcătoare dau din câte. Numai păsările își văd de trilurile instinctelor de perpetuare, printre inflorescențele polenizate de găzele zburătoare. Viața merge înainte, deși tocmai pentru cei din fruntea tuturor regnurilor, cu frâna trasă. Ori, tot șoferește, în marșarier spre nu se știe unde și cât”. Zic, tac și postează... Și aștept reacții...

Și totuși, ce pot face, ca ascet cu abinențele incomplete, în restul timpului? Chemările virtualului sunt folositoare și reconfortante până la un moment dat. Foșnete cărților pe care le trezesc din somnul lor de mucava sunt, și ele, binefăcătoare, mai ales că stocul de oferte este foarte mare. Rafturile din cămară or fi sau nu satisfăcătoare pentru supraviețuirea săptămânală, dar rafturile cu soldați de hârtie sunt arhipline. Așa încât, ce să fac? Instrucție și educație. Întoarceri de pe loc și... răsfoiri!

Mă-ncercă foamea. O să dau cu pumnul într-o ceapă roșie și-o să-ncerc o firimitură de brânză de capră. Dacă n-aș fi pregetat aș fi făcut și o mămăliguță. Ca să simt Valea Seacă (pârâul argeșean și ulița prunciei) veniți în vizită în fapt de seară la fiul lor rătăcitor care nu mai poate să se reîntoarcă nici măcar în vizită, pe plaiul natal. Noroc cu salcâmul adus de acasă și plantat în grădinița blocului, un ditamai arborele azi, ce-mi bate cu degete de lemn țepos și cu ciripit de vră-

bii sau neastâmpăr de mierle la fereastră. El mi-aduce aminte de obârșii. El și liota de pisici care bântuiesc prin jurul blocului, unele îndrăznind să urce în copacul „sării pe deal”, tulburând liniștea păsărilor.

Stau la masă. Și reclamele difuzate la radio au devenit desuete. Sunt înregistrate dinainte de criză. Inclusiv recomandările de mișcare în aer liber. Unde? Aerul nu mai e nici el liber, iar destinatarul recomandărilor nu mai e apt pentru cei 3 kilometri de mers în pas viu. Pentru cele 30 de minute de exerciții sunt. Și chiar încerc să lupt cu burta și kilogramele, dar după jumătatea acea de oră ce fac? Vegetez! Și consum. Și dau din câte, muncit de neputințele restricției de mișcare în exterior. Sistarea lansărilor de carte, a ședințelor de cenanclu, a activităților culturale, a reuniunilor artistice, a târgurilor și saloanelor, a spectacolelor și a expozițiilor...

Mi-amintesc de salată. Lăptuca, ardeii capia, ceapa verde, ridichile de lună, castraveții, mărarul m-așteaptă. Îndeletnicirea îmi inspiră celălalt bumb al zilei pentru rețeaua de virtualități, pastila de prânz destinată facebookului. Ar suna cam așa: „De câte ori prepar salată mi-amintesc din pruncie corvoada de a toca pentru rațe (frunze de dovleac) sau la curci (urzici opărite) mărunț ca să nu se înece orătăniile când le ofeream delicatesele vegetale amestecate cu mălai, iar ele, la o adică, mă răsplăteau cu un ou ori chiar cu un copan. Barda grea de atunci și butura de sub zarzăr sunt înlocuite cu un cuțit și un fund de lemn așezat pe masa din bucătărie. Toc și privesc la fereastra închisă de unde sunt privit de o pereche de guguștiuci, flămânzi și contrariați că nu mai sunt așa de amabil și darnic cu ei care se obișnuiseră să-mi ciugulească din palme!”

Am terminat travaliul gastronomic, cu urechea pâlnie la spusele crainicilor de la radio, toate împănate cu enervantul stați acasă, igienizați-vă mâinile sau păstrați distanța! De la care s-a născut și gluma atribuită celebrului fotbalist Gică Hagi: Nu e important să stați în casă, ci să nu ieșiți afară!” Păi da. La bancuri suntem foarte buni. Hazul de ne-
caz ne-a caracterizat. Și un amic îmi trans-

mite o... maximă intitulată Zburătorul, zicând: La chinezi virusul mortal a venit de la un liliac, iar la noi de la un Flutur răspândit de ciori! (Aluzie la numele liderului județului moldav cu cel mai mare focar de infecție cu Covid 19 și la porecla interlopiilor reveniți din țările... calde, adică declarate roșii din pricina pandemiei!). Unele glume (ca și aceasta) alunecă spre alte piste vecine cu delictul și se pedepsesc ca atare. A se vedea ce se-ntâmplă peste Atlantic, apropo de afro-americani! Concluzia: „Vezi, mamă, ce mă doare?” (I.H. Rădulescu)

Morții cu morții, muribunzii cu supraviețuitorii! S-a și optat în lumea civilizaată, dar suprafectată pentru soluția selecției. Sunt aziluri de bătrâni din Spania și Italia unde toți locatarii s-au stins. Sunt spitale din Franța și Germania unde accesul se face pe criterii de vârstă și comorbidități. Ca să nu mai vorbim de cei cu maladii cronice grave care se... tratează acasă în Belgia și Cehia. Adică-și deșiră în tihnă și resemnare restul ghemului vieții. Și despre această inflație blocantă a sistemului de sănătate există explicații gen teoria conspirației, guvernul mondial, noua ordine internațională. Iar la adăpostul unor asemenea „strategii comunicabile” (adică diversiuni dialogice și zvonistică iresponsabilă), se derulează „tacticele șulfărelui”, respectiv ale „întreprinzătorilor particulari” ai șarlataniei, ai speculei, ai falșului, ai neomeniei, ai câinoșeniei. Aud că nici nu s-au încheiat bine fazele de testare ale unor așteptate vaccinuri, că au și apărut furnizorii de seruri la jumătate de preț. Furtișagul fără frontiere, contrafacerea fără scrupule, inclusiv în comerțul ilicit cu moartea.

Fac alt flash destinat rețelei de socializare, care să-ncheie micro-tabletele de leac social. Cașeta de seară. Sună așa: „Oare pe ce mai sunt eu stăpân, că pe mine m-am scăpat din hățuri? Nici să stau încarcerat nu mă simt în stare, deși am văzut și am admirat mulți bărboși numiți pustnici, sihaștri, eremiți, schimnici, cu care credeam că mă pot compara și la traiul căroră râvneam. Nici cărțile nu-mi mai pot fi de ajutor, iar mass-media îmi acutizează ceas de ceas toate

maladiile și-mi adâncește depresia. Aș scrie pe pereți mășcări ca întemnițării, dar nu am unde, peste tot sunt rafturi cu volume aliniate pentru luptă. Războiul meu, general al armatei moarte. Una compusă din eşaloane de hârtie, obosite, reformate, retrase. Un război compus din lecturi, dar pierdut ipso facto”.

Așadar, tot scrisul rămâne soluția. Scrisul, studiul, cercetarea. Câteșitrele încarcerate. Dedatul la uitarea de sine pentru tine! Pentru mine. Spre hrana eului meu. Și a alter ego-ului. Pentru menținerea în frățietate a celor două stări de a fi ale individului gânditor. Cu atât mai mult când conviețuirea înseamnă distanțare socială, ce potențiază apropierea de tine. Intimitatea de a fi, în îndepărtarea de a conviețui. Scris și dialog cu alți inapt combatanți dedați claustrării. Debusolații rătăcirii domiciliare. Arcașii fără țință, pușcașii fără muniție, războinicii fără teatru de operații.

A scrie, a citi, a dăinui. A ști să rămâi. Cât se poate – tu ca ființă umană și peste poate – lăsamântul tău, opera ta. Cred că, de fapt, asta aș și vrut să spun, invocând trecutul, fiindcă, mai ales azi și mai cu seamă de la altitudinea anilor acumulați, ce invocăție către viitor – și către al cui viitor? – pot să mai fac? Și, iată, că am și spus-o! Deci n-am murit. Nădăduitor ca muribundul Ivan Ilici Golovin al lui Tolstoi care constatare că s-a sfârșit cu moartea, că nu mai există. Dar parcă văd că ne dăm întâlnire și mâine. Așa cum se-ntâmplă cu autorii de cărți, nu cu personaje, chiar protagoniști, de carte. Și cine știe în câte mâine dintr-un șir de zile pe care nimeni nu le poate vâri în sac. La bună vedere.

Poezia – dragoste târzie, lumina dintâi

Oana GLASU

Gelu Ungureanu este unul dintre poeții pe care i-am descoperit grație lansărilor de carte ale editurii Eikon, în iarna anului 2020, la Câmpulung Muscel, unde avea loc printre altele și prezentarea volumului său de versuri „Secvențe” (apărut în 2019), primul care avea să-i deschidă lui Gelu drumul prolific spre creație și în același timp de a-i alunga orice fel de teamă de a publica ceea ce scrie, astfel încât, în 2020 apar încă trei volume: „Întrebându-l pe Orfeu”, „Clike recompuse” și „În Podișul Getic. Reverberații”, toate la aceeași editură.

Am ales să prezint în câteva fragmente de text, pentru fideli cititori ai revistei de cultură „Oltart”, ceea ce am înțeles eu lecturându-l. Departe de a mă folosi de atribuțiile criticului, care nu pot fi, descumpănind oarecum, voi prezenta volumul de versuri „În Podișul Getic. Reverberații”. Poet de factură neomodernistă, Gelu Ungureanu își construiește volumul în cauză pe două paliere, care pot fi lecturate separat și totuși necesită a fi interpretate într-un tot de trăire al discursului poetic, întrucât unul din punctele forte ale creației din acest volum, îl reprezintă transferul semantic de la poemul-cugetare, poate cu sens denotativ, spre conotații uimitoare în partea a doua a cărții, în care felul de a concepe metafora, demonstrează talentul eclatant, dar și cultura poetică ale autorului.

Sentimentul trecerii grăbite a timpului, rememorarea chipurilor celor dragi și duse

departe de ființa poetului, transpunerea în imagini a unor fapte de viață, accentuează starea de melancolie în încercarea poetului de descoperire a fondului unor valențe, acel ce poartă astăzi în atitudini de creație amprente ale unei lumi stinse: „Apusul mi-a rămas întipărit pe retină din privirile bunicii materne, de atunci, de când îmi povestea cum a plecat bunicul în război și n-a mai venit; noaptea am decupat-o din pozele bunicilor paterni cu grijă, să nu le deranjez chipurile”, și, cu toate acestea, oriunde în poezia lui Gelu Ungureanu intervine ca antiteză de spirit, ca viitor deloc nesigur, lumina care contrabalansează orice fel de lipsă concretă sau imaginată: „Iar zorii... zorii mi i-a pictat Iulia când a intrat azi pe poartă”. Din punctul unui cotidian contemporan în care Gelu simte și scrie, reușește transpuneri într-un univers, care pe cât de îndepărtat poate părea, pe atât de

actual, proaspăt este, deși ca rememorare, ni-l aduce în prim plan poetul. Este vorba despre copilărie, împletită și evocată cu toate dorurile nestinse, cu toate fantasmale necuprinse ale spațiului interior, adică ale sufletului poetului, redată printr-o imagine, de fiecare dată tot mai tulburătoare, însă integră ca intimitate, concentrând aici cele mai importante intenții auctoriale ale sale: „Mi-e teamă de asfințitul cu pieptul de centaur. Copilăria mi-a pus vreascuri bătrâne în brațe. Acolo este un ochi de pădure pe unde aș putea să ocolesc renașterea trecutului.” Iar acest ocol nu se întâmplă, ci dimpotrivă, melancolia îl atrage, umbra îl stăpânește târându-l îndărăt în tărâmul în care lumina nu îngheață, fericirea nu dispare: „O copaie mică în care bunica ne-a legănat; mai întâi pe fratele meu mai mare, iar după mine, pe sora cea mică. Și când n-am mai încăput în căpistere, a fost urcată în podul casei, lângă alte lucruri vechi...”.

Pentru cele menționate mai sus, mi l-am imaginat pe Gelu plângând. De dor imposibil. Așa cum, de altfel, mi-l imaginez gândindu-se la toate acestea în mijlocul freamătului viu, verde și de aici, probabil și senzația de parfum care-mi inundă nările când îl citesc. Și dacă nici Podișul Getic nu e unul plin de arome, atunci cum să iei urma zborului de fluturi? Și cum să uiți, chiar și doar îngânând, fiori de cântec: „Molidul și paltinul își deapănă amintiri în ultima lor vară tulburați de-un cântec de vioară”.

În partea a doua a volumului, intitulată foarte sugestiv „Reverberații”, Gelu Ungureanu se situează ca eu creator între previziune și sentință, transcriind geometrii ale sufletului, aflat într-o continuă căutare sau așteptare ca stare supremă, mirabilă a ființei. Vocea mărturisitoare este a unui contemplator de stări sau acțiuni și în ace-

lași timp a făuritorului de decor în care ne invită să recuperăm împreună cu el teme majore și eterne ale lirismului autentic: iubirea, natura, copilăria, singurătatea, viața sau moartea într-un stil propriu, blând și poate, paralel unui univers desacralizat de ritmul zilnic, abulic.

Poezia curge ca într-o poveste spusă cu voce tare și tocmai folosirea persoanei întâi conferă autenticitate, însă în ciuda acestui „eu” curajos, tonalitatea folosită de Gelu nu trădează nicăieri fixații egolatre, ci dimpotrivă, acest „eu” devine martor al neputințelor ontologice contemporane, în care lumea, aflată într-o oarecare adormire, este trezită subtil prin fior metafizic, autorul imprimând o notă de luciditate în prozaicul apăsător al cotidianului.

Dacă viața de zi cu zi a poetului este una destul de pragmatică, fiind jurist, el manifestă o atenție deosebită pentru ca viețile sale dintre coperte să fie interesante, pline de lirism, ușor sarcastice și să se încheie totuși în note pline de optimism. În poezia lui Gelu Ungureanu am sesizat o deschidere către o fantă discretă în neștiut, prin care lumina dinspre ea coboară către cititor. Vizualul și sonorul fac pereche, devenind o entitate subversivă de depuneri aluvionare, triate cu har, o veritabilă insulă paradis, un perimetru al bucuriei în cele din urmă, ca sublimare a ființării. Natura este o constantă meritorie a mărturisirii subiective, susținută abil de un lexic simplu, dar șlefuit elegant în filigranul unor epitete delicate, neoromantice.

În fine, dincolo de și prin teme precum: cuvânt, întuneric-lumină, timp, dragoste, supratema identității constituie nucleul generator al celor mai bune poeme din volumul de față. Energia ce transpare și se restituie din versurile lui Gelu Ungureanu este una inepuizabilă, părând a se înnoi din chiar transferul altruist de sine în

sinea noastră, pentru că, nu-i așa, devenim noi înșine privindu-ne în oglinda celuilalt. Această carte nu reprezintă o simplă colecție de poeme scrise întâmplător. Este un volum cu teme care se leagă și se repetă, se desfiră și se reîmplesc. Volumul reușește să exprime umanitatea postmodernă, aceea care moștenește impresia jocurilor mai vechi și, care, cu înțelepciune descoperă, în sfârșit, bucuria de a fi prinsă în jocul vieții. O dragoste târzie, numită poezie, un act creator și un privilegiu pentru autor de a vedea de fapt lumina, care este fără urmă

de îndoială, acest început de puritate spirituală.

Nu întâmplător, lipsesc versurile pe care aş fi putut să le aleg într-o exemplificare de stări sau metaforă. Poezia lui Gelu mângâie, îmblânzește, iar de ar fi să ne-o imaginăm ca pe un ultim țarm al emoțiilor, acolo vom fi ajuns fiecare dintre noi, singuri și descoperindu-l pe poet!

Raftul cu cărți

Poezia lui Teo Laurean – rouă picurată din cuvânt

C. VOINESCU

În noul său volum, *LA MARGINEA PUSTIEI*, Teo Laurean își toarnă poezia în tiparul fix al sonetului, asigurându-le astfel celor 101 de poeme și o unitate de formă, deși, în ansamblul lor, ele se încheagă deja tematic. Orice experiențe estetice ar încerca poetul, cuvântul său va țâșni însă întotdeauna dintr-un puternic filon autohton, tradiționalist – m-am ferit să zic *va fi extras*, pentru că nimic *nu este extras* în lirica laureaneană, totul *vine* și nu de oriunde, ci din zestrea de limbă, de obiceiuri, de simțiri și de credință a neamului său de moșii.

Teo Laurean nu este poet pentru că vrea el, ci pentru că este împins în afara sinelui de simțiri a căror dogoare lăuntrică n-o poate altcum ostoii decât prin logos, prin cuvântul ce poartă farmecul de început al limbii noastre celei de mumă. Nu este foarte laborios, nu este făurar de imagini artistice fulminante, nu se lasă ispitit de postmodernism, de forme de expresie excentrice, pentru că nu vrea să șocheze pe nimeni, el doar spune ceea ce

simte adâncul ființei sale de țaran, emoția născându-se odată cu cuvântul zidit în vers și plutind diafană în juru-ne.

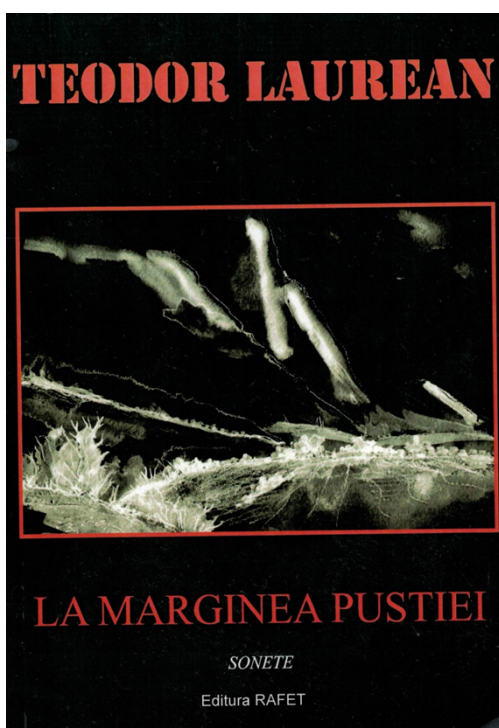
Chiar și sonetului, acestei vechi poezii de salon, în care au excelat Petrarca și Shakespeare, autorul îi slăbește nu numai chingile rigurozității prozodice, dar îi adaugă și ceva din freamătul doinei, din lirismul particular al acestei ziceri populare, parte inseparabilă a ființei sale: *Nu-s nici zua, nici is mierlă,/ Trezesc zorile din sperlă/ Petrecut pe aripi arse,/ Încă pot ieși din oase!*

Lesne de constatat că izvorul incontestabil al lirismului lui Teo Laurean este, și nu doar în acest recent volum, graiul neamului nostru de păstori, hălăduind încă prin spațiul mioritic. *Nu-s* și *nici is*, cele două forme scurte, populare, ale *firii* certifică nu doar autenticitatea simțirii poetului, dar legitimează și sursa vorbei, iar *mierla* își mută, iată, fără să producă mirări estetice, cuibul din doină în sonet, din crâng în salon. Se rânduiește apoi, bătrânește în vers, să întremeze ideea poetică

– dimpreună cu un ardelenism fonetic de tot expresiv: *zuă* –, arhaicul (dar și regionalism) *sperlă* – spuză, cenușă caldă în care dorm, personificate, zorile. Și cum să nu dezghiocăm mai departe logosul pentru a descoperi nădejdea, care în ciuda zborului frânt (*aripi arse*) dă puteri eului liric să-și depășească condiția, să iasă din sine: *încă pot ieși din oase*. Pentru că – nu-i așa? – el se află, să nu uităm, *LA MARGINEA PUSTIEI*, a prăpastiei, a necuprinsului, a *pustieșagului*, dar căderea nu s-a produs, zorile speranței renăscând, precum Pasărea Phoenix, din propria-le cenușă.

Recurentă în rostirea sa lirică este forma rotacizată a cuvântului inimă – *irimă*, răspândind aromă de vin vechi, păstrat cu sfințenie pentru vreme de împărțășanie poetică, de degustare de noime și culori, de ospăț împăratească. Poezia sa este o rugă rostită la margine de timp, *că nu-i rugare gurii mele/ să-mi fie ruga pedepsită* –, o spovedanie expiatoare, *iar rugă încins de patimi grele/ nu-mi arde irima* zdrobită –, dar și o tânguire *între veghe și delir*. Poetul *dănțuiește* în jurul unei flori-simbol, observând cum luna *își desfoaie zarea înrourată*, în timp ce el încearcă zadarnic *să desfire lumina*, drept care se reîntoarce în sineși să-și restabilească echilibrul. Spațiul, în care pendulează zbuciumat de patimi eul său, se cuprinde între sinele de început de lume și *pustieșagul* de capăt de lume, generând neliniști existențiale: *Și toate-n cumpănă, cum se strecoară,/ Prin jungla vieții, viața solitară!* Viața însăși se cuprinde antitetic între *carnea* care *strânge* și *cuvântul* care *ațâță lampa*, între amestecul de materie și spirit, pe care doar moartea metaforizată în vampă le *dezbumbă*: *Ea mă cumpără și vinde pân-ce/ Răstignirea una mi-e cu scoaba*.

În numai două-trei versuri, Teo Laurean aduce împreună tâlcuri poetice păstrate de popor în lada sa de zestre lexicală,

efectul stilistic și de mesaj fiind unul de netăgăduită autenticitate: *Perla strugurului arde-n cantă/ Prin unghere candelă firii;/ Sângeră-n zăpadă trandafirii...* Altminteri, poetul însuși își definește metaforic crezul: *Și, parcă, fără umbră pe pământ,/ Sunt roua picurată din cuvânt*.

Introspect și meditativ, Teo Laurean caută răspunsuri la interogații existențiale, în sine și în cuvânt, îl invocă ades pe Dumnezeu căruia îi mărturisește păcatele, iubirile, trăirile, îndoilele, credința-necredința, zbuciumul, disperarea sau nădejdea: *Dacă vin acum la tine/ Să mă ierți de tot păcatul,/ Mă alungi, crezi că e altul,/ Încălcit în mărăcine?* Universul său poetic se cuprinde între pământ (...*să vii la mine-n satul/ Cu Mureș și dealuri line*), ca suport al vieții materiale, și *ceriu* ca nemărginire, veșnicie și speranță a mântuirii, căci eul său liric își desenează zborul în spațiul, uneori mai îngust, alteori mai larg dintre bine și rău, dintre îngeri și draci: *Vinovat e ingerul acum,/ ...Cu el alături viața mea*

*e scrum... Nici cu dracu nu îmi iese sumal
Zilelor plecate sau pe drum...*

Altfel spus, viața/ moartea sau vremelnicia/ veșnicia, iubirea, femeia, credința, patimile lumești sunt tot atâtea teme poetice generatoare de neliniști metafizice, de întrebări adresate retoric divinității. Din acest punct de vedere, poezia lui Teo Laurean este o spovedanie lirică, rostită în graiul vechilor izvoade, cum ar zice poetul, dar și o rugă, în același timp, întru izbăvirea de păcat, la marginea pustiei încă neexplorate: *Se desprinde viața de oasă,/ Moartea-i tolănită-n patul serii,/ Cât mai e din lumea ta rămasă,/ Vei găsi potirul învierii?*

Motivele poetice, terestre și cosmice, susțin mesajul pe firul nevăzut al comunicării artistice dintre emițătorul-creator și receptorul-cititor, stârnind ceea ce poezia, în general, își propune – emoția artistică: flori, morminte, sfinți, îngeri, toamna (*Zbocotește toamna-n funze...*), ceriul, luna, stelele (*Să-ți aștearnă luna patul/ Între stele cristaline!*), fântâna (*Beau apă din temnița fântânii*), sămânța – „mirabila sămânță!” (*Nu sunt întocmai cu sămânța florii*), purgatoriul (*pe purgatoriul cărnii te întinzi/ Și-o mai adăpi cu mir de clorofilă*).

Stilistic, poezia lui Teo Laurean nu este bogat ornată, metafora este cu parcimonie animată de vers și însoțită, uneori, de câte o invocație retorică: *Doamne, nunta mea flămândă/ N-are bani ca să mă vândă*, epitetul este rar, cu tendințe metaforice (*Mai sângerezi în trandafiri flămânzi*, precum personificarea însăși (*piatra îmi cioplește chipul*). Alteori, mesajul poetic este susținut de câte o comparație amplă, cât o strofă: *bulgărul mai dă otavă,/ Coasa o ridică-n slavă – / Cum se uscă floarea-n fân,/ Brușii-n flori de ierbi rămân!*

Punctul de rezistență al liricii lui Laurean este cuvântul, vorba trezită din somnul uitării, mirosind a vreme veche, cu care acesta își îmbracă gândurile, trăirile, îndoielile. Poezia sa răsare izbăvitoare din adâncuri de grai românesc, din suflet de moți, din ape de Mureș și de dealuri purtând lumină pe creștet.

Raftul cu cărți

Un poet în „clipă rotundă”

Ioan St. LAZĂR

Ilie Gorjan, care, în plan profesional, a ajuns general (în jandarmerie), onorat cu multe distincții republicane după 1990 și este conferențiar universitar, specializat în drept administrativ, nu este nici primul, nici ultimul dintre poeții-militari talentați și performanți, numeroșii săi comentatori anticipând un

binemeritat studiu complex, care să-i reliefeze trăsăturile distinctive.

Cel de al 20-lea volum de versuri publicat recent și cu care și-a sărbătorit vârsta septegenară, *Clipă rotundă* (Iași, Ed. „Rotipo”, 2020), le conține mai mult sau mai puțin pregnant, după cum le-a pus în evidență și (mult regretatul, de-acum, scriitor) Ion Soare, în prefața sa intitulată

Un poet al Cetății din mileniul XXI, unde, mai întâi trece în revistă, selectiv, aprecieri asupra creației poetului, precum: „... originalitatea metaforică și gravitatea mesajului (Ileana Vulpescu), sensibilitatea deosebită (G. Voica), dezinvoltura și sinceritatea deplină a sentimentelor (Florentin Popescu), puritatea morală caracteristică oamenilor de la țară (Geo Călugăru), capacitatea de metaforizare (Nicolae Rotaru), muzicalitatea versurilor «chiar când rima nu este prezentă» (Horia Gârbea), marea diversitate tematică și stilistică (Victoria Milescu), constanța reprezentării sentimentului de dragoste (Nicolae Stanoiev), manifestarea sentimentului patriotic (Ana Dobre, Nicolae Dragoș) etc.”. În continuare, prefăcătorul relevă și exemplifică sugestiv din creația lui Ilie Gorjan, calitatea de a fi poet al dragostei, poet al mării și poet al Cetății, fiecare din aceste domenii tematice fiind trăite cu o vibrație autentică și expresivă.

În perspectiva mea, dialectica internă a poeziei lui Ilie Gorjan se desfășoară între realitate și vis, pământul și cerul (aerul) fiind, bachelardian, cele două elemente primordiale predominente, care inter-comunică și îi populează universul reveriei poetice. Aceasta înseamnă a trăi în lumina unei iubiri unificatoare a tot ce-i e-n jur: „Cu nuiaua mă plimb prin salcâmi / Și-mi croiesc o potecă pe dealul căruiat, / Ard și mă sting printre atâtea minuni / Și mă mângâi cu iarba tăiată mărunț” (*Vara primită în dar*); poet experimentat și muzical (a scris excelente rondeluri), versifică tot, orice amănunt din contingent (îndeosebi din lumea satului – nostalgia sa) putând cu ușurință să salte cu aripi proprii în transcendența versului, primit bucuros pe portativul inimii unui poet cu simțurile ascuțite: „Cântă cocoșii de ziua / și-i umblesc în lume, e larmă, / de nu s-ar trezi Dumnezeu / din acest cântec de-alarmă. // Găinile

scurmă-n gunoi, / urlă câinii, dau năvală și cerbii, / se-aude cum cântă încet / colțul și foșnetul ierbii” (în zori).

Înscriindu-se cert și cu o factură lirică proprie între poezii satului, având și în alte volume și o seamă de remarcabile poezii analoge ca stil a celor din volumul *La lileci* de Marin Sorescu și cu aceeași ironie postmodernă, dulce-amară precum aceasta, Ilie Gorjan, urbanizat prin profesie și cultură, nu mai are sentimentul tragic al deșrădăcinării și nici pe acela al rupturii și însingurării anxioase. E mai degrabă un poet al intervalului dintre aceste extreme lirice, căci, dintre zidurile orașului, se întoarce curent în lumea copilăriei într-un sat vâlcean de pe Olt, Orlești, amintirea ținându-i loc de trecut și de prezent, fiindu-i oarecum „acasă” lui și definindu-l ca „o filă de psaltire” din „povestea veche” a stirpei de neam (*Când lemnul toarce*). Nostalgia lui pe „cărări de timp”, „cu sceptrul lor de taină fără grai”, și cu care se bucură de „aroma pământului meu” și mângâie orice fir de praf din drum sau orice crăpătură din peretele casei vechi, se împletește cu melancolia convingerii că trecutul este in-

evitabil pierdut, oricâte regrete ar încerca să-l mențină. Metonimic vorbind, trecutul este ca „O casă în care trăiam noi toți odată / Și unde punea primăvara un zâmbet la poartă” și care „Se uită la mine și azi cu streșini crăpate, / Ea știe că nimeni s-o ajute nu poate...”.

Aceeași împletire de nostalgie și melancolie se regăsește și în poezia de dragoste a lui Ilie Gorjan, un sentiment la fel de cald și total, de aceea calm și armonios, generând și la vârsta a treia poezii de frumoasă și nobilă simțire, pe care au reliefat-o de atâtea ori comentatorii ei, scutindu-mă de exemplificări acum, când doresc să-mi continui ideea spunând că nostalgia și melancolia, ca și irezistibilul vis al reveriei poetice îl fac pe Ilie Gorjan să se considere un poet romantic, cu atât mai mult cu cât prozodia muzicală a versurilor sale rimate îl tentează a fi și cantautor, acompaniind-o cu melodii instrumentale la chitară.

Cu toate acestea, Ilie Gorjan are și o pronunțată fibră de clasicitate, survenind întâi de la sorgintea sa țărănească nedezmințită, care tradițional vădea un echilibru de cuget și o armonie de suflet între Cer și Pământ, între Dumnezeu și om – ceea ce se resimte din plin în vibrația intimă a poeziei lui. Exemplific din noul volum cu poezia *In memoriam. Tuturor marilor noștri actori trecuți în lumea veșnică*: „A dat Moartea iama în artiști, / Nu vrea să-i lase să-și încheie rolul, / Rămânem goi, din ce în ce mai triști. / Nu e ușor să le tot ducem dorul! / ... / Dar îi primește bunul Dumnezeu / Pe-o scenă mare, să încapă toți, / I-ascultă și îi ia la pieptul său / Ca pe-o comoară răpită de la hoți”. Echilibru și armonie clasică a ființei îi oferă poetului, în mod substanțial, structura existenței între realitate și vis, dar mai ales versul care o transcende și devine cântec – evanescent în această lume, „îmbrăcând-o” în muzi-

ca lui, cu care ar trece în veșnicie, dacă nu chiar timpul ei este secvență de veșnicie. Încât, pornind de la afirmația lui G. Călinescu privind „romantismul clasic” de la noi, din secolul al XIX-lea, bazată și pe cazuri individuale (Vasile Alecsandri, în primul rând), mă întreb dacă n-aș putea, păstrând, bineînțeles, proporțiile, să-l consider pe Ilie Gorjan un „romantic clasic”

Mai mult, tradițional decât modern, fără ambiția unor atitudini și expresivități estetice originale de factură modernă sau postmodernă, Ilie Gorjan este un autor care, în modul său propriu, trăiește în cântec și prin cântec – ceea ce s-ar putea spune că este esența existenței unui poet autentic, deprinsă de la anticul Orfeu. (Iar bogata sa creație – vezi volumul cu titlu păunescian *Poezii de până azi*, tipărit ca „Opera omnia” de către TipoMoldova, în 2013 – este o mărturie elocventă, în acest sens). Aș greși, totuși, dacă l-aș reliefa pe Ilie Gorjan doar pe ecranul elevat al artei sale poetice de „peste timp și mode” și nu aș remarca, și în acest ultim volum, aderența la actualitate, acum, îndeosebi, în privința slăbirii conștiinței de a apăra identitatea națională, *recte* de a salva resursele țării, între care pădurile ei, de a fi acaparate de exponenți ai altor state, ceea ce ne implică imperios responsabilitatea în fața generațiilor ce vin (v. poeziile „Musafir pe plaiul Cernit”, „Și brazilii toți au plâns ...”). Ca poet al Cetății, Ilie Gorjan, amintind de Goga, nu se sfiește să aibă și un condei ascuțit, păunescian: „Cădelnițând prin piețe cu alai / Mai marii noștri au ruginit de tot, / Să minți întruna nu prea-i bai, / Dar nici de țară să te doară-n cot. / ... / Degeaba avem o țară ca un soare / Dacă-o lăsăm și o găsim plângând, / Cât de curând și lacrima îi moare / Iar noi am părăsi-o rând pe rând.” (*Să minți, nu-i bai*).

Virgil Dumitrescu – un adevărat poet modern

Marian BARBU

Il știam pe trepidantul poet Virgil Dumitrescu, în Craiova milenară, trecând la o oră târzie de ziuă, să fie cap limpede, la o puchinoasă publicație, după ce ieșise la pensie ca jurnalist de rang. Și dintr-odată... o scrisoare cu două volume de versuri, expediată din Cluj-Napoca.

După aceea, eu am fost plecat peste Atlantic mult timp și n-am mai avut cum să-i răspund... punctual. O fac acum, după atât amar de vreme, că am redescoperit același incitant poet modern, atent al nuanțelor limbii române în discursurile ideatice ale prozodiilor sale.

Volumul intitulat **Imperiul nostru de tandrețe** dezvoltă, cu fiecare piesă adăugată, un concept al vagului, lipsindu-i cu calcul concretul, descrierea, înclinând spre etajarea subtilității.

Vagul, nedefinitul n-a cunoscut niciodată contururi, fixații, indicatori de potență, ai realității. Suprarealiștii, mai ales francezi și germani, l-au împins spre pictură, spațiu în care au și reușit să impună unele nume. La noi, Gellu Naum, Mircea Ivănescu, mai înainte, cam toți contemporanii lui Sașa Pană. Mai târziu, Nichita Stănescu, în anumite poeme numai.

La Virgil Dumitrescu, vagul iese la suprafață încă din titlu: *Fluturele care aprinde lumina* o secvență a existenței personale, a unui *eu* neliniștit care-și dorește împlinirea lângă ființa iubită, surprinzându-se vorbind în somn *împleticit și buimac*, despre fericire; *Pe frânghia dintre coarnele melcului te pipăi de fulgere*.

Aici, în poem, se află de toți suprarealiștii europeni.

Pentru poezia leneșă a veacului, rețin următoarea formulă: *te-am iubit între coperțile/ care se deschideau singure*.

Poetul forțează viziunea cititorului informat și spune confidențial: *din umbrele noastre alungite în vară/ zeei își confecționează cojoace*. Iar ca trăznaia – vagul, intempestivul să fie pe deplin îi precizează o atență și studiată prețiozitate: *așa cum pe frânghia dintre coarnele melcului te pipăi de fulgere*.

O poemă creștinească, având toate attributele ei recognoscibile este *Când, răstignit lângă tine, îi pomeneam pe cei vii*. Minunată afirmația: *cădeau cărămizii/ din întâmplarea boltită*.

Până la urmă, întreg volumul este unul de omagiu, de dragoste – declarativ, nu?, așa cum unii dintre noi eram obișnuiți. În niciun caz ca la Gibran Khalil, libanezul.

Aceleiași muze (Liana) îi este dedicat și volumul din 2017, intitulat mai simandicos ca o sărbă în patru ochiuri **Claxoane și fluturi**, apărut la Editura *Argonaut* din Cluj-Napoca, 100 pagini.

Aș cita doar trei titluri de poeme, unice în orice antologie de poezie, contemporană: *Diacronia stării de grație*, *Eu și pasărea fericirii ne-am văzut prea puțin* (o miraculoasă trecere/ enumerare în revista creșterii și descreșterii vieții omului, de la apariția pe lume, până la

vârsta actuală, toate cu semnul întrebării, *O retorică a sinelui*).

Și o a treia, un fel de cvinarie, însă atât de grea de sensuri, de subtilități. Iat-o: *Stau cu ochii pe bluza înmuiată de ploaie/ a femeii care pozează tablou. / tu care locuiești într-o inimă la pătrat,/ nu se poate să nu iubești norii/ care se răzună deasupra capului meu. (Într-o inimă la pătrat).*

Concluzie – poezia modernă, în ceea ce are mai valoros, sub aspect estetic și comunicațional, se împlinește numai cu o reală cultură, care dă posibilitatea (citește inspirația) să poată trece dintr-un plan într-altul și să ia după el alte universuri, cu subtilități diferite.

Raftul cu cărți

Dau cuvântul și stau (jos) sau despre „viul nopții”

Cornel NICULAE

Motto: *Babornitele astea, ale dracu, te bagă în pământ, nu alta, dacă stai și-ți pui mintea cu ele...*

Carterea pe care tocmai am citit-o, *DAU CUVÂNTUL ȘI STAU JOS* – scrisă de domnul C. VOINESCU, este despre țărani. Cel puțin la prima vedere. Poate fi însă despre tragedie sau despre comedie sau o carte de istorie în proză. Sau despre toate la un loc, cum cred eu. Țăranii sunt ocazia, materialul pe care și în care istoria României își plimbă crizele – două războaie mondiale, și, mai ales, catastrofa bolșevică impusă de ruși. A urmat o noapte lungă din care nu ne-am trezit nici astăzi.

Eliberarea actricească din 1989 ne-a aruncat în altă criză. Țăranii, niște biete fantome îmbătrânite, nu mai sunt, și nici nu mai pot fi, cei din 1944. Comunismul i-a distrus prin confiscarea averii, industrializare și pușcărie. Oricum, timpul nu mai avea răbdare cu ei, dar, fără intervenția sovietică, țărănimea ar fi murit mai încet, poate mai frumos.

Autorul ne vorbește și el, ca și Dinu Săraru al Vâlcii de sub munte, despre niște țărani localizați în spațiul-timp din sudul

țării. Țărani devorați, cum spuneam, de o criză, aș spune, fințială, prin răul făcut, mai puternic decât ceea ce a reușit să facă ultimul război cu românii, care, ca de obicei, fuseseră chemați să lupte pentru pa-

trie, care patrie, în esență, era pământul și frații de pe el, aflați sub cismă străină.

Cartea este plină de un umor adesea înecat în lacrimi și îi zugrăvește meseriaș, cu absurdul prostiei analfabete, pe cei care, câteva zeci de ani, a-gramatica îi pune în exercițiu. În fapt, se pictează cu umor un peisaj tragic.

Cireada de haimanale decerebrate, de la raion, de la regiune – impun castrarea de demnitate a țăranimii, de ființă, de existența autentică lăsată de Dumnezeu de la începutul timpului. Le-a fost zdrobit visul: pământ, vite, utilaje. Din acest cortegiu trist al istoriei rurale se aglutinează nefiresc tot felul de oameni și de țărani, unele cu nume de neuitat: tovarășul Mărtan, Spoiitoru de la raion, Dumicat, Gogu Fâcii, Ligare, Cetai, Nilă, Oștomeagă, Nete, Tilă, Ceapă, Cocătoiaia, Mățoaica, Nae al lu Zet, Miculeasa, Țilica, a lu Pupa-ți-aș Limba etc.

Întâmplări domestice, năravuri, în-tâmplări politice. Nimeni nu este idilizat, politrucul sau țăranul. Satul este redat frust, cu bune și cu rele. Câte unul dintre ei se face de râsul lumii, altele de tragicul-lumii; altul mai moare, mai învie, mai înjură cu năduf. Nu sunt sfinți. Uneori prost-crescuți, altele numai proști. Nu numai istoria râde de și cu ei, se povestesc, unii pe alții, de râsu-plânsu, nu alta. Autorul râde chiar când timpul sângerează în gingii, râde de tot și de toate, pentru că – de bine, de rău – piesa a luat sfârșit și ne permitem. Dar, dacă aluneci înapoi în vreme, nu-ți trebuie mult să-ți înghețe zâmbetul pe buze și fundul în nădragi. Românul necăjit a trebuit să supraviețuiască, iar râsul, cred, i-a servit ca pansament contra sinuciderii.

Personajele intră și joacă în teascu istoriei printr-o limbă autentică, plină de fervori lexicale. Aici, profesorul-autor este

ca un preot ce oficiază. Stăpânește limba, mijloacele ei, o iubește, o iscodește și o dă de pomană personajelor care o poartă firesc – parcă de când lumea. Este aici un soi de mimetis aristotelic (arta ca mimesis – ca imitare a naturii, a vieții etc.) Numai că aici, în proza de față, limba folosită de autor nu imită măcar, este chiar natura pură a limbii vorbite în satul argeșean.

Proza este autentică și trece în original, ferindu-se de modelele clasice, Rebreanu, Preda, Zaharia Stancu, Nicolae Velea, Fănuș Neagu etc. C. Voinescu este un scriitor care se vrea singular în efortul său. Și este.

Perioada de referință o știm. Ce s-a întâmplat, știm, la fel. Consecințele le cunoaștem. Nimic nou. Chiar și pe țărani îi cunoaștem. Chiar și pe cei din Partidul Fericii universale îi cunoaștem. Dar nu așa cum viețuiesc ei în această limbă mirabilă, sprintenă, plină de mustul vieții.

Autorul le dă cuvântul personajelor și se retrage în culise. Îi dă limbii cep și o îndeamnă blajin să curgă firesc în oameni, în lucruri și timp, care se amestecă în întâmplări grozave, toate transformate mai apoi de istorie în bălegar. Pătrundem împreună cu autorul în Viul Noptii care s-a lăsat peste România. După câteva decenii de terorism politic și economic, țăranul va deveni Mortul Zilei. Icoana care a salvat mii de ani ființa românească – crăpată de durere. Pentru că în acel sat trăiau țăranii prin doi dumnezei: pământul și Dumnezeu din cer. Îi făcuse pe cei doi să-i fie prieteni – în capul locului, înainte să intre cu fierul plugului în Dumnezeu-pământ, își făcea cruce, ca acela din cer să-l ajute.

Astăzi, pentru antichitatea de la sate, pământul este, uneori, o pedeapsă. Sunt prea bătrâni oamenii pentru un pământ veșnic tânăr și lacom de muncă asupra-și. Iar Dumnezeu a plecat într-o veche poveste – veșnicia de la sat – din care nu se va

mai întoarce niciodată. Aș spune și eu – cu voia autorului – cu zâmbetul pe buze, că talentul său literar robust și neîmprumutat, face parte dintre ai lui Pupa-ți-aș Limba. Un remember necesar din care, după ce cade cortina, nu știi cum să ieși din sală, plângând sau râzând. Nu știi. Dar poate că aceasta este tot ce poate face arta – să nu te lase în pace. Să te îndemne, prin grai frumos, să ieși din Viul Noptii. Pentru totdeauna!

Redau o pagină din carte pentru a susține ideea că se poate scrie un altfel de „D’ale Carnavalului”: *Dumicat, Cetai, Nete, Gogu Făcii, Cocătoaia, tovarășu Mărtan, instructorul de partid și tovarășu Spoitoru de la Raion, ăl de-i legaseră cioara de Gaz, cum c-ar fi țigan, stăteau la prezidiu, ca ăștia ai Magraoancii la masa nașului, acu o săptămână, când îl cununară pe Onete al Liții, numai că în loc de țuică aveau în pahare apă scoasă de Alecu Nălbaru din puț cu o juma de oră înainte de adunarea generală a membrilor geace, care se ținea la școală, pentru că, explica Martalogu, A dracu Moțoiasca asta de-i naționalizarăm casa, nu o prevăzuse și ea cu o sală de ședințe, Lasă că o să facem noi una, tovarășu învățător, dădu garanții Cetai, ajuns de curând din cârpaciul satului președintele geaceului Drumul luminos al lui Lenin. Alecule, îl chemase la ordin, înainte de ședință, tovarășu, ia cioaroanda aia de apă și spal-o bine că o să bea și tovarășu Spoitoru, știi că la prezidiu nu bea decât apă, ia de la coana Moașe niște pahare d-alea mai boierești, Ba nu tovarășu, dați-mi voie să vă contrazic, ce să cate elementele burgheze la masa proletariatului, eu zic să punem pahare d-astea tovarășești de la MAT cu care bea țărănimea colectivistă, Și cu care tragi și tu, Nălbaru, la măsca cam des și mă tem c-o să te pun în discuția biroului comunal de partid, ce, crezi că eu nu știu de ce vrei să te duci tu după pahare la MAT tocmai*

azi când avem adunarea generală la geace și trebuie să fim mai vigilenți ca oricând, Bine, tovarășu, bine, nu mă mai duc la MAT, mă duc la coana Moașe, cum ziceți matală, Și spune-i, Alecule, să dea cu reteveiu după vreo doi-trei pui, să facă mămăliga mai pripită nițel, cum îi place tovarășului Spoitoru, că după ce termenăm aci cu ședința ne mutăm la ea să ne simțim și noi bine...

Găsim în volum, fără prea mult efort, momente, schițe, situații, psihologii calchiate pe unele personaje-Tip, care se comportă conform Tiparului bine cunoscut de autor. Iată oamenii partidului și nu numai. Fără exces de limbaj, fără redundanțe, mai exact. Toate astea și încă altele despre care nu fac vorbire aici (fiind vorba de un simplu articol, nu de un studiu) fac parte din Atelierul Caragiale. Adăugăm și o subtilă tehnică de a fraza, care vine de la Saramago. Mai precizăm că, în treacăt, și Marin Sorescu se cuibărește în unele pagini printr-un anume mod de a îngâna o situație printr-o logică insolită.

Dar maestrul titular la care se închină autorul este Caragiale. Ca și acesta, „simte enorm și vede monstruos”. Tot ca el, lucrează cu materialul clientului, dar cu calapod propriu. Cine nu intră în „măsură” este aruncat într-un absurd nici măcar tragic, ci banal, exact ca Pampon, Crăcănel, Bibicu, Farfuridi, Cațavencu etc., etc.

Ipocriți, proști, lacomi de putere, autorul îi exorcizează prin râs, pe toți oamenii aceștia „bolnavi” de nefirescul lumii pe care o suportă, iar unii o iubesc. Lume care, chiar dacă ei nu știu, îi înghite și îi consumă. Temeiul scriitoricesc al autorului este terapeutică prin râs. Cartea de față este încă o mărturie că autorul este un maestru (literar) al criticii celor neîntrați în civilizație și cultură, cu documentele în ordine. Bineînțeles că face și o excelentă poliție lingvistică, urmărindu-i neobosit

pe violatorii de limbă, pe spărgătorii de gramatică, pe proștii sub clar de lună și cod penal.

Te poți îndura de epoci, oameni și fapte – invitând sau chiar provocând concetățenii să râdă. Eu cred că râsul adevărat nu vizează niciodată pe „alții”, ci pe noi înșine, pe cei prezenți, în care zac acești „alții”. Dacă nu suntem responsabili, vor evada și vor batjocori iarăși și iarăși istoria și pe noi, care, ipocriți, ne vom considera străini de „faptele” lor și inocenți. Prin urmare râsul este o formă de protest, dar și un avertisment. Cui se adresează el? Aici, da, este o problemă întotdeauna, în istorie. Vorba actorului: *puțini oameni, restul – populație*.

Închei (și voi și semna) succinta luare în seamă a cărții lui C. Voinescu, devoalând tehnica vânătorului de minus-om: se ia omul din prezent sau de aiurea i se dă cuvântul, acest om trece din asimptomatic (se poartă!) în agramat și tâlhar cronic al

istoriei și, cu un potențial de contagiune ridicat, îl expune radiației publice morale prin râs sănătos, și-l lasă în picioare un timp, mai mult sau mai puțin îndelungat, să-l vadă soarele.

Nu le mai dă „loc” – faptele nu permit. Iar el sau ei (procedeul are succes și dacă se aplică pe mai mulți), încet-încet se usucă pe picioare. Credeți că mor? Nu, nu mor. Niciodată nu mor, deși sunt slăbiți de legea de fier, care stipulează la articolul unu și singurul, că fiecare om pe fapta și pe limba lui piere.

Țineți-i în picioare, domnule profesor! Să-i vadă toată lumea. Poate că ei vor trăi veșnic, cum zic ei, dar noi, ceilalți, prin măiestria dvs. literară, vom muri de râs. Și de plâns.

Raftul cu cărți

Amintiri la umbra sângelui

Daniel MARIȘ

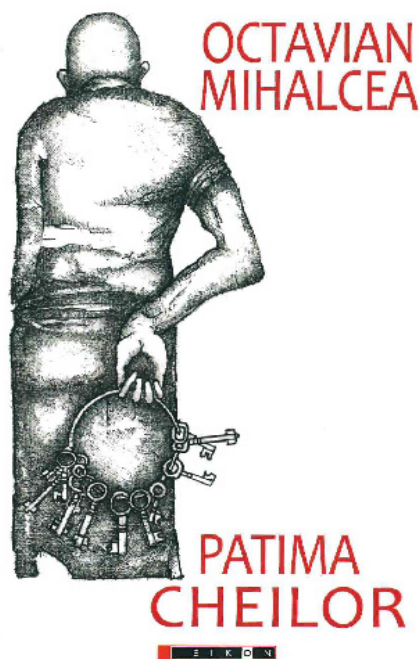
Voceă lirică a lui Octavian Mihalcea nu are neapărat un timbru ușor de recunoscut. Pendularea între cei doi poli gravitaționali ai unei realități abil mascate și febrilitatea imaginativă, abordată pe mai multe paliere existențiale, conduc înspre un stadiu al destrămării difuze, retrasat într-o geometrie ce condensează acea tradiție metafizică aparență – esență. În această notă poate fi interpretat și cel mai recent volum al său, „Patima Cheilor” (Editura Eikon, București, 2020) în care notația fragmentară, fulgurată pare a țâșni direct din crevasele unui țesut ideatic ce pune

semnul egal între real și ficțiune: „tocmai am trezit pasărea/pierdută printre ceasuri / fără gratii fluturii bătrâni vestesc legi / pe la ferestre e așteptat / timid curcubeul / zborul va curge spre piatra / celor mai ascuțite glasuri / altfel de câștig / când pânza cifrului / vorbește despre ciocul / nemilos al poeziei” (Singura Pasăre).

Caligrafiate atent, ingredientele imagistice încearcă să prezeve rangul privilegiat al energiilor absconse, jocul de apropiere și îndepărtare a lumii până la punctul de fugă al filonului oniric și al coborârii în străfunduri. Un anumit gol al prezenței, sub genericul aburos

al rememorării accentuează valențele de cunoaștere și capturează contrastele dramelor epifanice: „alegeam mângâierea tare / proaspăta posteritate zburătoare / imitam ceruri violete/de care spânzurau / diamante inflamabile / vechi sulite și numeroase flori captive / era un vis asediat / mari bucăți ascuțite/vegheau centrul păduros / unde răsufla / încă necunoscutul suspin” (Vis Asediat). Toată această virtualitate incomodă și viziune utopică, epurată de balastul cotidian prin filtrarea biografiei interioare se reînnoiește constant, chiar dacă uneori resimte parcă efectele unei singurătăți absolute: „pe drum / spre apele sudului / nu te mai trezeai / am fost fericiți i/ cleștilor de vară / astăzi înșelători / prin orașul baroc / mult praf peste / un prea uitat verdict/ochii însă/totuși sclipesc/încă sclipesc...” (Clești De Vară).

De altfel, simptomatologia alienării/impasului epistemologic și fondul de diversitate ce excedează sentimentul propriu-zis conduc înspre un trans-realism de deconspirare a artificialului și naștere a autenticului, așezând la vedere mereu o altă înfățișare, un mod propriu de evaziune a anxietăților și dezordinilor invadente: „sclipirea pietrei / din noi / lacrimă cinstită / după înfingerea / lăncilor / scânteile sunt aproape / coroana parcă / se transformă / pași vii / anunță supliciul” (Lacrimă Cinstită). Tot astfel, regimul sensibilității și al oboselii existențiale este bine magnificat printr-un teritoriu simbolic, și ca o consecință a aceleiași așteptări a posibilului, al imaginii de ansamblu a unei parabole despre existența de rezervă, prin încercări de stopare a ireversibilului, a haosului vecin cu agonia. Momentele de coagulare a acestei predestinări, dintre întâmplător și hazard, pogoară un fel de pace ciudată asupra suspendării memoriei.

Contrastul ironic și uneori sarcastic este animat de o anume distilare a maturității blazate. Încercările de elucidare a acestor curbe existențiale se împletesc aici într-o transpunere neîngrădită de constrângerile circumstanțelor date de prerogativele auctoriale: „splendoarea vestește potopul / surprinzător timp necunoscut / alt elogiu se pierde în munți / eroi singulari compun șarmul / triumfăm avem dreptul / ne așteaptă scuturi disperate / căi vertiginoase spre o zonă/de multe ori intolerabilă/minunile se suprapun mai târziu” (Șarm). Acest neîncetat balans dintre „real și ce poate fi ireal din real” conferă poeziei lui Octavian Mihalcea o traiectorie în simbol, cu trena lui doldora de conotații.

„Ultima vară în Bretania. Istoria unui exil” de Ada D’Albon

Valentin CHIFOR

Cărțile Adei d’Albon, „Ultima vară în Bretania. Istoria unui exil”, București, Editura Curtea Veche, 2018, respectiv „Fără titlu”, București, Editura Eikon, 2020 sunt proiecții autobiografice, formând un diptic prin faptul că recurg la registrul evocării. Christian Crăciun care a redactat prefața la recentul roman al nepoatei lui M. Sădoveanu are dreptate. În proza sa, autoarea scrie despre oameni reali, reușind ficționalizarea acestora cu mijloace literare, încât ei devin vii (autoarea se detașează scriptural, transformă persoanele în personaje), individualizați nuanțat pe o amplă claviatură existențială din care nu lipsește iubirea, bucuria, decepția, boala, moartea. De aici provine relevanța scriiturii sale, verosimilitatea ei. Volumul „Ultima vară în Bretania”, care mi-a parvenit relativ recent este oregistratură epică structurată de nostalgie, evocă locuri, oameni și întâmplări care restituie o atmosferă vascularizată de duioșie, calm, venind din amintirile calde ale unei copilării fericite în locuri idilice, miraculoase, devenite mitice prin proiecție retrospectivă (la Mănăstirea Neamț, Vovidenia etc.). Multe pagini degajă bună dispoziție, bucurie, umor cu carul, luminiscentă, ținând de eternitatea vârstei de aur a inocenței. Atmosfera e mereu caldă, plină de blândețe și lipsită de griji. Textul nu ignoră pașii formării sufletești, intelectuale – lecturile, pasiunea crescândă, devoratoare pentru teatru etc. Scriitoarea reușește concomitent să filtreze emoționant trista sfâșiere a exilului contrapunctic cu magia pe care dulcea Franță o

exercită în sufletul ei de apatridă. Implicit își autodefinește structura nonconformistă, rebelă, extrovertită, aceea a unei vieți de boemă. Deși a fost obligată să-și părăsească țara, ea scrie mereu cu tandrețe și nostalgie despre locurile românești (etapa din țară, evocarea copilăriei), dar iubește și Franța pe deasupra dificultăților, dezamăgirilor de care a avut parte. Amintirile de toate culorile din România și din Hexagon, întreținute de sejururile din Bretania, comuniunea cu sublimul naturii, o eliberează de „încordarea exilului”, de condiția desțăratului prin impactul trecutului asupra ființei sale, încât nu lipsesc pe alocuri tușe de dramă, de intensă pasionalitate (seria morților – părinții, prieteni dragi etc.), odată cu intruziunea deznădejdiei, suferinței (accidentul fiului, coșmarul propriu – o

intervenție chirurgicală), ca atare poartă cu sine un „concentrat de parodie tragicomică”, consecință a tratamentului impus familiei, marginalizată, socotită indezirabilă în perioada hegemonică a totalitarismului ceaușist. N-o ocolește angoasa, singurătatea pe care, scriitoarea, personalitate accentuată, le surmontează... terapeutic, prin asimilarea miracolului naturii, bucuriei vieții – remedii soteriologice. Actrița n-a putut trăi în afara teatrului, sedusă de magia lui, de noblețea acestui univers fascinant. Ființă dedicată, ea practică jocul pe scenă cu religiozitate, asimilează interpretarea cu fericirea integrală (joacă repertoriu clasic, dar și modern – tragedia greacă, Shakespeare, Ibsen, Cehov, M. Duras, Lorca, Kilty etc.); a scris scenarii, piese de teatru, a făcut regie, a turnat și în filme, a predat la școala de teatru și alături de regizorul Laurențiu Azimioară, spirit donquijotesch, drogat cu entuziasm – rară simbioză teatrală între cei doi – au întemeiat micul, obscurul Teatru de l'Orme, cu un public minimal. Ea evocă „facerea” unor spectacole, iar ca actriță fabuloasă memorialista a avut parte de prietenii pe care timpul nu le-a erodat. Între ele nu lipsesc monștrii sacri – Marioara Voiculescu, Zoe Anghel, Olga Tudorache, fascinantă, prietena cea mai dragă, calificată ca actriță de geniu, care vine special din România la premiera Adei cu Hamlet, Irina Răchițeanu, Liliana Tomescu, Gr. Vasiliu Birlic. Autoporetizându-se lucid – spirit critic acut, impulsivitate, orgoliu, concomitent cu simțul umorului, excelent tonus sufletesc – autoarea surmontează deziluziile, inclusiv boala. Ada stăpânește admirabil arta biografiei, îi îmbrățișează în acolada afecțiunii pe cei dragi cu adjectivări generoase, cu encomii: cuplul armonios al părinților, îndrăgostiți eterni, Azimioară, soțul-regizor de teatru și iubirea infinită pentru unicul lor copil (tablou cu puternic simț al familiei), M. Sădoveanu, unchiul ei, pe care-l divinizează, tip de reabilitare postumă a marelui patri-

arh al literaturii române, prozator canonic, deși nepoata nu ocultează contestarea lui pentru oportunism, pentru complicitatea vinovată – „Lumina vine de la Răsărit”, „Mitrea Cocor”. În alt plan tușant este, de asemenea, corespondența cu o verișoara stabilită în Canada – celor două exilul le-a sporit capacitatea de a râde și a se iubi etc. În scrierea ei autobiografică (triada autor – narator – personaj, relatare la persoana întâi) e prezent subiacent lirismul, poezia memoriei, iscată de evocările directe și indirecte, confirmare a emoțiilor care i-au marcat auroral copilăria, adolescența în țară, dar, contrapunctic, și panoplia suferințelor (nedreptăți, amărăciuni în lumea nemiloasă a teatrului, inconveniente exilului), acest tumult afectiv răzbate din scriitura ei expresivă, proaspătă. Memorialista venerează natura, cerul, norii, grădina înflorită, oceanul cu forța lor cathartică, miraculoasă. Paginile nostalgice (segmentul paradisiac al copilăriei) alternează cu episoade realiste (lectura epocii, climatului – pendulare între prezent și trecut: tabloul penuriei generalizate în comunism, cutremurul din 1977 etc.). Personajul-narator, actrița-scriitoare Ada d'Albon știe ocroti magia memoriei. În esență ea descoperă prin scris sensul frumuseții infinite a universului, a vieții, a artei teatrale. „Ultima vară în Bretania” poate oferi cititorului o reală delectare prin virtuțile literarității – aliaj subtil de emotivitate bine controlată și dramatism creditabil.

Gheorghe Nicolăescu, un octogenar care contează

Mihai CĂLUGĂRIȚOIU

Născut la 4 noiembrie 1940, în comuna Ușurei (azi Șușani), crescut și educat în spiritul tradiționalei morale creștine, Gheorghe Nicolăescu, prin recentul roman „Balauri”, ne propune spre meditație, colectivă și individual-empatică, valori morale și juridice fundamentale: iubirea, adevărul, cinstea, dreptul la viață și altele.

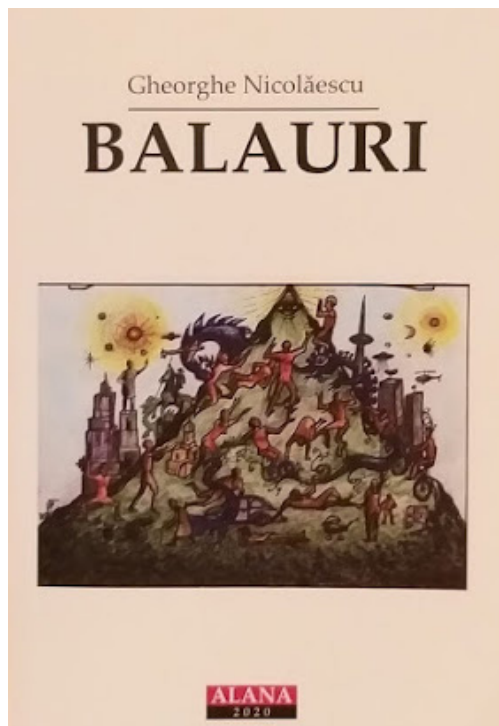
Prin istorisirea unor iubiri trădate, dezamăgite ori neîmplinite, ne prezintă viețile eroilor săi, greu încercate de nonvalorile societății: fățărnicia, trădarea, răzbunarea, ura... De asemenea, cu toate că nu le aprobă, autorul nu poate ignora existența unor raporturi intime nefirești.

Tot așa, în paginile romanului întâlnim și drama românului dezrădăcinat, nevoit să-și părăsească țara, în căutarea unui loc de muncă și împlinirea unui vis, mai degrabă unei vieții decente.

Răul din societate, realizat prin unele exemplare, asemănătoare nouă, dar nu „umane”, este definit ca „balaur”, iar promotorii lui ca „balauri”, și, de aici, titlul romanului.

În istoria omenirii au rămas, de-a lungul timpului, faptele bune ale semenilor, dar au impresionat, parcă mai mult, întâmplările tragice, nefirești. Cine oare ar mai fi scris, iar noi am fi citit, de iubirea dintre frumoasa Elena și Paris, dacă nu ar fi căzut Troia?!

Poate că nu toate evenimentele nefericite au avut loc în viața eroinei principale, dar asemenea întâmplări sunt sau pot fi reale, unele în zilele noastre, altele

în alte timpuri, însă, pe cât de imaginare, pe atât de posibile.

Problemele sociale, precum: traiul decent, dreptul la muncă, ocrotirea minorilor ori relația cetățean-autoritate, se regăsesc în paginile romanului, se dezbate și, uneori, se oferă soluții.

În înțelepciunea sa și speranța că toți avem dreptul la fericire, autorul nu-și abandonează eroii în nefericire. După ce le descrie viața de coșmar, le ghidează pașii spre iubire și fraternitate.

Salvându-și eroii prin iubire, scriitorul nu crede în ideea păcatului original și nu pune la baza existenței umane, și dăinuirii ei, un păcat. Nu din greșeli ori fapte condamnabile moral existăm, ci din

iubire, din dragostea înaintașilor pentru noi și a noastră pentru urmașii noștri.

Cititorii săi își reamintesc, iar pentru cei care nu au avut prilejul să-l cunoască până acum e bine de știut, că Gheorghe Nicolăescu a făcut școala generală în comuna natală, Ușurei, azi aparținând comunei Șușani, județul Vâlcea, apoi liceul în Tg.-Jiu, după care Facultatea de Filosofie, din cadrul Universității București. A predat Filosofia în liceele din Slatina, județul Olt. Poate, de aceea, este mai puțin cunoscut de cititorii din județul Vâlcea, dar, așa cum susține conferențiarul universitar doctor Ioan St. Lazăr, membru al Uniunii Scriitorilor din România: „Gheorghe Nicolăescu este un autor autentic, valoros, pe care numai un „impresariat” modest l-a făcut ca să nu-și ocupe, până acum, locul pe care îl binemerită în literele românești de azi.”

În deplin acord cu domnia sa, amintim din activitatea și creația sa literară.

A debutat în revistele școlare cu poezie, eseu și proză scurtă, însă adevăratul debut a fost în anul 1983, când a publicat romanul *Poștalionul reformatilor*, la Editura Scrisul Românesc. Au urmat apoi: romanul *Drum rătăcit*, în 1997, la Editura Cununa de lauri; povestirile *Marea trădare*, în 1999, la Editura Scribul; versurile *Neodihna cuvântului*, în 2002, la Editura Scribul; romanul *Blestemul lui Socrate*, în 2002, la Editura Scribul; versurile *Obsesii solitare*, în 2003, la Editura Scribul; romanul *Când vine amurgul*, în 2004, la Editura Scribul; romanul *Vârtejul poverilor*, în anul 2011, la Editura Alcris; romanul *Vijulia*, în 2012, la Editura Civitas; *Bariera orbilor*, nuvele, Caracal, Editura Hoffman, 2014; *Poștalionul reformatilor*, ediția a II-a, Caracal, Editura Hoffman, 2016; *Umbrele libertății*, roman, Editura Hoffman, 2017; *Balauri*, roman, Slatina, Editura Alana, 2020. Este coautor

al lucrărilor monografice: *File din istoria comunei Șușani*, 2013 și *Șușani, 450 de ani de atestare documentară, 1457-2017, 2017*. Este cetățean de onoare al comunei Șușani, din 2013 și membru al Forumului Cultural al Râmnicului.

Aproape în întreaga sa operă s-a încumetat să zugrăvească lumea satului din perioada războiului (al Doilea Război Mondial) sau postbelică, dar și a țăranului dezrădăcinat, mutat, fără voia sa, la oraș ori plecat să-și depășească nevoile.

A făcut-o cum puțini au reușit, îmbinând cele trăite personal cu cele povestite de țărani autentici, pe care numai războiul sau nevoi presante i-au determinat să-și părăsească locurile natale.

„Limbajul... e natural, specific habitatului rustic... subsumează momente de redescoperire a unei geneze rurale, de introspecție și meditație.” (Paul Dogaru)

Ocupațiile de bază ale țăranului, casa cu oborul și acareturile, dar mai ales pământul, averea lui cea mai de preț, reprezintă teme principale ale scrierilor sale, alături de climatul de armonie și pace, de iubire și încredere, de cinste și moralitate, din lumea satului.

Personajele sale, chiar dacă au plecat accidental în alte locuri, au revenit totdeauna la origine, neuitând de unde au plecat și rămânând, în sufletul lor, iubitori de pământ și locuri natale.

„Tematic, scrierile sale se circumscriu unei tradiții literare autohtone, de la patima pentru pământ... la iubire, libertate, suferință, demnitate...” (C. Voinescu)

Tema centrală a scrierilor sale este satul și locuitorii săi, modul de relaționare al sătenilor între ei, ca într-o mare familie, dar și relațiile soț-soție, părinți-copii, frațe-frate sau relațiile cu instituțiile statului

(primărie, școală, poliție) ori cu biserica și divinitatea.

Autorul a surprins și a povestit, în mai multe rânduri, părerea oamenilor de la țară față de război și ororile sale, mișcarea legionară, instaurarea comunismului și cooperativizarea agriculturii, demonstrând, încă o dată, profunzimea gândirii sănatoase a țaranului român.

A realizat o amplă descriere a satului tradițional, cu case țărănești, majoritatea cu două camere, cu oborul, în care găsim carul, sania, plugul, grapa și alte unelte, dar și partea în care sunt ținute animalele și păsările, pătutul, fânarul și celarul, iar pentru a face puțină lumină aprinde lampa sau felinarul, pe care le așază în firida din zidul despărțitor al celor două camere, ca să le lumineze pe amândouă.

Deplasarea în satele vecine sau la orașe se face, de cele mai multe ori, pe jos și în grup, pentru a se feri de hoții la drumul mare. Ca să nu simtă oboseala, de-a lungul drumului, cântă sau povestesc, iar la intrarea în oraș se încălță. Plecarea la târguri a meseriașilor dogari ori dulgheri, cu carele pline ochi, se face tot în grup, pentru a-și vinde vasele de lemn, de tot felul, ori pătulele pentru păstrat cerealele, în satele de la câmpie, de unde se întorceau cu cereale ori bani. În nuvela *Jug pentru cale lungă* ori în romanul *Balauri* sunt povestite astfel de întâmplări.

O viață deloc ușoară. Cu toate acestea, țăranul lui Gheorghe Nicolăescu rămâne pe loc, își poartă cu mândrie crucea, exclamând ca pentru sine: „*Ce știți voi!*”

Opera lui Gheorghe Nicolăescu este pe cât de complexă, pe atât de variată, demonstrând forță creativă, descriptivă și în special empatică, identificând, de foarte multe ori, subiectul cu obiectul cunoașterii.

„Scriitorul promovează în toate romanele un rafinament al senzațiilor olfactiv-vizuale, reveria fiind complementară, iar starea de veghe un atribut al dogmei care poate polemiza ca argument.” (Paul Dogaru)

„Harul narativ inconfundabil al autorului, oralitatea frazei sale, expresivitatea limbajului popular folosit... adaugă pagini de certă valoare artistică istoriei literare contemporane”. (Teodor Firescu)

„Poetul Gheorghe Nicolăescu... e timid, protocolar, introvertit, aruncând mereu un voal între el și lume... se exprimă așa cum simte... El caută, ca noi toți, o cale de ieșire din labirintul existenței și izbăvirea o găsește în poezie.” (Nicolae Dorobanțu)

În romanul *Umbrele libertății*, în care se continuă acțiunea din romanul *Vijulia*, scriitorul zugrăvește, cu lux de amănunte, ascensiunea unei „puteri” bazate pe amenințări, groază, turnătorie, zelul noilor organe ale statului, în aplicare învățaturii și politiciii partidului, dar și „vigilența” unor săteni, vecini ori rude, și ne dă de înțeles că unii au devenit colaboratori de teama de a nu fi acuzați de trădare.

În același timp, sunt analizați ocupanții funcțiilor de primar, secretar, milițian – strecurați în rândurile puterii –, cu istorii ascunse, care sunt extrem de exigenți în aplicarea puterii poporului, de teamă să nu li se descopere trecutul.

Un loc aparte îl ocupă soarta celor întorși de pe front. Amintirile frontului și ororile războiului sunt aduse în fața cititorului prin întâlniri și dialoguri dintre veterani, cum sunt: Dumitru Mejdinescu, personaj imaginar, și Gicu Șușanu, personaj real, profesorul de matematică Gheorghe (Gicu) Șușanu, din Șușanii de Sus, de la care ne-a rămas *Jurnalul de război* ori dintre cei doi consăteni, personaje

imaginare, Rinu Batalinu și Ion Pândaru, bogați în ani și amintiri, neputincioși și abandonați, cu nopțile pline de coșmaruri, din nuvela *Prețul păcatelor*. Lumea Frontului este însă foarte bine descrisă în *Postalionul reformatilor*, unde frica de moarte se îngemănează cu dorința de viață mai bună, de iubire și libertate.

O temă aparte este relația din cuplurile de oameni în care unul este bogat, iar celălalt sărac. Aici, de multe ori, apelativele de dragoste și iubire sunt înlocuite cu cel de „sărăcitură”, cum, cu amărăciune, le descrie autorul în romanele *Când vine amurgul*, *Vârtejul poverilor*, *Drum rătăcit* și nu numai.

Multe dintre acțiunile romanelor și nuvelor sale s-au petrecut în satul dintre dealuri (Ușurei), pe cursul râului Beica, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, înfățișate într-un limbaj fidel graiului țărănesc și consemnate în scris în mod, cu totul, original.

Este de remarcat, ca în aproape toate scrierile autorului, limbajul personajelor sale este, pe cât de simplu, pe atât de direct, sincer și la obiect, presărat de regionalisme oltenești, dar și de unele exprimări elegante, învăluite și șlefuite de educația unora, mai degrabă autodidacte, decât școlite, ori, mai bine zis, trecute prin viață și umblate prin lume.

În încheiere, dar nu în ultimul rând, putem spune că mai sunt multe de spus și adăugat despre opera scriitorului Gheorghe Nicolăescu, însă trebuie să recunoaștem că este un talent literar de care trebuie să ținem cont.

Cu prilejul împlinirii a 80 de ani de viață, îi dorim scriitorului, dar și soțului, tatălui și bunicului Gheorghe Nicolăescu, sănătate, inspirație și timp pentru a-și putea realiza cele propuse și a trăi cele netrăite încă!

Mulți ani viitori!

Raftul cu cărți

Fragmentarea eului, revelație și căutare în poezia lui Liviu Popescu

Mihaela I. RĂDULESCU

Liviu Popescu e un poet care impresionează prin forța vizio-nară și prin inovație stilistică. Creațiile sunt marca unei sensibilități profunde, înalte, arhitectura tematică devenind extensia eului liric camuflat în alegorii și metafore originale. Volumul de versuri intitulat *Căutătorul* propune un univers fascinant, uluitor prin mesajul subtextual și intertextual, simplu și complex deopotrivă, e un univers realizat în lumini și umbre capabile să așeze simbolurile într-un teren interpretativ inepuizabil.

Poemele sunt revelațiile unui suflet care dorește să recompună o conștiință fragmentată; e nevoia acerbă de restituire a întregului, și de ce nu, de regăsire a fericirii arhetipale. Liviu Popescu e capabil de orice în poemele sale: să dematerializeze concretul sau să corporalizeze ceea ce e inefabil. E un deliciu permanent lectura și descifrarea textului, presupunând un act intelectual esențializat, fiindcă poetul jonglează pe semnificații, aluzii simbolice, uneori chiar mitologice, și adesea, te afli

în mijlocul unui câmp deschis, infinit, de nuanțe semantice.

Stilistica arhitecturală a poemelor este inedită. Mai întâi epicizate, ulterior versificate, aceleași idei se dezlanțuie ca o furtună, realitatea fiind anulată gradual de dimensiunea onirică, cele două coordonate aflându-se mereu în raport de complementaritate. Visul, reveria ocupă spațiul realității, eul poetic răsfângându-se în zeci de imagini. Am putea vorbi chiar de forme ale multiplicității eului care coexistă complementar în aceeași identitate: „Valsul s-a încheiat. Mă așteaptă soțul meu. Trebuie să plec. E acolo. El rămase cu mâna întinsă spre mâna ei, care se dezlipea atât de greu de degetele lui. Păianjeni parcă își țesuseră acolo pânzele. Călca ametiță. A plecat în cameră. Ciudat, vaporul înainta spre zona albă a nordului polar. La provă, vântul cânta ceva neclar. Iar stelele din cer cădeau în fulgi spre apă.” (*Al doilea dans*)

Transpunerea discursului de la epic spre liric al aceluiași mesaj presupune, fără doar și poate, existența unui eu aflat mereu la un alt nivel de trăire, simțire. Temporalitatea și spațialitatea din poetica lui Liviu Popescu presupun continuitate, reiterare, joc de oglinzi. E interesantă abordarea „personajului – căutător”, fiindcă el instituie o circularitate permanentă: dublarea personalității, dar și ambiguitatea asumării propriei identități. De aici derivă practic, acest joc de oglinzi, unde timpul și spațiul se fragmentează.

Structura tripartită a cărții asigură simetria la nivel simbolic interpretativ. Prin ieșirea din rațional și intrarea în spațiul oniric, „căutătorul” își asumă spectacolul avatarurilor: se retrage în sine, și totodată printr-un proces al corespondențelor complementare, își multiplică sinele. E o percepere sensibilă și deopotrivă filosofică a universului, iar prin fragmentarea vieții

Liviu
POPESCU

Căutătorul

Hoffman
Contemporan

și recompunerea ei într-un plan al fanteziei, se urmărește împlinirea afectivă, intelectuală, umană: „Succes căutătorule. Sper că vei reveni într-o altă toamnă cu acea femeie. Și nu doar cu o idee. Nu, există, e reală. Am simțit-o azi pe fiecare milimetru de fințare.” (*Contopirea*)

Liviu Popescu e un poet original, care abordează lumea printr-un filtru personal, cu profunzime și inteligență, discursul liric devenind o prelungire a eului, o extensie a conștiinței artistice. Dacă în unele poeme ne lovim de realitatea concretă, de o lume convențională: „Unde ești. / Pe 50th Avenue. / Eu sunt pe 51. Ne vedem la intersecție. / Eu sunt într-un Dodge alb, / iar eu într-un Ford negru. Mă lași să trec. / Nu, te oprești și mă iei cu tine.” (*Concert de jazz*), în alte poeme, fantezia, oniricul, visul devin hotărâtoare: „Dar el știe, versul de dincolo de norul care nu e. / Umbra lui a fugit spre doamna / din ultima clipă a universului. / Trecură zile vreo cinci, / deșertul e mai lung decât lat. / Insula pare

că n-are margini de apă, / ci margini de foc. / Îngerii strigă la el să renunțe. / El le face semne năluce din cap / Dar apă mai e puțină, / un strop, / se aude ceva în galop. / Un cal sau balaur. / Dragonul de foc sau de gheață.” (*Deșertul*)

În poezia lui Liviu Popescu orice este posibil, nu ne mai miră nimic: nici numele „personajelor” (Leopold sau Kate) care mai târziu își vor pierde individualitatea și vor primi numele El sau Ea, amintind de arhetip; nici spațiile concrete (insulă, port, bord, punte) care mai târziu se vor transforma în corabie sau arcă, semn al spațiului-matrice; nici pasiunea care va fi mai târziu esențializată la starea de iubire pură. De la individual către universal, Liviu Popescu reface traseul conștiinței, al jocului cu ideile și reușește să transpună microcosmosul la nivel de macrocosmos. E o seducție interpretativă de neegalat, e un miraj al

simbolurilor și mai mult, e o recompunere a eului în imaginea completă.

Prin poezie, e refăcut drumul spre Ithaca, e recompusă imaginea arhetipală a ființei care are acces spre o lume tainică. Aproape că vorbim de un traseu inițiat al poetului, prin care își recapătă identitatea, sensul; sinele căutător prin fragmentarea conștiinței artistice, are revelația lumii. Căutătorul devine pe parcursul procesului creator, un inițiat care își redefineste relația cu Divinitatea. Cartea e incitantă, palpitantă, motivantă, surprinzătoare. Poemele emoționează și șochează deopotrivă, provoacă și echilibrează totodată, sunt creații care rețin atenția atât la nivel tematic, cât și la nivelul recuzitei stilistice și al construcției arhitecturale.

Raftul cu cărți

Zborul renăscut în apă

Daniel LUCA

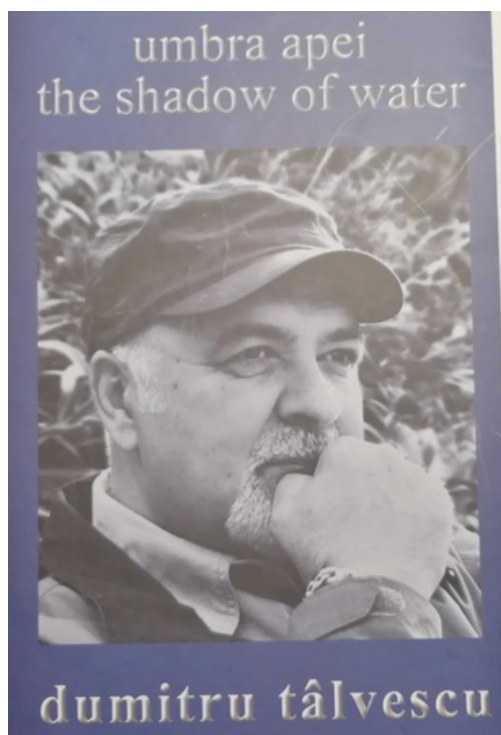
Două voci poetice distincte sunt așezate la un loc în volumul bilingv, română-engleză, *Umbra apei* (Editura Emia, Deva, 2016): Dumitru Tâlvescu (România) și Rebecca Cook (S.U.A.).

Ambii scriu despre iubire, doar că Dumitru Tâlvescu are în vizor femeia, pe când la Rebecca Cook este prezentă dragostea de pământ, de glie și de părinți.

Amintirile, în ceea ce privește poezia lui Dumitru Tâlvescu, provoacă nostalgie și dor, fiind extrem de ascuțite [„A tăia din memorie o privire de gheață / O privire de oțel. / Albastră. / (...) / Cineva a pustiit ochii / De dor” – **Uitare**].

Femeia este cea care schimbă destinul bărbatului, cea care îl ajută să străbată drumul pe care pășește („Nici drumul acesta nu are sfârșit / Fără capăt e chinul zilei în care nu mă asuprește / Privirea ta de nimfă cu ochi negri” – **De dor**), prin ea, bărbatul își descoperă sensul de a trăi („Cum ar fi să-mi destăinui viața ta / Ființă fără înfățișare? / Lasă-mă să pătrund sensul neființei tale / așa cum tu arzi cu privirile” – **Întrebare**).

Cu atât mai mult cu cât semnele iubirii sunt păstrate și în memoria naturii, suferindă în urma destrămării relației („Locurile noastre, iubito, / S-au pustiit de dor / zâmbetul tău nu mai mângâie poteci”), așteptarea revenirii rămânând însă trează, în

pofida ispitirilor din jur („Nimfele pădurii stau goale în desiș / Așteptarea pândește ciute / Cerșind lumina din mesteceni” – **Te caut**).

Femeia dă aripi bărbatului, îl impulsează în tot ceea ce face, fiindu-i aproape cu trupul și cu sufletul („Atingerile line / În lumea din jur se zbate mii de aripi” – **Râvnă**), așa cum apa readuce viața și zborul în trupul ostenit al păsărilor („Pasărea doarme în umbra apei / Până se încumetă să zboare” – **Apă**). Iar bărbatul îi răspunde femeii prin dăruire, prin sacrificiu („Mirosul meu deslușește umbra ta / Urmându-te ca un miel mâna / Ce-l sacrifică înainte de Paște” – **Din nou, gând la ea**).

Rebeca Cook e cuprinsă de o nostalgie bucolică („Răsare soarele peste pășune, / peste mlaștina dispărută cândva, peste bătrânele pietre strivite; / vântul fierbinte bate peste pășune, peste / tata”), creând imagini picturale, extrem de sugestive, peste care se suprapune amintirea părinților („Cum ne mai dă târcoale / umbra mamei demult plecată dintre noi / pe câmpul de

sus, / la capătul vestic al lumii” – **În vest**), la fel de vie ca în fragedă pruncie („Aici era casa părintească. Aici mă jucam, pe lângă iazul mamei, / aproape de careul curții îngrijite pe unde mă învârt, ridic fetele / cu fuste duble, verzi și pantofi violeți” – **În miezul dimineții**), aici apa fiind o punte între generații.

Sigur, amintirea provoacă neliniște, durere, însă e dorită și nicidecum dosită în ascunzișurile minții („Cum izbutește o amintire să mă / sfășie acum, și cum trupul se lasă din nou în acel pătuț cu păpuși și / ursuleți și, nu după mult timp, și Cindy, care se cuibărește lângă mine” – **Pe marginea somnului**), dar, totodată, dă naștere unor versuri sincere, a căror atingere provoacă arsuri („Nu e nevoie de nicio artă. Cine are nevoie de versul / perfect ca să spună – fata duce dorul mamei?” – **Poetul desprinde zidul**).

Versuri care se transformă în poem, locul ideal pentru ca amintirea să rămână veșnic tânără, un arc peste timp („...inspir plinul tuturor anilor – tata, tatăl tatei, mamele toate, toate / picioarele goale ștergându-se la intrarea din spate” – **Și ne plecăm în fața lor**).

Ne aflăm, așadar, în fața a două viziuni poetice diferite, însă asemănătoare prin căldura, sensibilitatea, duiosia și puritatea versurilor.

Povestea nașterii tatălui meu

Steliana DULIU-BAJDECHI

Motto:

„Tu, Carte! Numai tu nu înșeli, nu lovești, nu superi, nu părăsești! Ești supusă, dar uimești, ațâți, ademenеști; ești mică, dar în tine sunt popoare fără număr; dacă vrei, zăpăcești pe oricine, faci lacrimile să țâșnească, tai răsuflarea...”

Tatiana Tolstaia, Zâtul

Lecturând cartea lui Cornel Samara, „Povestea nașterii tatălui meu”, apărută în anul 2018 la editura Eikon, București, pătrunzi într-o lume aparent cunoscută, lumea familiilor armânești, cu legăturile lor puternice, cu suferințele, peregrinările, statorniciile lor, cu grija pentru măsura lucrurilor, cu chibzuiala, renunțarea până la abstenență, disciplina, austeritatea dar și dărnicia, cu orgoliul, răceala aparentă dar și sentimentalismul lor disimulat în rugăciuni speciale pentru cei plecați sau pentru vietați, sau în cântecele de înstrăinare.

Am spus aparent cunoscută, deoarece, chiar în cazul apartenenței la comunitate, este imposibil să dezlegi complet firele nevăzute care îi țin laolaltă pe cei din aceeași familie. Iar acesta este secretul pe care fiecare *taifă* (familie) îl poartă.

Scrisă într-un stil modern, cu fraze aproape cinematografice, în care obsesia pentru amănunt transpare la intervale regulate în text, adăugând în tabloul de ansamblu imagini neașteptate, de secol XXI, (rutina zilnică în programul unei familii moderne, dialogul cu copiii, circulația cu mașina prin orașul sufocat, blocurile cenușii) dar ancorat încă în formula tradițională de existență, Cornel Samara reușește să redea în această carte tentativele de adaptare la societatea modernă a armânilor.

„Se abātu o secetă mare în sud și multe cereale din plasa Vlașca nu se făcură, dar pe pământurile lui Dimciu tot mai căzuse câte o ploicică. Cerealele lui fură mai puține ca anul anterior, dar se vândură mai scump. Credinciosul Stogu muncea cu dăruire și făcea eforturi disperate să-l consilieze cu cele mai bune sfaturi. Noaptea însă bea pe rupte cu supraviețuitorii batalionului de bețivi.

Cumpărare și mai multe ogoare. Pe unele semănară mei. Se întâmplă în anul 5 de când trăiau în România, când recoltele fură bogate peste tot, la toată lumea. Numai că în dreapta Neajlovului lăcustele făcură prăpăd. Cei din satele din stânga scăpară teferi, printre care și Dimciu. Își asumă înzestrarea școlii cu lemne, mobilier, cărți și echipamente pentru oină. Într-o seară la cină își privi peștele din farfurie și gândi amar: Așa am și eu ochii albi, de dorul Savetei.”

Raftul cu cărți

Numerele prime și madeleina lui Proust sau nostalgia eternă a „Vremurilor de neîntors”

Adelina CONSTANTIN

In introducerea volumului său „numere prime”, apărut la editura Brumar, în 2019, Raul Sebastian Baz ne prezintă sensul pe care îl atribuie acestora, prin extrapolarea definiției matematice: „un număr prim rămâne el însuși, pentru că nu se poate împărți în părți egale. [...] Simonetta Vespucci este, între oameni, așa cum este un număr prim între numere. [...] Numerele prime, florile, femeile, poeziile sunt unice.”

Altfel spus, ele sunt acele „constante la care fiecare dintre noi se raportează”, „ceea ce are fiecare mai de preț după o viață”, de exemplu „bradul de Crăciun al copilăriei, întâiul sărut, dulceața de cireșe amare a bunicii, buchetul de narcise aduse din poiana de sub nori” etc., momente întipărite pe răbojul timpului, un timp într-o eternă curgere spre porțile iadului, deși „număram despărțirile,/ prefăcându-mă că nu-mi pasă.”

Încercând să articulez câteva cuvinte despre volum, mă trezesc că nu pot spune

Și chiar dacă ei sunt capabili în proporție covârșitoare să se integreze în acest peisaj, dincolo de aparenta modernitate, le rămâne fundamentul tradițional, stratul acela de granit impenetrabil, care le dă siguranță și care devine sprijin real în momente fundamentale ale vieții: moartea tatălui, priveghiul, căsătoria, nașterea unui copil.

Felicitări, Cornel Samara!

nimic, doar să citez versuri, și cred că asta e o condiție esențială a poeziei, să existe prin ea însăși, fără cuvinte de prisos care o pot dilua/ strica. O ilustrare perfectă a acestei idei găsim în poemul „Un vis”: „[...] tată, am zis, tată, vino/ să zburăm și noi pe deasupra pădurii, [...] te rog, mama deja/ a plecat în zbor, hai să o prindem din urmă!/ Și atunci a împăturit ziarul, s-a ridicat – oh,/ Doamne, cât putea fi de mare – a suspinat/ ca un nou-născut în somn și a dispărut/ în oglinda ovală a șifonierului.”

Raul Sebastian Baz îi îmbină perfect pe Narcis – gânditor și analist cu Gură-de-Aur – visător și suflet copilăros. „[...] ca și cum/ aș fi fost și eu o cruce dezrădăcinată,/ gonind [...] către întâlnirea cu moartea/ care mă chema irezistibil vino odată/ să-mi afli parfumul de târfă eternă,/ zâmbetul întins dincolo de marginile/ lumii, răsuflarea puțind a iesle, vino/ să te afunzi în sfârșit în punctul numit/ G, pe care de la naștere îl cauți fără/ să știi că e al meu și numai al meu.” – versuri ce exprimă deznădejde,

tristețe, chiar „ștergerea sensului oricărei speranțe”, salvate însă uneori de plonjarea în „poiana de la capătul copilăriei”.

„lumina/ nu stă pe cei cu suflele stinse...”, dar tocmai că, stingându-se, înseamnă că au cunoscut-o, devenind astfel niște îngeri căzuți, „cu hainele de culoarea luminii/ căzând pe stâncile de lângă țărnișă”, luciferi bătuiți „de visul armoniei perfecte”, deși „la încheieturile crengilor, flutură mereu/ aceleași fășii de carne însângerată.”

Așa cum poetul stă „acolo, în grădina/ copilăriei, nemișcat, nemiștiind/ dacă există cale de întoarcere”, urmărind cum „brândușele de toamnă știu/ să întruchipeze în poieni, când luna/ intră în al doilea pătrar, texte în limba/ aramaică”, avem toți numerele noastre prime, acele momente înfipite în eternitate, madeleine readuse în memorie, doar combinațiile fiecăruia diferă. Cu cât le recunoaștem mai bine, ne apropiem mai mult de esența umană și astfel înțelegem la un nivel mai profund matematica și rolul ei în definirea naturii umane, dar și în redarea poeziei.

Citind fragmente ca „oamenii își amintesc tot mai rar de pâinea/ cu unt și dulceață de trandafiri a vremurilor de neîntors” mi-am amintit de un poem al Angelei Nache Mamier, mai exact versurile următoare: „frecatul podelei și-al adâncului firii/ unde sclipesc rar, tot mai rar/

catedralele(ce naiba, ridicole?!)/ ale melancoliei...”. Aceeași tânjire ce poate fi cel mai bine înțeleasă prin intermediul dorului nostru intraductibil, aceeași singurătate a poetului, singurătate care, la R. S. Baz „șuieră ca înjurăturile/ diavolului când se îmbată și cade pe covoare”, și are „miros de ulei rănced turnat/ picătură cu picătură în ghiveciul/ în care begoniile au murit demult”, aducând „poezia, ca un scuipat final”.

Raul Sebastian Baz continuă direcția unor scriitori ca: Borges, Sábato, Hesse sau Novalis („te uiți la locul gol în care/ a stat ea preț de o secundă/ lăsându-te s-o privești, locul/ din care și ea te-a privit pentru/ o secundă și atunci, deodată,/ îl presimți pe El, privindu-te/ ca un fum din mijlocul clipei[...])” versuri care amintesc de Imnul 3 al lui Novalis, citez din memorie: „în nori de praf se prefăcea colina și prin ei vedeam transfigurarea chipului tău, iubito”).

Umbrele desenate de lună și „poiana de la capătul copilăriei” sunt imagini care nu șochează, dar se remarcă prin însăși simplitatea și candoarea lor. Iar motivul iubitei să fie oare tot o metaforă a copilăriei?

În orice caz, lumea „ne osândează să ne schimbăm, schimbându-se/ odată cu noi și făcând imposibilă/ ieșirea din singurătate.”

*Calendar***FEBRUARIE**

1 februarie 1902 – s-a născut, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (m. 20. 08. 1985)

1 februarie 1928 – s-a născut, la Balș, publicistul și epigramistul **VALENTIN SMARAND POPESCU**

2 februarie 1954 – s-a născut, la Berzovia (Caraș-Severin), prozatorul, actorul, artistul fotograf și animatorul cultural **VISI (ZEFIR BERZOVIS) GHENCEA** (m. – 23. 12. 2009, București)

5 februarie 1948 – s-a născut, la Slatina, poetul și publicistul **NICOLAE DOROBANȚU**

5 februarie 1953 – s-a născut, la Sâmburești, Olt, poetul și publicistul **GEORGE VAIMAN** (m. 18. 12. 2015, Slatina)

7 februarie 1891 – s-a născut, la Caracal, pictorul **GHEORGHE TEODORESCU-ROMANAȚI** (m. 20. 04. 1980, București)

7 februarie 1984 – a murit, la București, compozitorul **RADU ȘERBAN** (n. 1. 12. 1927, Caracal)

9 februarie 1949 – s-a născut, la Dobrețu, Olt, pictorul, sculptorul și desenatorul **NICOLAE TRUȚĂ** (m. 16. 08. 2010, Slatina)

13 februarie 1967 – s-a născut, la Sprâncenata, Olt, poeta **LIUȚA SCARLAT**

14 februarie 1954 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, Olt, prozatorul și eseistul **MARIAN-VICTOR BUCIU**

14 februarie 1981 – a murit, la București, istoricul **VASILE MACIU** (n. 30. 12. 1904, Caracal)

15 februarie 1948 – s-a născut, la Potcoava, Olt, criticul, istoricul literar și omul de radio **CONSTANTIN DUMITRACHE** (m. 21. 11. 2001, Craiova)

15 februarie 1956 – s-a născut, la Caracal, poetul, eseistul și gazetarul **AURELIAN TITU DUMITRESCU**

18 februarie 1975 – a murit, la Caracal, publicistul și editorul **REMUS FLORICEL SCARLAT** (n. 16. 08. 1913)

20 februarie 1873 – s-a născut, la Caracal, poetul și dramaturgul **HARALAMB LECCA** (m. 9. 03. 1920, București)

20 februarie 1889 – s-a născut, la Slătioara, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (m. 14. 06. 1970, București)

20 februarie 1967 – s-a născut, la Amărăștii de Jos, Dolj, poeta și prozatoarea **MARIDOR**, pe numele adevărat **MARIANA DIDU**

22 februarie 1973 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul **CRISTIAN GHICA**

25 februarie 1889 – s-a născut, la Slatina, sculptorul **THEODOR BURCĂ** (m. 1950, București)

25 februarie 1943 – s-a născut, la Ponoarele, Mehedinți, scriitorul **DAN EUGEN DUMITRESCU**

25 februarie 1953 – s-a născut, la Osica de Sus, Olt, poetul, publicistul și editorul **MARIAN DRĂGHICI**

27 februarie 1852 – s-a născut, la Slatina, **MARIN ANDREIAN**, fondatorul primei biblioteci publice din oraș (m.?)

27 februarie 1967 – s-a născut, la Cârlogani, Olt, poetul **SILVIU VIOREL PĂCALĂ**

Cartea de refugiu în vreme de război. Moșia Tufeni a Academiei (I)

Florin POPESCU MOICEANU

Moșia Tufeni, din județul Teleorman, donată de Elena Simu (1864-1934; născută Dumba) Academiei Române, împreună cu toate celelalte bunuri ale averii sale, printr-un testament olograf din 20 iunie 1933, comunicat în ședința Academiei Române din 9 martie 1934 de Anastase Simu, soțul său, fusese primită ca zestre la căsătoria sa (1888) și cuprindea 346 ha și 5000 mp, teren arabil rămas în urma exproprierii din 1922, suprafață sporită în timp la 460 ha. Testatoarea „mai dispunea ca din momentul încetării din viață a soțului, împuternicit ca legatar universal și uzufructar, pe tot timpul vieții lui, asupra întregii sale averi, Academia Română să intre în fapt în stăpânirea moșiei Tufeni și a întregului Fond Elena Anastase Simu, având obligația ca din veniturile obținute să acopere cheltuielile pentru apariția unor publicații, opere și scrieri importante, selectate de Academie, referitoare la artă, istorie și știință” (Vitan 2013: 854-855). După decesul lui Anastase Simu (martie 1935) și după un proces cu Ministerul Instrucțiunii, încheiat prin sentință civilă la 22 octombrie 1935 (de remarcat celeritatea și temeinicia sentințelor proceselor de altădată...), Academia intră în posesia moșiei, iar după decesul lui Vladimir Simu (survenit în noaptea dintre 27 spre 28 ianuarie 1945), beneficiarul unui codicil din 5 ianuarie 1935 la testamentul fratelui său din 15 octombrie 1934, prin care i se acordase dreptul de folosință asupra conacului de la Tufeni (azi, sediul Primăriei Comunei Tufeni, județul Olt) și a tuturor clădirilor existente pe moșie, intră deci în posesia tuturor construcțiilor de pe

cuprinsul acesteia. Comunizarea României va duce, printre altele, și la nerespectarea clauzelor donației, prin decizia nr. 1486 din 8 noiembrie 1948 a Consiliului de Miniștri, moșia Tufeni, ca și (multe) alte proprietăți ale Academiei, trecând în folosința Ministerului Agriculturii (Vitan 2013: 859).

În decursul celor 13 ani (1935-1948) în care moșia Tufeni a aparținut Academiei ca proprietate privată, aceasta s-a impus drept una dintre cele mai importante proprietăți funciare și patrimoniale, a constituit un nucleu al cercetării și inovației științifice, a popularizat tehnici și procedee superioare, cu valoare de model, a contribuit la aprovizionarea personalului din București al Academiei, a remodelat viața cotidiană a locuitorilor satelor Tufenii din Deal și Tufenii din Vale, Mozăceni, Floru, Titulești etc., a popularizat localitatea omonimă în rândul academicienilor, a contribuit la salvarea unor valori patrimoniale inestimabile – și chiar a unor vieți, a creat destine, așa încât semnalarea unor pagini din zbuciumata sa istorie se impune de la sine.

Perioada celui de-al Doilea Război Mondial a fost și pentru Moșia Tufeni a Academiei una dintre cele mai zbuciumate, printre altele și pentru că aceasta a servit drept refugiu pentru numeroase instituții subordonate Academiei și aflate în zone mult mai expuse. O astfel de instituție este Școala de Agricultură „I.C. Agarici” de la Moara Grecilor, jud. Vaslui, înființată în 1899 și donată Academiei prin dorința testatorului Ion Costache Agarici. Aceasta funcționa în anul școlar 1943-1945 cu 25 elevi, iar la apropierea frontului s-a decis evacuarea acesteia la proprietăți ale Acade-

miei situate în zone considerate mai sigure: la Tufeni și, de aici, la Titulești. La sfârșitul lunii martie 1944 sosește ordinul de evacuare a vitelor, mașinilor și uneltelor agricole de pe moșia școlii, având drept destinație pentru inventar moșia Tufeni, iar pentru școală casele mari de la moșia Titulești. Mașinile mari au fost încărcate în vagoane și transportate pe cale ferată, iar vitele și vehiculele cu „inventarul mărunț” au plecat în convoi spre Tufeni. Convoitul a fost însoțit de jumătate dintre elevii școlii, împreună cu economul și directorul școlii, aici continuându-se practica agricolă (AAR. Desbaterile, t. LXIV). Decizia de a se defalca activitatea în refugiu a importantei școli agricole, la Titulești cursurile școlare, și la Tufeni practica agricolă și întreținerea utilajului agricol, este perfect justificată: la Tufeni existau specialiști în reparații, cu o reputație profesională impecabilă, angajați ai inginerului Vladimir Simu, se putea folosi în continuare impresionantul inventar „mișcător și nemișcător” (vite, mașini și unelte agricole) pus la dispoziție de inginerul nostru (acest inventar a fost intens folosit mai ales în primii ani ai exploatării moșiei de către Academie, în lipsa unui inventar propriu; în anii 1936, 1937 și 1938 Academia îi plătea acestuia, din venitul propriu, 12000 lei pe an, pentru uzura utilajelor agricole), se puteau folosi mașinile agricole ale moșiei achiziționate din fonduri proprii (dintre care amintim: o semănătoare Bacher Unicum Drill cu 16 rânduri și o alta cu 18 rânduri, un semănător cu două rânduri, un trior spiral și un prășitor de porumb Bacher, un trierător Ruston Proctor de 12 cai putere, un tractor Lanz Bulldog de 45 cai putere, un plug Ventzke cu 3 brazde, un selector Victoria, o semănătoare legătore Bantz, un plug Rud Sach cu patru brazde și ramă pentru șase brazde etc., etc., se putea conta pe colaborarea dezinteresată a specialistului Constantin Vrabie (cel care s-a ocupat de Administrarea și exploatarea moșiei între 23 iunie 1938 și 13 martie 1946) ș.a. La începutul lunii aprilie 1945 refugiul

Școlii de Agricultură „I.C. Agarici” la Tufeni ia definitiv sfârșit, inventarul fiind readus la Moara Grecilor (pentru a fi naționalizat de comuniști, deși bunurile Academiei erau exceptate de la expropriere!)

Zbuciumată a fost și evacuarea la Tufeni a altor bunuri ale Academiei, din Moldova aflată sub amenințarea frontului: în aceeași primăvară a anului 1944 „inventarul viu” al moșiilor Academiei de la Moara Grecilor (amintit anterior), Suseni și Tomești a fost încolonat pe picioare până la moșia de la Țigănești, iar de aici, împreună cu vitele acestei moșii, s-au deplasat la adăpostul de întremare al moșiei Batalul (Ialomîța). Din Batalul, convoiul a trecut prin Chiselet și Frunzăvești (aici: popasuri de întremare) și de aici s-a deplasat către moșiile Academiei de la Tufeni și Slobozia, conform planului. „Inventarul mort” (mașini, unelte agricole, mobilier, efecte etc.) a fost transportat în vagoane, cel destinat evacuării la Tufeni fiind descărcat în gara Balaci și transportat în căruțe până la destinația finală (AAR. Desbaterile, t. LXIV)..

Prin bunăvoința (nedezmîntită!) a redacției *OLTART* vom continua să răsfoim pagini din tumultuoasa isorie a Moșiei Tufeni a Academiei Române – evacuarea aici a colecțiilor „Casei Memoriale Vasile Alecsandri” de la Mircești, înființarea cimitirului Parohiei Tufeni-Deal (cu hramul Constantin și Elena, în cinstea testatoarei), colaborarea cu Vladimir Simu (arhitect a cărui contribuție încă este subevaluată!), rezistența anticomunistă (aici a fost adăpostit o vreme, sub nume fals, liderul românilor transnistreni, Nichita Smochină) etc.

Elemente de ritual funerar și postfunerar în lumina descoperirilor arheologice din județul Olt

Claudia BALAȘ

Una dintre temele majore, în același timp și una dintre problemele cele mai dificile pe care le comportă cercetarea științifică, este cunoașterea vieții spirituale a popoarelor „primitive”. Având în vedere „opacitatea” descoperirilor arheologice în acest sens, pentru a avansa pe acest drum este nevoie de o reconstituire inversă, dinspre prezent spre trecut. Deosebit de fructuoasă este aplicarea perspectivei etnologice, care permite demonstrarea unor particularități rituale caracteristice unor etnii, pentru explicarea practicilor funerare, precum și continuitatea acestora din urmă. Mormintele reprezintă un imens material de studiu aflat la dispoziția cercetătorului, fiind o sursă unică în reconstituirea unor aspecte din viața socială și religioasă a celor mai vechi populații. Componenta necropolelor este profund influențată de ritualul funerar.

Ritul și ritualul funerar exprimă un sentiment religios și reflectă credința individuală și colectivă în viața de dincolo de pragul mormântului, o componentă importantă a spiritualității popoarelor. Ritul funerar cuprinde toate procedurile care se aplicau corpului neînsușit. În afara fenomenului religios, acest rit era influențat și de o serie de factori aleatorii, cum ar fi dorința personală a individului, hotărârea comunității, tradiția locală. Ritualul funerar cuprinde toate pregătirile care se făceau pentru ultima călătorie a sufletului celui decedat. Ritualul este strâns legat de religie, de credințele comunității, de obicei, și este marcat de un puternic conservatorism.

Demersul sociologic în cadrul studiului obiceiurilor funerare are la bază mai puțin documentarea strict arheologică și mai mult datele de ordin etnografic ce surprind în întregime ceremonialul funerar, ceea ce, nu de puține ori, conduce la teoretizări, la construcții uneori dincolo de arheologia propriu-zisă. Înregistrările etnografice își găsesc mai greu paralele în descoperirile arheologice, atât din punctul de vedere al metodei de lucru, cât și al distanței în timp, comparațiile pripite, lipsite de subtilitate ducând la rezultate proaste. Desigur însă că perspectiva etnologică, etnografică sau sociologică nu trebuie abandonată complet, importantă este ordonarea documentelor din teren pe baza definirii exacte și a analizei lor descriptive. Pentru reconstituirea unor modele preistorice sunt necesare date etnografice și etnologice, necesitate din care a rezultat mai noua știință, etnoarheologia.

În fața morții unuia dintre membrii săi, grupul social este forțat să recunoască schimbarea radicală de statut a defunctului. Răspunsul solidar, responsabil și complex al comunității umane la această profundă schimbare îl reprezintă ceremonialul funerar în totalitatea sa, în fapt întreaga articulație a riturilor de pasaj destinată rezolvării acestei probleme. Debutând cu constatarea morții fizice a unui individ, ceremonialul funerar are o durată cuprinzând mai multe episoade, fiecare reprezentând anumite categorii de rituri de trecere – riturile de prag, de separare, de reintegrare. Dintre aceste episoade, înmormântarea propriu-zisă, prin recuzita și procedeele

sale, lasă cele mai consistente urme materiale, restul secvențelor ceremoniale se pot reconstitui numai coroborând informațiile furnizate de sociologie, etno-grafie, etnologie. Pe baza observațiilor directe, din surse scrise, se poate reconstitui succesiunea episoadelor ceremonialului funerar, ținând cont de faptul că acesta se desfășoară conform unui scenariu, unor reguli precise, respectate cu mare atenție.

Concepțiile despre „lumea de aici” și „lumea de dincolo” sunt atât de diferite, de contradictorii, încât se poate deduce că defuncțiilor nu li se rezervă aceeași soartă după moarte. Etnologia furnizează numeroase exemple că nu numai copiii, ci și cei decedați brusc, în urma unui accident sau a unei boli, la naștere, copiii nebotezați, sinucigașii, devin adesea obiect de reprobațiune și frică mistică deoarece un deces prematur reprezintă o perturbare a ordinii sociale, ceea ce a dat naștere unor practici funerare aparte și unor ritualuri profilactice specifice, atestate în perioada Evului Mediu și epoca modernă timpurie, chiar până la sfârșitul secolului XX.

Cercetarea necropolelor geto-dace demonstrează că aceștia practicau două rituri funerare: incinerarea și înhumarea. Cele două rituri, total diferite, converg totuși către una și aceeași explicație: restituirea prin distrucție, către natură, a materiei constitutive. Este vorba, în fond, despre același fenomen – dematerializarea, separarea părții eterne (sufletul) de partea perisabilă (corpul). La originea înhumării ar putea sta un cult teluric pentru care procesul separării suflet/corp decurgea lent, reintegrarea corpului în circuitul natural al materiei având un model evolutiv, ca în alegoria bobului de grâu. Incinerarea ar putea avea ca punct de plecare un cult solar, iar separarea părții eterne (sufletul) de partea perisabilă (corpul) trebuia să se

producă rapid, momentul acesta având valențele unei revelații.

În epoca romană (106–275 p. Chr.), în Dacia cucerită au pătruns prin intermediul coloniștilor noi elemente religioase, urmarea acestui fapt fiind un adevărat sincretism religios, în care practicile funerare au căpătat un aspect nou, diferit de cel din La Tène-ul geto-dacic. Principalul rit al autohtonilor continuă să fie incinerarea, încep să apară și unele încercări de adaptare a ritului înhumării. În epoca romană (106–275 p. Chr.), în Dacia cucerită au pătruns prin intermediul coloniștilor noi elemente religioase, urmarea acestui fapt fiind un adevărat sincretism religios, în care practicile funerare au căpătat un aspect nou, diferit de cel din La Tène-ul geto-dacic. Principalul rit al autohtonilor continuă să fie incinerarea, încep să apară și unele încercări de adaptare a ritului înhumării. Acum apar mormintele în formă de albie. Mormintele de incinerare încep să fie tot mai rare. Inventarul funerar era constituit din podoabe de bronz, vase, un opaiț, uneori și o monedă. Cele mai importante descoperiri arheologice din această perioadă de pe teritoriul județului Olt sunt cele de la Sucidava.

Odată cu apariția primelor elemente religioase creștine la nordul Dunării, ritul funerar al incinerării scade tot mai mult, fiind înlocuit cu înhumarea. În perioada de sfârșit a secolului III p. Chr. și în următoarele secole continuitatea religioasă strâns legată de cea etnică, constă pe de-o parte în păstrarea incinerării, iar pe de altă parte în adoptarea treptată a înhumării pe măsura progresării credinței creștine în Dacia. La răspândirea ritului funerar al înhumării a contribuit și influența creștinismului. Păstrarea unor tradiții păgâne dacice și romane se datorează și duratei lungi a procesului de creștinare. Adoptarea de noi spiritualități în detrimentul celor ancestra-

le nu se putea face decât treptat, având în vedere că sectorul cel mai tradiționalist al societății era cultul morților. De aceea, urmele vechilor credințe rămân adesea active mai multe generații, după cum o demonstrează apariția înhumărilor de factură creștină în necropolele din Olt, alături de practici funerare mai vechi (incinerarea).

Din perioada Evului Mediu timpuriu (sec. VIII – XI p. Chr.) pe teritoriul Olteniei au fost descoperite necropole birituale. S-a constatat că în această perioadă planul gropilor de mormânt era în general rectangular, cu sau fără colțuri rotunjite, dar mai rar se întâlnesc și alte cazuri, cum ar fi planul ovoidal, fapt demonstrat de cercetarea necropolei de la Obârșia, județul Olt. Studiul acestei necropole a arătat că în această perioadă se proceda la amenajarea interioară a gropilor mormintelor, una dintre variante fiind utilizarea sicriilor din lemn sau acoperirea cadavrului cu o platformă de lemn. Mormintele încep să fie organizate în grupe familiale, ca în necropola de la Obârșia.

Inventarul mormintelor de înhumare constă din accesorii vestimentare (catarame, fibule, nasturi), podoabe (inele, pandantive, mărgel, cercei, brățări), piese de cult (cruciulițe, medalioane cu reprezentări religioase, ouă de lut ars, etc.), arme (vârfuri de săgeți, cuțite), piese de uz gospodăresc (amnare, vase ceramice). În unele morminte au fost identificate și piese de cult cu valoare de simbol. Ofrandele de carne de animal (bovine, ovine) sunt prezente la Obârșia și au analogii în spațiul slovac. Ofrandele de carne de pasăre, legate posibil de credința veche a sufletului văzut ca o pasăre este întâlnită doar la Obârșia, unde sunt numeroase descoperirile de boabe de grâu, de orz, secară, linte, mei, interpretate tot ca ofrande.

Depunerea de monede, practică înrudită cu anticul obol al lui Charon este rar

întâlnită în perioada Evului Mediu timpuriu din Oltenia. Dacă se ia în considerare faptul că în acea vreme s-a înregistrat o reducere a circulației monetare, bucașile de metal, plăcuțele de bronz, cuiele de bronz, fără a fi asociate unor sicrie, pot fi interpretate ca având aceeași semnificație ca moneda pusă mortului pentru plata luntrașului Charon. Într-unul dintre mormintele de la Obârșia a fost descoperită o plăcuță de aur în gura unui schelet. În trei morminte de la Obârșia au fost descoperite trei seceri (câte una în fiecare mormânt). Ele au fost puse în legătură mai degrabă cu un ritual magic decât cu o practică a depunerii uneltelor în morminte. Aceste piese de inventar arheologic pot fi folosite pentru a reconstitui numai elemente de ritual, însă un tablou complet poate fi redat doar de izvoarele scrise. Astfel, din toate categoriile de inventar amintite, valoare de obiecte ritualice au doar ofrandele animale și vegetale, obolul lui Charon, cărbunii aprinși, piesele de cult, vasele de lut, secerile, celelalte categorii sunt legate de „moda” vremii, starea socială, ocupație.

Mentalități și practici ancestrale la marea trecere. Considerațiile privitoare la evoluția ritului și ritualului funerar din perspectivă arheologică reprezintă o premisă necesară înțelegerii perpetuării unor practici precreeștine în ritualul funerar și postfunerar, în tradițiile populare la marea trecere. O astfel de practică ancestrală este ritualul *refrigerium*.

Refrigerium este un termen de origine latină (*refrigerio*, -are, -avi, -atum) însemnând a (se) răcori, a (se) răci. În Roma antică „*refrigerium*” se referea în mod strict la o masă comemorativă pentru morți consumată în cimitir. Aceste mese aveau loc în ziua înmormântării, în cea de-a noua zi după înmormântare și apoi anual. În perioada timpurie a creștinismului s-a continuat acest ritual. Alimentele erau

consumate ritualic lângă morminte sau în catacombe, în onoarea martirilor creștini și a tuturor rudelor decedate. Termenul a fost preluat și în liturgica creștină, unde era folosit pentru a exprima ideea necesității „răcoririi” sufletelor celor plecați în lumea de dincolo.

Cercetările arheologice și studiile antropologice au acreditat ideea existenței unui sens al vieții și al morții care pot fi surprinse în structura și semantica obiceiurilor legate de ciclul vieții. Aceleași studii și cercetări arată și valorile simbolice și metafizice ale apei. Mircea Eliade distinge două stadii în condiția postmortem: supraviețuirea și nemurirea. În creștinism, sufletul defunctului supraviețuiește până la Judecata de Apoi, după care își câștigă nemurirea. De aceea s-a purtat o grijă deosebită ca sufletul defunctului să nu sufere de sete în lumea de dincolo. Cum defunctul urmează, în credințele populare, existența sa terestră și în lumea de dincolo, trebuia să i se asigure mijloacele concrete sau simbolice din această viață. Lucrul cel mai important care trebuia asigurat defunctului era ca el să nu sufere de sete.

Libațiile aveau o mare importanță pentru viața postmortem. În tot sud-estul Europei cultul morților este bogat în libații răcoritoare. Solidarizarea magică a omului cu apa îi conferă posibilitatea de germinare într-o nouă „naștere” în lumea de dincolo. În toate religiile apa are acest sens general de stadiu primordial, bogat în virtuți generative. Libațiile funerare au rolul de a facilita și de a asigura detașarea sufletului de corp. În sens magic, apa care calmează setea defunctului oprește experiența sa, îl ajută să moară în mod real, să se detașeze definitiv de condiția umană. Așa cum afirma Mircea Eliade, numai după ce a ajuns în „refrigerium” și a băut apă până la sațietate, defunctul moare în mod real. Această „adăpare”, răcorire, are sens religi-

os, apa fiind considerată prin excelență o substanță vitală, iar cel ce „bea” participă la viață și dincolo de moarte.

În județul Olt apa este folosită în ritualul înmormântării din momentul decesului până chiar la șapte ani. Este folosită și pentru grupul defuncților pe familii, la sărbătorile anuale care le sunt consacrate în mod special, numite „sâmbetele morților” sau „sâmbetele moșilor”, cunoscute cu numele de „moși” – moșii de primăvară, de vară, de toamnă și de iarnă. Referindu-ne la actele individuale în ritualul de înmormântare, imediat după deces corpul este spălat, apa aceasta fiind aruncată într-un loc curat, pe iarbă sau pe un strat de flori.

În baza credinței că sufletul celui decedat rămâne timp de șase săptămâni în apropierea casei, urmașii au grijă să pună un vas cu apă la fereastră sau la streșina casei. Un alt obicei în care apa are rol primordial și care se practică în județul Olt este acela de a merge timp de trei zile după înmormântare, în zori, la cimitir, pentru a stropi mormântul cu apă.

O practică legată de cultul morților în legătură cu „refrigerium” este „slobozirea apelor”, descrisă amănunțit de folcloriștii Simion Florea Marian și Teodor Burada. După înmormântare, o fată va duce timp de trei sau șase săptămâni, apă la două sau trei case, pentru sufletul celui mort. „Căratul apei” și „slobozitul apei” sau „dezlegarea apei”, care au loc cu un ceremonial aparte la patruzeci de zile de la deces, sunt două momente distincte ale acestui ritual postfunerar.

Dintre vasele ceramice care constituie inventarul funerar al necropolelor geto-dacice descoperite pe teritoriul Olteniei, ceașca și strachina, întâlnite și azi în ritul funerar și postfunerar, simbolizau obiectele sacre, cu care decedatul trebuia să participe în cer la ospățul nemuririi. Ceașca poate fi pusă și în legătură cu obi-

ceiul refrigerium, fiind un obiect necesar sufletului pentru a-și potoli setea. Acest articol ceramic în aparență foarte simplu impresionează printr-o prezență masivă în toate necropolele dacilor unde funcția sa ritualică este bine stabilită, fiind vorba în realitate nu despre un vas cu destinație pur alimentară, ci și despre unul folosit pentru tămâiere. Suntem prin urmare în fața unei jertfe de aer, pe care o regăsim practic nemodificată în ritualul funerar al ortodocșilor români. Grija de a nu rătăci drumul după moarte ridică în mod logic problema destinației celui plecat în călătorie.

O fântână în cinstea celui decedat se construiește fie în decursul a patruzeci de zile de la deces, până la șase luni, sau la un an de la deces. Lângă fântână se ridică și o cruce-troiță pe care se inscripționează numele celui în memoria căruia a fost făcută. Fântâna poate fi construită și de mai multe familii, toți inscripționând pe crucea-troiță numele morților lor, dar acesta este în afara „sorocului” rânduit unui mort. Unele persoane obișnuiesc ca din timpul vieții să ridice câte o fântână, „spre a fi de pomenire” după moarte. Înainte ca fântâna să fie dată în folosință, preotul oficiază o slujbă pentru a i se face „sfeștania”, urmând apoi un parastas pentru cei comemorați. Cei prezenți la slujba de sfințire beau apă din căni sau oale de pământ. La sfârșitul slujbei, aceste vase de ceramică sunt lăsate în fântână „spre pomenirea morților” în numele cărora s-a ridicat. Motivația acestui gest o putem căuta făcând trimiteri la unele descoperiri arheologice.

Coroborând rezultatele arheologiei cu informațiile oferite de etnologie, prezența vaselor și resturilor de vase de pământ în aceste puțuri a fost explicată prin faptul că această practică este expresia unei forme de cult votiv. Un cult al izvoarelor, al apei au avut toate popoarele indo-europene și probabil că au avut și dacii. Asemenea

obicei, păstrat până în zilele noastre, reprezintă vechile credințe în „spiritele bune” care sălășluiesc în apă. Dovezi despre existența unor superstiții legate de izvorul de apă în lumea daco-romană ne furnizează descoperirea din raza fostului oraș roman Sucidava, din secolele II–III p. Chr., aflat în vatra orașului Corabia, pe teritoriul fostului sat Celei. Lângă o fântână de pe malul Dunării au fost descoperite șapte ulcioare din lut, dintre care șase erau dispuse în cerc, iar al șaptelea în mijloc cu gura în jos. Descoperirea a fost pusă în legătură cu o posibilă superstiție, numărul șapte fiind un număr magic, pe care egiptenii îl considerau simbolul vieții eterne și care la romani semnifica totalitatea. Aprovizionarea cu apă a locuitorilor orașului era asigurată în secolele II–III p. Chr. de fântânile construite în diferite puncte. În interiorul tuturor fântânilor de la Sucidava au fost descoperite căni și resturi de oale de lut. Prezența acestor resturi ceramice în fântâni argumentează existența la geto-daci și mai apoi la daco-romani a ritualului funerar refrigerium, practică păstrată până azi în ritualul funerar și postfunerar. Atenția deosebită acordată fântânilor evidențiază faptul că sacrificiul apei este destul de frecvent la români. Apa este considerată o substanță sacră. Săparea unei fântâni este o faptă bună, de prim rang, pentru odihna postumă a sufletului celui care săpat-o. Un alt obicei, fundamental la români care nu permite derogări este dăruirea apei către drumețul însetat, aceasta în același scop: odihna postumă a sufletului.

O reminiscență din cultul funerar al strămoșilor este și obiceiul folosirii monelelor în ritualul înmormântării. În antichitatea greco-romană era larg răspândită credința că sufletele morților, pentru a intra în lumea de dincolo, trebuiau să dea un obol bătrânului Charon pentru a-i trece peste Styx. De când datează această practi-

că funerară la români ne-o dovedesc descoperirile arheologice. Din păcate, izvoarele narrative privitoare la daco-geți sunt extrem de sărace, lacunare și adesea pline de echi-voc. Monedele cunoscute și susceptibile de a fi interpretate în sensul de „obol al lui Charon” provin din mormintele din perioada daco-romană. Abia după cucerirea romană a fost introdus în ritul funerar al autohtonilor obiceiul de a pune un ban defunților, destinat lui Charon, pentru imaginarea trecere cu barca a sufletelor lor peste apa râului Styx din Infern.

Faptul că abia după cucerirea romană începe a fi folosită moneda în ritualul funerar ni-l demonstrează descoperirile arheologice funerare datând din acea perioadă. În Oltenia, în situl arheologic de la Romula, județul Olt a fost atestată tradiția depunerii „obolului lui Charon”, atât în cazul înmormântărilor în sarcofage de piatră, dar și în mormintele de înhumare cu inventar sărac, din partea de nord a sitului

arheologic, unde moneda a fost găsită, de obicei, în gura defunților.

Tradiția depunerii „obolului lui Charon” în Oltenia a fost atestată încă din Antichitatea târzie, prin descoperirea de la Sucidava. În necropola din partea de nord a Sucidavei, dintre cele șase sute de morminte datând din secolul IV p. Chr., care au fost cercetate, aproximativ o sută aveau în inventar și câte o monedă depusă ritualic. Tradiția depunerii „obolului lui Charon” în morminte, cu toate că își are originea într-un imaginar funerar care presupunea credința într-un Infern subteran, s-a adaptat noilor reprezentări ale lumii de dincolo, legate de credința în nemurirea astrală și, în final, resemnificată pe baza reprezentărilor eschatologice legate de acest tip de nemurire a putut supraviețui în tradițiile funerare creștine populare.

Mit și istorie

Din zestrea județului Romanați

Dana Roxana NICULA

Este bine cunoscut faptul că județul Romanați, unul dintre cele mai vechi județe din țară, atestat la 1 august 1496, a fost desființat abuziv odată cu realizarea noii împărțiri administrative din 16 februarie 1968. Zestrea sa culturală este păstrată de muzeul care îi poartă numele, Muzeul Romanațiu-lui din Caracal.

Din această zestre minunată prezentăm câteva piese care, prin vechime și va-

loare artistică, reprezintă pentru instituție un adevărat tezaur. Aceste piese au aparținut lui Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Principatelor Române (1859-1866).

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a făcut parte dintr-o familie boierească însemnată din Moldova. Domnitorul Principatelor Unite Române, a fost fiul ispravnicului Ioan Cuza și al Sultanei Cozadini. Mama sa avea origini fanariote. Alexandru Ioan Cuza s-a născut la Bârlad, în județul

Vaslui (pe atunci, ținutul Tutova) la 20 martie 1820. A primit o educație europeană, iar în 1844 s-a căsătorit cu Elena Rosetti, fiica postelnicului Iordache Rosetti și a Ecaterinei, care se înrudea cu neamul boierilor Sturdza, al Balșilor și al Cantacuzinilor. Elena Rosetti nu a putut avea copii, însă i-a crescut pe cei doi fii ai soțului său, Alexandru Cuza (1863-1890) și Dimitrie Cuza (1864-1888), pe care i-a avut domnitorul cu Elena Maria Catargiu-Obrenović¹.

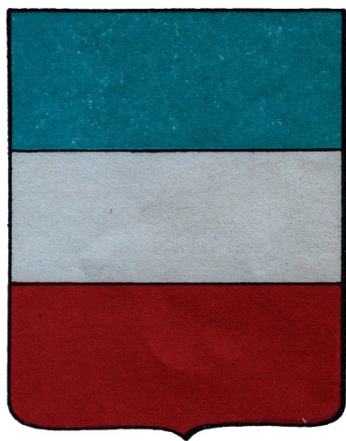

Fig. 1. Blazonul Familiei Cuza

A fost ales domn al Moldovei la 5 ianuarie 1859 și al Țării Românești la 24 ianuarie 1859. Prin legile și reformele inițiate, a fost artizanul statului român modern: Reforma fiscală, 1861, Legea secularizării averilor mănăstirești, în 1863, Legea rurală din 1864, Legea contabilității, Legea consiliilor județene, Codul Penal și Legea Instrucțiunii Publice, Crearea Consiliului de Stat. A înființat prima universitate din țară la Iași în 1860, apoi pe cea din București în 1864. A creat armata națională prin contopirea forțelor militare din cele două principate și a înființat Statul Major

General. Nu a existat domeniu de activitate economică, social-politică, culturală, administrativă sau militară din țară, în care Alexandru Ioan Cuza să nu fi adus îmbunătățiri și înnoiri organizatorice pe baza noilor cerințe ale epocii moderne. Emblematic pentru familia Cuza este Palatul de la Ruginoasa, construit de vistierul Sandulache Sturdza după planurile arhitectului vienez Johan Freiwald, în perioada 1800-1804. Palatul și domeniul de la Ruginoasa au fost cumpărate de domnitor la licitație, în anul 1862, de la familia Sturdza. La București, domnitorul Cuza a locuit în Casa stolnicului Dinicu Golescu, construită în stil neoclasic, în perioada 1812-1820.

Blazonul familiei este compus din: un scut tripartit în fascie, azur, argint (sau aur) și roșu. (Fig.1) După Unirea Principatelor Române, blazonul familiei Cuza s-a identificat cu cel al țării.

Muzeul Romanășului se află din această perspectivă între instituțiile muzeale privilegiate. Obiectele armate cu blazonul și monograma domnitorului Alexandru Ioan Cuza se regăsesc în muzeele mari ale țării din București, Iași, Galați.

În patrimoniul Muzeului Romanășului se păstrează o fructieră, două șervete (prosoape), două pahare, o bombonieră, decorate cu monograma domnitorului A.I.C. Marcarea obiectelor personale cu inițialele posesorului este un obicei vechi, apanajul caselor regale, dar și al nobilimii. Monogramele pot fi sculptate, brodate și pictate. Împodobirea veselei cu asemenea însemne și mai ales cu simboluri heraldice era o practică obișnuită a secolului al XIX-lea, mai ales în a doua jumătate. Farfuriile, platourile, ceștile, paharele de diferite forme, cu astfel de însemne, nu se foloseau cotidian, ci în zilele de primire sau la seratele organizate cu diferite prilejuri de familie regală și de marile familii nobiliare.

¹ Octavian George Lecca, *Familii Boierești Române*, București, 1899, p. 192-193

Fructiera este din porțelan și are gravată în interior monograma domnitorului Alexandru Ioan Cuza, varianta A.I.C., cu vernil, mai oficială, timbrată de coroana princiară închisă, terminată cu un glob crucifer². (Fig. 2)

Cele două șervete (prosoape) sunt din olandă, cu decor floral în țesătură. Au brodate, pe unul din colțuri, cu mătase albă și

Fig. 2. Fructieră cu monograma Domnitorului Alexandru Ioan Cuza (colecția Muzeului Romanațiului – Caracal)

roșie, aceeași monogramă care se regăsește și pe fructieră, A.I.C., timbrată de coroana princiară închisă, terminată cu un glob crucifer³. (Fig. 3)

Fig. 3. Șervete (prosoape) cu monograma Domnitorului Alexandru Ioan Cuza (colecția Muzeului Romanațiului – Caracal)

Paharele sunt din cristal baccarat și au gravate pe ele monograma A.I.C., timbrată de coroana princiară închisă, terminată cu un glob crucifer⁴. (Fig. 4)

Fig. 4. Pahare din baccarat cu monograma Domnitorului Alexandru Ioan Cuza (colecția Muzeului Romanațiului – Caracal)

Bomboniera este din argint, fin lucrată în mijloc cu trei bumbi în formă de floare, are la cele două capete două scuturi acolate cu herburile Țării Românești și Moldovei, acvila cu aripile deschise și ciocul conturnat spre stânga și bourul Moldovei⁵.

Fig. 5. Bombonieră din argint cu herbul celor două principate, Țara Românească și Moldova

2 Muzeul Romanațiului, Fructieră, Nr. Inv. 3596
3 Muzeul Romanațiului, Șervete, Nr. Inv. 3593, 3594

4 Muzeul Romanațiului, Pahare, Nr. Inv. 3591, 3592

5 Muzeul Romanațiului, Bombonieră, Nr. Inv. 3595

Fundația culturală Regală „Principele Carol” și satul model. Studiu de caz: satul Dioști, județul Romanați

Jeana PĂTRU

Pentru a cunoaște măreața operă de refacere a unui sat din propria-i cenușă după un incendiu mistuitor este absolut necesar să aflăm instituția sub patronajul căreia s-au derulat lucrările de reconstrucție a satului devenit model, Dioști. E vorba despre Fundația Culturală „Principele Carol”.

La 3 mai 1891, regele Carol I adresa o scrisoare președintelui Consiliului de Miniștri, Lascăr Catargiu, în care îi comunica: *„Urmând pilda bunilor Domni din trecut, și spre amintirea faptelor împlinite în acest pătrar de veac, vroim a înființa un așezământ spre binele tinerimii universitare de la toate facultățile din țară, al cărui scop va fi de a procura studenților un loc de întrunire, înzestrat cu o bibliotecă totdeauna deschisă, unde vor putea satisface iubirea lor de studiu; de a veni în ajutorul acelor dintre dânsii care întreprind lucrări speciale sub direcțiunea profesorilor lor sau pentru tipărirea tezelor; cum și de a da subvenții acelor care, din lipsă de mijloace, ar fi siliți să întrerupă studiile lor în dauna culturii generale a Țării.*

Spre împlinire acestui scop, facem danie, de pe acum, Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice o casă ce se va clădi pe cheltuiala Noastră, de pe planurile aci alăturate, pe un loc așezat în fața palatului Nostru.

Punem totodată la dispoziția aceluiași minister suma de 200.000 lei în rentă română 5 la sută.

Pentru ca acest așezământ să poată lua dezvoltarea dorită și să se întindă cât mai mult efectele sale binefăcătoare, dorim ca el să fie recunoscut ca persoană morală și vă rugăm, D[omnu]le Președinte al Consiliului,

ca, împreună cu colegii D[umnea]voastră, să aduceți în sesiunea actuală a Corpurilor Legiuitoare un proiect de lege în acest sens.

Așezământul va purta numele Fundația universitară Carol I.”¹

Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 27 din 1891 mai 5/17, această scrisoare este săpată cu litere de aur în lespedea de marmură din sala de lectură a Bibliotecii Centrale Universitare, slujind ca îndreptar pentru conducerea instituției și pentru glorificarea în veci a întemeietorului ei. Dincolo de imensul serviciu adus studențimii bucureștene, prin sala sa de conferințe, Fundația „Carol I” a devenit un for de prim rang al elitei politice și culturale.

Cea de-a doua fundație regală, înființată în 1922 sub numele de Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, a fost creația principelui moștenitor Carol, viitorul rege Carol al II-lea. Spre deosebire de prima fundație, aceasta urmărea educarea populației satelor. Scopul consta în instituționalizarea transferului de cultură în mediul rural, pe de o parte, prin înființarea de cămine culturale, pe de altă parte, prin organizarea și transmiterea în zonele rurale a unor așa-numite „misiuni culturale”, care să viziteze și să lumineze pe săteni, în toate domeniile, de la igiena personală până la istoria națională. Fundația a înzestrat bibliotecile rurale, a editat revistele „Albina” și „Buletinul Căminului cultural”, a inițiat întemeierea unor muzee regionale, a participat la expoziții cu subiecte rurale.

1 Al. TZIGARA-SAMURÇAȘ: *Fundațiunea Univesitară „Carol I”, 1891-1931*, București, 1933, p.1-2.

În perioada interbelică, au mai fost înființate fundații culturale: „Fundatia Regele Ferdinand I” cu sediul la Iași, fundație universitară întemeiată prin actul din 11 februarie 1926, Institutul de Cercetări Științifice „Carol II”, cu sediul la Cluj, instituție legalizată prin actul din 27 iulie 1931, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol al II-lea”.

Numirea lui Dimitrie Gusti în fruntea Fundației Culturale „Principele Carol” aducea o schimbare de atitudine prin unirea tuturor fundațiilor într-o uniune, dar și prin implicarea, pentru prima dată, a studenților în misiunea de luminare a țăranilor.

Campania a început în anul 1934, când au fost organizate 12 echipe studențești. Printre zonele selectate s-a numărat și Goicea Mare.

În anul 1938 echipele studențești au primit ca sarcină să execute un număr de anchete sociale care depășeau cu mult cercetările întreprinse până atunci. Motivele unei acțiuni de o asemenea amploare erau multiple: fărâmițarea proprietății țărănești, mortalitatea excesiv de mare, deficitul de nașteri în anumite regiuni, analfabetismul. Au fost implicate 60 de echipe studențești care au vizitat tot atâtea sate. Din Oltenia au fost selecționate 3 sate: Costeni (Gorj), Dobrun și Dioști (Romanai)². Despre așezarea satelor studiate rapoartele precizau următoarele: Dobrun, sat așezat în lunca Oltețului, mare, dar nu concentrat; era alcătuit din cătunele Blaj și Chilia și număra 1.293 de locuitori. Spineni, sat așezat în lunca râului Vedea, era alcătuit din 3 cătune: Vineți, Cuza-Vodă și Davidești și număra 2.500 de locuitori. Cercetarea echipelor studențești scotea în evidență faptul că satele din Oltenia – Dobrun și Costeni-Gorj – erau slab populate, în comparație cu celelalte sate cercetate. Datele sunt, însă, statistice. Mult

mai interesante sunt cele despre Apele Vii (județul Romanai) și Spineni (județul Olt).

Instaurarea regimului de autoritate, în februarie 1938, aducea cu sine și organizarea Serviciului Social, sub același neobosit Dimitrie Gusti. Prin Legea Serviciului Social, absolvenții de facultate sau de licee industriale trebuiau să facă o lună de zile acest serviciu, de educație socială a comunităților de la țară. Studenții mergeau prin casele țăranilor și încercau să-i învețe să trăiască, curat și sănătos.

Impactul incendiului asupra populației civile din Dioști și din localitățile învecinate

În anul 1938, comuna Dioști era socotită printre cele mai bogate comune, cu locuitori înstăriți, agricultori și viticultori. În această comună, în 1919 s-a ridicat primul monument din Oltenia închinat eroilor căzuți în Primul Război Mondial. Localitatea se putea lăuda cu cei mai mulți intelectuali în raport cu populația sa, avea două biserici parohiale și o școală cu șase posturi³.

Potrivit profesorului emerit Pătru Crăciun, în 1938 Dioștii numărau 2.650 de locuitori iar moșia comunei avea 10.000 pogoane de pământ. Acesta fusese fie cumpărat de dioșteni, fie dobândit prin împroprietărire de foștii luptători din Marele Război⁴. Studiul avea ca subiect tipul de locuință, dar profesorul a ajuns în localitate în apropierea Paștelui, după incendiu, când casele pe care și le fixase pentru a fi studiate

3 Mihai BĂLĂIANU: *Dioști: pagini de istorie*, Edit. A.P.P., București, 1998, p. 341.

4 Pătru CRĂCIUN: „Locuințele din satul de moșteni Dioști-Romanai” (din lucrările Seminarului de monografie sociologică de sub conducerea lui H[enri] H. Stahl), *Sociologie Românească* (Institutul Social Român: Secția Sociologică & Fundația Culturală „Principele Carol”), a. III, 1938, nr. 4-6 (aprilie-iunie), p. 216.

2 S-a alăturat și satul Spineni din județul Olt.

erau ruină, doar zidurile înnegrite mai păstrau amintirea a ceea ce ele fuseseră.

Despre starea materială a localnicilor înainte de incendiu vorbește ing. Mihai Bălăianu în studiul monografic redactat pe parcursul mai multor ani de cercetare. Astfel, în localitate existau în perioada interbelică aproximativ 285 de intelectuali la o populație de 1.800 de locuitori, cu 335 gospodării. La fiecare a patra gospodărie era un intelectual. Din cele 8.120 de pogoane cât stăpâneau dioștenii, dacă scădem cele 700 pogoane, care aparțineau gen. Popescu, cel mai bogat din comună, rămân 7.420 de pogoane, ceea ce înseamnă 22 de pogoane pentru fiecare gospodărie, iar pentru fiecare locuitor câte 4 pogoane.

Evenimentul nefericit abătut peste comună s-a petrecut în ziua de 1 aprilie 1938, când un copil, nesupravegheat, a făcut focul în grădină. Un vânt iscat din senin – și care a bătut neîncetat timp de trei zile – a ajutat focul să cuprindă toată ograda, apoi să se extindă și la gospodăriile vecine. În scurt timp, satul era în flăcări: scânteii și rotocoale de fum acopereau drumurile, casele, copaci. Populația, îngrozită și derutată, încerca să salveze animalele din grajduri și bunurile care încă nu fuseseră cuprinse de foc. Și, cum spune vorba populară: *„un necaz nu vine niciodată singur”*, în localitate nu rămăseseră decât copiii, femeile și bătrânii, bărbații fiind duși la muncile câmpului. Mai mult, localitatea era lipsită de prezența unei ape, prin apropiere. Deci pentru stingerea incendiului, oficialitățile au apelat la ajutorul pompierilor militari din orașele învecinate. Au sosit, degrabă, pompierii orașului Caracal, cu două autopompe cisterne, apoi, pe rând, pompierii din Craiova și Slatina. Pompierii au depus o muncă supraomenească, ei trebuind să alimenteze autopompele, cu apă, la o distanță de 6 km. Au fost ajutați și de soldații Regimentelor 19 Infanterie și 2 Călărași, veniți din Caracal cu

ambulanță și ofițerii lor. La fața locului s-au mai deplasat Prefectul județului Florescu, Primul Procuror, Comandantul Legiunii de Jandarmi. Pe lângă oficialități, au sosit în sprijinul dioștenilor și locuitorii satelor vecine, plus corpul profesoral din localitate. Datorită spiritului de sacrificiu de care au dat dovadă pompierii, militarii și civilii care *s-au bătut* efectiv cu flăcările, s-a reușit salvarea mai multor gospodării, a unor instituții publice – școala, biserica. Pentru că focul a izbucnit ziua, numărul accidentelor grave a fost mic: un plutonier jandarm, un caporal din Regimentul 2 Călărași și doi locuitori din Dioști au suferit ușoare lovituri sau arsuri.

Un asemenea dezastru a produs o mobilizare exemplară a populației civile din județul Romanați. Elevii dioșteni, aflați în Caracal sau în alte orașe, la studii, s-au îndreptat în grabă spre localitatea natală. În amintirile sale scrise cu mare măiestrie – doar a fost urmașul lui Ilie Constantinescu, atât ca rudă de sânge, dar mai ales în domeniul colecționării de obiecte –, Mihai N. Bălăianu, în monografia închinată localității natale, evocă tristul eveniment. Astfel, la 1 aprilie 1938 (într-o vineri), elevii Liceului „Ioniță Asan” din Caracal erau în Parcul „Constantin Poroineanu” pentru a săpa gropile unde, a doua zi, trebuiau să sădească pomi. Activitatea se desfășura după-amiază. După ce au terminat sarcinile cetățenești ce le reveneau, elevii se pregăteau să plece acasă. Pe la ora 5 p.m., au văzut un fum negru care a acoperit soarele și s-a întins peste oraș. Vântul puternic a dus fumul mai departe, peste Caracal. Frica și teama au pus stăpânire nu numai pe elevii liceeni, dar și pe caracalenii care nu știau ce se întâmplă.

Centrul orașului era plin de oameni. Aceeași neliniște era în zona Cadrilaterului. Veștile, aduse de cei care circulau pe ruta Craiova-Caracal, îngrozeau și mai mult pe caracaleni (șoseaua trece la 2 km de sat),

îndeosebi pe cei care erau din partea locului sau aveau rude în Dioști. Mulți dioșteni care se aflau în Caracal au ieșit în șoseaua Craiovei pentru a ajunge cât mai repede acasă. Pe elevul Mihai Bălăianu l-a luat mașina drumarilor. Cu cât se apropia de sat, flăcările se făceau tot mai mari, iar fumul îl îneca. A observat la marginea satului butoiul cu benzină care alimenta cisternele. Spectacolul ce i se înfățișa în fața ochilor era unul înfricoșător: ardeau cocenii și paiele din curtea generalului Popescu. Focul depășea vârfurile salcânilor. Șerpii fugeau din glugile de coceni. Mai mulți oameni și o cisternă de pompieri ajutau la stingerea focului. Dintr-o altă casă (Zuță a lui Băidaș), flăcările ieșeau pe ferestre, ca niște balauri. Turla mare a casei se prăbușise. Tăciunii zburau, duși de vânt, și ajungeau pe hainele oamenilor. Prin aer treceau șomoioage de paie aprinse și coceni arși, producând un șuierat ca de avion. Acasă la familia Bălăianu era zarvă mare: oamenii, uzi pe haine, obosiți de trudă, scoteau apă din fântână și încercau să stopeze focul, să nu înainteze spre casă. Dispăruseră, ca și cum nu fuseseră niciodată, coșarea [= coșarul] cu cerdacul și oborul oilor. În locul lor rămăsese o grămadă de cenușă. Părul din curte era retezat de foc. Gardurile dispăruseră și ele, deoarece ulucile aprinse erau desprinse din gard și aruncate în foc, iar cele neafectate erau culcate la pământ pentru a fi salvate. Salcâmi, unii groși de nu puteau fi cuprinși în brațe, dintre familiile Dudică Bălăianu și Mișu Stănescu erau retezați de la 2-4 metri de pământ. Venirea nopții îi speria și mai rău pe oameni: vântul sufla nebun, focul nu era stins, iar ei obosiseră. Păsările încercau să-și găsească refugiu pe sub lemnele neaprinse, câinii urlau a pustiu. Oamenii încărcau în căruțe ceea ce le mai rămăsese din agoniseala de o viață, legau caii, vacile de căruțe, puneau păsările, porcii în căruțe și le duceau în câmp, cât mai departe de sat. Rămâneau să

le păzească, peste noapte, bătrânele. Sătenii au continuat războiul cu focul și noaptea. Multe fântâni au secăt. S-a aruncat peste foc cu vinul și oțetul din pivnițe. Dimineața, când focul s-a mai domolit, în spatele casei care mai rămăseseră în picioare erau munți de cenușă. Mulți oameni aveau fața și mâinile pline de bășici. Unii se ungeau cu unt.

Tabloul de a doua zi care s-a deschis în fața ochilor tânărului Bălăianu era unul groaznic. Casele lui Ion Pătru și Gheorghe Pătru erau arse definitiv. Vedeă peste tot animale și păsări arse. Tractorul lui Haralambie Pătru arsese și el, osiile erau îndoite, iar piesele topite. Primăria arsese așa încât din ea nu mai rămăsese decât casa de bani și o sobă de teracotă. Marcu Iliescu pierduse mașina de treierat și moara. Casa Elenei Elinescu (mătușa lui Mihai Bălăianu) arsese în întregime, cu toate acareturile.

În cursul vizitei făcute în comuna Dioști, am stat de vorbă cu câțiva localnici care ne-au povestit întâmplările de acum mai bine de 70 de ani la care au fost martori sau le-au auzit de la părinții și bunicii lor. Dl. Mihai Iancu (nea Mișu, cum îi spuneau localnicii) și soția sa, doamna Teodora (Dora) Iancu, își aduc aminte cu tristețe despre acel incendiu. Timpul nu a putut șterge imaginile desprinse, parcă, din Apocalipsă. Dioștiul era organizat pe trei „linii”⁵ paralele, de la est la vest. Focul a pornit de la linia a 3-a spre miazăzi, raportându-ne la casa familiei Iancu, de la familia Marin Voiculescu. În curtea casei, doi frați, copiii Lucreția și Marică, au făcut focul în apropiere de locul unde erau depozitate furajele pentru animale: paie, coceni. Îscându-se vântul care a devenit din ce în ce mai puternic, focul a cuprins gospodăria, extinzându-se până la casa gen. Popescu. Au ars îndeosebi dependințele caselor (grajduri, magazii, cotețe etc.), animale și părți ale gospodăriilor unde erau depozitate furajele. Același interlocu-

⁵ Popular, uliței i se mai spune și linie.

tor afirmă că au fost mai puține case afectate în întregime, focul cuprinzând mai mult acea parte a gospodăriei expusă unui risc mai mare în situații de calamități.

După alte afirmații, orale⁶ sau documentare, în comună se mai locuia, încă, în bordeie. Prof. Pătru Crăciun vorbește despre cele trei tipuri de case întâlnite în Dioști. Între acestea sunt amintite (1) casele de cărămidă (mărimea acestora varia în funcție de puterea economică a fiecărui gospodar), (2) casele de paiantă (aparținând celor cu posibilități materiale mai reduse) și (3) bordeiele. Din surse orale profesorul aflase că pe la 1860 în comună erau numai bordeie, cu trei excepții de case de cărămidă construite de meșterii sârbi, dar, între timp, casele din cărămidă învelite cu tablă și cele din paiantă înlocuiseră bordeiele, acestea din urmă rămânând puține⁷. Indiferent de tipul de casă avută, dioștenii au fost greu încercați de dezlănțuirea forțelor răului.

Despre necazul care s-a abătut peste dioșteni au auzit atât localitățile învecinate, cât și cele situate mai departe. Cei care erau născuți sau aveau neamuri aici s-au grăbit să ajungă să dea o mână de ajutor. Părinții d-lui Mihai Iancu erau învățători în Redea. Pentru a fi mai aproape de locul de muncă, locuiau în casa bunicilor materni. Când au văzut norii de foc și fum, au venit într-un suflet, peste câmp, la Dioști. Din alte localități, oamenii s-au mobilizat și, în zilele următoare, au răspuns fie autorităților care le-au solicitat sprijin fizic și material pentru sinistrați, fie propriei conștiințe. De exemplu, Petrache C. Rusan din Vlădila s-a numărat printre primii care au donat sinistraților din Dioști, 50 de duble de grâu. Un alt caz umanitar l-a prezentat Stoicea din Stoenști care a furnizat cărămidă făcută la propria-i fabrică pentru refacerea caselor distruse.

6 Iancu Văsuică, locuitor din Dioști, ne-a declarat că familia bunicului său (6 persoane) a locuit, până în 1938, într-un bordei.

7 P. Crăciun, *l.c.*, pp. 218-219.

Au ars 28 de case cu toate anexele. La 115 familii au ars numai anexele. Pagubele estimate de Fundația Culturală „Principele Carol” au fost 11.000.000 lei, adică echivalentul a 600 de pogoane.

Dintre casele arse și refăcute de Fundație amintim: Andrei Văsâică, Marin Bogdan, Fănica Nițșor, Ștefan Neacșu, Gheorghe Pătru, Anica Nițu (Albuleasa), Bogdan Zaharia (demolat), Gheorghe Văsâică (demolat), Dumitru Petru (demolat), Mița Iancu, Stan Pavel (Dândală), Constantin Constantinescu (demolat), dispensarul veterinar (făcută pentru Nina Iliescu, a refuzat-o), casa de copii (inițial, casă pentru directorul școlii), poșta (inițial, casa preotului), Mielache Rusu, Vasilache Ștefănescu (demolat, inițial făcută pentru Ion Pătru care a refuzat-o), Florea Gheorghe, Ion Datcu, Matei R. Pantelie, Ștefan Olteanu, Păuna Anica Ghindeanu, Gligore Boțoghină, Glință Iordache, Dumitru Șerbănescu, Sănică al Bicăi, Iordan Petru, Maria Bogdan. Adăugăm acestora casele refăcute de Fundație pe vechile locuri: Ștefan Hățu Olteanu, Zuțu Băidaș, Ignat Matei (Ristică al lui Ilie al Mandeii), Antonie (Gheorghică Ghițu, Marița Popescu) și Mielache Rusu. Și-au refăcut vechile case pe aceleași amplasamente: Nina Iliescu, Ion Pătru, Cristofor Ștefanin. Pentru construirea noului drum, au fost demolate și, apoi, reconstruite de către Fundație casele următoarelor persoane: Ștefan D. Stancu (Fană Belșug), Tinca lui Mălăieru (Ioniță Radu)⁸.

În incendiu a fost cuprinsă și clădirea primăriei. Arhiva a fost distrusă în mare parte. Au fost salvate registrele de stare civilă, registrele de contabilitate și valorile pe anul în curs.

Impactul incendiului asupra oficialităților

8 M. Bălăianu, *o.c.*, pp. 348-349.

Incendiul a fost tratat cu cea mai mare responsabilitate de către autoritățile locale și județene. Prefectul județului Romanați, col. Pavel Florescu (în timpul desfășurării proiectului s-au succedat la șefia județului trei prefecți militari), în aceeași zi cu incendiul solicita șefului garnizoanei din Caracal să trimită de urgență detașamente de militari, deoarece „*satul se află în flăcări și nu sunt mijloace de pază pentru avutul locuitorilor*”. Rugămintea era îndreptată către comandamentul Regimentului 2 Călărași căruia i se solicita un detașament călare⁹. În regim „Extra urgent”, prefectul anunța pe ministrul de Interne despre evenimentul nefast care se abătuse asupra localității romanațene, cu *300 de case arse* și despre măsurile luate. Au fost aduși pompierii din Caracal și din Craiova. Într-o nouă adresă se solicita ministrului deschiderea unei colecte în interiorul județului „*pentru ajutorarea celor năpăstuiți*”¹⁰. Pentru această acțiune umanitară, primarul trebuia să organizeze un comitet (alcătuit din preot, învățători și jandarmi) cu obligația de a deschide liste de subscripție pentru colectarea benevolă de grâu, porumb și bani. Termenul pentru predarea listelor era 12 aprilie. Stocurile de grâu și porumb urmau să fie înmagazinate în sediul primăriei. Avertismentul era de o subtilitate cum numai românul o înțelege: „*activitatea și autoritatea primarului, dar și înțelegerea din partea populației neafectate de incendiu erau cântărite în funcție de banii strânși și de produsele colectate*”¹¹. Ministerul Sănătății a trimis cu trăsura C.F.R. 200 de cămăși cu manșetă pentru sinistrați (prefectul adresase o solicitare în acest sens). Un gest de o puternică emoție au oferit elevii Gimnaziului de Tâmplărie „Dumitru și Elena Mihaescu” din Amărăști care au cerut

Ministerului Educației să aprobe ca elevii de la Secția de tâmplărie să facă practică în vacanța de vară la construcțiile care se executau sub supravegherea echipelor „Fundăției Regale”¹². Locuitorii comunei Slăveni veneau în sprijinul sinistraților cu suma de 4.984 lei.

Alături de familiile îndurerate din Dioști s-a aflat și regele Carol al II-lea. La 6 aprilie 1938, suveranul, însoțit de primul ministru Armand Călinescu și de prefectul județului, col. Pavel Florescu, de alte oficialități, s-a deplasat în localitatea mult încercată. A stat de vorbă cu sătenii, a intrat în curțile celor necăjiți, le-a ascultat păsurile și a donat din caseta sa particulară 250.000 lei pentru a fi distribuiți sătenilor¹³. (Fiecare sătean a primit câte 2.000 lei). Carol al II-lea a dorit să schimbe numele localității în „Carol”, dar a fost înduplecat de unul dintre veteranii satului care i-a căzut la picioare, rugându-l să lase numele vechi, așa cum îl moșteniseră din generație în generație. Și regele l-a ascultat. Mai mult, a promis reclădirea satului de către echipele studențești ale Fundăției Regale și de către tinerii premilitari.

Prin adresa din 3 mai 1938, prefectul județului era anunțat că, la hotărârea regelui, lucrările pentru transformarea comunei Dioști în „*sat model căzând în sarcina Fundăției Culturale Regale «Principele Carol»*”, s-a delegat în acest scop o echipă compusă din domnii: Gheorghe Focșa, Șt[efan] Iacobescu, Fl[orea] Florescu, D[umi]tru Imbrescu, I. Ionescu-Obârșie, Fl[orea] Bucă, Aurel Boia, Dr. Ionescu, Dr. A. Mușiu, Ing. Petre Stănculescu, Ing. Ciulei Stelian, Dode Posmantir. Echipa a fost pusă sub conducerea lui Gheorghe Focșa, Inspectorul Fundăției, delegat cu organizarea și îndrumarea generală a tuturor lucrărilor”¹⁴. Pentru refacerea localității au fost tri-

12 Ibidem, f. 45.

13 *Realitatea ilustrată*, nr. 586, 1938 (aprilie-iunie), p. 2.

14 P.J.R., 1938, ds. 28, f. 28.

9 Ibidem, f. 5.

11 Ibidem, f. 6.

miși 8.000.000 lei filialei Caracal a Băncii Naționale, de către Ministerul Finanțelor. Această sumă era trimisă în tranșe de până la 1.500.000 lei, prin Prefectura județului [Romanai]. Din această sumă urmau să fie plătiți și membrii echipelor studențești. Diurna lor varia între 2.000 și 3.000 lei.

Localitatea a fost vizitată și de către mareșalul Ion Antonescu împreună cu soția sa, Maria. Cu acest prilej, mareșalul și-a exprimat deschis nemulțumirea față de unii localnici care erau delăsători și nu făceau nimic pentru păstrarea investițiilor derulate prin intermediul Fundațiilor Regale.

Satul model Dioști

Satul model a fost ideea regelui Carol al II-lea. Sunt păreri potrivit cărora venirea suveranului în Dioști nu a fost întâmplătoare. În zonă existau familii influente care aveau ușa deschisă la rege. Numai așa se explică efortul depus pentru refacerea acestei localități și transformarea ei într-un sat model.

Însărcinat cu aceste lucrări a fost Gheorghe Focșa, inspector în cadrul Fundației Regale. Dimitrie Gusti l-a însărcinat cu realizarea unui raport, la fața locului, pe baza căruia trebuiau să înceapă lucrările de refacere. Raportul număra 20 de pagini. Cei opt arhitecți de la Fundație au început să lucreze schițele de case (făcute de Focșa, deși, de meserie, nu era arhitect). S-a făcut legătura de la șosea cu o alee nouă (cu o lungime de 2 km), spre centrul satului vechi. De la șoseaua Caracal-Craiova, se trece printr-o rezervație de pomi altoiți. Apoi se intră în „satul nou”, unde 60 de sinistrați au primit, pe dreapta și pe stânga, case noi. Pe stânga sunt curți care au o suprafață de 30 de ari și o deschidere de 40 m la stradă. Pe dreapta, curțile au 33 de ari, dar aceeași deschidere de 40 m. Mai departe, se ajunge în „centrul civic”. Aici s-au construit: primăria, dispen-

sarul uman, jandarmeria, școala, sediul de plasă, biserica și centrul cultural.

Cei care au avut proprietăți în această zonă au fost expropriați, plătindu-li-se bani. Acest lucru a trezit și nemulțumiri.

Peste ani, într-un interviu acordat de cel care a coordonat șantierul din Dioști, Gheroghe Focșa, lui Zoltán Rostas, Focșa recunoștea greutățile realizării unui asemenea proiect, dar și pe cele puse de prefectul Pavel Florescu. Își amintea de un localnic, Iordan, care, nemulțumit că este expropriat, se plânsese prefectului. Mai mult, plănuise să-l asasineze pe Focșa. A fost reținut de la această faptă de către soția sa. Povestea acestui țăran este fascinantă. Provenea din rândul țăranilor săraci. Se căsătorise însă cu o fată dintr-o familie de moșneni. Familia fetei nu-l acceptase. Așa că Iordan s-a pus pe muncă și a reușit, în douăzeci de ani, să cumpere trei hectare de pământ. Proiectul „satului model” îi pune în pericol munca de o viață, deoarece se afla în partea de sat care a intrat în planurile de expropriere și construire a „satului model”. Așa că s-a gândit la o soluție radicală. În timpul războiului, familia Focșa s-a refugiat la Dioști, fiind găzduită tocmai de familia Iordan. Acesta i-a mărturisit lui Gheorghe Focșa suferința care îl măcinase și până unde ajunsese cu gândul, cu ani în urmă. Familia Iordan a fost una dintre cele 60 de familii puse în posesia unei case construite de echipele studențești.

Au existat și alte probleme. Printre sinistrați s-a numărat și fruntașul C.I. Pătru care era proprietarul a 300 de pogoane și a două case de locuit: una în fața bisericii din Dioști, distrusă de incendiu, și alta în Drăghiceni, unde, de altminteri, locuia. În schimbul locului, unde se aflase casa distrusă din Dioști și care intra în planurile de sistematizare, pe amplasamentul casei distruse Fundația voind să construiască piața satului, C.I. Pătru a cerut o despăgubire de

1.000.000 lei. Mai târziu, a revenit asupra deciziei, refuzând să cedeze terenul. Situația era prezentată de Gheorghe Focșa lui Dimitrie Gusti și dintr-un alt motiv: familia Pătru amenința cu reclamație la rege.

Terenul expropriat pentru construirea celor 60 de case avea o suprafață de 19,0189 ha pentru care s-au plătit 1.140.134 lei (adică 60.000 lei pe ha) locuitorilor expropriați¹⁵.

Gheorghe Focșa a mai întâmpinat și alte greutăți pe parcursul coordonării șantierului din Dioști. La uzina electrică, „*mecanicul pune paie pe motor ca să-l încălzească, să-l pornească*”. La un autocamion „*soferul a înlocuit un bulon de la motor cu o pană de lemn. Ce eforturi trebuiau făcute!*” (Gheorghe Focșa, fragment din interviul lui Zoltán Rostas, *Strada Latină*, nr. 8). Tocurile de uși și ferestre și gergevele au fost confecționate de către elevii Gimnaziului Industrial din Caracal. Conducerea a primit pentru cei 35 mc de lemn prelucrat suma de 69.455 lei pentru manoperă¹⁶.

Lucrările de pe șantierul din Dioști au durat până în anul 1939, când au fost întrerupte din cauza izbucnirii războiului.

Iată care erau rezultatele acestui experiment: un centru modern în care se înălțau șapte edificii publice, case construite de-a lungul drumului care leagă centrul satului de șoseaua Caracal-Craiova, case cu o puternică influență populară, cu trei, patru și șase camere, cu pivniță, curte, cu grădină de zarzavat, livadă, grădină cu flori. Între două curți era construită o fântână. Satul model a fost prevăzut cu o uzină electrică și canalizare. Mai târziu, a fost introdusă și lumina electrică. Casele au fost proiectate cu parchet pe jos.

Probabil că s-ar fi adăugat și alte investiții, dacă membrii Fundației Regale nu ar fi

15 Printre cei expropriați au fost: Dumitru Ionescu, Mihai Stancu, Ștefan Radu, Ion A. Văsuică, Elena Gh. Păunescu, Ilie D. Mihai.

16 P.J.R., 1938, ds. 38, f. 11.

fost concentrați și dacă, după 1945, istoria ne-ar fi oferit o altă variantă decât cea a regimului comunist.

În loc de concluzie...

„*Îți dau un exemplu pe care l-am constatat personal, de m-a îndurerat; eu am plâns atunci. Domnule, a ars în întregime satul Dioști din Romanați. Carol al II-lea, în generozitatea lui (bine, la ideea lui Gusti), a făcut un sat modern: aicea biserica, vizavi școala, dispensarul, aicea cutare, centrul satului care era ceva extraordinar. Pe urmă... Locuințele cu parchet pe jos, domnule! Ne-am dus la două luni după aia. Scosese parchetul că aluneca puiul de oaie! Aluneca mielul pe parchet, domnule! Închipuiește-ți! Deși, dragă, deși alături, domnule Rostas, aveau coteț, aveau grajd, cu lumină electrică, domnule, cu sistem de curățare a murdăriei și cu... și el ținea mielul pe parchet și a scos parchetul pentru că aluneca mielul și-și rupea piciorul. Nu se poate, domnule! Nu se poate! Vezi: a fost un gest forțat. Trebuia educație acolo!*”¹⁷

17 Constantin Marinescu (1914-2002), licențiat în Teologie și Litere, comandant de echipă la Fundația Culturală Regală, inspector la aceeași fundație. A obținut titlul de doctor în sociologie cu teza *Organizarea satului* sub conducerea Prof. Dimitrie Gusti. După desființarea Fundației, devine profesor la Liceul „Mihai Viteazul” din București. Interviul acordat lui Zoltán Rostas se găsește în vol. *Strada Latină*, nr. 8, Edit. Curtea Veche, București, 2009, p.166.

Omul asimptomatic

Nora RÂMNICEANU

Acum unsprezece ani, am decis, din motive pe care le credeam dureros de întemeiate, să nu mai fiu Sergiu Ordean, ci Oleg Kelemen și să plec cât mai departe de orașul copilăriei și adolescenței mele, Timișoara. M-am uitat pe hartă și prima localitate care mi-a sărit în ochi a fost Sibiul. „*Schimbi locul, schimbi norocul*”, îmi prorocise o damă cu fuste multe, într-una dintre bețiile mele post-factum, de căutare a eului pierdut. O răsplătisem regește, mormăind „*da, da, vezi să nu*”, dar ideea se înfipsea bine în singurul loc solid din creierașul meu croit pe autodistrugere. Mda, capitala transilvană era singura care ar fi putut să-mi ostoiască dorul de urbea gravată în toate cotloanele sufletului meu, așezând, în același timp, o distanță rezonabilă între mine și „ei”. Aveam să încep acolo un caiet nou al vieții mele, așa cum făcusem într-un an la școală, când inspectorii școlari, din motive doar de ei știute, ne tot vizitau. Și am început atunci atâtea caiete, până când s-a prins mama, m-a numit mâncător de păduri, a tăiat cu foarfeca filele scrise din fiecare caiet, și un an întreg nu mi-a mai cumpărat altele.

Greu va fi să uit foile scrise în ultimii doi ani, înainte de trădare!

Sibiul e frumos, dar Timișoara n-o să-mi iasă niciodată din suflet și într-o zi mă voi întoarce, nu se poate altfel. Mi-era bine în orașul de pe Cibin, dar nu eram fericit, eu trăisem fericirea și știam cum arată. În facultate am tras ca un nebun, m-am implicat în tot ce ținea de viața de student, de tânăr asistent mai apoi, mi-am amintit că aveam îndemânare la scris, m-am pus

serios pe treabă și chiar am publicat două volume de proză scurtă.

Trecutul, însă, nu-mi dădea pace. Un imens DE CE? mă urmărea nemilos. Eram ca o casă bântuită, îmi trebuia multă salvare pentru a scăpa de demonii trecutului care nu mă lăsau să trăiesc. Adunați într-o hoardă amenințătoare, ei îmi alungau prea adesea somnul cu degetele lor acuzatoare cu care voiau să mă ținutiască de perete. „*Tu, tu te faci vinovat de trufie, iar aceasta este un păcat capital. Te crezi perfect, superior tuturor și îi disprețuiești pe ceilalți!*” Ce eroare! Eu eram victima, eu fusesem linșat mișelește și trebuie să aflu de ce. Singurul lucru pe care mi-l reproșez este că nu m-am bătut contra lașității și oportunismului.

Și iată-mă, cu borseta cu acte pe umăr, cu termosul de cafea într-o mână iar în cealaltă două croissante reci cumpărate aseară, îndreptându-mă spre mașină. La 10:30, Dacia mea trebuie să mă debarce în bună stare în zona Parcului Copiilor.

E o dimineață frumoasă de toamnă timpurie, iar la casetofonul meu, Scorpions cântă dumnezeiește. Din piesa lor, *Wind of Change*, ne-am făcut, la sfârșitul liceului, imnul clasei, conform modei acelor ani. Era hitul nostru absolut, proful de muzică ne ajutase să-l cântăm pe două voci. Versurile inspirate, făcute de poeta clasei, Anita, aveau să stearcă multe lacrimi.

Repetam în garsoniera fraților Codreanu, spre disperarea vecinilor, dar într-o zi, cu Vaska pe post de capel-maistru și flancați de chitariștii noștri „Prince” și „Hunk”, ne-am adunat la ultimul etaj al liceului și am început spectacolul de adio. Cântam imnul despre vântul schimbării,

înșirându-ne pe tot etajul, iar la final, tot pe muzică predam ștafeta: „*Voi elevi care rămâneți / Pilda noastră s-o urmați...*”. Și tot așa, la fiecare etaj, pe scări, până la parter. Se înțelege că nimeni nu a mai făcut ore, toți au ieșit pe holuri aplaudându-ne. Am cântat, am plâns și ne-am îmbrățișat, promițându-ne că nu vom uita nimic din tot ce-am trăit aici, că ne vom căuta.... Și chiar credeam asta.

O scurtă pauză, după care îmi bubuie în boxe celebra melodie *Back in Black* a australienilor de la AC/DC, care sună ca un ritual satanic, menit să-ți reactiveze demonii adormiți și să te pregătească de confruntare. Cânt și eu cu ei, mă agită cât îmi permite postura mea de șofer la volan, bătând darabana cu mâna dreaptă, când pe bord, când pe picior. „*Da, m-am întors / Ei bine, m-am întors*”, lansez eu în eter. Mintea mea începe să se populeze cu flash-uri din trecut și, pe măsură ce mașinuța mea înghite kilometru după kilometru, inima începe să-mi bubuie inegal, în timp ce spre furca pieptului urcă un fel de gângăanii foșgăitoare.

Ca la un semnal, nori negri amenințători încep să se adune pe cerul Timișoarei, deasupra blocurilor turn pe care le zărisem cu puțin timp în urmă. Un vârtej puternic, venit de niciunde ridică țărână, bulgări mici de pământ, frunze uscate și crenguțe rupte. Dintr-odată, trâmba furioasă schimbă direcția și se năpustește spre drum. Mă concentrez și, reducând cât se poate viteza, evit, la mustață, un microbuz care venea din sens opus. *Uf, gata, am scăpat!* Ei bine, nu! Stropi mari de ploaie se năpustesc, scrâșnind, spre plafonul și parbrizul Daciei și, în mai puțin de două minute, ștergătoarele devin neputincioase. Încetinesc, trag cât mai pe dreapta și opresc. După nici zece minute, ploaia se oprește la fel de brusc cum începuse, apa care pusese stăpânire pe drum se retrage spre margini, soarele este din nou la post, iar mașinile

își reiau periplul spre destinațiile prestabilite. Niciun nor nu mai amenință cerul... Intru, în sfârșit, în oraș și îmi dau seama că încerc un sentiment ciudat, de parcă aș merge la o întâlnire cu persoana iubită. Nu știu cum, dar iată-mă în zona Facultății de Medicină. Găsesc cu greu un loc de parcare, opresc, încui mașina și mă îndrept spre parcul copilăriei mele, Parcul Copiilor.

Veneam destul de des aici, fie cu ambii părinți, fie doar cu tata, Săcălazul nostru fiind la numai unsprezece kilometri de Timișoara.

După ce cumpăr biletul de intrare, mă uit spre stânga și văd că trenulețul se golește de călători, în timp ce coada următoarei șarje de plimbăreți e deja formată. Aș face și eu un tur, dar, controlorul nu mi-ar da voie, cred, așa că o apuc pe alea centrală care duce la cealaltă ieșire spre podul Michelangelo.

Privesc spre Termal și, ca într-o hologramă, îmi apare un grup care discută cu însuflețire ceva. Sunt acolo eu, Vaska, Anita, Sorin, matematicianul, Carmen, pianista, Vali Rebegea și încă doi, constituiți într-un fel de tribunal ad-hoc, în boxa acuzării fiind Nora lui Ibsen, Raskolnikov, din *Crimă și Pedepsă*, Gelu Ruscanu, din *Jocul Ielelor*, Meșterul Manole din balada lui Alecsandri, Manole Crudu din *Moar-tea unui artist* și chiar Emma Bovary din *binecunoscutul roman al lui Flaubert*. Anita, care citea cel mai mult dintre noi toți, ne sugerează, să citim și *Omul invizibil*, *Faust*, *Ultimul om bun*, *Codul lui Da Vinci* și *Omul fără însușiri*, pentru a avea o imagine cât mai aproape de realitate a complexității umane. Eram un grup de cititori împătimiți, maniaci în a diseca totul și a încerca să înțelegem toate resorturile ființei omenești, cu calități, cu defecte și cu posibilele lor explicații. Apăreau, inevitabil, avocații acuzării, dar și cei ai apărării, iar procesul se desfășura aici, pe cea de-a

treia bancă de la scări, chiar în buza râului Bega. Era o nebunie, dar una frumoasă.

Odată, Carmen ne-a provocat: *Spuneți repede cu ce personaj, din cărțile despre care am vorbit vă identificați!* - *Cu nimeni!*, am sărit noi ca arși. Anita: *Atunci, spuneți cine v-a reținut atenția și de ce!* Eu: *Emma Bovary este o victimă a timpului în care trăiește, timp care nu permite afirmarea femeii și, atunci, singura ei salvare este iubirea.* Vaska: *Arta și știința cer sacrificii, artistul și savantul se îndepărtează de societatea care nu-i înțelege și care-i consideră niște paria, nu mai găsesc drumul înapoi și sunt profund nefericiți.* Vali: *Pe mine m-a impresionat Griffin, omul invizibil. El alege să fie cobaiul propriilor cercetări și, neînțeles, se înstrăinează, își pierde reperele, pentru ca în final să-și piardă viața.* Sorin: *Coborând printre muritorii care suntem, eu cred că omul este, în primul rând, un produs al familiei, al strămoșilor săi, el are niște date înscrise în codul lui genetic, acestora adăugându-li-se mentalitățile, cunoștințele, obiceiurile, modul de viață transmise cu intenție sau nu, tot în familie, mai ales în primii ani ai copilăriei. Toate acestea vor pune pe întreaga lui existență o amprentă greu de schimbat mai apoi.* Anita: *Să nu fim fataliști! Noi toți avem în noi și binele și răul, și îngerul și demonul. Acceptăm că avem rațiune și suflet, minte și inimă, ele coexistă, impunându-se pe rând, dar putem influența alternanța lor. O personalitate a acestei țări, Marie-Rose M., spunea într-un interviu că valorile care salvează viața unui om sunt demnitatea, compasiunea, respectul de sine, puterea de a-ți asuma greșelile și capacitatea de a învăța din ele. Ei bine, cred că acesta este omul adevărat, omul asumat, autentic.*

De acord!, adaug eu, dar haideți s-o pornim spre Plăcintărie, că sucomb aici de foame.

— *Ăsta e Vronski al nostru, ce să-i faci? Nu-l dor dinții, la el burdihanul e înainte de*

toate!” concluzionează Vaska. Am râs până la coadă la plăcinte, iar de atunci, aceasta a devenit porecla mea. Mincinoasă, foarte!

Aici am trăit cea mai senină perioadă din viața mea. Nimeni nu venea în parc cu vreo muzică, adierea vântului în plopii tremurători, curgerea molcomă a râului, vocile cristaline ale copiilor și fâșâitul mașinilor pe Michelangelo era tot ce voiam să auzim.

Clipesc, îmi scutur ușor umerii, mai fac vreo douăzeci de pași și traversez podul aiurea, în scrâșnet de roți și înjurături aruncate printre dinți de șoferii mașinilor. O iau spre Cinema Modern, fără a adăsta prea mult în Parcul Rozelor, pentru că îmi zgârie retina contorsionismul dirijat al trandafirilor. În fine, ajung în scuarul cuprins între Catedrală și Operă și, fără să privesc în stânga, de teamă ca nu cumva mintea mea să-i proiecteze acolo pe copiii uciși în optzeci și nouă, traversez în dreptul Cofetăriei Violeta, îndreptându-mă spre Librăria Mihai Eminescu. Abia așteptam să văd vitrina cea mare cotropită de cartea momentului, iar în interior standul celorlalte noutăți editoriale.

Fac un pas spre ușă și, în colțul dinspre strada Măceșilor, îmi atrage atenția silueta unui cerșetor înalt, adus de spate, îmbrăcat într-un parpalac ca al lui Colombo, în picioare cu niște bascheți murdare și fără șireturi. Părul încărunțit pare nespălat, în timp ce fața lui înseamnă o barbă crescută aiurea și ochelari cu lentile mari, fumurii. Mă apropiu, mânat de nu știu ce imbold, observ că și el mă privește insistent și mă aud vorbind.

— Domnule, revin aici după unsprezece ani de absență; ești primul om pe care-l întâlnesc. Te-ar deranja dacă am mânăca ceva împreună și am bea o cafea?

— Nicidecum. Numai dacă dumneata nu te temi să te vadă vreun cunoscut în compania mea.

— *Je m'en fiche*, cum zice francezul. Cât despre eventualii mei cunoscuți, cred că sunt la coadă la Florărie, sau vițelul de sacrificat pentru întoarcerea fugarului risipitor nu a fost suficient de gras.

— Sunteți glumeț. Și eu eram, dar mi-a mai trecut, cu timpul.

— Simțul umorului și munca m-au salvat, altfel aș fi fost cantonat pe termen nelimitat la veseli, la Gătaia, dar, dacă ai acceptat să-mi dai din timpul tău azi, eu zic să ne cunoaștem. Poate greșim și pe-trecem ceva timp plăcut și util împreună, imaginându-ne că suntem prieteni.

— De acord, spune zâmbind bărbosul. Mă cheamă Paul.

— Mie mi se spune Oleg, dar numele meu adevărat este Sergiu.

Nici nu termin bine cuvântul, că pe individ îl apucă o tuse puternică, fața i se înroșește, iar ochii i se umplu de lacrimi. Scoate repede o batistă din buzunarul din interior al parpalacului și-și șterge ochii.

— Iartă-mă! Tutunul! Incerc să mă las... În legătură cu propunerea ta, îmi pare rău că nu putem merge peste drum, la Plăcintăria de lângă fostul Lactobar. De fapt, ambele au dispărut. Aveau cele mai bune plăcinte. Ai încredere, însă, și urmează-mă până la capătul străzii Măceșilor, actuala Nicolae Paulescu. E acolo un restaurant cu grădină care o să-ți placă.

— Cunosc totul pe aici. La plăcinte veneam destul de des cu prietenii mei, frații Codreanu, în drumul nostru de la Colegiul Bănățean, spre Piața Șapte Sute unde stăteam, eu în gazdă, iar ei într-o garsonieră închiriată. Frate, aici am petrecut cea mai frumoasă, mai senină, mai plină de visuri perioadă din viață. Ei veniseră în semestrul doi din clasa a unsprezecea, ca să aibă șanse mai mari la Bac și la admiterea la facultate. Părinții lor lucraseră câțiva ani la consulate și ambasade ale României de prin toată lumea. Anita era colega mea de

bancă, iar Vaska stătea în spatele nostru. Din momentul în care ne-am cunoscut, am devenit nedespărțiți, funcționam bine doar împreună. „*Voi puteți respira și separat?*!” ne mai ironiza câte unul. Știi ce am făcut odată? Ne cam îngâlvisem de plăcinte, iar mama întârziase cu șarja obișnuită de prăjituri. Ce să facem? Ne-am întors buzunarele pe dos și am pus în fesul lui Vaska toți bănușii pe care-i aveam. *Avem de două profiteroluri, ura!* Am mers la Violeta și am cerut două profiteroluri și trei lingurițe. Am împărțit totul frățeste și am fost fericiți.

Interesant este că împreună aveam spor la învățat. Învățam, citeam mult, despicam firul în paișpe, acasă, la școală, în parc, și totul era minunat. Mergeam și la mine la țară, iar părinții mei îi adoptaseră și-i tratau ca pe mine. Până într-o zi, când totul s-a năruit. Iremediabil!

— Să înțeleg că aceasta este ruptura care durează de unsprezece ani.

— Da. O să-ți povestesc, am nevoie de asta, vreau să mă vindec, am suferit prea mult. Nu am spus nimănui toată istoria și azi e prima dată când mă întreb dacă plecarea mea, chiar a doua zi după acea execuție, a fost oportună sau nu. Știi, mă bucur că te-am întâlnit.

— Și eu! Am o propunere. Cred că ai nevoie să vezi lucrurile și dintr-o altă perspectivă. Iată ce zic! Pe măsura ce-mi vei istorisi evenimentele, eu voi încerca să mă poziționez de cealaltă parte, ca un fel de avocat al apărării, dar te rog să mă tragi de mânecă dacă o iau pe miriște. Te-ar deranja?

— Nicidecum, apreciez propunerea și sunt convins că va da roade.

— Am ajuns, zice Paul. Atenție, e o stradă foarte circulată.

Intrăm, Paul îmi face semn să stau pe loc un moment, apoi dispare undeva, unde cred că e bucătăria. Revine imediat și

mă duce la o masă mai retrasă. Peste douăzeci de minute, timp în care admirasem cu nesaț grădina, o ospătăriță zâmbitoare ne aduce la masă un platou cu gustări, escalop cu ciuperci, piure de castane, o sticlă de Busuioacă de Bohotin, apă, pâine și cafea.

— Venirea Codrenilor a produs o mică revoluție la 12B, încep eu. Am realizat, datorită lor, sau pentru că era timpul, că trebuie să ne gândim serios la viitor. La ei lucrurile erau clare, Anita va face filologia, era as la româna și limbi străine, în timp ce Vaska o lua spre Stiințe Economice. Făcuse deja un curs de gastronomie afară și visa să aibă, într-o zi, propriul restaurant. Eu cochetasem cu ideea că voi face Aerspățiale, să zbor cu avionul, visul oricărui băiat de la țară, cred, și visul nepoțelului meu Eduț, care zicea mereu „*Giogio, opticteru, opticteru!*” I-am dezamăgit, pe el și pe tata, cârmind-o brusc spre filologie. A fost Bac-ul, apoi a urmat admiterea. Am intrat eu primul, Anita a doua! Până aici, toate bune.

După admitere, am fost toți trei la mare, iar eu am observat că Anita era un boboc de fată, frumoasă, delicată și arăta trăsnet în costumul de baie. Niște găligani tot veneau pe lângă noi, dar Anita nu-i băga în seamă. În octombrie, conform unei tradiții, urma să preiau anumite responsabilități, șef de grupă, jurnal de prezență, secretar UASCR. Eram în 1988. Le-am refuzat pe toate și Anita, a doua pe listă, le-a preluat. Nicio schimbare, tripleta noastră mergea ca unsă.

Dupa prima sesiune vine și prima ședință de analiză. În sală, noi toți în păr și trei profi. Anita prezintă materialele. Bomba bombelor, primul luat în sfârcul biciului, eu! Că fug de greu, că sunt superficial, eu ținând-o langa că vreau să mă duc prof la țară, să mă-nsor cu fata primarului și să trăiesc cu nevasta șefului de post. Glumele mele spuse în pauze! Parcă m-a lovit tre-

nul. Nu auzisem ceva mai idiot niciodată, darămite made Anita. Ei, le-am zis și eu că ăla era un simulacru de analiză, pe o dare de seama proastă, aceeași pe care o tot azeam cu greață de la pionieri încoace. Uluită de reacția mea, șefa plusează și propune scoaterea mea din UASCR și, ține-te bine, exmatricularea, pe care o și supune la vot, rugându-i pe profi s-o înainteze aprobării rectorului. Prietene, ni-meni nu m-a apărât, ni-meni nu a votat împotriva aberațiilor Anitei. Am fost făcut bucăți, bucățele și aruncat la câini. Ce-am făcut? Am ieșit imediat din sală, trântind ușa. A doua zi chiar, am și plecat acasă la ai mei și le-am povestit totul. Săracii, parcă îi bătuse unu cu leuca o săptămână. Tot o săptămână am rătăcit și eu, am apelat la fratele Bac-hus, crezând că astfel o să doară mai puțin, după care m-am adunat, m-am pus pe învățat și în vara aceleiași an am intrat tot primul la Litere, la Sibiu. Am terminat cu zece pe linie, ca să arăt că sunt al dracului și în prezent sunt asistent universitar doctorand, urmează să-mi susțin teza peste două luni.

E rândul tău! Hai, pune un pahar de vin, mai cere două cafele și fă-mă praf!

— Impresionantă poveste! Crâncenă, inexplicabilă și nemeritată, sancțiunea. Totuși, dacă fata aia, Anita, nu avea spume la gură, nu se tăvălea pe jos și nu țipa isteric, e de presupus că nu se țăcănise. Avea, sigur, niște motive pentru ce făcuse. Nu ai fost curios să le afli? Eu aș fi fost.

Cum până atunci o tot ținuserăți așa, de la nașa până la fina, de ce, în noaptea aia nu te-ai dus tu la ei, să vorbiți ca oamenii, cu toate cărțile pe masă?

Părerea mea: pentru că ți-a plăcut postura de victimă – eu n-am greșit cu nimic, eu sunt omul perfect, fără pată, bla, bla, bla....

Omule, aici nu mai era literatură, era viață. Dură, așa cum este ea de cele mai

multe ori. În orice caz, nasol ce ți-au făcut! Dar tu aveai niște prieteni pe care doar cu câteva luni în urmă nu te înduraseși să-i lași și să pleci într-un alt oraș să te faci aviator. Corect? Cum să pleci fără să-i privești în ochi?

— Spune mai departe!

— Despre familiile voastre ce poți să-mi spui?

— Părinții mei sunt oameni simpli, foști muncitori la Guban. Pentru ei, ca și pentru mine, ce e în gușă e și după ușă, înțelegi? Nu ne ascundem trăirile. Tata, pâinea lui Dumnezeu, mama mai iute de gură, mă mai certa olteanca, dar amândoi îmi arătau că mă iubesc.

— Dar Codrenii?

— Frații erau diferiți. El haios, pus pe glume, gurmand, un pic pufos, asculta muzica generației noastre, metale grele, cum se spunea, ea citită, cultivată, manierată, dar cam rezervată în relațiile cu colegii. Avea mereu o rețineră, un gând care parcă tot umbla pe nu știu unde și mai aducea câte un nor pe care i-l așeza pe frunte. Pe mama lor am văzut-o o dată sau de două ori. Era o tipă scortoasă, sau mai degraba tristă și foarte protocolară. Diplomați de carieră, nu?! Trăia în lumea ei, la Lugoj. Îmi dau seama unde bați, influența familiei, a mediului..., noi trei am discutat de multe ori asemenea lucruri. Despre mine sugerezi că aș fi fost superficial, egoist, orgolios? Că până atunci disimulasem? Nu este adevărat! Ei nu-mi spusese niciodată nimic în acest sens și, crede-mă, erau oamenii care spuneau lucrurilor pe nume, nu-mi reproșaseră niciodată nimic.

Totuși, unsprezece ani! Eu îi iubeam, fir-ar să fie, și sufeream ca un câine!

— Te-ai gândit că și ei te iubeau? Că și ei sufereau? Să-ți spun eu! Anita nu a fost chiar așa cum ai cunoscut-o tu. Era cam ruptă de realitate, e drept, dar veselă, jucăușă și creativă. Ii plăcea să improvizeze la

pian, spre disperarea tatălui nostru: „*Mozart e unic, nu poți să-l reinventezi tu ca pe o rețetă de fursecuri.*”, iar mama: „*Ascultă-l pe părintele tău, copilă!*” Auzi, copilă! Eu eram *fiule*, în timp ce alți copii erau pentru ai lor *pușor*, *gândăcel*, *inimioară*, *suflețel*...

Mesele erau la ore fixe, veneai mai târziu, salut și adio mâncare, îți înghițeau lacrimile și mergeai la culcare cu mașele ghiorăind. Pentru noi, viața a început când am venit la Timișoara. Pe acolo pe unde am fost, nu prea reușeam să comunicăm cu copiii localnicilor, deși încercasem. Altă cultură și altă mentalitate! În unele țări, să fii alb era un păcat de neiertat. Tu, colegii, profii și părinții tăi ne-ați arătat altă lume, iubitoare, primitoare, caldă, comunicativă. Până atunci doar citisem despre ea.

Eu sunt mai aproape de rădăcinile materne, mai tare-n boacă, Anita mai aproape de descendenții paterni, de viță boierească, de-aia mai greu de îmblânzit. Ea a luptat, sărăcuța, dar cum voiai să ieși din rând, harșt, ți se mai tăia un pic din aripi.

Tata nu mai trăiește, de aceea ne-am întors noi, de fapt, în țară, iar la succesiune ne-am trezit că mai avem doi frați, niște negri cu trăsături frumoase, poate semănau cu mama lor. Mai înțelegi ceva? Cum dracu să nu-ți pierzi mințile? Am aflat ulterior că mama vruse să divorțeze, dar tata nu a fost de acord, spunând că divorțul este un păcat. Lui însă îi era permis orice, el era deasupra muritorilor de rând. Anita nu accepta să discute cu mine despre exmatricularea ta, dar, crede-mă, nu era bipolară. După capul meu, ce s-a petrecut acolo a fost un test de rezistență pentru tine și, în egală măsură, o provocare pentru colegii voștri. Nu te-a avertizat, a considerat că n-ar fi fost corect. A mizat totul pe o carte. Scopul ei era să-i determine pe colegi să renunțe la formalism și compromisuri de dragul motivării unor absențe și a cinciului salvator. A crezut că, atacându-te pe

tine, ei se vor revolta, vor reacționa și se vor schimba. Am citit undeva, sau poate mama ne-a povestit, că mai demult, în timpul unei reprezentatii teatrale, actorii au început să arunce cu hălci de carne în spectatori, pentru a-i forța să se trezească din amorțeală, din inerție, și să ia atitudine față de ce li se întâmpla. Cred că la ceva similar se gândise sora mea.

Acea dare de seama grețoasă, cum ai numit-o tu, fusese făcută după un model „de succes”, Anita doar îngroșase niște tușe, gândite să-i zgâlțâie bine pe cei prezenți. Rezultatul îl știm amândoi prea bine. Oportuniștii au câștigat, tu și Anita ați pierdut, dar asta s-a întâmplat și pentru că voi doi nu ați fost suficient de puternici. Oricum, nu murise nimeni, se amânase, doar, momentul unei atât de necesare reconsiderări a condiției de viitori educatori și făuritori de caractere, condiție incompatibilă, după Anita, dar și după mine, cu

poziția de ghiocel, îndrăgită de majoritatea colegilor. Numai că tu te-ai simțit ofensat, ți-ai luat jucăriile, ți-ai schimbat numele și ai dat bir cu fugiții, alimentând temerile ei cele mai rele.

Au venit evenimentele din decembrie, Timișoara noastră era toată o rană. Anita nu a crezut o clipă că nu vei fi acolo. „*Va veni, știu sigur!*” Nu ai venit! În șaptesprezece decembrie..., un glonț rătăcit..., povestea acelor zile! Să continui?

Plângi. Eu nu mai am lacrimi. Ți-am rezervat cameră la Hotel Timișoara. Dacă vrei să-ți smulgi perfuziile, te aștept mâine la nouă, aici. Începem cu un drum la Lugoj.

Proză

Chiar ai dat-o-n bară, omule!

Dumitru BALABAN

Ceasuri întregi umpluse paharele și-l băuse pe-al său, grăbit, fără să mai aștepte pe ceilalți, privind apoi, cu ochi tulburi, paharul său totdeauna gol.

Acum, singur la masă, încerca să convingă ospătarul de necesitatea fixării acesteia, deoarece fiind în pantă, fuge în toate părțile, niciodată în spate și repeta, numai în spate nu, considerând că e un argument irefutabil al existenței unei denivelări accentuate, tocmai ceea ce respingea el cu înfocare – totuși, spunând acestea, avea picioarele bine proptite într-ale mesei, ca nu cumva, cine știe cum, chiar atunci să-i vină să urce și să-i prejudicieze imaginea, putând fi considerat mincinos, ori, mai rău de atât, beat.

Încet-încet a înțeles și ospătarul situația, mai ales că nu avea chef să se mute la altă masă, iar de asta, obosise să tot tragă, să tot țină, și a plecat cu promisiunea fermă că problema se va rezolva.

A sărbătorit reușita cu un pahar cu vin dat peste cap și s-a ridicat să meargă la toaletă, dar nu înainte de a așeza cu grijă în frapieră o sticlă cu vin de un deget, aflată mult în margine, lucru pentru care se felicită, la ieșire, când văzu masa luând viteză. A oprit-o și cu ajutorul mesei vecine, care-i tăiasse calea cu o fracțiune de secundă înaintea sa.

După ce a tras-o la loc și a băut vinul rămas într-un pahar, cu ochii închiși, dând impresia că moțâia, când dracu am dat-o-n bară, s-a întrebat.

Porni de-a-ndăratelea-n trecut și merge până auzi larmă, strigăte de copii ieșind în grabă din clase, să alerge pe coridoare, tropăitul numeroaselor picioare pe scări și din cine știe ce cotlon al minții scoase un ghemotoc cu părul creț. Cum deschise ochii, un fior l-a săgetat prin șira spinării, căci ghemotocul în pantaloni scurți, cu cămașa atârându-i în afară și cu fața schimonosită să nu plângă, se îndrepta către el.

Nu, nu ești tu, îi zise când se apropie suficient, tu ai fost smuls cu brutalitate din copilărie și s-a dus acea profundă, întinsă și aproape nemișcată încetineală a timpului, s-au dus zilele senine, ce se rostogoleau una după alta, netede, rotunde, aproape fără cusur și mult prea devreme, pentru tine, au început să galopeze lunile, anii. Nu ești tu, copilul meu, strigă, ridicând brațele să-l îmbrățișeze, dar era deja la ușă, de unde, pe jumătate întors, cu lacrimi în ochi, îl mai privi o dată cu muștrare, înainte de a dispărea. În timp ce se convingea că absolut nimeni nu dăduse atenție puștiului – s-ar fi trădat printr-un gest, printr-o privire – lăsă brațele cu încetinitorul jos.

Binedispus, goli ce mai era prin câteva pahare și se hotărâ să plece într-alt loc.

Era ridicat să plece, când a văzut o fisură ce avansa cu repeziciune printre mese în linie dreaptă și tăia plăcile de gresie cu precizia unui laser. În dreptul mesei sale s-a oprit, de parc-ar fi ajuns într-o intersecție și nu știa drumul, apoi descriind un arc de cerc a ocolit-o, – vrea să mă protejeze, ori să mă împiedice să plec, gândea el – a revenit pe vechea direcție și, accelerând, a ajuns cât ai clipi la peretele opus.

Nu era mai lată de un deget și din ea se ridica o ceață densă, lăptoasă, ce bolborosea pe alocuri și da să se reverse, moment în care deschizătura se lărgea cât era nevoie.

Acolo jos, fierbe ceva, gândea el când lumina a căpătat o nuanță ireală de porto-

caliu și negru. Prin fațada de sticlă a văzut soarele înnegrindu-se și pâlپând deasupra unui bloc turn. Soarele pâlپăia. Lumina a devenit tot mai sumbră de parcă s-ar fi apropiat noaptea și n-ar fi fost puțin trecut de amiază. Țipenie de om nu se mai vedea afară.

După ce s-a aprins iluminatul stradal a văzut trecând în pași de dans, o femeie în alb, ce ținea în mâna dreaptă un cuțit curbat, iar cu stânga ținea strâns la piept un craniu, din care picura ceva roșu. Sânge, trebuie să fie sânge, gândea el și cu un efort considerabil, a sărit peste ceea ce, cu puțin timp înainte, fusese o fisură lată de un deget, să meargă lângă fațadă, să vadă mai bine.

Deși chircit, cu fruntea lipită de geam, găsisese poziția ideală, nu mai zări femeia. În schimb a văzut un inorog, venind la pas, numai spume, de parcă atunci ar fi ieșit din apă. Chiar în dreptul său, s-a ridicat pe picioarele din spate, și-a rotit de câteva ori ochii înspăimântați, a făcut o piruetă și, după câteva clipe, galopa pe trotuarul celălalt.

Un inorog, Doamne, trebuie să mă las de băutură și-a zis, frecându-se la ochi, dar s-a mai liniștit când, după gesturi, și-a dat seama că la o masă se discuta despre cornul inorogului. Nu putea rata ocazia de a vedea de aproape un animal considerat mitologic, poate era chiar blând, dar cum borseta cu actele era la masă, se retrase cât putu, își luă elan și, cu genunchii strânși la gură și inima strânsă în piept de frică, sări. După ce și-a regăsit cu greu echilibrul, actele și mărunțișul rămas le-a repartizat prin buzunare, și a renunțat la borsetă, să-i fie mai ușor.

La gândul unei noi sărituri, inima parcă i se urca în gât, așa se explică ușurarea avută când, întorcându-se să sară, a văzut că nu mai era posibil – de la masa lui până la trotuarul de dincolo de temelia spartă pe alocuri a ceea ce fusese puțin mai devreme

un restaurant, nu mai era decât un loc pe care plutea negura în valuri.

Nu-l mai interesau inorogii, – vor mai trece, de-abia au început să apară – dar tot trebuia să iasă într-un fel.

Devenise agitat și se plimba de colo-colo, căutând un loc potrivit pe unde să intre în valurile de ceață. Crezuse că l-a găsit, nu mai avea decât să-și înfrângă teama, lucru ce pare să se fi întâmplat din moment ce ridicase piciorul când un geamăt neînterupt, domolindu-se uneori, chiar stingându-se și izbucnind apoi cu mai multă putere, asemenea unui tunet ceresc, a izbucnit din el, din afară sau din negura prin care, acum, ici și colo, scânteiau luminițe.

Poate, n-ar fi renunțat la ideea scufundării pentru a trece dincolo, dacă din adânc, n-ar fi început să iasă fascicule de lumină. Aidoma unor scări rulante, aduceau la suprafață umbre, le proiectau pe o punte legănată de valuri, unde deveneau trupuri, iar unele trupuri după mai multe încercări nereușite, luau forma de om.

Printre figuri bizare de bărbați și femei, erau și câteva ce-i erau familiare.

În primul rând, chipul unei femei, cu fruntea înaltă, cu ochi mari, romantici, ce-l privea sau cerceta, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze că el e acela. Și se întoarse brusc cu spatele, într-un act de teamă inutilă, pentru că nu simți în ochii ei, suspiciune, nici neîncredere, și nici măcar mirare.

O dată trecute secunde de frică instinctivă, se întoarse din nou și o văzu arătându-l cu degetul de parcă ar fi acuzat, fără să spună însă nimic. Avea numai o jumătate de surâs îndurerat și imediat dispăru și acesta dinapoia unui voal negru și rămaseră numai umerii, ridicându-se și coborând cu regularitate.

Altă figură familiară era a unui tânăr blond cu părul dat pe spate, un dandy la o primă vedere ce măsura din ochi, vizibil încordat, distanța până la masă, cu inten-

ția clară de a sări. Se poate să fi știut că pluta avea clipele numărate, altfel poate nu s-ar fi angajat într-un salt fără sorți de izbândă – era la jumătatea distanței când a fost înghițit de valuri și pluta a dispărut.

El era deja așezat pe vine, la margine, de parcă pentru asta s-ar fi aflat acolo, să-i întindă mâna și să-l scoată din negură pe tânărul blond a cărui figură, extrem de familiară uneori, nu știa de unde să o ia – umblase pe cele mai ascunse coridoare ale conștiinței sale, deschisese și închisese uși, sertare, nimic.

A apărut mai întâi o mână, apoi cealaltă și după ce s-a profilat creștetul blond, au început să înainteze.

Când i-a prins mâna dreaptă și i-a văzut buricele degetelor pătate cu cerneală, gata, îl știu, și-a zis, e poetul, doar că și-a vopsit părul; ar trebui să aibă și carnețelul cu poezii pe undeva, este poetul devenit celebru în liceu, unde compunea scrisorile de dragoste ale colegilor din an, în schimbul a una-două beri, în funcție de cât de lacrimogene se doreau a fi.

Și, după ce-l invită la masă, iar el cu o sficiune pe care nu i-o știa, se așezase pe marginea scaunului mai depărtat și începu să bea ușor, cu reținere, dintr-o sticlă cu Coca-Cola, pe care cine știe de unde o scosese, aproape că nu mai avea niciun fel de dubii – la fel bea cola pe terasa cofetăriei cu coniacul undeva la îndemână, cu ochii după fetele de liceu, trăgea din țigară, cu ochii mijiți, cu sprâncenele ridicate, să pară cât mai blazat.

Chiar de nu-i văzuse carnețelul cu poezii, nici sticluța cu coniac, deși tot scormonise cu privirea, se convinsese definitiv, mai ales după ce și-l închipui o clipă cu părul său natural. Și-și mai aduse aminte de orgiile cu alcool și de tiradele sfârșitoase, despre libertate, dreptate ș.a., la capătul cărora, epuizați cu toții, ajungeau la concluzia că așa nu se mai poate, ceva trebuie schimbat, dar cum nu știa ce și nici cum,

amânau discuția până data viitoare, ce se dovedea, deseori, a fi, în ziua următoare.

Erau momente când îl privea cu o ură nedisimulată, altele, mai puține, cu un amestec de duioșie și milă. Ar fi vrut să-i explice că fiecare acțiune deschide zeci de mii de posibilități ulterioare, iar acestea, la rândul lor, curg către propriile destine, dar în loc de asta se ridică brusc și îi zise, tu ai ales, tu ai ales, nenorocitul, cu mult timp în urmă.

Adolescentul făcu ochii mari, nevenindu-i să creadă ce auzise și se ridică să plece.

El, atunci, cu glas rugător, agățându-i-se de braț, nu pleca, îi zise, poți să rămâi în visele mele, numai când sunt treaz nu vreau să mă chinui.

Tânărul îl privi cu compasiune fâstăcită, apoi cu repulsie și zâmbind îl respinse cu brutalitate, moment în care el își trase brațul drept în spate și cu toată puterea pe care doar o viață irosită și-o poate da, lovi mijlocul zâmbetului disprețuitor.

Obosit și-a lăsat capul pe masă în în-doitura brațului drept și a ațipit.

Visa că de pe puntea unei corăbii căzuse într-o apă neagră ca smoala și mai multe persoane țineau mâinile întinse să-l ajute să iasă, dar el râzând de spaima lor, se apropia înot, bătea apa în loc cu mâinile și picioarele, continuând să râdă, fapt ce i-a făcut, rând pe rând, să plece; numai o femeie cu fruntea înaltă, cu ochii mari, romantici se încăpățâna să rămână și, tocmai când intenționa să-i întindă mâna să urce, l-au trezit voci care răcneau, sunete de sticlă spartă, cioburi împrăștiindu-se, bocanci clămpănind.

Până să ridice capul să vadă ce se întâmplă a mai auzit o bufnitură, un icnet, apoi ceva l-a lovit cu violență peste glezne și o durere ascuțită ca un fier roșu i-a fulgerat tot corpul și a căzut cu scaun cu tot între masă și zid.

S-a ridicat centimetru cu centimetru, sprijinindu-se de perete, alunecând, reve-

nind și când a reușit să se țină pe picioare a văzut dincolo de masă un jandarm ce-și lega meditativ bastonul. Altul din stânga sa îl întoarse cu fața la zid, îi răsuci mâinile la spate și, după ce simți rece la încheieturi și auzi un clinchet metalic, sunt arestat, își zise, și se întoarse revoltat să ceară explicații, dar un ghiont plasat între coaste i-a tăiat respirația și a căzut în genunchi.

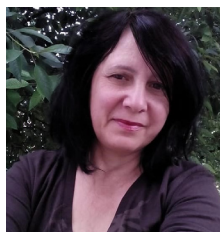
L-au ridicat fiecare de câte o parte. Îl târau, îl zoreau, îl împingeau către ieșire printre mesele generos garnisite cu antreuri asortate cu sticle de diverse forme și peste care pluteau zecile de conversații ale mesenilor, îmbrăcați în haine festive.

Aproape de ieșire, fixă privirea barmanului de parcă ar fi putut afla de acolo ce se întâmplă, dar chiar atunci, acesta descoperi o pată pe tejghea și începu s-o curețe sânguincios.

Pe trotuar, mulțimea ieșită la plimbare formase un culoar pentru doi brancardieri cu o targă din care se zărea o mască de oxigen. Cei doi urcară cu targă cu tot într-o ambulanță ce porni în trombă.

El, în culoarul ce se îngustase după plecarea ambulanței, flancat de cei doi jandarmi, ridică ochii, către cerul fraged de martie, un martie a cărui blândă căldură pulsa nevăzută în uriașii faguri de beton, forfotind de oameni.

Lumina slabă a acestui început de primăvară avea ceva atât de sfâșietor că-i venea să-și sfâșie pielea cu unghiile, să și le bage adânc în carne și se propti în călcâie și smuci puternic mâinile până simți cătușele intrându-i adânc în piele, apoi un alt ghiont fu urmat de o voce răutăcioasă ce-i șopti la ureche, chiar ai dat-o-n bară, omule!

Goana după fericire

Se-ntâmplă să completezi împotriva ta,
 să arunci priviri ucigașe celei care ai fost și celei care vei fi,
 se poate întâmpla, da,
 să te aștepți acasă,
 având cătușele pregătite
 să te refugiezi în odaia de la drum
 plină de molii și de șoareci și
 trântită pe pat să-ți mângâi pe creștet plânsul.
 Se-ntâmplă să aprinzi lumina în trupul bucuriei când
 de-atâtea ori ți-ai întunecat bucuria
 în timp
 ce netezești pledul aruncat peste fericire.
 Odinioară chiar ai plâns la atingerea lui,
 fără să știi că de fapt n-ai netezit o banală țesătură
 ci mușchiul propriului tău mormânt,
 nici că cel ce te cheamă să-i deschizi ușa
 nu e suferința ta împlânzită,
 ci goana după fericirea care-ți va devora trupul!

Socluri fără statui

Valuri de-albastru inundă pânza,
 furtuni care pe nimeni nu mișcă,
 pictorul de corăbii nu mai are cotă de-artist,
 de azi pictează numai socluri fără statui.
 Râsul sarcastic al femeilor fugite de pe pânze
 îl înțeapă-ntre coaste,
 știe că nicio nuanță nu le-ar mai putea aduce-napoi.
 Trece eroic peste durere,
 amestecând toate culorile reci
 așază în trepte senzațiile prin câteva mișcări bruște.
 Ar fi pictat liniștea pădurii,
 cheresteaua aliniată ca sicriile soldaților necunoscuți
 îi alungă orice visuri de înmugurire.
 Pânza sfâșiată-l arde cumplit,
 nu acceptă,
 nu iartă,
 nu înțelege!
 La dreapta, la stânga?
 să fi, să nu fi...

Taxi

Dragoste e și atunci când îți sărută lobul urechii
 și-ți spune că te va părăsi,
 iar toată iubirea ta rămâne adunată într-o batistă
 uitată-n buzunarul sacoului.
 Trec anotimpurile pe străzi,
 alături de mașini și biciclete,
 ca un ostaș istovit trece și trupul tău
 dintr-o trudă în alta,
 până într-o zi când cerșetoarea îți face
 semne deznădăjduite.
 Lumea pe lângă tine se grăbește,
 taxiurile alunecă în golul timpului,
 îți cauți haina prin buzunare,
 te îndoiești că mica bucată de bumbac
 a fost vreodată a ta.
 Bucuros c-ai scăpat de-o vechitură
 o pui la loc,
 speranța supremă a veșnicului întârziat
 un taxi gol la acea oră îți zâmbește galben.

Balcoanele universului

În vremea în care toate umbrele aveau o casă,
 iar casa lor era una care se topea,
 de câte ori venea înserarea,
 urcam în bătrânul nuc de la poartă
 cu ferma convingere că norii nu sunt altceva decât
 balcoane ale universului.
 Acolo îl așteptam pe Dumnezeu să iasă,
 să ne vorbească,
 adieri reci mi se așezau pe umeri
 și eu credeam că prin asta-mi arată
 cum s-ar putea îmblânzi
 puținătatea și nefericirea din jur.
 Alegeam câte un nor și-mi plimbam
 degetul arătător pe conturul poleit,
 uneori simțeam că un fel de bunătate
 îmi leagă piciorul și nu mai înțelegeam nimic.
 „Așa se îngrădește libertatea unei păsări... ori,
 să vezi minune,
 mă trage spre podeaua de raze ca pe-un balon!”
 M-a trezit din reverie în cele din urmă
 mersul cadențat al timpului,
 oftatul meu de deznădejde precis a ajuns acolo, sus,
 de vreme ce în fiecare zi cineva
 are grijă să-mi umple potirele ochilor cu lumină.

Poezie

Dumitru Băluță

Eminesciană

Lună plină pe firmament – recea lucire
a corolei *axis mundi* plutitind
precum un hublou fosforescent
peste teiul în floare
și toată iubirea poetului
Năvodul speranței
zadarnic dă să capteze
lumina întârziată a îndepărtatei stele
atestată doar imaginar...

Totuși ar fi curios să aflăm
cum a trăit Armstrong poezia eminesciană
atunci când a călcat aievea pe Lună
propulsându-și pașii niciunde

Arme fierbinți

Neîmblânzite uimitoare arme...
Dai să le atingi
ca pe o caldă și seducătoare piele
dar ele alte forme iau – intangibile
cum vederile unei oglinzi

Ai vrea să iei simplitatea lor în palme
s-o prinzi la butonieră ca pe-o corolă exotică
poate de plantă otrăvitoare
fără să știi că în fapt este o ecuație
cu mai multe necunoscute

Puțin probabil ca armele să se răcească
de vreme ce nu-s altceva decât verbele
dispăruților boemi – pe viață –
virgil mazilescu sau eugen cioclea
cum brașoveanul uitat eugen axinte...

Cum mergi după soare

De dimineată apare în față
 flatând ca o felină domestică
 Te duce după ea cum foamea lingura
 Tu o urmezi și imiți hilar postările ei
 Către amiază ușor-ușor se-mpuținează
 cât să-ți sară nevăzută peste creștet
 apoi precum o haină grea să lunece
 de pe umeri lungă-prelungă pe jos
 În spate ea – umbra ta – șterge lumina
 și-ți pune pe urme capcane
 ca nu cumva să te întorci din drum
 că strici poezia
 Se ține scai încât, ca-n somnul indus
 de un fachir hindus, te prinzi
 să joci cu ea șah, mizând
 pe grijile tale sau intuițele glorii

Carantină

Ca un plic cu antet de la instanță –
 nume personalizat
 adresă fără nicio alternativă
 norme de ședere în cochilie
 și un bec de veghe-n turnul tăcerii
 Restricțiile de re(in)spirație
 sedentarismul aproape de anxietate –
 incertitudine cum funia spânzură într-o dilemă
 În oglindă s-au pecetluit
 fețele îngerilor bine crescuți ai casei
 pe care le folosesc strigoii
 pe post de mască

Traian Zorzoliu (1936-2015)

Loredana Ianovici

Sunt multe motivele care ne determină să mai vorbim despre el, să-i păstrăm o amintire vie. A fost un om bun, calm și prietenos, deosebit de activ în mai multe zone ale culturii – istorie, pictură, învățământ. În toate a avut șansa să se manifeste la nivelul la care era ca inițiator, a încercat și a dorit ca întotdeauna să fie primul și, de cele mai multe ori, a reușit, în facultate a fost șef de an și șef de promoție, s-a prezentat la post și a fost profesor titular la Drăgănești-Olt, a participat la săpăturile arheologice din stațiunea de pe Valea Dârjovului, descoperind un valoros patrimoniu ceramic din neolitic, a fost fondatorul și directorul Muzeului de Istorie și Etnografie Drăgănești-Olt, a avut o contribuție importantă la Casa memorială „Nicolae Titulescu” din comuna cu același nume din județul Olt, a participat frecvent, cu lucrări de pictură, în expoziții personale tematice și de grup, a fost membru al Cenaclului U.A.P. din Slatina, alături de Ioan Iovan, Nicolae Truță, Simona Lupașcu, Ioan Burcea, Păscuța Iovan, Cristina Bacicu, Carmen Badea, Constantin Petrașchievici, Dumitru Rotaru, Marin Coheci Căldăraru, Rudolf Kuttesch, Teodor Tudor, Paul Tudor, Paula Tudor, Ionel Cuculiuc. A realizat lucruri deosebite pentru locul său natal, a adus aici o importantă flacără a culturii, pe care a întreținut-o permanent, toată viața, cu dăruire nestrămutată.

În pictură, Traian Zorzoliu a realizat peisaje, lucrări aflate sub autoritatea unei bune tradiții a artei românești interbelice, a realismului. S-a dorit ca peisajele sale să fie cât mai aproape de adevărul priveliștilor

și al modelelor, așa cum se oferă imediat și direct privirilor, fără a utiliza o expresivizare imitativă, ci ușor transfigurată de intervenții cubiste, de simplificări geometrice. Cromatica este dezvoltată pe game extinse, adecvate preferinței sale pentru peisajul larg, deschis către zarea, de regulă, așezată pe legănări colinare, pe contururi ondulate de dealuri domoale. Imagistica dezvoltată cuprinzător acumulează pe planuri de adâncime diferitele lucruri văzute, copaci, case, drumuri, un bogat spațiu al formelor logic văzute între planul din apropiere și planul depărtărilor. Evocă fie vara, fie iarna, dar observă mereu pitorescul lucrurilor și-l face prezent de fiecare dată în relatarea vizuală. Bucuria de a nota și de a înregistra ce se vede se transformă în anume repertoriu spațial, înțeles ca un fel de elogiare a locurilor. Rezultă o structură vizuală care împletește particularitățile lucrurilor, ale copacilor, ale caselor, ale ulițelor, ale

drumurilor într-o imagistică a ceea ce este bine știut și a primit pentru privitor o tonalitate imediat recunoscută, oarecum de intimitate, comunicativă. Imaginea este, în egală măsură, mărturie a ceea ce se vede și a ceea ce se simte, datorită ei, cu atât mai mult cu cât decisivă este dimensiunea afectivă, starea prilejuită, decisivă în mod firesc și pentru sensul comunicării și al viziunii propuse.

La rândul lor, portretele realizate se remarcă prin respectarea persoanei portretizate, a specificului deținut de prezența efectivă, a felului în care este acum și aici, a felului în care se arată. Pictorul nu se complică prea mult cu sondarea psihologică, ci este preocupat de înregistrarea corectă a ceea ce se oferă privirii, cum se arată, reținând chipul și figura, fără sublinieri și deformări, fără ironie și umor. Este interesat de seriozitatea clipei prezente a persoanei, fără nicio deviere, dar, cu acest realism sanguinizat afectiv, până la a considera această afectivitate ca fiind o justificare a stării prezente, la fel cum particularizarea persoanei portretizate este realizată conform înfățișării. Portretistica lui Traian Zorzoliu este una de prezentare, nu de interpretare, respectă, nu modifică, astfel încât personajele sale ating o anumită notă de generalitate umană, un caracteristic echilibru între figură ca diferență specifică și specia portretului ca gen proxim.

Preferă compoziția figurativă și care deține ca predominanță teme ocupaționale, cu importanță acordată acțiunii reprezentate. La fel, mișcările personajelor sunt reținute în ipostaza lor caracteristică, oarecum generale, alcătuind scene fără a fi detaliate secvențial. Prezintă scene care includ mai multe ipostaze într-un mod filmic, dar oprite la un anumit moment, iar acesta fiind considerat reprezentativ. Sunt ocupații de muncă fi-

zică, sătești sau muncitorești, dar mai ales intelectuale, în speță cititul, starea meditativă, odihna. Caracteristică, de asemenea, este împrejurarea că utilizează o anumită statică a figurii, un fel de a o opri pentru a o putea observa și reprezenta mai edificator. Stilistic vorbind, se situează în firescul stilului românesc, al respectului față de adevărul personajului portretizat. Viața și lumea sunt transpuse cât mai aproape de felul în care sunt știute și văzute, pictura sa prezentându-se ca un fel de cronică a realității. Respectă această realitate, dar cu prea puțină înclinație documentară, căci formele lucrurilor sunt supuse unei selectivități, unei sinteze în care își spune cuvântul, în primul rând, intervenția afectivității. Caracteristic, realizează peisaje calme și portrete cu personaje de treabă, cu imagini echilibrate ale compozițiilor figurative, ajungând la un anume definitiv al priveliștilor din natură, al figurii și al chipului uman văzut, al activităților omenesti pe care le evocă.

Adrian SIMEANU

Cartea zilelor noastre

O tinerețe distrusă

De Securitatea lu' Dej. Prin plebei și zeloși slujitori. Într-o școală militară de la Sfântu Gheorghe. Al cărei elev cu voie era și Alexandru Mihalcea. Fost student la Ziaristică, în Capitală. În „obsedantu' deceniu” autohton. Din secol trecut. Când izbucnirea maghiară anti-comunistă le dă fiori bolșevicilor răsăriteni. Și represiunile sunt nemiloase. Chiar și pe plaiu' nostru carpato-danubiano-pontic...

Sandu studentu' se satură iute de propagandiști. Ai marxism-leninismului mincinos și ai stalinismului megaodios. Ca, de exemplu, Leonid Tisminetski, Tamara Dobrin. Sastisit de lozinci și realități cumplite, părăsește aula. Ajunge-n armată, ia contact cu vulgu', mizeria, decepția. Se resemnează în primă fază și suportă privațiuni fel și chip. Dar, într-o clipă nefastă de slăbiciune cedează. Semnează un angajament, din păcate. Învins de ceiștii incultu' și bine plătiți să puie mâna, ocul, pe ostași. Mihalcea nu colaborează nicicum, însă teama de represalii îl ia în primire constant. Știindu-și hârtia-n dosaru' ce se îngroașă vertiginos. Iară represaliile nu-l ocolesc. Ajungând nevinovat în arest, în proces și-n colonia de muncă din Insula Mare-a Brăilei...

Toate astea și multe altele încă le ros-

tuiește-ntr-o carte*, mărturisitor. Își arată viața, în parte, așa cum a fost. Își blamează vina. Explică mecanisme. Înșiră-ntâmplări. Prezintă personaje, reale-ntrutotu'. Arată documente. Narând coerent, amar, elocvent, locuri, oameni, fapte cutremurătoare. Dintr-o epocă grea. Nimicitoare de conștiințe, valori, idealuri și nume merituose, știut creatoare...

E drept că-ntr-un târziu Alexandru-a făcut jurnalism. Cu vitalitate și de calitate, precum am citit satisfăcut postdecembrist. Dovedindu-se, benefic, și scriitor. Viguros, riguros, curajos. De cert interes. Căci a îmbinat iscusit, potrivit istoria chiar de el trăită, cu literatura. Luciditatea, acuratețea, cu analiza, franchețea. Voința, cu credința. Știința și amănuntu', cu echilibru în text. Dorința de a împărtăși, cu înclinația condeiului spre mărturisire. Mănat de a simțire, de nobilă menire de-a se spovedi. De a povesti și a lămuri ceva dintr-un veac mult prea crâncen, blestemat. Închei, d-aia, adecvat: un omagiu datorat celuiia încarcerat, la pană clar talentat, e astă tabletă sigur incompletă, însă elocventă atitudinal. Adevăru', dreptatea, Mihalcea o cer cuvenit...

*Alexandru Mihalcea, ...*Și m-au împins în întuneric*, Ed. Menora, 2012

Muzica zilelor noastre

Pe scurt – despre Andrei

Petrică Andrei, mai precis. Piteștean, bucureștean. „Jazzman reductibil. Improvizator amplu, elegant, iscusit”. Pianist cu activitate-n afară din plin. Asemeni în țară, nicicum mai puțin. Îndeobște-n formulă de trio. Precum evoluează recent și la filarmonica din urbea-i natală. Împreună cu Vlad Popescu și Adrian Flautistu. Primu', „tobar de nădejde și coloratură”. Al doilea, contrabasist cunoscut în domeniu. Tălmăcind cu toții harnic și pregnant adaptări, prelucrări, compoziții.

Improvizând abundent și original. Etalând ritmuri varii, că așa-i muzica asta de fel: „plină de balans. Vie, jucăușă, bogată-n vibrații. Și, drept urmare, cuceritoare imediat. Îmbietoare, nu mai vorbesc. Eu unu', cu nesaț o ascult. Umblând după ea” oricând este cu puțință. „Merită cu prisosință” și neîndoios. Iară sprintenu' Petrică', d-al ei merituos s-arată vârtos. Devotat, ingenios. Și la public, lipicios. Trăiască jazzu-n lume pe veci glorios!

Calendar

Martie

1 martie 1955 – s-a născut, la Icoana, Olt, poeta și publicista **ELENA CRUCERU**

1 martie 1990 – s-a născut, la Caracal, poeta **SIMONA ARETZU**, născută DUMITRACHE

4 martie 1919 – s-a născut, la Slatina, poetul și gazetarul **MIHAI STĂNESCU** (m. 2005)

6 martie 1944 – s-a născut, la Timișoara, prozatorul și publicistul **C. VOINESCU**

7 martie 1940 – s-a născut, la Brâncoveni, Olt, compozitorul și dirijorul **JEAN LUPU**

9 martie 1920 – a murit, la București, poetul și dramaturgul **HARALAMB LECCA** (n. 20. 02. 1873)

10 martie 1879 – s-a născut, la Slatina, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (m. 2. 06. 1964, București)

10 martie 1969 – s-a născut, la Tufeni, Olt, istoricul și publicistul **FLORIN POPESCU**

10 martie 1975 – s-a născut, la Slatina, poetul și prozatorul **GABRIEL TĂNĂSESCU**

11 martie 1997 – a murit, la Slatina, poeta și traducătoarea **ILEANA BIJU-CORILĂ** (n. 18. 10. 1922)

14 martie 1899 – s-a născut, la Izvoru, Olt, prozatorul și gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat Constantin Mătușa (m. 6. 06. 1948, București)

15 martie 1971 – s-a născut, la Slatina, poeta și pictorița **LUMINIȚA POPESCU**

16 martie 1945 – s-a născut, la Slatina, muzicologul și dirijorul **ALEXANDRU-CHIRILĂ STANCIU**

18 martie 1952 – s-a născut, la Balș, pictorul **PAUL TUDOR-BALȘ**

20 martie 1941 – s-a născut, la Vișina Nouă, Olt, istoricul literar **SONIA CUCIUREANU**

20 martie 1959 – s-a născut, la Slatina, soprana **FELICIA FILIP**

21 martie 1957 – s-a născut, la Izvoru, Argeș, poetul și eseistul **CORNEL NICULAE**

22 martie 1960 – s-a născut, la Albești-Poboru, Olt, poeta **MARIA CALCIU**

24 martie 1821 – s-a născut, la Leu, Dolj, intelectualul și luptătorul pașoptist **NICOLAE BARBU LOCUSTEANU** (m. – 1900)

25 martie 1986 – a murit, la București, istoricul **MARIN FLORESCU** (n. 6. 07. 1939, Strejeștii de Sus, Olt)

26 martie 1961 – a murit, la Madrid, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (n. 10. 10. 1896, la Slatina)

26 martie 2009 – a murit, la Slatina, gazetarul și eseistul **FLORIN (FLOREA) NICULESCU** (n. 17. 11. 1954, Spineni, Olt)

28 martie, 2008 – a murit, la București, istoricul și arheologul **CONSTANTIN PREDA** (n. 1. 11. 1925, Morunești-Morunglav, Olt)

28 martie 1994 – a murit, la Paris, dramaturgul, eseistul, poetul și publicistul **EUGEN IONESCU** (n. 13/26. 11. 1909, Slatina)

29 martie 1908 – s-a născut, la Caracal, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (m. 06. 04. 1984, București)

29. 04. 1975 – s-a născut, la Slatina, poeta **FLORINA UNGUREANU**

31 martie 1971 – a murit, la București, pictorul **MARIUS BUNESCU** (n. 15. 05. 1881, Caracal)